

87. Tiistaina 18 päivänä syyskuuta 1990

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Esitellään:

1) Hallituksen esitys n:o 117 valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1991 .. 2688

2) Hallituksen esitys n:o 121 laiksi vuodelta 1991 toimitettavassa valtionverotuksessa sovellettavista veroasteikoista ja veroprosenteista 2788

3) Hallituksen esitys n:o 122 laiksi tulo- ja varallisuusverolain muuttamisesta „

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Hetemäki-Olander.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Björklund, Bärlund, Järvisalo, Kanerva, Kemppainen, Kuuskoski-Vikatmaa, Mattila, Metsämäki, Nyman, Puisto, Saarinen, Soininvaara ja Varpasuo.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Puisto ja Mattila.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden takia ed. Järvisalo, virka-

Siv.

tehtävien vuoksi ed. Kanerva ja yksityisasioiden takia edustajat Mattila, Puisto ja Varpasuo, tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Kemppainen ja Nyman sekä yksityisasioiden takia ed. Saarinen, tämän kuun 20 päivään virkatehtävien vuoksi edustajat Björklund ja Bärlund sekä yksityisasioiden takia ed. Metsämäki ja tämän kuun 21 päivään yksityisasioiden vuoksi ed. Soininvaara.

Uusia hallituksen esityksiä

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmien ohella viime elokuun 31 päivältä ja kuluvan syyskuun 7 ja 11 päivältä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 106, 108—112, 115, 116, 118—120 ja 123—133, jotka nyt on edustajille jaettu.

Kirjalliset kysymykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 426 ja 428. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Valiokuntien jäsenet

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että valiokuntapaikkojen järjestelyä varten pyytävät ed. Joutsensaari vapau-

tusta perustuslakivaliokunnan jäsenyydestä, ed. Aittoniemi lakivaliokunnan jäsenyydestä, edustajat Gustafsson ja Joenpalo talousvaliokunnan varajäsenyydestä, ed. Lahti-Nuuttila sivistysvaliokunnan jäsenyydestä sekä edustajat Alho ja Kettunen maa- ja metsätalousvaliokunnan jäsenyydestä. Puhemiesneuvosto puoltaa anomuksia.

Anomuksiin suostutaan.

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että erikoisvaliokuntien täydennysvaalit suoritetaan ensi perjantain täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaaleja varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään mainittuna perjantaina kello 10.

Ed. Anderssonin ym. välikysymys kansaneläkeuudistuksen IV vaiheen toteuttamisesta

Ensimmäinen varapuhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että viime perjantain istunnossa tähän istuntoon pöydälle pantuun ed. Anderssonin ym. välikysymykseen n:o 4 kansaneläkeuudistuksen IV vaiheen toteuttamisesta on sen allekirjoittajien lisäksi yhtynyt ed. Anttila.

Kun välikysymykseen on liittynyt 67 edustajaa, tulen valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentin mukaisesti antamaan välikysymyksen tiedoksi valtioneuvoston asianomaiselle jäsenelle.

Ed. Aittoniemen ym. välikysymys eläketurvan parantamiseksi tarvittavista toimenpiteistä

Ensimmäinen varapuhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että viime perjantain istunnossa tähän istuntoon pöydälle pantuun ed. Aittoniemen ym. välikysymykseen n:o 5 eläketurvan parantamiseksi tarvittavista toimenpiteistä ei ole sen allekirjoittajien lisäksi yhtynyt muita edustajia.

Näin ollen, kun valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentissa edellytettyä määrää, vähintään 20 edustajaa, ei ole välikysymyk-

seen yhtynyt, on sanottu välikysymys katsottava rauenneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys n:o 117 valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1991

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetäisiin valtiovainvaliokuntaan.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Hietala: Arvoisa puhemies! Hallituksen sisällä on syntynyt terveellistä keskustelua sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän ja tänään sen yksittäisten jäsenten nimissä jätetyistä raha-asia- ja lakialoitteista. Hallitusta voin rauhoittaa sanomalla selkeästi, että esitykset eivät ole epäluottamuslause hallituksen toiminnalle. Itse vaatimuksista emme ole pääntyneet.

Hallitus on rakentanut tässä suhdannetilanteessa tasapainoisen tulo- ja menoarvioesityksen. (Ed. Virolainen: Kehu, kehu!) Ryhmän mielestä se kaipaasi kuitenkin parin promillen tarkistuksia, joilla parannetaan kansalaisten perusturvaa. Tulopoliittisilla ratkaisuilla parannetaan aktiiviväestön asemaa, mutta opiskelijat ja eläkeläiset jäävät helpommin vähemmälle.

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän jäsenten aloitteet jo eläkkeellä olevien puolisojen kansaneläkkeen lisäosan enimmäismäärän korottamisesta, opintorahan perusosan korottamisesta, postin palvelujen turvaamisesta ja ensiasunnon hankkijan leimaveron poistamisesta ovat vakavasti otettavia neuvottelutarjouksia. Tarkoitus on neuvotella hallituspuolueiden eduskuntaryhmien kesken (Ed. Virolainen: Opposition!) ja saavuttaa myös tuloksia näissä asioissa. — Myös oppositio voi tulla tukemaan. (Kokoomuksen ryhmästä: Onko SDP hallituksessa?)

Arvoisa puhemies! Vuoden 1991 tulo- ja menoarvioesitys on valmistettu synkkenevien talousnäkymien varjostamana. Kasvun tait-

tumisesta on nyt varmat merkit, mutta pessimistisistä arvioista huolimatta mistään hätätilasta ei ole kysymys. Työllisyytemme on edelleen Euroopan parhaimpia. Elintasomme taas kestää vertailun muihin teollisuusmaihiin, vaikka eläminen ja asuminen on Suomessa huikean kallista. Työttömyys on vähentynyt viimeisien vuosien aikana (Vasemmistoliiton ryhmästä: Pahenee!), eivätkä meidän työllisyysasiamme ole olleet näin hyvin sitten 70-luvun alkuvuosien. Hyvin hoidetulle työllisyydelle ei ole valitettavasti annettu riittävästi tunnustusta talouden tilaa arvioitaessa.

Vaihtotaseen vajeen kasvu ja velkaantumisen ovat varmasti maamme suurimpia ja vaikeimmin ratkaistavia talousongelmia. Vajeen arvioidaan markkamääräisesti kasvavan, mutta suhteessa bruttokansantuotteen sen arvioidaan pysyvän nykyisellä tasolla. Jos arviot osuvat oikeaan, vajeen kasvu saadaan pysähtymään, mikä on erittäin hyvä asia. Velkaantumisongelmien ratkaisemiseksi on perusteltua, että budjetin yhdeksi painopistealueeksi on valittu kansantalouden avoimen sektorin eli vientiä harjoittavan tuotannon toimintaedellytysten parantaminen.

Inflaatio on toinen talousrasitteemme. Koko 80-luvun ajan kuluttajahinnat ovat nousseet Suomessa enemmän kuin Oecdmaissa keskimäärin. 80-luvun loppuvuodet ovat olleet hintojen nousun suhteen maltillisempia kuin alkuvuodet, mutta edelleenkin nousu on liian nopeaa. Hallitus pyrkii inflaation hillintään monin toimenpitein, mutta siltikin hintojen nousu kipuaa ensi vuonna yli 5 prosentin. Tosin öljyn hinnan nousu meistä riippumattomista syistä tuo nyt oman lisänsä inflaatiolukuihin.

Yleisesti ottaen korkeat hinnat ja niiden muutokset vain ylöspäin kertovat karua kieltä kilpailun toimimattomuudesta kotimaassa. Olisi enemmän kuin suotavaa, että Euroopan yhdentyminen ravistelisi hintarakenteita ja avaisi markkinoita kotimaisia hintapaineita hillitsevästi. Hintatason eurooppalaistuminen olisi paras mahdollinen tulonsiirto koko Suomen kansalle ja erityisesti pienituloisille.

Vaihtotase-, velkaantumis- ja hintataso-ongelmia enemmän kansalaisia askarruttavat tänä päivänä pankkien yksipuoliset koronostop päätökset. Sosialidemokraatit ovat tuominneet pankkien menettelytavat. Pankkien käyttäytymisessä on toisaalta kyse omien

kasinopelilaskujen maksattamisesta velallisilla, toisaalta sopeutumisesta sääntelystä vapautuvaan rahatalouteen. Ongelmaa ei varmastikaan ratkaista palaamalla sääntelyyn, mutta nyt jos koskaan on perusteet kehittää asuntorahastosta asuntopankki. Tällöin asuntovelalliset vapautettaisiin maksamasta niitä virheitä, joita pankki omassa sijoitustoiminnassaan tekee.

Tulo- ja menoarvioesitys vuodelle 1991 ei sisällä merkittäviä menoja lisääviä uudistuksia, jotka eivät perustuisi jo aiemmin säädettyihin lakeihin tai aiemmin tehtyihin päätöksiin. Silti valtion menot kasvavat noin 4 prosentilla. Budjetin tekijöitä on arvosteltu liian hölläkätisestä rahojen jaosta ja kuten asiaan kuuluu myös vaalibudjetin teosta. Samaan hengenvetoon on kuitenkin moitittu siitä, ettei moniin kohteisiin ole budjetoitu riittävästi rahaa. Esimerkiksi keskustaoppositio on viime vuosina esittänyt kymmenien miljardien markkojen menolisäyksiä, eivätkä vasemmistoliiton vaatimuksetkaan ole olleet vähäisiä.

Myös teollisuuden etujärjestöt arvostelevat julkisen sektorin paisuttamisesta mutta ottavat avosylin vastaan kaiken elinkeinoelämälle osoitetun tuen. Todettakoon, ettei tämä tuki ole mitenkään vähäinen; kyse on miljardeista joka vuosi. (Ed. Virolainen: Miksette vähennä?) Jos esitetään väitteet budjetin löysyydestä ja julkisen sektorin paisuttamisesta, pitäisi samalla osoittaa, mitä menoja pitäisi karsia.

Sosialidemokraattien mielestä esitetty menojen kasvu on perusteltua mm. suhdanne-syistä. Toki olisimme mielellään nähneet, että eräiden alojen, kuten maatalouden ja puolustuksen, menolisäykset olisivat jääneet tuntuvasti pienemmiksi. Ei ole kunniaksi tälle hallitukselle, että maatalouden vientitukeen menee ensi vuonna enemmän miljoonia kuin hallituksen aloittaessa työnsä. Hallitus on siis epäonnistunut tavoitteessaan supistaa ylituotantoa sekä vientitukea. Siksi sosialidemokraatit ovat vaatineet maataloustulolain muuttamista. Pettyneenä täytyy todeta, ettei uudella hallituskumppanilla, kokoomuksella, ole ollut rohkeutta sellaisiin tekoihin, joilla tukea ja elintarvikkeiden hintoja olisi saatu alas päin.

Budjetista löytyy paljon sosialidemokraateille mieluisia menolisäyksiä. Kehitysyhteistyöhön on budjetoitu varoja YK:n suosituk-

sen mukaisesti 0,7 prosenttia bruttokansantuotteesta.

Ympäristöasioissa päästäneen sanoista tekoihin, kasvavathan ympäristönsuojelun määrärahat kaikkiaan yli 50 prosentilla. Ympäristöinvestointeihin myönnettävät avustukset ja selvitysmäärärahat nelinkertaistuvat, Itä-Eurooppaan kohdentuvat ympäristöavustukset kolminkertaistuvat jne. Tämä hallitus ja erityisesti ympäristöministeri Bärnlund ansaitsevat tunnustuksen ympäristön nostamisesta niin kansallisesti kuin kansainvälisesti määrätietoisien tutkimuksen ja suojelun kohteeksi.

Budjetissa on varauduttu myös rantojen suojeluohjelman toteuttamiseen, tosin ei kovin suurilla summilla. Keskustelu rantojen suojelusta on jälleen kerran paljastanut, kenelle ympäristönsuojelu on pelkästään vihreyttä puoluetunnuksissa, kenelle määrätietoista työtä puhtaamman ja koskemattoman luonnon hyväksi.

Käsittämätön on se ahneus, jolla yhteiskunnalta halutaan maksimaalisia korvauksia suojeltavista rannoista. Suojelualueethan on luvattu tarvittaessa lunastaa käypään hintaan, vaikka kohtuullinen korvaus voisi olla pienempikin. Luonnollisesti on pidettävä huolta siitä, että rantojen suojeluohjelmaa hiotaan ja selkeytetään saatujen lausuntojen pohjalta. Mielivaltaista rantarosvoustta emme hyväksy, emme myöskään paniikkireaktioita rantojen parturointeineen.

Lapsiperheiden tukea on lisätty näkyvästi viime vuosina. Lapsilisiin tulee ensi vuonna 22 prosentin korotus. Niiden reaaliarvo eli ostovoima on noussut yli 50 prosentilla viimeisten neljän vuoden aikana. Se on todella paljon verrattuna 80-luvun alkuvuosiin, jolloin lapsilisät nipin napin säilyttivät reaaliarvonsa. Sosiaalidemokraattien lapsilisätavoitteet lähes toteutuvat. Ellemme vaaliohjelmassamme olisi tällaista selkeätä tavoitetta asettaneet, olisivat lapsiperheet jääneet varmasti vähemmälle budjettikakkuja jaettaessa.

Itse lapsilisät kaksinkertaistuvat. Perhepoliittisena verovähennyksenä ohjautuu lapsiperheille kolmannes koko tuesta. Mikäli verovähennystuki olisi siirretty lapsilisiin, olisivat ne kolminkertaistuneet vuoteen 1987 verrattuna. Lapsiperheiden arkipäivää on kohennettu myös päivähoitojärjestelyillä. Alle 3-vuotiaiden päivähoito on nyt kunnossa, ja mikäli sosiaalidemokraattien tahto voit-

taa, loputkin päivähoito-ongelmat jäävät historiaan lähivuosina.

Professori Ilkka Niiniluoto totesi Helsingin yliopiston 350-vuotisjuhlien pääjuhlassa runsas viikko sitten seuraavaa: "Kulutusjuhla on muutettava koulutusjuhlaksi, jossa tiede, taide ja muu kulttuuri säteilevät." Tuohon lausumaan on varmasti helppo yhtyä, mutta toteutus on paljon vaativampi tehtävä, siinä määrin olemme kulutusyhteiskunnan kasvatteja.

Jos budjettia rohkenee arvioida professori Niiniluodon lausuman perusteella, voi tyytyväisenä todeta, että ns. kulutusjuhlasta ainakin pyritään irti. Lainaraha on kallista myös ensi vuonna, kuluttaminen kallistuu välillisten verojen lisääntyessä, myös tulojen kasvu pyritään pitämään sovitussa raameissa. Koulutus-, tutkimus- ja kulttuurimäärärahojen kasvu taas todistaa sen, että kohti koulutusjuhlaa mennään, mutta itse juhlasta on ennen aikaista puhua. Joka tapauksessa koulutus- ja tutkimusrahat ovat lisääntyneet ilahduttavasti tämän hallituksen aikana ja kasvavat reilusti myös ensi vuonna.

Tulopoliittinen sopimus vuosille 90—91 toteutuu budjetissa myös koulutuksen osalta täydellisesti. Näin aikuisopintorahajärjestelmä laajenee ja aikuisopiskelija saa uutta ammattikoulutusrahaa 1 300—1 700 markkaa kuukaudessa iästä riippuen. Aikuisopintorahat jopa kaksinkertaistuvat ensi vuonna, mutta yleisen opintotuen lisäämistä pidämme tavoitteisiimme nähden riittämättömänä. Toivomme, että eduskuntakäsittely tuo korjauksen yleiseen opintotukeen. (Ed. Pekkari: Niin mekin toivomme!)

Asuntoasiat ovat usein jääneet budjettiesityksessä puolitiehen. Tavoitteet ovat olleet kunnianhimoisia, mutta määrärahat riittämättömiä. Sosiaalidemokraattien tavoitteena oli nostaa aravatuotanto 25 000 asuntoon, budjetti lupaa lähes 22 000 uutta asuntoa. Muun muassa rakennusalan työllisyyden vuoksi olisi ollut erittäin sopiva ajankohta nostaa tuotanto jopa 25 000:een, mutta ilmeisesti kunnilla ei olisi ollut valmiuksia näin suuren asuntotuotannon toteuttamiseen. Kuten aiemmin mainitusta aloitteesta ilmeni, toivomme eduskuntakäsittelyn yhteydessä korjauksia ensiasunnon hankkijoiden leimaverokohteluun.

Budjettiesitykseen sisältyvät veroratkaisut ovat viimeinen osa tälle vaalikaudelle suunn-

nitellusta verouudistuksesta, joten nyt pitäisi osata tehdä jonkinlainen tilinpäätös sekä luoda katse tulevaisuuteen.

Bruttoveroaste tulee olemaan ensi vuonna hieman korkeampi kuin vuonna 1987, joten verouudistus ei ole syönyt valtion ja kuntien verotuloja. Verotuksen taso on siis säilynyt lähes entisellään, vain verotuksen rakenne on muuttunut. Entistä suurempi osa veroista kootaan välillisinä veroina. Tuloverojen merkitys verotulojen lähteenä on vähentynyt. Käytännössä linja on näkynyt liikevaihto- ja erilaisten ympäristöverojen kasvuna sekä valtion tuloveron alentumisena.

Me sosialidemokraatit olemme pitäneet uudistuksen tärkeimpänä tavoitteena verouudistuksen laajentamista lievästi verotettuihin yrittäjä- ja omaisuustuloihin sekä myyntivoittoihin. Näin olemme halunneet luoda tilaa palkansaajien verotuksen keventämiselle.

Valtiovarainministeriön alustavien laskelmien mukaan verotuksen piiriin on uudistuksen yhteydessä saatu aiemmin verottamaton tuloa vajaat 7 miljardia. Veronalainen tulo-osuus on siis laajentunut tämän verran. Kaksi kolmasosaa laajennuksesta on kohdentunut yli 200 000 markan tuloluokkaan. Tulonsaajittain tarkasteltuna kohdentuu laajentumisesta yli puolet yrittäjäasemassa oleville, loput palkansaajille ja eläkeläisille. Verotusta on siten laajennettu pääosin sinne, missä pahimmat porsaanreiät ovat olleet.

On kuitenkin aiheellista kysyä, voidaanko vajaan 7 miljardin laajennusta pitää riittävänä. Uudistuksen alkuvaiheessa laskettiin yhteiskunnassa olevan verottomia tuloja jopa 70 miljardia markkaa. Sosialidemokraattien mielestä 7 miljardia on vaatimaton tuohon 70 miljardiin verrattuna. Tästä pitäisi seuravan hallituksen jatkaa.

Veronalaisen tulon laajennukset eivät ole kartuttaneet valtion ja kuntien verotuloja niin paljon, että ne olisivat riittäneet asteikkoalennusten rahoittamiseen. Siksi puuttuvat veromarkat on täytynyt koota korottamalla välillisiä veroja.

Socialidemokraatteina emme ole lopputulokseen täysin tyytyväisiä. Hyvätuloisten marginaaliverojen alentamisessa olisi täytynyt edetä hitaammin eli tulopohjan laajenuksen sallimissa rajoissa. Tällöin liikevaihtoveroa ei olisi tarvinnut korottaa niin paljon kuin nyt on tapahtunut. Liikevaihtoveron

korotuksen sijaan me sosialidemokraatit olemme mieluummin lisänneet ns. ympäristöveroja, joilla voidaan ohjata kulutusta ympäristöystävälliseen suuntaan.

Arvoisa puhemies! Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on erittäin tyytyväinen kaikkien niiden koulutus- ja sosiaaliturvauudistusten toteuttamiseen, joista on sovittu osana tulopoliittista kokonaisratkaisua. Me voimme olla pääosin tyytyväisiä budjetin antiin, vaikka sosialidemokraattien tavoitteet eivät kaikilta osin toteudukaan.

Koko vaalikauden tilinpäätöksenä toteaisiin, että hallitus on tehnyt linjakasta työtä erityisesti ympäristö-, koulutus- ja tutkimusasioissa sekä lapsiperheiden aseman kohentamisessa. Sen sijaan elintarvike- ja maatalousongelmien korjaamisessa on epäonnistuttu. Toimettomuus maatalousasioissa johtanee näillä näkymin 1990-luvulla todella kipeisiin ratkaisuihin, mikä ei ole ilo meille kenellekään.

Ed. Viinanen: Arvoisa puhemies! Olemme useita vuosia peräkkäin saaneet nauttia poikkeuksellisen suurista kasvulukuja osoittavasta taloudesta. Vaikka pitkän, yhtäjaksoisen hyvinvoinnin kasvun kaudet ovat äärimmäisen harvinaisia, olemme tavallaan tottuneet taloudellisen hyvinvoinnin nopeaan nousuun. Se ei kuitenkaan ole normaalia. Vielä viime vuonna talouden kasvu oli ennakoitua nopeampaa, mutta nyt on selkeitä merkkejä kasvun voimakkaasta hidastumisesta.

Korkeasuhdanteen aikana on teollisuutemme kilpailukyky melkoisesti laskenut. Hallituksen päätökset liikevaihtoverojärjestelmän osauudistukseksi, sotu-maksujen pienehkö alentaminen, harkintaverotuksen poistuminen ja eräät muut toimenpiteet keventävät yritystoiminnan kustannuksia yli 3 miljardia markkaa vuositasolla ja ovat oikea-aikaisia toimenpiteitä.

Merkittävä vaikutus kustannusten nousuun on joka tapauksessa ollut kilpaileminen työvoimasta palkkoja liu'uttaen. Lepsun palkkapolitiikan ja yhä lyhenevän työajan kustannusvaikutuksilla on ilmeisesti melko rajut seuraukset. Taas onkin käymässä niin, että emme ole osanneet vaurastua maltillisesti.

Kansainvälinen tilanne on jälleen näyttänyt ennalta-arvaamattomuutensa tavalla,

joka on vaikuttamassa myös Suomen kansantalouteen. Inflaatioarvioita oli vielä ennen Lähi-idän kriisiä mahdollista tarkistaa alemmaksi. Nyt on tilanne oleellisesti epävarmempi. Onneksi kriisin merkitys realisoituu samalla tavalla kaikkiin kilpailijamaihimme, mutta mikä vielä tärkeämpää, hintakehityksessä meillä on merkittävä etu tärkeimpään kilpailijamaahamme Ruotsiin, jossa inflaatiovauhti ylittää 10 prosenttia. Yhtä kaikki Lähi-idän tilanne ei ole vielä vakiintunut. Raakaöljyn hinnan mahdollinen jyrkkäkin nousu on otettava huomioon.

Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä on oltava valmiuksia tehdä reippaitakin muutoksia budjettiin, mikäli öljyn hinnan nousu sitä vaatii. Esimerkiksi polttonesteiden haittaverojen korotuksesta olemme tarvittaessa valmiit luopumaan ja ehdotamme, että asia otetaan esille hallitusryhmien välisissä budjettineuvotteluissa. Inflaation kiihtymistä ei ole varaa edistää kotimaisin toimenpitein yhtään enempää. Haittaveroihin voidaan jälleen palata öljyn hinnan asetuttua normaallille tasolle.

Vaikka rahamarkkinoiden vapautumisen kovimmat kasvukivut näyttävätkin jo osin helpottavan, kokoomuksen eduskuntaryhmä odottaa markkinoiden edelleen vapauttamista. Pidämme tärkeänä, että rahamarkkinoiden vapauttamista jatketaan tekemällä mahdolliseksi kotitalouksien ulkomaiset luotot. Vaikka markkinakorkojen taso on jo pudonnut, edellyttää korkotason aleneminen tätä uutta toimenpidettä rahalaitoksien määräävän aseman vähentämiseksi. Viimeaikaiset pankkien yksipuoliset koronnostot tukevat vaatimusta kilpailun lisäämisestä myös pankkisektorilla.

Veroratkaisut osoittavat, että hallitusohjelman tavoitteet kokonaisverouudistuksen osalta on varsin tyydyttävästi saavutettu. Eri tulojen yhtäläinen verottaminen on lisääntynyt, kun veronalaisuutta on kasvatettu kaikkien tulolajien kohdalla. Tämä on luonut edellytykset verotuksen osittaiselle yksinkertaistamiselle, joka on tapahtunut kymmenkunnan verovähennyksen poistamisella.

Marginaaliveroa ja veroasteikkoja on voitu selvästi alentaa kaikissa tuloluokissa, vaikka rohkeampikin ratkaisuihin alempaan suuntaan olisi pitänyt päästä. Turhaa kritiikkiä on esitetty ylimmän marginaaliveron alentamisesta ensi vuonna neljällä pro-

senttiyksiköllä 39 prosenttiin. Tulopohjan laajennuksehan ovat nimittäin kohdistuneet pääasiassa suurituloisiin, ja vähennyksistä sekä asteikkojen kevennyksestä ovat hyötynneet pienituloiset. Toisaalta on muistettava, että tälle vuodelle ylintä marginaaliveroa alennettiin ainoastaan 1 prosenttiyksikkö.

Tuloverotuksen uudistamisessa siis saavutettiin alkuperäiset tavoitteet, mutta nopeampi kehitys kilpailijamaissamme edellyttää myös Suomessa uudistuksen jatkamista. Kokoomuksen eduskuntaryhmä vaatii verouudistuksen jatkamista ja tuloveron osuuden alentamista valtion verotuloista sekä selkeää marginaaliverojen alentamista kaikissa tuloluokissa. Valtiovallan on tunnustettava palkansaajien oikeutettu vaatimus entistä suurempaan osaan työtuloistaan. Työntekoa motivoivana ja kustannuskehitystä hillitsevänä tekijänä voidaan tällä keinolla kiistatta kohottaa Suomen kilpailukykyä. Toivottavasti ammattijärjestötkin viimein ymmärtävät sen, että markkakorotukset voidaan korvata veron alennuksilla. Sitä ei vielä tähän mennessä ole tapahtunut. Se jos mikä tarjoaisi mahdollisuudet selkeälle tuloverotuksen edelleen alentamiselle.

Liikevaihtoverouudistuksessa ei ole päästy aivan niin pitkälle, kuin olisi ollut toivottavaa. Täydellinen arvonlisäverojärjestelmä olisi jo nyt pitänyt toteuttaa. Tosin huomattavia edistysaskeleita tälläkin alueella on otettu, mutta loppusilaus edelleen puuttuu.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä on ilmoittanut verouudistuksen jatkotavoitteistaan. Edellytämme, että myös muut puolueet ilmaisevat veropoliittiset tavoitteensa eivätkä tyydy pelkkään tavoitteettoman arvostelijan osaan.

Veronmaksajien kannalta ikävin verouudistukseen liittyvä seikka on verokorttien viivästytminen, jota edelleen vain selitellään, ja verohallitus jatkaa tunarointiaan atk-järjestelmien uudistamisessa. Tämän kaltainen menettely ei yksityissektorilla voisi tulla kysymykseen. Valtionhallinnossa tämänkin mittaluokan virheisiin näkyy suhtauduttavan lähinnä yliolkaisesti, koska mitään ei tapahdu. Vielä ei edes tiedetä, milloin viime vuoden verotus valmistuu.

Yksi hallitusohjelman painopiste on ollut julkisen hallinnon uudistaminen. Julkisen sektorin suorituskyvyn lisäämisen tarve on äärimmäisen välttämätöntä koko kansanta-

louden ja erityisesti veroasteen tulevan tason kannalta. Kehittyneisiin länsimaihin verrattuna Suomen julkisen sektorin koko ei vielä onneksi ole huippuluokkaa, vaikka sen reaalin koko on kasvanut jatkuvasti. Tämän edun säilyttämiseksi on aloitettava vakava keskustelu siitä, olemmeko jo saavuttaneet ylärajan julkisen sektorin koossa. Yksiselitteinen vastaukseni on, että olemme saavuttaneet. Veroasteen alentaminen ja kustannustason hillitseminen ei ole mahdollista, jos julkishallinto nielee nykyistä enemmän voimavaroja. On vaarallinen kehityssuunta, että kansantalouden moottori, yksityissektori, joutuu kilpailutilanteeseen työvoimasta julkisen sektorin kanssa. On pakko toisaalta tunnustaa, että julkinen ja yksityinen sektori ovat toisistaan riippuvaisia ja järkevä työnjako vaikuttaa välittömästi yksityisen ihmisen hyvinvointiin ja välillisestikin kansantalouden terveen kehittymisen kautta.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää erityisen tärkeänä valtionosuusjärjestelmän uudistamisen toteuttamista. Tämä on välttämätön toimenpide kuntien ja kuntainliittojen taloudellisen toiminnan tehostamiseksi.

Rahamarkkinoiden vapautuminen ja voimakas talouskehitys ovat muuttaneet yritysrahoituksen ympäristöä. Rahalaitosten vakuus- ja korkoehtojen kiristyminen vaikeuttavat erityisesti pk-yritysten toimintaa. Siksi onkin tervehdittävä ilolla, että hallitus on kehittämässä uutta riskirahoitusjärjestelmää. Riskirahoitusmahdollisuuksien parantaminen alentaa kynnystä ryhtyä elinkeinotoimintaan, ja myönteinen kehitys aloittavien yritysten määrässä on saatava jatkumaan.

Suhdanneilanteen kehityssuunta edellyttää myös muita voimakkaita toimia yrityssektorin toimintaedellytysten parantamiseksi. Suurimmat huolenaiheet ovat viennin yksipuolistuminen ja kohonnut kustannustaso. Hyvinvointimme taloudellisen perustan vahvistaminen edellyttää, että vientiteollisuutemme reaalkilpailukyky suhteessa keskeisiin kilpailijamaihimme vahvistuu. Tämän suuntaisia toimenpiteitä on jo tehty, kuten edellä olen maininnut.

Pitemmällä tähtäimellä yritystoiminnan kilpailukykyä voidaan vahvistaa etenkin tutkimus- ja tuotekehitystoimintaa tukemalla, kuten koko hallituskauden ajan yhä enenevässä määrin on tehtykin.

Toinen pidemmällä tähtäimellä sekä kil-

pailukykyä parantava että korkeaa kotimaista hintatasoa alentava tekijä on kilpailun lisääminen. Tässä suhteessa hiljattain uudistettu kilpailulainsäädäntömme on osoittautunut jo nyt vanhanaikaiseksi, ja kilpailulainsäädäntöä onkin uudistettava tämän päivän vaatimuksia vastaavaksi. Toimiva kotimainen kilpailuympäristö luo yrityksille edellytykset pärjätä myös ulkomaisessa kilpailussa. Kilpailulainsäädännön tarpeellisen tarkistamisen yhteydessä on selvittettävä keinot näiden puutteiden poistamiseksi ja ehkäistävä määräävän markkina-aseman jatkuva väärinkäyttö.

Kilpailuviraston toimintamahdollisuuksia on parannettava ottamalla kilpailulainsäädäntöön helppokäyttöisiä ja tuntuja markkamääräisiä uhkasakkoja. On hämmästyttävää, kuinka sitkeästi maahamme on pesiytynyt todellinen monopolien ja kartellien viidakko. Liian harvoin yrityksissäkään tunnustetaan, että suojatun aseman turvin saadaan oksaa itsensä alta pidemmällä aikavälillä.

Mikäli Suomen ja Neuvostoliiton väliset kauppatavat muuttuvat ja bilateraalista kaupasta luovutaan, on öljyn tuonti vapautettava. Samalla uusille öljyntuojille on asetettava samat velvoitteet kuin Nesteelle öljyhuollon turvaamiseksi. Öljyn tuonnin vapauttaminen on yksi keino kustannuskehityksen hillitsemiseksi.

Vuosikymmeniä valmisteltu työvoimavaltaisia yrityksiä suosiva sosiaaliturvamaksu-uudistus on viimeinkin saatu alkuun. Uudistuksen jatkaminen ja välttämätöntä välillisten työvoimakustannusten alentamiseksi. Kokoomuksen tavoitteet olivat korkeammalla kuin nyt tapahtui, mutta valitettavasti hallituskumppaneilta ei saatu riittävästi tukea niiden toteuttamiseksi. Kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää tärkeänä, että sotu-uudistusta jatketaan uudenkin hallituksen toimesta.

Hallitus on kehittänyt ja uudistanut vanhakantaista aluepolitiikkaa pitkäjänteisellä ja myönteisellä tavalla. Koko hallituskauden ajan on tehty lukuisia aluepolitiikkaa laajentavia ja tehostavia esityksiä. Painopisteinä ovat koulutuksen ja osaamisen kehittäminen, tutkimustoiminnan alueellinen vahvistaminen, yritystoiminnan rahoitustoimenpiteiden tehostaminen, rakennemuutosongelmien hoito ja maaseudun elinvoimaisuuden turvaami-

nen. Jo tehdyt ja nyt tehtävät toimenpiteet koskevat useita hallinnonaloja, mikä korostaa aluepolitiikan hallinnon poikkileikkaavaa ja yhteensovittavaa luonnetta. Tästä ovat osoituksena korkeakoulujen voimavarojen lisäykset, jotka ovat huomattavalta osin kohdistuneet juuri kehitysalueille.

Yritystoiminnan aluepoliittista rahoitusta on suunnattu entistä enemmän tuotantorakenteen uusiutumisen ja yritysten kehittämistoiminnan tukemiseen. Uusien rahoitusmuotojen käyttöönoton seurauksena Kehitysluerahaston rahoitusmahdollisuudet ovat selvästi parantuneet. Vaikka läänin kehittämisrahaa on esityksessä hieman supistettu, lisätään kauppa- ja teollisuusministeriön kautta annettavaa tukea tuottaviin hankkeisiin vastaavasti huomattavasti enemmän. Maan eri osien välisiä liikenneyhteyksiä on edelleen parannettava ja kaukopuhelutariffien alentamista jatkettava. Päätieverkon tiemäärärahojen lisäys kehittää keskusten välisiä maaliikenneyhteyksiä, mikä on Euroopan yhdenyhteyssä elinkeinolämälle kautta maan keskeinen perusedellytys.

Tulo- ja menoarvioesitys tuo parannuksia kansalaisten perusturvaan erityisesti opiskelijoiden, lapsiperheiden, eläkeläisten ja sota-veteraanien osalta.

Opintorahaa on tämän hallituksen aikana nostettu mm. korkeakouluopiskelijoilla 320:stä 640 markkaan ja ensimmäistä kertaa kodin ulkopuolella asuvien lukiolaisten erityistarve huomioitiin nostamalla heidän opintorahaansa 490 markkaan kuukaudessa. Opiskelijoiden maksamaa korko-osuutta opintovelasta ei pankkien vaatimuksesta huolimatta korotettu, ja siten peruskoronaan mahdolliset muutokset eivät voi lisätä opiskelijoiden lainanhoitomenoja. Opiskelijoilla on oltava varmuus perustoimeentulostaan ja opintojensa rahoitusmahdollisuuksista, olipa korkopoliittinen tilanne mikä tahansa. Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä opintotukijärjestelmän kokonaisremontin mahdollisuus on pikaisesti selvitettävä.

Lapsiperheet ovat hallituksen viimeisessäkin budjettiesityksessä selvä painopistealue. Kaiken kaikkiaan lapsilisien ja verovähennysten kautta lapsiperheisiin kohdistuva tuki on tämän hallituksen aikana noussut lähes 3,5 miljardia markkaa. Perheiden valinnanmahdollisuuksia lastenhoidon järjestämisessä lisätään esityksessä korottamalla lasten koti-

hoidon tukea. Kokoomuksen eduskuntaryhmä on valmis huomattavasti suurempaankin kotihoidon tuen korotukseen. Lapsen syntymisen ajankohtaan kohdistetaan useita taloudellista turvallisuutta parantavia esityksiä kuten vanhempainrahakauden pidentäminen ja isän oma isyysloma, joka ei lyhennä vanhempainrahakautta.

Erityisesti vähävaraisten eläketurvaa kehittävät uudistukset, kuten asumistuen ja lisäosan korotukset, parantavat vuositasolla eläkkeensaajien toimentuloa alkuvaiheessa noin 250 miljoonalla markalla. Eläketurvan parantamiseen tulemmekin lähemmin palaamaan välikysymyskeskustelussa.

Veteraanien asemaa hallitus parantaa kolminkertaistamalla ylimääräisen rintamalisän ennen elokuuta 1990 vallinneesta tilanteesta. Tämä korotus kohdistuu erityisesti taloudellisesti heikoimmassa asemassa oleville veteraaneille. Myös veteraanikuntoutukseen pääsevien lukumäärä lisääntyy.

Asumisen tukea lisätään laajentamalla tuki koskemaan omistusasunnossa yksin asuvia ja alivuokralaisena asuvia opiskelijoita. Asuntolainojen korkovähennysoikeutta nostetaan aviopareilla 2 000 markalla, ja asp-järjestelmään liittyvät palkkiot ja korkotuki nousevat 60 miljoonalla markalla.

Asuntojen tarjontaa lisätään sekä vuokra- ja omistusasuntojen että asumisoikeusasuntojen lainoituksella. Kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää myönteisenä asumisoikeusjärjestelmän tuomista asuntomarkkinoille. Järjestelmä jää kuitenkin kuolleeksi kirjaimeksi, jos riittävää asuntokantaa ei saada luoduksi, joten jatkossa asumisoikeusasuntojen tuotantomääriä on nykyisestään reilusti nostettava.

Vaikka asuntopoliittinen tuki on huomattavasti lisääntynyt hallituksen toiminnan aikana, voidaan arvostella ympäristöministeriön asuntopoliittikan toteuttamista. Se on kovin hallintokeskeistä, vaikka lähtökohtana pitäisi olla asunnontarvitsijan tarpeet. Asunnontarvitsija ei nykyisessä tilanteessa enää kykene hahmottamaan kymmenistä tarjolla olevista tukimuodoista hänelle edullisinta. Suurin pettymys lienee se, että kokoomus ei budjettiriihessä saanut tukea ensiasunnon leimaveron poistamiselle. Tuki näytti tulleen vasta myöhemmin. Nuoret asunnontarvitsijat, jos ketkä, tarvitsivat valtiovallan kädenojennuksen korkeiden korkojen ja ylihinoiteltujen asuntomarkkinoiden aikana.

Korkeat elintarvikkeiden hinnat ja maatalouden ylituotanto-ongelma voidaan ratkaista vain tiivistämällä maatalouspolitiikan, elintarvikkepolitiikan ja kilpailupolitiikan yhteyttä. Elintarviketeollisuus ja koko elintarvikeketju eivät tänä päivänä toimi tehokkaasti, sillä kilpailu ja sopimusvapaus ei näytä alalla täydellisesti toteutuneen. Täällä jos missä toimitaan kartellien luvattulla alueella. Elintarvikkeiden tuonnin vapauttamisen aloittaminen on selkeä ja myönteinen toimi hintatason alentamiseksi. Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä lisensioinnista ja tuontiluvista voidaan harkitusti ja hallitusti asteittain luopua kokonaan. Kilpailunäkökohtien perusteella tuontisuoja tulisi jo nyt selvästi enemmän purkaa. Välittömästi on luovuttava elintarvikkeiden ja raaka-aineiden tuonnin ja viennin yksinoikeuksista.

Tuotannon osalta on siirryttävä määrätietoisesti, mutta samalla harkiten todellisen omavaraisuuden tasolle. Ylituotantoa purkamalla on mahdollista alentaa valtion kokonaistukea, joka on paisunut kohtuuttomaksi. Vapaampi kilpailu määrää paremmin elintarvikkeidenkin hintatason kuin nykyinen suojajärjestelmä.

Ympäristöministeriö ja muut ympäristöhallinnon elimet eivät ole pystyneet puuttamaan ympäristönsuojelun peruskysymyksiin. Ne ovat keskittyneet enemmänkin pahimpien jälkien paranteluun ja akuuttien ympäristöongelmien ratkaisemiseen. Syntyneet ympäristöhaitat on toki hoidettava, mutta tavoitteena tulee olla suojella ympäristöä niin paljon kuin mahdollista ennalta.

Ennalta ehkäisevässä ympäristösuojelussa on erittäin tärkeä asema energiaa ja ympäristön voimavaroja säästävällä teknologialla. Ensi vuoden budjettiin onkin varattu erityisesti kauppa- ja teollisuusministeriön momenteille määrärahoja taloudelliseen tukeen säästävän teknologian sekä ulkoisen puhdistustekniikan tutkimukseen ja tuotekehitykseen. Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä ympäristönsuojelunäkökohdille on annettava suurempi painoarvo tutkimuksessa ja teknologian kehittämisessä kuin tähän asti.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä on tyytyväinen pitkäaikaisen tavoitteensa etenemiseen: kansainvälisen yhteistyön lisäämiseen ympäristöyhteistyössä. Kannatamme lämpimästi uusia tukimuotoja kuten ympäristönsuojeluinvestointien korkotukea ja avustuk-

sia Suomen kannalta tärkeille alueille Neuvostoliittoon ja Puolaan.

Luonnonsuojelun toteuttaminen suojelualueita muodostamalla oli yksi budjettineuvotteluiden tärkeimmistä kohdista. Tämä koskee erityisesti rantojen suojelua ja riittävien määrärahojen varaamista yksityisille maanomistajille maksettaviin korvauksiin. Kokoomus edellytti, että myöhemmin päätettävän rantojen suojeluohjelman toteuttamiseen varataan todella riittävät varat.

Tämän lisäksi edellytämme, että ennen ohjelman toteuttamista on annetut lausunnot huomioitava ja ehdotuksessa ilmenneet selkeät virheet ja kohtuuttomuudet korjattava. On myös varmistuttava siitä, että alueet täyttävät luonnonsuojelun osalta luonnonsuojelulain kriteerit.

Suojelualan tulee rajoittaa välittömään rantakaistaan eikä suojele saa estää rantoja omistavan perheenjäsenen ns. kotitarvemökioikeutta. Korvauksissa on niin ikään noudatettava täyden korvauksen periaatetta. On myös valmistauduttava siihen, että alueella voidaan tehdä rakennusoikeuksien järjestelyjä ja maanvaihtoja valtion maiden kanssa. Tätä silmälläpitäen on viipymättä laadittava suunnitelma valtion maiden käyttämisestä vaihtomaina.

Arvoisa puhemies! Kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa olen tuonut esiin joitakin keskeisiä painopistealueita, jotka ovat olleet päälinjoissamme keskusteluissa. Kokoomuksen kansanedustajat tulevat omissa puheenvuoroissaan lähemmin tarkastelemaan eri hallinnonaloja.

Lopuksi ilmoitan, että eduskuntaryhmämme tukee hallituksen budjettilinjaa, joka on hyvin suhdannetilanteeseen sopiva, kunhan asennoidumme niin, että mikäli öljyn hinnannousu pahasti sotkee arviot, tiettyyn uudelleenarviointiin on oltava valmiutta. Ylijäämäiset budjetit ja jatkuva valtionvelan alentaminen tarjoavat seuraavalle hallitukselle erinomaiset lähtökohdat ja mahdollistavat elvytystoimet, jotka ovat todennäköisesti lähitulevaisuudessa tarpeen.

Ed. E. Aho: Arvoisa puhemies! Kun Holkerin hallitus keväällä 1987 muodostettiin, se liitti itseensä poikkeuksellisen suuria odotuksia. Maahan piti luoda uusi poliittinen kulttuuri. Suomen talouden iskukykyä oli tarkoitus vahvistaa hallitulla rakenne-

muutoksella. Verojärjestelmässä ja työelämän suhteissa hallitus pani vireille suurremontin ja samassa innostuksessa nimitti ensimmäisen budjettinsa — kuka muistaa? — tulevaisuusbudjetiksi. Kun käsissä on Holkerin hallituksen viimeinen budjettiesitys, on aika arvioida vaalikauden tilinpäätöstä.

Toisin kuin edellisissä ryhmäpuheenvuoroissa on annettu ymmärtää, Suomen talous on pelottavassa syöksykierteessä. Kansantalous velkaantuu kiihtyvällä vauhdilla. Suomesta on tullut sietämättömän korkean kustannustason ja huippukorkojen maa. (Ed. Tiuri: Ja elintason!) Holkerin hallituksen politiikan seurauksena Suomi on hallitsemattomasti ajautumassa syvään kotitekoiseen lamaan. Euroopan Japanista on muutamassa vuodessa tehty velkamaa.

Vaihtotaseen vaje on kasvanut räjähdysmäisesti. Vuoden 1986 alle 4 miljardin markan vaihtotasealijäämä on hallituksen oman arvion mukaan ensi vuonna yli kuusinkertainen eli 25 miljardia markkaa. Eräät tutkimuslaitokset ovat ennustaneet jopa 30 miljardin alijäämän ensi vuodelle, joka suhteutettuna bruttokansantuotteeseen merkitsee sitä, että alijäämä on suurempi kuin missään teollistuneessa maassa.

Suomen ulkomainen nettovelka nousee neljässä vuodessa yli kaksinkertaiseksi: vuoden 1987 60 miljardista markasta ensi vuoden 132 miljardiin. Jokaista Suomen kansalaista kohti laskettuna kansantalouden ulkomainen velka on Holkerin hallituksen aikana kasvanut 12 000 markasta yli 26 000 markkaan. (Ed. Zyskiewicz: Miten valtionvelka?) — Se on toinen juttu. On lähdettävä siitä, että kansantalouden kunnossaolo on pääkysymys. Korkealla verotuksella toki voidaan valtiontaloutta hoitaa niin kuin tämänkin vaalikauden aikana on tehty. — Suomen ulkomainen nettovelka, siis kansantalouden nettovelka, kasvaa koko ajan, eikä kasvulla ole päätä näkyvissä.

Ensi vuonna talouskasvu lähes pysähtyy ja investoinnit kääntyvät selvään laskuun, mutta hallituksen lupaamaa vaihtotaseongelman helpotusta ei ole luvassa. Talouden kasvu siis painuu lähes nolnaan, mutta velkakierre vain jatkuu.

Perimmäinen syy tasapainon järkkymiseen on hallituksen talouspolitiikan epäonnistumisessa. Rahamarkkinoiden nopea vapauttaminen, rakennemuutoksen kiihdyttäminen,

alueellinen keskittyminen sekä hallituksen veroratkaisut ovat järkyttäneet kansantalouden tasapainoa. Säästäminen painui pakkaselle. Kustannukset ja hinnat riistäytyivät käsistä.

Seurauksena on ollut se, että Suomen asema vientimaana on selvästi heikentynyt. Viennin osuus bruttokansantuotteesta laskee jatkuvasti. Kauppataase osoitti vielä vuonna 1986 noin 5 miljardin markan ylijäämää, mutta viime vuonna se oli painunut jo 5,7 miljardia markkaa alijäämäiseksi, pakkasen puolelle.

Myös kotimarkkinoilla suomalainen tuotanto on viime vuosina menettänyt asemiaan. Tuonnin määrä kasvaa nelinkertaista vauhtia vientiin verrattuna. Kokonaiset tuotannonalat, varsinkin työvaltaiset alat, uhkaavat hävitä nopeasti kohonneiden kustannusten ja ulkomaisen kilpailun paineessa.

Kotimaisen tuotannon asemien heikentymistä ei voida selittää kapasiteettiongelmillä. Suomalaisen tuotannon hintakilpailukyky on alhaisimmillaan sitten 1970-luvun lamavuosien. Hallituksen oman arvion mukaan viime ja tänä vuonna kilpailukyky heikkenee yhteensä 7,5 prosenttia, eikä parannusta ole odotettavissa ensi vuonnakaan.

Hallituksen näyttävästi mainostama tuotannon hallittu rakennemuutos näyttää myös epäonnistuneen. Vienti päinvastoin yksipuolistuu. Muiden alojen kuin metsä- ja metalliteollisuuden osuus viennistä on laskenut vajaan 30 prosentista vuonna 1986 viime vuoden 18 prosenttiin. Hallitusohjelman lupaus ”kiinnittää erityistä huomiota viennin monipuolistamiseen ja ulkomaankaupan tasapainon säilyttämiseen” kuulostaa toteutuneen kehityksen valossa vain hurskaalta toiveelta. (Ed. Tiuri: Metallin on monipuolistunut!) — Suomi on tulevaisuudessa lähinnä puunjalostuksen ja siihen liittyvän metalliteollisuuden maa, jos nykyinen kehitys saa jatkaa.

Talouspolitiikan epäonnistuminen kostaatuu korkotason rajuna nousuna. Ohjelmassaan, jos sellaista enää kukaan muistaa, Holkerin hallitus lupasi yhdessä Suomen Pankin kanssa alentaa korkotasoa. Silloin markkinakorot olivat nelisen prosenttiyksikköä alempia kuin nyt. Peruskorkokin on tänään 1,5 prosenttiyksikköä korkeampi kuin hallitusohjelmaa kirjoitettaessa. Syy korkotason noususta on julkisuudessa kaa-

dettu pankkien harteille. Osasyllisiä ne toki ovatkin. Holtittoman kasinopelin tappioita kaadetaan nyt sumeilematta velallisten niskaan. Asuntovelalliset, pienyrittäjät ja maanviljelijät maksavat miljardien lisälaskun. Päävastuu korkotason noususta on kuitenkin hallituksen harteilla.

Vaihtotaseen vaje on ajanut suomalaisen korkotason korkealle ja pitää sitä korkeana. Niin kuin budjetin liitteenä olevassa taloudellisessa katsauksessa todetaan, vaihtotaseen vajeen kattaminen pääoman tuonnilla edellyttää Suomen korkotason pitämistä 2 — 3 prosenttiyksikköä kansainvälistä tasoa korkeammalla. Korkotason olennaista laskua on siis turha odottaa, ellei vaihtotaseongelmaa saada kuriin.

Hallituksen jo päättämä talletusten lähdevero sopii huonosti talouden kuvaan. Lähdevero ajaa ennestäänkin korkeita korkoja yhä korkeammalle, ja ajankohta sen toteuttamiselle on mahdollisimman huono.

Arvoisa puhemies! Talouden suunnanmuutos edellyttäisi rohkeita poliittisia ja työmarkkinapäätöksiä. Jos niihin ei päästä, korkotaso pysyy korkealla, jopa nousee entisestään. Se aiheuttaa mm. asuntovelallisille ja pienyrittäjille miljardien lisälaskut. Seurauksena on kaikkea muuta kuin hallittu rakennemuutos, nopeasti lisääntyviä yritysten konkurssseja ja henkilökohtaisia vararikkoja. Vaihtotaseongelmien korjaaminen korkeilla lainakoroilla tekee yhteiskunnallisesti julmaa jälkeä: köyhät köyhtyvät, rikkaat rikastuvat.

Keskusta on kevästä 1988 lähtien useaan kertaan varoittanut harjoitetun talouspolitiikan seurauksista ja tarjonnut hallitukselle yhteistyötä kansantalouden tervehdyttämissohjelman rakentamiseksi. Hallitus on ylimielisesti torjunut yhteistyötarjouksemme ja leimannut esityksemme ja perustelumme opposition katteettomaksi mustamaalaukseksi. Hallitus on jatkuvasti vakuuttanut, että talouden perusta on terve eikä korjausta tarvita. Yrittämällä puoluepoliittisista syistä vähätellä ongelmia hallitus on samalla pitänyt yllä huoletonta ilmapiiriä, jossa suunnanmuutos on ollut vaikeaa, jopa mahdotonta. Kansantalouden velkaantumisen seuraukset ovat pitkään olleet tavallisten ihmisten ja yritysten helposti siedettävissä. Kulutusta ja investointeja on voitu pitää velan varassa keinoitekoisesti korkealla, ja se on selittänyt vallinneen ilmapiirin.

Keskustan yhteistyötarjousten torjuminen on hallituspuolueiden, etenkin kokoomuksen, valitsema nimenomainen strategia. On haluttu osoittamalla osoittaa, että asiat voidaan hoitaa ilman oppositiota, erityisesti ilman keskustaa. Siksi yhteistyö talousongelmien korjaamiseksi on ollut hallitukselle mahdoton ajatus. Tämä itsekäs puoluepoliittinen ajattelu muistaen on kohtuutonta syyttää oppositiota yhteistyökyvyttömyydestä ja talouspolitiikan korjausehdotusten puuttumisesta.

Hallituksen budjettilinja sopii huonosti yhteen talouden tosiasioiden kanssa, jotka aiemmin käytetyissä ryhmäpuheenvuoroissa tyystin ohitettiin. Jo vuoden 1989 budjetin perusteluissa hallitus tunnusti, että ”hyvä kansantalouden ulkopuolinen tasapaino on tärkeä vakaan valuuttakurssin ja maan talouspoliittisen itsenäisyyden kannalta”. Kun rahapolitiikan keinot tämän tavoitteen saavuttamiseksi olivat heikentyneet, finanssipoliittikka nousi yhä tärkeämmäksi. Hallituskin tämän tosiasian myönsi. Mutta nyt korkeat korot ajavat sekä yritykset että yksityiset kansalaiset ahtaalle. Kulutusjuhlat ja investointijuhlat, jos niitä kaikilla on ollutkaan, ovat nyt mennyttä aikaa. Valtion menojen hallitus sen sijaan antaa huolettomasti kasvaa.

Talouden karut tosiasiat olivat muistissa vielä keväällä, kun budjetin valmisteluohjeissa tavoitteeksi asetettiin menojen reaalkasvuun puristaminen nolnaan. Valtiovarainministeri esiintyi ponnekkaasti tämän tavoitteen puolesta vielä budjettiriihen alla. Samasta tilannearviosta kertoi kokoomuksen puheenjohtajan Ilkka Suomisen juhannushaastattelu, jossa hän arvioi ”talouden härkäviikkojen lähestyvän”. Puheenjohtaja Suominen kuitenkin epäili, riittääkö vaalien alla nykyisellä hallituksella yksituumaisuutta maan heikenevän talouden korjaamiseen. Ennustus osui enemmän kuin oikeaan. Niinpä hän esittikin huolten siirtämistä vaalien yli seuraavalle hallitukselle, jolle Suomisen mukaan pitäisi asettaa vain yksi tehtävä: ”Suomen talous on saatava jaloilleen.” Siihen myös sisältyi selvä kannanotto siihen, minkälaisessa jamassa Suomen talous tällä hetkellä on.

Elokuun alussa ennen budjettiriihtä kokoomuksen pelinrakentajaksi ristitty ministeri Ilkka Kanerva ennusti, että ”valtiovarainministeriön raameja jouduttaneen karsimaan,

koska reaalkasvu on liian kova budjetin raameihin". Budjettiriihen loistavan karsinnan lopputuloksenhan kaikki tietävät. Budjetin loppusumma kasvoi karsinnan seurauksena 3 miljardilla markalla.

Hallituksen on turha yrittää väistää keskustan arvostelua leimaamalla se opposition mustamaalaukseksi. Taloudelliset tutkimuslaitokset ovat esittäneet täsmälleen samanlaisia arvioita jo pitkään. Vaihtotaseen vajeen ennustetaan tuntuvasti kasvavan ja korkojen pysyvän korkealla, jopa entisestään nousevan. Myös kansainvälisesti talouden heikkeneminen on todettu. Suomi on joutunut arvovaltaisen luottokelpoisuutta arvioivan Moody'sin tarkkailuluokalle.

Tosiasioiden tunnustaminen näyttää kuitenkin olevan hallitukselle tuskallista. Ongelmia vähättelemällä ja yrittämällä siirtää keskustelu epäolennaisiin asioihin hallitus yrittää pitää yllä kulisveja, joilla päälle kaatuvan talouslaman näyttäytyminen saataisiin siirtymään maaliskuun vaalien yli.

Kuvaava esimerkki tästä löytyy Uudesta Suomesta, joka kirjoitti 12.9. budjettiesityksestä otsikolla "Vaalibudjetti sittenkin". Lehti kertoo, miten budjettiriihessä harrastettiin poliittista oikolukua. Lehti osoitti lukuisin esimerkein, miten valtiovarainministeriön virkamiesvalmistelussa syntynyt "liian synkän kuvaus taloudesta" kirjoitettiin hallituksessa uudelleen. Esimerkiksi alkuperäinen virkamiesteksti lehden mukaan arvioi: "Mikäli voimavaroja ei onnistuta suuntaamaan avoimeen sektoriin, kansantalous ajautuu kohti kriisiä, sillä kansantalouden velkaantuminen lisääntyy nopeasti." Sen jälkeen kun budjettiriihessä julkisen talouden menoja oli lisätty yli 3 miljardilla markalla, viittaus kansantalouden kriisiin pyyhittiin perusteluista kokonaan pois.

Samanlaista poliittista oikolukua lienee tapahtunut myös bruttveroasteen suhteen. Vaikka riihessä menoja lisättiin ja kiristettiin tuntuvasti verotusta, aleni lehtitietojen mukaan arvio bruttveroasteesta valtiovarainministeriön alkuperäiseen esitykseen verrattuna, vaikka normaalin matematiikan mukaan olisi pitänyt tietenkin käydä päinvastoin.

Budjetin perustelujen poliittinen oikoluku osoittaa, että hallitus itse on tietoinen talouden suunnanmuutoksen välttämättömyydestä. Vaalien ja opposition pelko kuitenkin

estää oikeiden johtopäätösten teon. Siitä tulee valitettavasti Suomen kansantaloudelle kohtalokas odotus. Budjettilinja, joka kasvattaa valtion menoja kahdeksankertaisesti kansantuotteen kasvuun verrattuna, on kestämätön.

Kun valtion menoja esitetään kasvatettavaksi laskentatavasta riippuen noin parillakymmenellä miljardilla markalla, on itseltään selvää, että yksittäisten momenttien määrärahojen karsinnalla ei budjettiesitystä kyetä olennaisesti korjaamaan. Jokaisen pääluokan menojen kasvusta on pystyttävä tinkimään, mikäli budjettilinja halutaan sovitaa kansantalouden tämän hetken vaatimuksiin.

Keskusta on yhä valmis yhteistyöhön hallituksen kanssa kansantalouden tervehdyttämishojelman laatimiseksi ja ensi vuoden budjettiesityksen muuttamiseksi sen edellyttämällä tavalla. Ehtona on kuitenkin se, että samalla voidaan sopia kaikkein heikoimmasa asemassa olevien ihmisten ja alueiden aseman parantamisesta.

Arvoisa puhemies! Hallitus on budjettiesityksellään jatkanut verouudistusta, joka oli varsinkin kokoomukselle viime eduskuntavaalien alla yksi tärkeimmistä vaalivalteista. Kokoomuksen puoluehallitus asetti maaliskuussa 1987 keskeisiksi tavoitteiksi uudelle vaalikaudelle mm. seuraavia asioita: Verouudistukset eivät saa johtaa veroasteen nousuun. Kansalaisten tavanomaisia talletuksia ei saa saattaa verollisiksi. Asuntolainojen korkojen verovähennysten omavastuu on poistettava. Ensiasunnon ostajat on vapautettava leimaverosta. Perustoimeentulosta on säädettävä puitelaki. Eläkkeiden tarkistuksissa on päästävä yhteen työeläkejärjestelmän mukaiseen indeksijärjestelmään. Opintorahan osuus opintotuesta nostetaan vuoteen 1991 mennessä 50 prosenttiin, ja lasta itse hoitavalle vanhemmalle taataan 2 000 markan kuukausikorvaus, joka jatkuu lapsen kouluikänsä asti. — Kuulostavatko tutuilta? — Luetteloa kokoomuksen hyvistä vaalilupauksista voisi jatkaa pidempäänkin. Yhteistä niille kuitenkin on se, että mikään niistä ei ole neljän vuoden aikana toteutunut. Pääosin hallituksen ratkaisut ovat vienneet juuri päinvastaiseen suuntaan.

Yhdessä asiassa kokoomus on kuitenkin onnistunut, suurituloisimpien välittömän tuloverotuksen keventämisessä. Ylimmän mar-

ginaaliveron alentaminen koskettaa mitättömän pientä osaa suomalaisista, mutta sen ajamisessa kokoomus on onnistunut. Myös sosialidemokraatit ovat esitelleet tulosta yhteisenä saavutuksena.

En malta olla lainaamatta tammikuussa 1987 esitettyä mielenkiintoista ja painavaa arviota marginaaliverouudistuksen vaikutuksista: "Tämä" — siis marginaaliverouudistus — "merkitsee vain verotuksen uudelleenjakoa palkansaaajien kesken niin, että pienipalkkaisten verotusta lisätään ja suuripalkkaisten vähennetään, tai sitten liikevaihtoveron nostoa suurituloisten verohelpotusten rahoittamiseksi, se taas lankeaisi erityisesti lapsiperheiden maksettavaksi." Sattuvasti sanottu. Tämän arvion esitti silloinen sosialidemokraattisen puolueen puheenjohtaja Kalevi Sorsa.

Suurituloisten tuloverokevennykset on todella maksettu liikevaihtoveron korotuksilla. Hallitus esittää nyt jo kolmannen kerran liikevaihtoveron nostoa, jonka jälkeen veronousee 1,5 prosenttiyksikköä korkeammaksi kuin vuonna 1987. Liikevaihtoveron tuotto kasvaa budjettiesityksen mukaan vuoteen 1987 verrattuna peräti yli 80 prosentilla. Sorsa taisi olla aika oikeassa.

Keskusta on mm. SAK:n ja TVK:n kanssa yhtä mieltä siitä, että verouudistus on epäsosiaalinen ja se on kasvattanut tuloeroja. Lapsiperheiden, pieni- ja keskituloisten sekä yksinhuoltajien asema on heikentynyt verouudistuksen tuloksena. Keskusta on valmis eduskunnassa sekä korjaamaan verolakeja etenkin keskituloisten osalta että toteuttamaan tulonsiirtoja, joilla pienituloisten ja lapsiperheiden asemaa parannetaan.

Kokonaisveroaste on Holkerin hallituksen aikana noussut 4 prosenttiyksiköllä. Siis verotus ei ole keventynyt, vaan se on kiristynyt 4 prosenttiyksiköllä, ja se on korkeampi kuin koskaan Suomen historian aikana. Valtion keräämät verot kasvavat vaalikauden aikana 67 prosenttia, leimaveron tuotto 122 prosenttia, polttoaineveron 114 prosenttia, autoveron 64 prosenttia sekä tulo- ja varallisuusveron 52 prosenttia.

Kireä verotus ja valtion tulojen hurja kasvu on pitänyt yllä löysää, väljää menotaloutta. Siitä huolimatta kansalaisten perusturvan kehittäminen on pidetty jäissä ja peruspalveluja jopa heikennetty. Kun on tullut heikoimmassa asemassa olevien ihmis-

ten ja alueiden vuoro, miljardit onkin jo jaettu. Opintotuki, kansaneläkkeet, lasten kotihoidon tuki ja muut sosiaaliturvan vähimmäisetuudet ovat koko ajan jääneet jälkeen yleisestä tulokehityksestä.

Hallituksen vaalien alla markkinoima "eläkeuudistus" ei korjaa lainkaan jo eläkkeellä olevien eläkeläispariskuntien asemaa. Tehty näennäisuudistuksen rahoitetaan siirtämällä rahaa eläkeläiseltä toiselle. Käytännössä kansaneläkeuudistuksen neljäs vaihe on jäissä, ja viimeistään nyt jokaisen on pakko nähdä ja tunnustaa, että uudistus voi lähteä liikkeelle vain ja ainoastaan keskustan kautta.

Opintotukea ei kehitetä perusturvan tasolle eduskunnan selkeistä päätöksistä huolimatta.

Kynnys oman asunnon hankkimiseen on muodostunut suorastaan ylivoimaiseksi, kun asuntojen hinnat ovat hallituskauden aikana lähes kaksinkertaistuneet ja asuntolainojen korot kasvaneet lähes 3 miljardilla markalla tämän hallituksen aikana.

Budjettiesityksen runsailla menolisäyksillä ei ole liioin pystytty turvaamaan kansalaisille tärkeiden peruspalvelujen säilymistä varsinkin haja-asutusalueilla. Budjettiesitys sinetöi lopullisesti Postin ja hallituksen suunnitelmat 1 900 postikonttorin lakkauttamisesta pääjohtaja Vennamon ja ministeri Vistbackan — pitääkö sanoa ex-ministeri Vistbackan — esittämällä tavalla. Budjettiesityksessä luvataan noin 1 000 lakkautettavan postitoimipaikan palveluiden jatkuminen kauppojen tai muiden yritysten yhteydessä, mutta mitään takeita järjestelmän toimivuudesta ei ole, eikä tätä varten osoiteta budjetissa ainuttakaan markkaa.

Budjetti on karu syrjäseutujen ihmisille. Tiemäärärahat keskittyvät pääteille, joukko-liennepalvelut maaseudulla supistuvat, valtion aluehallintoa karsitaan, ja maatalouden rakenteen kehittämisrahoitusta leikataan erittäin voimakkaasti.

Arvoisa puhemies! Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän yritys tehdä ryhmäaloitteita perusturvaan ja peruspalveluihin liittyvissä asioissa osoittaa selkeästi, mitkä asiat budjetissa on lyöty laimin. Kun budjettiesityksessä menoja lisätään lähes 20 miljardia markkaa, on aiheellista kysyä, kuka tai mikä ryhmä kaatoi budjettiriihessä sittenkin vaatimattomat ehdotukset eläkeläisten, opiskelijoiden ja

ensiasunnon ostajien aseman parantamiseksi ja postitoimipaikkojen säilyttämiseksi. Jos tällaisia ehdotuksia on tehty, olisi mielenkiintoista kuulla, kuka ne kaatoi hallituksessa, budjettiriihessä, kun asioita käsiteltiin. Näihin kysymyksiin on mielenkiintoista budjetit keskustelussa saada vastaus. Satojentuhansien ihmisten hädänalaisen aseman ottaminen pelkästään poliittisen pelin välineeksi olisi vakava virhe.

Hallitusohjelman vastaisesti verouudistusta rahoitetaan siirtämällä rasituksia kuntien harteille. Ensi vuoden budjettiesitykseen sisältyy noin 1,5 miljardin markan lisärasite kunnallistaloudelle. Se merkitsee noin puolen pennin korotustarvetta kuntien veroäyrien hintoihin. Hallituksen kunnille siirtämän kustannusrasituksen vaikutus näkyy siinä, että vuonna 1988 veroäyrien hintaa joutui korottamaan 81 kuntaa, viime vuonna 101 kuntaa ja tänä vuonna 87 kuntaa. Tänä syksynä on moni kunta pakotettu paikkaamaan talouteensa syntyneitä Louekosken lovea veroäyrien hinnan korotuksilla.

Arvoisa puhemies! Suurvaltajohtajien tapaminen Helsingissä äskettäin osoitti jälleen kerran, että maailmanpolitiikassa on siirrytty uuteen aikakauteen. Aiemman vastakkainasettelun tilalle on astunut molempien edut huomioita ja niitä kunnioittava yhteistyön politiikka.

Presidenttien Mihail Gorbatschovin ja George Bushin työkokous Helsingissä oli samalla tunnustus Suomen harjoittamalle puolueettomuuspolitiikalle. Vaikka isäntämaan merkitystä ei pidäkään liioitella tällaisissa tapauksissa on syytä todeta, että ilman maamme harjoittamaa johdonmukaista puolueettomuuspolitiikkaa ja Etyk-isännöityä Helsinkiä tuskin olisi valittu suurvaltatappamisen pitopaikaksi.

Euroopan tilanteen muutos, blokkijaon päätyminen ja sotilasliittojen merkityksen väheneminen, vaikuttaa koko maailman turvallisuuspoliittiseen kehitykseen. Aseidenriisunta maanosassamme on tosiaasia. Astumme uuteen aikaan, jossa keskinäinen riippuvuus muodostaa aseiden ja voimankäytön asemasta jokaiselle maanosan valtiolle välttämättömän suojaverkon. Mitä lujempi taloudellinen, poliittinen ja kulturellinen yhteistyö tasavertaiselta pohjalta on, sitä vahvemmallalla pohjalla lepää eurooppalainen rauha.

Saksan yhdistyminen ei merkitse, päinvas-

toin kuin monet ilmoittavat pelkäävänsä, uuden ylivaltaan pyrkivän suurvallan syntyä. Saksa on kyllä taloudellinen jättiläinen, mutta se on sidottu ja toivottavasti pysyy, kuten on syytä mitä suurimmassa määrin uskoa, sitoutuneena demokratiaan, talousyhteistyöhön ja eurooppalaisiin arvoihin.

Euroopan uusi turvallisuusjärjestelmä on rakennettava Etykin luoman prosessin ja koneiston varaan. Yleiseurooppalaisen turvallisuusjärjestelmän syntyminen ja sotilasliittojen purkautuminen, jota on syytä toivoa, merkitsevät epäilemättä haastetta myös puolueettomille maille.

Suomen ei ole syytä unohtaa puolueettomuuden keskeisintä sisältöä. Puolueettomuus on meidän keinomme osallistua maailman ongelmien ratkaisemiseen omista eduistamme lähtien. Tämä merkitseekin sitä, että vaikka puolueettomuuden sisältö saattaa muuttua, ei puolueettomuus toimintatapana ja poliittisena arvona häviä mihinkään. Suomi on ja sen on syytä olla puolueeton myös tulevaisuudessa.

On vielä todettava eräs asia, josta Paasikivi meitä niin usein muistutti: Vaikka maailma on muuttunut, maantiede ei. Hallitukset, henkilöt, valtiot, jopa kokonaiset yhteiskunnalliset järjestelmät muuttuvat ja vaihtuvat, maantiede säilyy kuitenkin samanlaisena. Asia on syytä muistaa silloin, kun arvioimme kansainvälisten sitoumustemme, erityisesti yya-sopimuksen, merkitystä tulevaisuudessa.

Irakin hyökkäys Kuwaitiin osoitti, että maailmanyhteisö on kykenevä reagoimaan yhteisesti silloin, kun yksi valtio ryhtyy rikkomään koko yhteisesti hyväksyttyä järjestystä vastaan. YK:n ja sen kaikkien jäsenmaiden kannalta on tärkeää, että Irak saadaan vetäytymään valloittamiltaan alueilta. Keskusta antaa kaiken tukensa Suomen ulkopoliittisen johdon toimille Persianlahden kriisin ratkaisemiseksi. Mutta Lähi-idän kriisi ei kuitenkaan pääty siihen, että Irakin joukot saadaan vetäytymään valloittamiltaan alueilta. On nähtävä se tosiseikka, että Lähi-idän ongelma on äärimmäisen monimutkainen eikä sitä voida ratkaista ilman alueen kansojen tahdon huomioon ottamista.

Arvoisa puhemies! Monet merkit viittaavat siihen, että nykyinen hallituspohja haluaisi jatkaa valtapoliittista liikemiessuhdetta myös vaalien jälkeen. Vaalien ja äänes-

täjien merkitystä vähätellään. Vaalit, äänestäjät ja asiat halutaan nähdä vain politiikan-teen välineenä. Vallasta on tehty itsetarkoitus. Tärkeintä on se, kuka päättää ja miten päätetään, eikä se, mitä päätetään. Tällaisella linjalla ei 90-luvun Suomessa asioita voida hoitaa. Meidän eteemme on nousemassa poikkeuksellisen suuria taloudellisia ongelmia, integraatoratkaisut, suuret ympäristöhaasteet, jotka vaativat sitä, että politiikan työjärjestyksessä asiakysymykset nostetaan kärkeen ja myös yhteistyökuviot ratkaistaan asiakysymysten pohjalta.

Ed. Helle: Rouva puhemies! Tämän keskustelun aluksi kuulumme ed. Hietalan kootut selitykset sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän viimeviikkoisista ihmeellisistä immelmanneista, jotka hänen mielestään olivat vakavasti otettavia neuvottelutarjouksia. (Ed. Hietala: Kyllä!) Taitaa kuitenkin olla niin, että SDP:n ryhmä on yhtä lailla kaltevalla pinnalla kuin ennen vanhaan miniän maine.

Kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa todettiin, että nämä sosialidemokraattien esitykset tulivat liian myöhään, mutta hyvänen aika, ed. Viinanen, eikö eduskunta ole se elin, joka päättää budjetista, eli meillä on mahdollisuus ottaa tämä sosialidemokraattinen neuvottelutarjous vakavastikin. (Ed. Järvenpää: Älä hymyile sille!) — No, kaikki voivat uskoa, kuinka uskovat.

Hallitus julkisti erityisesti alkutaipaleellaan edustavansa uutta poliittista kulttuuria. Sittemmin tuo puhe on huomattavasti vaiennut, kuten on käynyt monien muidenkin hallituksen lupausten kohdalla. Miten uusi poliittinen kulttuuri on ilmennyt vuoden 1991 tulo- ja menoarvion laadinnassa ja itse budjettiesityksessä? Hallitus antoi budjettiesityksensä ylistämällä sen maasta taivaaseen. Kyseessä on — tilanteen huomioon ottaen — aivan ehdottomasti paras mahdollinen budjetti, sanoo hallitus.

Nyt olisi opposition vuoro haukkua budjetti alimpaan helvettiin. Sen jälkeen seuraavat lukemattomat äänestykset raha-asiaaloitteista, joiden läpimenomahdollisuudet liikkuvat promilletasolla, aivan kuten ed. Hietalakin puheenvuorossaan totesi. Mutta tämä on ikävyyttävä näytelmä. Yleisö on välinpitämätöntä, näyttelijät itse innottomia ja kriitikot kyynisiä. En usko, että pelkkä

dramaturginen tai koreografinen kikkailu tai lavasteiden muuttaminen enää auttaa. Ehkä kysymys todella pitäisi asettaa budjetin sisäloista.

Ensimmäinen askel johonkin sellaiseen, mitä todella voisi nimittää vaikkapa uudeksi poliittiseksi kulttuuriksi, olisi eduskunnan tosiasiallisen budjettivallan lisääminen. Se edellyttäisi puolestaan budjettisalaisuuden romuttamista. Käsittelyssä olevan budjetin kohdalla tätä salaisuutta toki murrettiin, mutta valikoivasti ja harkitusti hallituksen ja valtiovarainministeriön tarkoituksien mukaisesti. Eduskunnan budjettivallan lisääminen edellyttäisi, että kansanedustajilla ja eduskuntaryhmillä on mahdollisuus seurata budjetin valmistelua ministeriöiden esityksistä lähtien. Tämä mahdollisuus tulisi suoda myös tiedotusvälineille ja sitä kautta koko kansalle ilman, että jossakin valikoidaan ne budjetin yksityiskohdat, jotka "lipsahtavat" julkisuuteen.

Seuraava, tästä luontevasti seuraava askel olisi eduskunnan suunnitteluvallan lisääminen siten, että tulo- ja menoarvioiden laadinnassa hyväksyttäisiin ns. liukuvan suunnittelun periaate. Hyväksyessään yksityiskohtaisen tulo- ja menoarvion seuraavalle vuodelle eduskunta päättäisi tietystä määrästä peruseriaatteita, joita tulisi noudattaa kahden seuraavan budjetin laadinnassa. Kuten edesmenneessä komentotaloudessa meilläkin valtiontalouden suunnitteluvallalla on erittäin keskittynyttä, se on keskittynyt valtiovarainministeriöön ja Suomen Pankkiin. Emme siis esitä siirtymistä keskitettyyn komentotalouteen, vaan päinvastoin taloudellisen suunnitteluvallan laajentamista lisäämällä eduskunnan budjettivaltaa.

Mitä tulee budjetin yleislinjaan, mielestämme keskustelu budjetin mahdollisesta liiallisesta löysyydestä tai kireydestä on mystiikkaa, ellei täsmennetä, mistä puristaa ja mistä lepattaa. Ehkä takki on keskimäärin, suurin piirtein, onnistunutta kokoa, mutta sen leikkaus on hiukan surullinen: ihmämahan kohdalta se on kovin löysä, kun taas sydämen kohdalta puristaa.

Hallitus on tehnyt neljännen perättäisen ylijäämäisen budjetin ja samalla neljännen budjetin, joka suosii rikkaita ja erittäin hyvätuloisia jättäen yhä toteuttamatta joukon uudistuksia, joilla voitaisiin parantaa niiden ihmisten asemaa, jotka markkinatalous ja

korkean koron politiikka ovat ahdistaneet toimeentulovaikeuksiin.

Kaiken kukkuraksi on hyvin ilmeistä, että hallituksen harjoittama talouspolitiikka johtaa vaalien jälkeen liikevaihtoveropohjan laajentamiseen, uuden kiinteistöveron toteuttamiseen ja devalvaatioon. Tietenkään hallitus ei halua ryhtyä edes keskusteluun näistä asioista ennen vaaleja. Siitä huolimatta haluaisin kysyä: Jos kerran nyt laadittu budjetti hallituksen mielestä tarjoaa hyvät edellytyksen nykyisen hallituspohjan jatkamiselle myös vaalien jälkeen, voitteko luvata — mikäli äänestäjät jostain kumman syystä olisivat kanssanne samaa mieltä nykyisen hallituspohjan jatkamisesta — että vaalien jälkeinen hallitus ei tule devalvoimaan, ei laajentamaan liikevaihtoveropohjaa eikä korottamaan liikevaihtoveroa eikä toteuttamaan kiinteistöveroa? Vastauksia toivotaan.

Hallituksen esityksessä on hyvää se, että vaikka tuki lapsiperheille ei kolminkertaistukaan, lapsilisät nousevat jo toistamiseen merkittävästi. Siitä hallitus on ansaitkoon tunnustuksen.

Hyvää hallituksen esityksessä on myös se, että sen mukaan Suomen tulisi auttaa Itä-Euroopan ja eritoten Suomen lähialueiden ilmansaasteiden puhdistamista. Tärkeämpää kuin se, mitä ensi vuodeksi näihin tarkoituksiin esitetään, on mielestäni itse periaatteen hyväksyminen.

Hyvää hallituksen esityksessä on myös korkeakoulu- ja tutkimusmäärärahojen lisääminen.

Meidän, vasemmiston, näkökulmasta budjetin suurimmat heikkoudet ovat oikeudenmukaisuuden puute ja ympäristön ongelmien vähättely. Hallitus luopuu pyrkimästä oikeudenmukaisuuteen hylkäämällä perusturvan kehittämisen ja muuttamalla verotusta yhä epäoikeudenmukaisemmaksi. Budjetin heikkous on myös siinä, että ympäristön ongelmat jäävät hallituksen politiikassa sittenkin sivuasiaksi. Hallitus ei pyri energian säästämiseen, mikä vaatii pitkäjänteistä ja määrätietoista toimintaa, eikä toteuta haittaveroja siinä määrin, kuin olisi tarpeellista todellisten ohjausvaikutusten aikaansaamiseksi.

Yhteiskunnan sivistyksen eräs mitta on, miten se suhtautuu vanhuksiinsa, niihin jotka ovat tehneet suurimman osuutensa yhteisen nykypäivän ja huomisen hyväksi. Rik- kaalla Suomella on varaa huolehtia vanhus-

ten asemasta huomattavasti paremmin, kuin tänään tapahtuu. Eläkeläiset ovat joutuneet odottamaan elinehtojensa parantamista kohtuuttoman kauan, ja odotus jatkuu, mikäli hallituksen budjettiesitys toteutuu. Kymmenen vuotta sitten aloitettu ja viitisentoista vuotta sitten sovittu kansaneläkeuudistus on yhä kesken.

Mikä on hyvinvointivaltioksi nimitetyn Suomen sivistystaso eläkeläisten toimeentulolla mitattuna? Eläkkeensaajia on noin 1,1 miljoonaa, yli viidesnes suomalaisista. Virallinen Suomi on ylpeä kansaneläkejärjestelmästä ja hyvinvoinnistaan. Mitä on tämän kuvan takana? Sieltä löytyvät mm. seuraavat tosiasiat: 39 prosenttia eläkeläisistä, yli 400 000 ihmistä, saa eläkettä alle 2 500 markkaa kuukaudessa, 56 prosenttia eläkeläisistä, noin 600 000 saa alle 3 000 markkaa kuukaudessa ja 77 prosenttia eli yli 800 000 saa alle 4 000 markkaa kuukaudessa eläkettä.

Hyvät siskoni ja veljeni politiikassa: Miten kuvittelisitte elävänne esimerkiksi 3 000 markan kuukausituloilla? Saattaa olla, että vuokran ja terveydenhoitokulujen jälkeen rahat eivät riittäisi edes silakoihin. Yli 300 000 eläkeläispuolisoa odottaa kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen toteuttamista, mikä nostaisi heidän eläkkeitään runsaalla 300 markalla kuukaudessa. Mahdollisuus rikkaaseen elämän sisältöön vanhoilla päivillä ei tietenkään ole yksin rahasta kiinni. Mutta kohtuullinen toimeentulo muodostaa perustan, jolle ansaittu vanhuudenturva ja vapaus rakentuvat. Siksi kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen toteuttaminen ja eläkkeiden tasokorotus ovat oikeus ja kohtuus.

Pidämme kiireellisenä tehtävänä yhtenäisen ja tasoltaan riittävän perusturvan aikaansaamista. Yhteiskunnan velvollisuutena on huolehtia siitä, että sosiaaliturva toimii tehokkaasti ja nopeasti, kun siihen joudutaan turvautumaan. Erityisesti yhteisvastuun periaate koskee vähimmäistoimeentulon järjestämistä.

Päättäneen vuosikymmenen sosiaaliturvauudistukset ovat kansaneläkeuudistusta lukuunottamatta korostuneesti ansioturvaan kohdistettuja. Etenkin hyvätuloisten, pitkään ja vakiintuneesti työsuhteessa olleiden toimeentuloturva paranikin merkittävästi. Sen sijaan eri päivärahojen ja korvausten vähimmäistasoa korotettiin varsin vähän. Muutoinkin matalassa perusturvassa on vielä

tasoeroja. Muun muassa rintamaveteraanien eläketurvaa ei hyvistä lupauksista huolimatta ole saatu edes siedettävälle tasolle.

Perusturva on myös aukollista. Etuuksien saamiselle on sekä säädetty että käytännössä asetettu erilaisia esteitä. Myös hakemusten käsittelyajat voivat aiheuttaa toimeentulo-ongelmia. Asioita ei vielä käsitellä riittävästi viran puolesta ja palveluperiaatetta korostaen. Perusturvan kehittämisestä on puhuttu paljon. Asiaa on myös selvitetty jo varsin seikkaperäisesti. Silti hallituksen toimenpiteet ovat jääneet miltei olemattomiksi.

Joka toinen toimeentulotuen hakijoista on työtön. Sosiaalitoimiston raha-apuun joutuu turvautumaan noin joka viides sellainenkin työtön, joka samanaikaisesti saa peruspäivärahaa. Työttömyysturvan peruspäiväraha onkin tasoltaan riittämätön, ja siihen liittyy tarpeetonta tarveharkintaa. Myöskään tätä etuutta hallitus ei ole halunnut korottaa.

Huomattava määrä opiskelijoita joutuu turvautumaan toimeentulotukeen. Opintotuen taso on riittämätön ja lisäksi lainan osuus siitä on liian suuri. Vuoden 1986 valtiopäivillä käsiteltäessä vuoden 1987 tulo- ja menoarviota eduskunta asetti tavoitteeksi sen, että lisätään asteittain opintorahan osuutta siten, että se yhdessä keskiasteen maksuttoman ateriaedun kanssa vuoteen 1990 mennessä nousee noin puoleen opintotuen kokonaismäärästä. Tämä tavoite ei ole kuitenkaan kiinnostanut hallitusta.

Suomen hallitus muuttaa verotusta samalla tavoin kuin muutkin keskusta-oikeistolaiset hallitukset. Suurimpien tulojen verotus kevenee samalla, kun painopiste siirtyy välilliseen verotukseen.

Hallituksen linjassa ei ole häivähdystäkään vasemmistolaisesta solidaarisuuden, yhteisvastuun, ajattelusta eli siitä, että verotus myös tasaisi tuloeroja. Hallitus edesauttaa itsekkään ja kopean raha- ja kulutuskeskeisen henkisen ilmaston kehitystä. Hallitus suorastaan tyrkyttää hyväosaisille ja sellaisiksi kyynänpäävoimin pyrkiville asennetta: "Kaikki mulle heti tänne." Meille yhteinen vastuu, solidaarisuus, on arvona tärkeä. Me emme hyväksy ylimmän marginaaliveron alennusta ja liikevaihtoveron korottamista, emme sitä, että vaalien jälkeen liikevaihtovero laajennetaan palveluihin.

Hallituksen linjasta seuraa myös paine veroäyriin nostamiseen, eli vajavaisten val-

tionosuuksien takia yhä enemmän varoja kerätään jakoverolla kunnallisveron kautta.

Aivan oma lukunsa ovat ympäristöverot tai pikemminkin niiden puuttuminen. Polttoaineveron jakaminen kahteen osaveroon siten, että sillä tavoiteltiin tietoisesti ympäristön huomioon ottamista, on jäänyt lähes ainoaksi toimeksi. Tämän budjetin yhteydessä olisi pitänyt aloittaa määrätietoinen ympäristöverotuksen kehittäminen niin, että markkinatalouden unohtamat ympäristökustannukset olisivat tulleet huomioon otetuiksi. Nyt tarvittaisiin pitkäjänteistä energiansäästöohjelmaa, jolla teollisuutta ohjattaisiin energiaa säästäviin prosesseihin sen sijaan, että sille luvattaisiin viides ja kohta kuudes ydinvoimala.

Ympäristön kannalta on valitettavaa, että hallitus vastaa liikennemäärien kasvuun uusilla moottoriteillä. Kuitenkin tavarankuljetuksia ja eräissä tapauksissa myös henkilöliikennettä tulisi ohjata kiskoille. Olisi jotenkin ironista, jos Suomen metsät tulisi pelastaneeksi Irakin hallituksen toiminta eikä Suomen hallituksen politiikka.

Myönnän toki, että harvaanasutussa maassa liikenteen ympäristömielinen kehittäminen on vaikeaa, mutta silti pidän moottoriteitä vääränä liikennepolitiikkana. Siksi esimerkiksi Turun ja Helsingin välille ei pidä rakentaa moottoritietä, vaan varat on ohjattava rantaradan parantamiseen. Myöskään Tampereen ja Helsingin välille ei tarvita moottoritietä. Suurten summien uhraaminen moottoritierakentamiseen merkitsee samalla sitä, että päätieverkon ulkopuoliset tiet jäävät tässä kehityksessä oman onnensa nojaan.

Ilmailuhallituksen organisaatiouudistuksen sijasta kiireellisempää olisi miettiä vastatoimia sille, että lentoliikenteen sääntelyn purkaminen todennäköisesti lisää voimakkaasti lentomatkustamista ja siten myös saasteiden määrää.

Maataloudessa syntyy ylituotantoa, jonka viennin tukemiseen joudutaan käyttämään yhä suurempia summia. Toisaalta Gatt-neuvotteluissa meiltä vaaditaan vientituen leikkaamista kasvattamisen sijasta. Nyt näyttäisi myös siltä, että Eftan ja EY:n neuvotteluissa maatalous tulisi neuvottelujen kohteeksi.

Tässä tilanteessa olisi väärin luvata viljelijäväestölle tuotantorajoitusten lieventämistä. On tultu sen maatalouspolitiikan tien päähän, jota sosialidemokraatit ovat toisena

keskeisenä hallituspuolueena ensin keskustan ja viimeksi kokoomuksen kanssa määränneet. Tästä vastuusta sosialidemokratia ei vältty julistamalla kuten viime vaalien alla ja nyt uudelleen tulevien vaalien alkajaisiksi, että ruoka on kallista.

Sen sijaan, että maanviljelijä saisi toimeentulostaan edelleenkin liian suuren osan tuotantomäärien perusteella, tulisi tilakohtaista tukea voimakkaasti kehittää. On aika aloittaa kansalaistulo maaseudulta. Vähentäisi yli-tuotanto. Tällöin vähentäisi myös tarve lisätä tuotantopanoksia eli maatalouden tuesta valuisi vähemmän kone- tai lannoitekauppiaille. Myös luonnon kannalta olisi hyväksi, että tuotantopanosten määrä vähentäisi. Kuluneena vaalikautena hallitus ei ole saanut aikaiseksi tämän suuntaista kehitystä, vaikka se on jo tullut sekä väistämättömäksi että tarpeelliseksi.

Nykyisessä tilanteessa näen erään mahdollisuuden todelliseen konsensukseen: valtion lainoittaman vuokra-asuntotuotannon huomattava lisäys hallituksen esittämiin 14 000 asuntoon nähden. Teollisuudelle se antaisi mahdollisuuden käyttää vapautuvia resursseja investointien vähentyessä, asunnontarvitsijoille se antaisi mahdollisuuksia asumisongelmien helpottamiseen ilman velkavankeutta ja korkokierrettä, rakennustyöläisille se toisi töitä jo ensi vuonna alkavaksi ennakoitua työttömyyden kasvun sijasta. Lisäksi asuntomäärärahojen lisääminen on luonteeltaan kertaratkaisu, joka ei toisi tullessaan merkittäviä menonlisäyksiä seuraavien vuosien budjetteihin, joita laaditaan arvattavasti huomommassa suhdannetilanteessa kuin nyt.

Euroopassa alkaneesta rauhanajasta huolimatta Suomi elää kuin mitään ei olisi tapahtunutkaan. Muun Euroopan asevoimia supistetaan, puolustusbudjetteja pienennetään — Englannissa, Saksassa, Neuvostoliitossa — Berliinin muuri on kaatunut ja Saksat pian yhdistyneet. Euroopan rakentaessa uudenlaista turvallisuusjärjestelmää, Naton johdon ilmoittaessa, että Nato on muuttanut luonnettaan vastakkainasettelusta yleiseurooppalaiseen yhteistyöhön, Suomi sen sijaan viestittää päättäväisellä varustelullaan aivan päinvastaista.

Puolustusmateriaalin hankinta- ja käyttökustannuksiin hallitus esittää yli 450 miljoonan markan lisäystä eli 13 prosentin kasvua. Puolustusmateriaalihankintoihin esitetystä

yli 2,6 miljardin summasta vajaa 2 miljardia aiheutuu aiemmin hyväksytyistä tilausvaltuuksista. Nyt esitetään hyväksyttäväksi uusi, erittäin suuri tilausvaltuus, 3 760 miljoonaa markkaa, jonka maksut sijoittuisivat vuosille 1991—1995. Merkillepantavaa on, että vuoden 1991 tilausvaltuuksissa ei ole mukana vielä torjuntahävittäjien hankkimiseen tarkoitettua määrärahaa. Hankittaviksi aiottujen 60 torjuntahävittäjän hinta olisi vähintään 10 miljardia markkaa, miljardi vuodessa suunnitellulla 10 vuoden maksujalla.

Katsomme, että keskustelua hävittäjähankintojen tarpeellisuudesta tai, mikäli ne toteutetaan kokonaan tai osittain, hankintojen vaikutuksesta muuhun puolustusbudjettiin, ei ole käyty loppuun. Nyt hallitus on ensin myöntämässä suuria asehankintamäärärahoja ja tilausvaltuuksia armeijalle, jonka päälle tulisivat vielä hävittäjähankinnat. Vasemmistoliitto ei voi missään tapauksessa hyväksyä tällaista linjaa. Riittääkö eduskunnalle, että se toimii kumileimasimena Suomen koko turvallisuuspolitiikan kannalta olennaisia ratkaisuja tehtäessä? Riittääkö eduskunnalle se, että uudenlainen Eurooppa ei muka vaatisi Suomelta uusia ratkaisuja?

Paljon tehokkaampaa turvallisuuspolitiikkaa kuin asevarustelu olisi panostaa nykyistä enemmän ympäristönsuojeluun, kehitysmaiden ongelmien ratkaisemiseen ja sosiaalisen turvallisuuden luomiseen kotimaassa. Jos Suomessa halutaan välttää rasismien ja muukalaisvihan kasvu, on noudatettava oikeudenmukaista, tasa-arvoa lisäävää ja solidaarista sosiaalipolitiikkaa myös oman maan avuntarpeessa olevia kohtaan.

Esimerkiksi ympäristöhankkeisiin varattuja määrärahoja, joilla puolustetaan maata ja sen asukkaita todellisia ja välittömiä uhkia vastaan, olisi helppo nostaa huomattavasti vaatimattomillakin supistuksilla puolustusbudjetissa. Puolustusmäärärahojen 10 prosentin vähennys nykyisen rutkan lisäyksen sijasta vapauttaisi esitetystä budjetista 2,35 miljardia markkaa parempiin tarkoituksiin. Summa on muuten suurempi kuin koko ympäristöministeriön pääluokan kasvu yhteensä.

Talouspolitiikassa saattavat asiat silloin tällöin muuttua. Suhdanteet vaihtelevat. Mutta yksi ei muutu: Talouspolitiikan keskeisten päätöksentekijöiden mielestä ei ole

olemassakaan tilannetta, jossa köyhille ja avun tarpeessa oleville ihmisille "olisi varaa" antaa tavallista enemmän. Huonossa suhdannevaiheessa siihen ei ole varaa, ja hyvässä suhdannevaiheessa, jota nykyisen hallituksen aikana olemme eläneet, on taas varauduttava huonoihin suhdanteisiin.

Huonot suhdanteet ovat tulossa. Hallitusta ei näytä huolestuttavan erityisesti työllisyystilanteen ennakoitu heikkeneminen. Olen sitä paitsi varma, että eräillä aloilla työllisyystilanne heikkenee jo ensi talvena ennakoitua enemmän. Taitaa vain olla niin, että hallituksen mielessä on vaalien jälkeen tehtävä jo aiemmin mainittu devalvaatiotempu, jolla halutaan vientiin imua, joka tietenkin parantaisi myös työllisyyttä. Mutta kaikki tuntevat myös devalvaation nurjan puolen: Se merkitsee tulonsiirtoa palkansaajilta vientiteollisuudelle, se merkitsee tuontitavaroiden kallistumista, ja se merkitsee suomalaisille viime vuosina hyvin edullisen ulkomaanmatkailun kallistumista.

En odota kuulevani hallituksen taholta vastausta: "Kyllä, vaalien jälkeen on tarkoitus devalvoida markka." Sen sijaan haluaisin todella kuulla, onko hallituksella jokin muu keino samanaikaisesti supistaa vaihtotaseen vajetta ja hoitaa huononevaa työllisyystilannetta kuin devalvaatio?

Rouva puhemies! Haluaisin lopuksi tiivistää ne keskeiset kohdat, joissa vasemmistoliiton eduskuntaryhmä haluaisi muuttaa hallituksen budjettiesitystä:

Tulopuolella

- supistaisimme asemäärärahoja,
- luopuisimme rikkaiden veronhuojenuksista,
- säilyttäisimme verotuksen progressiivisuuden yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden nimissä,
- emme korottaisi liikevaihtoveroa,
- kirittäisimme mm. myyntivoittoverotusta,
- toteuttaisimme haittaverot laajemmassa ja tehokkaammassa muodossa.

Menopuolella

- lisäisimme valtion lainoittaman vuokra-asuntotuotannon määrän kaksinkertaiseksi,
- toteuttaisimme kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen,
- toteuttaisimme kansaneläkkeiden tasokorotuksen ja muuttaisimme kansaneläkeindeksiä,

— etenisimme perusturvan toteuttamisessa korottamalla alimpia työttömyys- ja sairauspäivärahoja sekä opintorahaa,

— lisäisimme ympäristönsuojelun määrärahoja mm. rantojen suojeluun ja Itä-Euroopan ympäristötuhojen korjaamiseen ja ehkäisemiseen.

Tässä ryhmämme vakavat ja mahdollisuuksien rajoissa olevat puite-esitykset. Näyttää kuitenkin siltä, että valtiovarainministeri ja -ministeriö ovat jatkuvasti matematiikan vankina, mutta budjetti ei ole pelkkää matematiikkaa. Se, mitä nämä numerot vaikuttavat tavalliseen kansalaiseen, näyttää usein matemaatikoilta unohtuvan.

Itse olenkin samaa mieltä kuin tunnettu puolalainen aforisti Jerzy Lech, joka totesi aikanaan, että "en ole samaa mieltä kuin matematiikka, minun mielestäni nollien summa on vaarallinen luku".

Ed. Donner: Fru talman, arvoisa rouva puhemies! On jo todettu kahdessa puheessa ja tullaan edelleenkin toteamaan, että budjetti on äärimmäisen huono. Kaikki budjetit ovat huonoja, niin tämän hallituksen kuin edellistenkin hallitusten aikana. Tämä johtuu poliittisesta järjestelmästä, joka ei salli yhden puolueen tai äänestäjäryhmittymän tehdä päätöksiä yksin. Heikkous johtuu myös siitä, että oppositio tietoisena siitä, ettei sen ehdotuksia voida hyväksyä eikä tulla hyväksymään, voi esittää lisäyksiä, jotka monessa tapauksessa muodostuvat 10—15 miljardin markan lisämäärärahoista. Toinen heikkous on se, ettei yksikään hallituksen budjettineuvottelujen osapuoli voi tuntea itseään täysin tyytyväiseksi, mikäli se ei tee johtopäätöksiä eriävistä mielipiteistä ja lähde hallituksesta. (Ed. Aittoniemi: Me ollaan tyytyväisiä!) — Jotkut ovat läheneet!

Tällainen linja on kuitenkin hieman vieras ruotsalaiselle eduskuntaryhmälle, vaikka olemme tosiaan koko hallituksen olemassaolon ajan valittaneet budjetin kireyden puutetta. Tämä huomautus koskee valitettavasti tätäkin budjettia.

Det har redan konstaterats, och kommer ytterligare att konstateras, att budgeten är utomordentligt dålig. Jag tänker inte närma-re gå in på motiveringarna till detta, men jag kan förmoda att också alla framtida budge-

ter i detta land med ett mångpartisystem kommer att vara utomordentligt dåliga.

Tämän vuoden budjettiehdotusta esitellään ja käsitellään merkittävän kansainvälisen ja kansallisen epävarmuuden aikana. Tällä hetkellä on täysin mahdollista ottaa kantaa siihen, miten merkittävästi Euroopan ja Lähi-idän tapahtumat tulevaisuudessa vaikuttavat kansantalouteemme. Syksystä 1989 lähtien Eurooppa on elänyt mullistavaa aikakautta, jonka merkitys on yhtä suuri kuin sodan päättyminen vuonna 1945 tai vallankumousvuosi 1848, jos mennään historiassa pidemmälle taaksepäin. Siirtymistä monipuoluejärjestelmään ja vapaisiin vaaleihin on säestänyt halu uudistaa omia konkurssikypsiä talouksia Puolassa, Tshekkoslovakiassa, Unkarissa, Romaniassa ja Bulgariassa.

Meidän kannaltamme tärkein tapahtuma tässä osassa Eurooppaa on kuitenkin ollut Itä-Saksan rauhanomainen kapina kommunistista diktatuuria vastaan, kapina, joka käytännössä sai alkunsa jo ennen idän ja lännen välisen muurin poistamista Saksassa ja Berliinissä yhden yön aikana 9 päivänä marraskuuta 1989. Kukaan ei tuona hetkenä pystynyt ennustamaan, en myöskään minä, että Itä-Saksa sulautuisi alle vuodessa läntiseen Saksan liittotasavaltaan.

Det har uttalats farhågor om att den tyska ekonomin inte skall klara av Östtysklands återuppbyggnad, eller att västtyskarna alternativt vänder sig inåt och att den tyska ekonomiska dynamiken därigenom inte skulle ha en positiv inverkan på det övriga Europa på kort sikt. Det är för tidigt att bedöma återuppbyggnadsverksamhetens ekonomiska biverkningar, en sak är i varje fall säker, att det nya Tyskland också i framtiden kommer att spela en stor roll som partner för Finland i handel, kultur och vetenskap.

Yksi asia on kuitenkin tässä varma: uudella Saksalla on myös tulevaisuudessa merkittävä rooli Suomen kumppanina kaupan, kulttuurin ja tieteen aloilla.

I detta sammanhang är det kanske lämpligt att med några ord — och på svenska — ta ställning till opinioner i Finland som avsevärt velat inskränka undervisningen i

svenska i våra skolor. Beteckningen ”pakko-ruotsi” har förekommit i offentligheten. En vettig diskussion om språkundervisningen i skolorna förutsätter en viss kunskap om förhållandena i vår närvärld. Vilken framtiden än blir, finns det ett stort behov av kunskap i svenska i Finland, liksom också vidgade kunskaper i tyska och andra europeiska språk, ryskan icke att förglömma. Det vore att underskatta vårt folks intelligensnivå, om man förutsatte att folkflertalet endast kan lära sig ett främmande språk, och detta språk vore engelska. I ett framtida öppnare Europa kommer man utöver engelska att behöva språkkunnigt folk som behärskar svenska, tyska, franska, ryska, italienska och spanska.

Kansamme älykkyystason aliarvioimista olisi edellyttää, että kansan enemmistö pystyy oppimaan ainoastaan yhden vieraan kielen ja että tämä kieli olisi englanti.

Beträffande utvecklingen i östra Central-europa kan det kanske sägas att osäkerhetsmomenten är påfallande många, bl.a. därför att man nu med demokratiska metoder tvingas försöka åstadkomma en total omvälvning av de egna ekonomierna. I denna process kan Finland spela en roll, både när det gäller utvecklandet av demokratin och i ekonomiska sammanhang.

Toinen suuri muutos nykyisessä Euroopassa on perinteisen sosialistisen vasemmiston täydellinen tappio. Vaaleissa toisensa jälkeen sosialismiin vivahtavat puolueet ovat kärsineet tuhoisia tappioita, mikä on selvä viite siitä, että liberaalinen tai sosiaalinen markkinatalous on ainakin Euroopassa ollut voittoa.

Vaikuttaa siltä, kuin monin paikoin Suomessa oltaisiin haluttomia tekemään johtopäätöksiä tästä kansan tahdosta, mikä selkeästi ilmaistuna tarkoittaa valtion puuttumisen vähenemistä talouselämään. Tämän tulee myös merkitä alkua uudelleenajattelulle julkisen vallan roolista yhteiskunnassa. Samalla se antaa aavistuksen siitä, että perinteinen oikeisto — vasemmisto-akseli politiikassa on vanhentunut mielipiteiden, ajattelutavan ja käsitysten mittaustapana. Radikalismi merkitsee juuriin saakka menemistä. Konservatismi merkitsee pysähtyneisyyttä.

Kun aikoinaan vasemmisto liitettiin radikaalisiin ja oikeisto konservatismiin, tämä ei enää pädekään nykyiseen puoluekuvaan Suomessa eikä myöskään Euroopassa. Tämä ei merkitse vasemmiston historiallisen suuren roolin aliarvioimista, mutta historian juna on jo kauan sitten ohittanut taloudellisen sosiaalisin tyhjät pysäkit.

Vielä yhtenä epävarmuustekijänä taloustemme arvioimisessa on Neuvostoliiton tilanne. Neuvostoliiton monien tasavaltojen keskipakoispyrkimysten ja talouden kaaottisen tilan vuoksi meidän on hyvin valppaasti seurattava tulevien tapahtumien kehitystä. Olisi suureksi vahingoksi naapuruussuhtelemme samoin kuin viennillemme, jos menettäisimme pääosan niistä eduista, joita meillä on ollut bilateraalien kauppasopimusten perusteella.

Jos nyt tuskin aloitettukaan taloudellinen uudistustyö Neuvostoliitossa saavuttaa tiettyä edistystä sen taantumien jälkeen, joka on leimannut sitä viime vuosina, avautuu käytännöllisesti katsoen lähes mittaamattomat markkinat monien maiden tuotteille. Koska parhaassa tapauksessa saatamme saavuttaa vain marginaalisen osan näistä markkinoista, olisi äärimmäisen tärkeää kiinnittää enemmän huomiota tapahtumiin Baltian tasavalloissa ja Leningradin alueella.

Yhden epävarmuustekijän lisää tuo Irakin hyökkäys Kuwaitiin ja sen seurauksena tapahtunut öljyn hinnan nousu. Kaikessa tässä epävarmuudessa yksi asia on varmaa. Nimittäin Lähi-idän kriisi ei jätä pysyviä jälkiä pelkästään tälle alueelle vaan myös meidän kansainväliselle toiminnallemme. YK:n rooli on voimistunut tässä yhteydessä, mikä ei kuitenkaan merkitse sitä, että tähän mennessä olisi ollut edes merkkejä neuvotteluratkaisusta, koska Irakin johtaja kieltäytyy itsepintaisesti keskustelemasta vetäytymisestä.

Pitkällä tähtäimellä ehkä suurin merkitys tässä epävarmuuden ajassa meille on käynnissä olevilla Eftan ja EY:n neuvotteluilla ns. Eta-sopimuksesta. Neuvotteluprosessin kulku on sellainen, ettei se tulevaisuudessa sulje pois keskustelua täydestä EY-jäsenyydestä. Keskustellaanhan jo itse asiassa niistä 280 direktiivistä, joiden on EY:n piirissä ajateltu tulevan voimaan vuoden 1992 lopussa.

Tulevat eduskuntavaalit heittäivät jo varjonsa budjetin käsittelyyn tässä eduskunnas-

sa. On mahdollista, että suhteemme Etaan tai EY:hyn muodostuu vaalikysymykseksi. Ruotsalaisen eduskuntaryhmän mielestä Eta-sopimusta koskevat neuvottelut on vietävä läpi mahdollisimman energisesti ja päättäväisesti samalla, kun meidän tulee olla valmiita myöhemmässä vaiheessa keskustelemaan avoimesti täydestä EY-jäsenyydestä. Naapurimaidemme Ruotsin ja Norjan osalta tähän mahdollisuuteen on jo viitattu. Itävalta on jo hakenut jäsenyyttä, eikä voida pitää täysin pois suljettuna, etteivät jotkin aikaisemmista komentotalouksista Keski- ja Itä-Euroopassa hakisi läheisempää liitosta EY:hyn.

De kommande riksdagsvalen kastar redan sin skugga över behandlingen av budgeten i denna riksdag. Det är möjligt att frågan om förhållandet till Ees eller EG blir en valfråga. Enligt svenska riksdagsgruppens åsikt bör förhandlingarna om Ees-avtalet drivas med all den energi och beslutsamhet som är möjlig, samtidigt som vi bör vara beredda att vid en senare tidpunkt öppet diskutera möjligheten till ett fullt medlemskap. För våra grannländer Sveriges och Norges del har den möjligheten redan antytts, Österrike har ansökt om medlemskap och det bör inte anses uteslutet att några av de tidigare kommandoekonomierna i Central- och Östeuropa söker en allt närmare anslutning till EG.

Ett enat Norden inom EG:s ram kan spela en viktig roll både parlamentariskt och för att bevara och stärka de värden som vi anser vara viktiga. Detta innebär att en förhandling om ett eventuellt medlemskap bör ske samordnat på nordisk bas, en åtgärd som säkert skulle hälsas med tillfredsställelse av EG-medlemmen Danmark. Parlamentens och de demokratiska institutionernas roll kommer troligen inom det framtida EG att stärkas, på grund av att de nuvarande EG-ländernas parlament är missnöjda med vad man kallar democracy deficit inom organisationen. Nordisk sammanhållning i alla fem nordiska länder kommer att ge dem en ökad och stor betydelse inom EG.

Suomessa on poliittisia piirejä, jotka haluavat varoittaa lähemmästä liittymisestä Länsi-Euroopasta peräisin olevaan taloudelliseen sopimusjärjestelmään. Ihmisille jätetään kertomatta, että olemme jo nyt yhdenytynyt osa läntistä taloutta ja että maassamme

80-luvulla lisääntynyt hyvinvointi on suureksi osaksi Länsi-Euroopan talousalueen kanssa tapahtuneen vaihdon tulosta. Eurooppavihamielisessä propagandassa väitetään myös, että Suomi läheisemmin liittyessään menettäisi jotakin omasta kansallisesta itsenäisyysoikeudestaan. Kaikessa olennaisessa tämä perustuu primitiiviseen tarkastelutapaan, joka jättää vaille huomiota sen, että useimmat teknilliset ja taloudelliset saavutukset tässä maassa ovat ulkomaisten keksintöjen tulosta, ja siihen käsitykseen, että meillä olisi mukamas jotenkin parempi ilman mitään yhteyksiä ulkomaailmaan.

Yksi uhkakuva on kysymys maataloudesta. Kysymys on vaikeasti ratkaistavissa, koska myös EY-alueella on suuria ylijäämiä, mutta toisaalta kyseessä on väärä propagandavisio, jos väitetään Eta-neuvotteluiden automaattisesti tuovan maatalouskysymyksen kuvaan mukaan. Puhtaiden, omien peruselintarvikkeiden tuotannon turvaamisen ei tule estää avointa keskustelua maatalouden tulevaisuudesta, vaikka tällä keskustelulla onkin hyvin vähän tekemistä käynnissä olevien Eta-neuvottelujen kanssa siitä huolimatta, että tämän päivän tiedotusvälineissä on esiintynyt selostuksia siitä, että eteläiset EY-maat vaatisivat maatalouden mukaan ottamista Eta-neuvotteluihin. Mutta on kuitenkin todettava, että Gattin Uruguayn kierroksen neuvottelut ja niiden lopputulos tulevat vaikuttamaan meihin ilman, että me ratkaisvasti pystymme vaikuttamaan näihin lopputuloksiin.

Och nu övergår jag till budgetförslaget sådant som det föreligger.

När alla nationalekonomiska indikatorer pekar nedåt, är det litet svårt att acceptera en expansiv statsbudget, om man inte föreställer sig att staten vore ett aktiebolag Finland som producerar ett kassamässigt överskott. Tanken på en likviditetsmässigt blomstrande statsekonomi och en med lånepengar utifrån finansierad nationalekonomi förefaller något absurd.

Samtidigt kan man fråga sig om de ekonomiska aktörerna har betett sig speciellt rationellt. Hushållens sparobenägenhet har varit påfallande, men de kan naturligtvis skylla på staten, som inte gett tillräckliga sparincitament. Investeringsakten i samhället har varit påfallande stark, men lika

påfallande har varit att en betydande del av dessa investeringar har riktats mot att tillfredsställa inhemsk efterfrågan, och en alltför liten del för att betjäna exportens och därmed nationalekonomins externa intressen.

Det är inte svårt att ge en diagnos och den har redan getts. Svårare är att komma med läkemedlen. Motstridiga intressen står i konflikt med varandra.

Ett exempel på detta är affärsverksreformen. Den förutsätter, vilket är vettigt, lönsamhet och effektivitet i de statliga affärsverken. Samtidigt bör man dock utgå ifrån att det skapas alternativa servicelösningar speciellt i glesbygderna. Dessa kräver en viss social och ekonomisk fantasi som kompensation till att en viss del av befolkningen, i synnerhet pensionärer och gamla inte har möjligheten att snabbt ta sig till de centra där exempelvis postkontor i framtiden kommer att fungera. Den sociala dimensionen i detta har helt förbisetts, vilket svenska folkpartiet nyligen i ett uttalande framhållit.

Mot den bakgrunden motsätter sig svenska riksdagsgruppen en så radikal nedskärning av antalet postkontor som föreslås.

Muissa yhteyksissä, kun on kysymys valtionhallinnon tehostamisesta, näkyy kummallisella tavalla mentävän puolitiehen. Yhtenä esimerkkinä tästä on ilmailuhallitus, jossa liikelaitosuudistus tosin tekee tulevaisuudessa suunnittelun jonkin verran joustavaksi. Tällä osauudistuksella vältetään kuitenkin ottamasta kantaa siihen, voitaisiinko eräitä lentokenttätoimintoja yhtiöittämällä lainapääoman sijaan ottaa riskipääomaa, koska laajennusvauhti erityisesti Helsinki-Vantaan lentoasemalla on aivan liian hidas, jotta asema pystyisi tarjoamaan kohtuullisia palveluja matkustajamäärien kasvaessa nopeasti. Helsinki-Vantaan lentokenttä suunniteltiin, kuten tunnettua, 2 miljoonan matkustajan vuosipohjalle, mutta matkustajamäärä ylittää nykyään jo 8 miljoonaa. Tässä vain eräs monista esimerkeistä.

Valtio on myös pitkään välttänyt ottamasta kantaa siihen, tulisiko valtion omistamat teollisuuslaitokset yksityistää. Nykyisessä pörssitilanteessa tämä on kuitenkin mahdollista, koska näkyy ajateltavan niin, että jos yritykset ovat voittoa tuottavia, niitä ei kannata myydä, ja jos ne eivät ole voittoa tuottavia, niitä ei voida myydä.

Sivumennen sanoen nykyistä valtiollista alkoholimonopolia ei voida ylläpitää sen jälkeen kun Eta-neuvottelut on saatettu loppuun, mikä ei kuitenkaan — lohdutukseksi sanottakoon — merkitse valtion viinan myynnistä saamien verotulojen vähenemistä.

Tämänkin budjetin yhteydessä on todettava, että maassamme sovellettava budjettiteknikka näyttää automaattisesti johtavan yli-paisumiseen suhteessa julkistettuihin tavoitteisiin. Tällaisessa tilanteessa mielestämme ainoaksi ratkaisuksi jää ns. juustohöylämalli, joka saattaa vaikuttaa epäoikeudenmukaiselta. Selkokielellä tämä merkitsee, että eri ministeriöt saavat toteuttaa esimerkiksi 2 prosentin budjettimäärärahojen korotuksen edellisestä vuodesta ilman, että yhtään ainoaa poikkeusta myönnetään. Tällainen periaate johtaa lisäksi siihen, että budjettiriihen aikana menetettävä yöuni säästyy, koska ministeriöiden omalle vastuulle jää haluttujen tavoitteiden aikaansaaminen. Jos kehoitusta ei noudateta, valtiovarainministeriön asiaksi jää tarvittavien leikkausten suorittaminen. Ruotsin niin sanotusti edesmennyt valtiovarainministeri Feldt toteutti tätä periaatetta, mutta todettakoon kuitenkin, että hän joutui lopuksi eroamaan, joten sillä on omat vaaransa.

Valtion toiminnan suunnittelu näyttää kärsivän huomattavasti pitkäjännitteisten tavoitteiden puutteesta. Tässäkin on eräs ruotsalainen malli, jonka mukaan olisi tärkeää julkistaa esimerkiksi kulttuurisektorilla kolmivuotiset kehysbudjetit, koska monet kulttuuriin liittyvät toiminnot jäävät nyt riippuvaisiksi satunnaisista päätöksistä.

Lausutut rationalisointitavoitteet huomioon ottaen on myös kummallista, ettei juuri mitään valtiollista toimintaa koskaan näy kyettävän lakkauttamaan. Valtiovallan peräänkuuluttama tehokkuus vaikuttaa lähinnä naurettavalta, kun otetaan huomioon hallinnon uudistamistyön suhteellinen hitaus. (Ed. Almgren: Paitsi Postin!) — Paitsi Postin.

I budgeten förekommer på flera moment en försiktig antydan om en förändring i attityden till omvärlden.

Den starka ökningen i stödet till internationella människorättsorganisationer innebär att de mänskliga rättigheterna och inte bara befrielsearbetet måste få en starkare ställning

i stödet för kampen mot förtryck i olika delar av tredje världen. Transportstödet till medborgarorganisationernas varuhjälp till Östeuropa är visserligen marginellt, men innebär en liten öppning i rätt riktning, liksom också delfinansieringen av miljösamarbetet med Östeuropa. Tyvärr måste det samtidigt sägas att statsmakten inte till fullo insett vår avhängighet av den omgivande världen, vilket bl.a. avspeglar sig i de relativt mätliga anslagen för omhändertagande av flyktingar och asylsökande.

Fru talman! I detta anförande har det inte alls talats om skatter. Beskattningen i vårt land ses ofta som ett isolerat nationellt finländskt fenomen som om vi vore en ö i världshavet. Anpassningen till integrationen, och den därmed förenade möjligheten att ta arbete och bosätta sig i utlandet kommer att utgöra en lockelse för många, ifall vi inte i tid kan harmonisera våra skattesystem med den europeiska verkligheten. Därför är sänkningen av skateskalorna ett steg mot ett strukturellt sett bättre skattesystem. Men eftersom svenska riksdagsgruppen vid olika tillfällen ofta och ivrigt talat och verkat för medelinkomsttagargrupperna kan det noteras att den proposition om inkomstskatter som föreligger i grannlandet Sveriges riksdag förutsätter en skillnad i marginalskatt till Sveriges fördel på upp till över 15 %. Skattesystem som radikalt skiljer sig från de europeiska kan leda till en flykt både bland personer och företag. Vi vet dock alla att det är i Finland vår framtid skall byggas och inte utomlands, trots att vi är beredda att acceptera de flesta friheter som integrationen medför.

Eräs asia, joka minua ja monia muita on huolestuttanut, on se, että kaikesta poliittisesta arvostelusta huolimatta yhteiskunnassamme ei näytä olevan juuri minkäänlaista kriisitietoisuutta. Se voi johtua siitä, että useimmat asiantuntijat — tai mukamas asiantuntijat — ovat aivan liian pitkäksä aikaa vaipuneet ammattimaiseen optimismiin ja että taloudellinen kehitys on ollut räjähdysmäistä ja ekspansiivista. Varoittajat ovat ehkä olleet väärässä monen vuoden aikana, mutta nyt he ovat oikeassa.

Seuraava hallitus riippumatta siitä, mikä koalitie muodostetaan, joutuu tekemään laajan säästöohjelman, mutta tämä kehoitus ei

koske ainoastaan hallitusta ja eduskuntaa, siis valtiollista politiikkaa, vaan myös nimenomaan kuntia, elinkeinoelämää ja kuluttajia. Oppositio voi tietysti väittää vastaan ja kysyä, miksi tällaista säästöohjelmaa ei ole jo nyt. Minä voin vain vastata yksinkertaisesti ja ehkä tyhmästi: Oppositiolla ei myöskään ole ollut halua esittää itse tällaista säästöohjelmaa, koska se kohdistuisi kaikkiin, toisiin enemmän, toisiin vähemmän. Tämä voi olla myös se syy, miksi hallitus ei tätä ohjelmaa ole esittänyt.

Tämä ei estä meitä toteamasta, että yleinen tulevaisuuspessimismi yhteiskunnassa voi olla myös taloudellisesti vahingollista, toisin sanoen kielteisten puolien liioittelu Suomen tasavallan nykytilasta. Sotilaalliset uhkakuvat ovat häviämässä, vaikka se ei tosin näy Suomen puolustusmäärärahoissa, rautaesirippu on poissa, puolueettomuutemme on yleisesti hyväksytty, olemme rakentaneet yhdessä yhteiskunnan, joka ainakin toistaiseksi voidaan laskea parempien joukkoon maailmassa. Tästä asemasta eteneminen ei ole mahdotonta, mutta se edellyttää — valitettavasti joudun toteamaan tämän uudestaan — tehokkaita säästötoimenpiteitä seuraavalta hallitukselta.

Rouva puhemies! Reaalisesti katsottuna ekspansiivinen budjetti ei ole hyödyllinen kriisitietoisuuden kannalta.

Ed. Riihijärvi: Arvoisa puhemies! Sinipunahallituksen viimeistä vuotta on leimannut poislähdön tunnelma. On eletty niin kuin pois lähtevät kasakat: on syöty, mitä on saatu kahmittua. Viimeisen vuoden aikana on tehty maapakettilakia, on lähdetty suojelemaan rantoja yli kansalaisten yksityisen omistusoikeuden, on annettu suurituloisille helpotusta, on eletty niin kuin ei tulevaisuutta olisikaan. Kuitenkin meidän on varauduttava tulevaisuuteen, josta ovat monet uhkat poistuneet ja uudet tulleet tilalle. Sotilaalliset uhkat näyttävät olevat kaukana meistä, mutta meitä lähellä ovat uhkatekijöinä ympäristön saastuminen ja ylikansoittuminen. Näitä uhkatekijöitä vastaan on meidän varustauduttava.

Valitettavasti sinipunahallitus on tämän unohtanut ja lyhytnäköisesti ajanut vain ryhmäkuntaetua. Sosialidemokraatit ja kokoomus ovat toteuttaneet lyhytnäköistä yhteiskunnallista politiikkaa ruotsalaisen kansanpuolueen myötävaikutuksella ja tuella.

Mitään todellisia yhteiskuntaa rakentavia ja perustuksia rakentavia asioita hallitus ei enää viimeisen kuluneen vuoden aikana ole saanut tehtyä.

Tämän sekamelskan keskellä kuitenkin SMP lähti budjettiriiheen luottavaisena siihen, että me saamme merkittäviä asioita ajettua eteenpäin. Jotakin SMP:n neuvottelijat saivatkin pienissä asioissa eteenpäin. Liikenneministeriön alalta on todettava, että budjettiesitys on hyvä lukuunottamatta Postin määrärahoja. Muut hallituspuolueet, lähinnä sosialidemokraatit, olivat päättäneet kuitenkin savustaa SMP:n ulos, ja tekosyyksi kävi eläkekiista. Demarien nyt eduskunnassa esittämä budjettiteatteri paljastaa tämän täydellisesti.

Turhaa on myös ruotsalaisen kansanpuolueen valittaa huonoa budjettia, sillä ei missään merkittävässä asiassa ruotsalainen kansanpuolue ole ollut koskaan SMP:tä tukemassa. Tämä on valitettavaa, edustavathan he kuitenkin samanlaista kansanosaa, tosin ruotsin kieltä äidinkielenään puhuvia.

SMP:n hallituksesta ulosheiton jälkeen on hallitus jäänyt vauraan Etelä-Suomen ja hyväosaisten hallitukseksi. Siitä veroratkaisu on hyvänä esimerkkinä.

SMP lähti budjettiriiheen täysin realistisin tavoittein pyrkimyksenä saada korjausta taloudellisesti heikommassa asemassa olevien kansalaisryhmien aseman parantamiseksi, kun oli tiedossa, että hyväosaisille ollaan tekemässä merkittävää tulonsiirtoa. Kun tiedetään, että valtiontalous on tällä hetkellä hyvässä kunnossa, korjaukset ovat täysin mahdollisia.

SMP:n tärkeimpiä budjettitavoitteita oli ensinnäkin rajoittaa ylimmän marginaaliveroprosentin alennus 2 prosenttiyksikköön eli 41 prosenttiin. Hallitus toteutti alennuksen 39 prosenttiin.

Talletusten lähdeveron rajausta oli esityksessämme vasta tavallisen kansalaisen keski-säästäjän korkotulon yli menevältä osalta, eli vasta yli 3 000 markan korkotulot olisivat tulleet verolle.

Peruselintarvikkeiden liikevaihtoveron poisto vaiheittain oli myös meidän esityksennämme. Esitimme liikevaihtoveron korotuksesta luopumista.

Tämä hallitus ei koko olemassaolonsa aikana ole pienistä ja keskiuurista yrityksistä välittänyt tuon taivaallista. Se todettiin

silloin verouudistuksen yhteydessä ja se on todettu edelleenkin. Me olemme pyrkineet siihen, että yritykset, joilla on 200 000 markkaa liikevaihtoa, olisivat liikevaihtoverosta vapaita ja suuremmatkin asteittain aina miljoonaan markkaan.

Olemme pyrkineet estämään polttonesteiden saasteveron noston ainakin siihen asti, kunnes markkinat vakaantuvat.

Esitimme myös työvoimavaltaisten yritysten sosiaaliturvamaksujen alentamista.

Esitimme 36 000 markan vuositulot eli 3 000 markan kuukausitulot vapauttaviksi kunnallisverosta ja niin, että tämä olisi kunnille korvattu nostamalla valtionapua tai vaihtoehtoisesti korottamalla kunnallisverotuksen perusvähennystä 12 000 markkaan.

Me halusimme myös varmistaa muutaman viran lisäyksen ulkomaalaiskeskukseen niin, että turvapaikkahakemusten käsittely ei enää kestäisi yli kuukautta. Nythän se kestää 6—8 kuukautta. Tällä on suuri merkitys tulevaisuudessa, että meidän maamme rajoilla tutkitaan tarkasti tänne tulevat ja heidän aikeensa. Kansainvälinen rikollisuus on pidettävä täältä poissa. Korkean tason neuvottelu, jonka Bush ja Gorbatshev kävivät, on osoitus siitä, että meidän maattamme tällä hetkellä vielä pidetään turvallisena. Samoin monien kansainvälisten kokousten ja konferenssien pitopaikkana Suomi on suosittu juuri sen tähden, että täällä ei ole kansainvälistä terrorismia eikä vaarallista liikkua ja elää. Tässäkin SMP:n suomalaiskansalliset pohjalta lähtevä ajattelu on kilpistynyt ylihumaniseen, voisi sanoa valhehumaniseen, ajatteluun: Tulkaa meille vain. Tätä me emme voi SMP:ssä hyväksyä.

Myös meidän esityksemme oli turvata esitutkintalain yhteydessä jo sovitut poliisin virat, 190 kappaletta. Tästä on eduskunnassa ja vallankin hallituspuolueitten eduskuntaryhmien välillä sovittu, mutta ei ole sekään sopimus pitänyt paikkaansa.

Esitimme opintorahan korottamista 50 prosenttiin, kuten myös on jo sovittu.

Esitimme luonnonmukaisen viljelyn kehittämistä, tutkimista ja koulutusta. Tässä hallituksen budjetissa kuitenkin neuvonta maatalouden, puutarhanhoidon tai kotitalouden alalla ei ole saanut minkäänlaista potkua eteenpäin. Siellä on mm. kotitalousneuvonnasta pudotettukin rahoja ja 4H-kerho saa jyllätä entisellään.

Tämä hallitus jatkaa kaiken kaikkiaan sitä maatalouspoliittista linjaa, jonka on jo edellisissä puheenvuoroissa todettu ajautuneen umpikujaan. Tämä hallitus on jatkanut keskustan ja sosialidemokraattien aloittamaa maatalouspolitiikkaa, joka jo edellisellä eduskuntakaudella varsin voimakkaasti pyrki tuhoamaan pien- ja perheviljelmät. Tätä työtä johti silloinen keskustalainen ministeri Toivo Yläjärvi, ja se tapahtui yhteistyössä MTK:n, vastaavan ruotsinkielisen järjestön sekä maatilahallituksen ja sen pääjohtajan Hemilän kanssa.

Tämän koko maatalouspoliittisen suunnitelman tarkoitus, joka siis on edelleenkin jatkunut tämän hallituksen aikana, on siirtyä suurtilatalouteen ja hävittää pienet viljelmät pois. Tätä suunnitelmaa on perusteltu sillä, että suuremmat tilat ovat muka tehokkaampia ja pystyvät paremmin vastaamaan yhdenytyvän Euroopan kiristyvään elintarvikekilpailuun ja tuleviin haasteisiin. Tämä on kuitenkin selvää harhaa, sillä tulevaisuudessa kilpailua käydään elintarvikkeiden puhtaudella ja saasteettomuudella.

Suurilla tiloilla ajaututaan pakosta tehotomuuteen vallankin vaihtelevien säitten takia, kustannuskriiseihin sekä myrkkyy- ja lisäainelinjalle, josta meidän juuri pitäisi vapautua. Suurtilojen tehotomuudesta on Neuvostoliiton maatalous selvä ja karmaiseva esimerkki. Samoin myös Itä-Saksassa on aivan samalla tavalla käynyt.

Jotta tämä pieni pohjoinen maa Suomi voisi myös tulevaisuudessa tulla toimeen kansainvälisessä elintarvikekilpailussa ja olla samalla myös omavarainen, tulee meidän vahvistaa pien- ja perheviljelmien asemaa eikä suinkaan heikentää. Samalla on myös huolehdittava siitä, että maan kaikissa osissa maaseutu säilyy asuttuna, ihmisillä on työtä ja toimeentuloa ja ruokaa tuotetaan riittävästi ilman pitkiä kuljetusmatkoja ja turhia kustannuksia välttämällä.

Tämän tavoitteen toteuttaminen edellyttää, että Itä- ja Pohjois-Suomen pien- ja perheviljelmät vapautetaan mm. maidon kiintiömaksuista, markkinointi- ja vientikustannuksista sekä uuden pellon raivausmaksusta. Puheet pakkokesannoinnista Itä- ja Pohjois-Suomen alueilla on lopetettava, ja päinvastoin nyt hyviä viljelemättä jätettyjä peltoja tulee kunnostaa ja ottaa uudelleen käyttöön nimenomaan ns. luonnonmukaisen

viljelyn piiriin. Samalla maatalouden neuvontaa on uudistettava ja ohjattava viljelijöitä luopumaan liiallisesta keinolannoitteitten ja myrkkujen käytöstä.

SMP:n linja on se, että meidän on pidettävä maamme asuttuna kauttaaltaan, ja tänä päivänä tarvitaan neuvontaa, tarvitaan tutkimusta, opetusta. Sitä ei kuitenkaan hallituksen esityksessä ole pyritty turvaamaan.

Me esitimme myös, että elintarvikkeet voitaisiin hankkia ilman välikäsiä. Esitimme, että maatalouden suoramyyntiä estävät tarpeettomat rajoitukset poistetaan.

Me esitimme budjettiin 200 miljoonaa markkaa arviomäärärahana Posti-Telalle haja-asutusalueiden postitoimipaikkojen auki pitämiseksi siihen asti, kun korvaavat palvelut luodaan tai esimerkiksi kyläkauppojen käyttö postipisteinä selvitetään kullakin paikkakunnalla.

Tässä yhteydessä on todettava mielenkiintoinen asia, kun puhutaan Postista ja sen 1900 postitoimipaikan lakkauttamisesta. Miksi näissä puheissa ja SMP:hen kohdistuvissa syytöksissä vaietaan kokonaan Postipankin osuudesta asiaan, kun jokainen tietää, että ei postimerkin myynnillä mikään postikonttori elä, vaan rahaliikennehän siellä on ollut merkittävä? Mutta nyt kuitenkin, kun Postipankki on kasinopelissä kärsinyt valtavia tappioita, tätä halutaan budjetissa jopa palkita 50 miljoonan määrärahalta. Sitä ei voi hyväksyä. Kuka on vastuussa Postipankista? Minä luulen, että tässä salissakin on monta, jotka tietävät ihan tarkkaan, ketkä ovat vastuussa Postipankista. Vastuussa ovat vanhat puolueet, ja keskustapuolue on siellä ollut demareiden kanssa. Kun meidän entinen puheenjohtajamme sattuu olemaan Postin pääjohtaja, kukaan ei ole lehistikirjoituksissa ja puheissa — ainakaan ei minun silmiini eikä korviini ole tullut — maininnut, että se on entinen sosialidemokraattinen ministeri Lindblom, joka on Postipankin johtaja. Hänen osuuttaan ei muisteta, mutta Vennamon osuus on tässä yhteydessä erittäin hyvin muistettu.

Edelleen me halusimme kansalaisten asialla olla siinä, että esitimme tapaturmaviraston toiminnan tehostamiseksi muutamia esittelijän virkoja. Tapaturmavirastossa mm. sotainvalidien invaliditeetin korottamisen — vuosien mittaan vammat ovat pahentuneet — käsittely kestää tavattoman kauan, jopa

kolme vuottakin, niin että sotainvalidivanhus on ennättänyt monesti jo kuolla. Kuitenkin vastauksena SMP:n esitykseen asianomaisen ministerin taholta kuultiin, että siellä on tarpeeksi virkoja. Se ei pidä paikkaansa. Tähän on saatava välttämättä korjaus. Tämä on osa sitä kunniavelan maksua, joka meille tämän päivän suomalaisille kuuluu.

Lapsilisiin esitimme 30 prosentilla korotusta 22 prosentin sijaan. Esitimme eläkeläispuolisoiden kansaneläkkeen lisäosan alenevan poistumista niin olemassa olevilta eläkeläisiltä kuin myös niitten kohdalla, jotka tulevaisuudessa jäävät eläkkeelle. Esitimme lasten kotihoidon tuen perusosaan korotusta niin, että se nousisi 1.9.1990 alkaen 3000 markkaan kuukaudessa. Esitimme harkinnanvaraisen työllistämistuen korottamista. Esitimme määrärahaa myös järvien kalkitukseen, kun kerran Hapro-tutkimuskin, joka maksoi 50 miljoonaa, osoittaa, että tämä olisi se tapa, jolla happamoitumista voitaisiin estää ja korjata järvien tilaa. Esitimme myös riittävää määrärahaa asumisoikeusasuntojärjestelmän luomiseksi ensi vuodesta lähtien.

Tämä hallitus on hyvin suuriäänisesti puhunut autoveron alentamisesta, mutta tässä yhteydessä on syytä muistaa, että juuri me nostimme mm. maasto-autojen verotusta 30 prosentilla. Tämä on vaalien alla tapahtuvaa silmään viilaamista.

Paljon on turhia menoja meidän budjetissamme, ja eräs turha meno, joka minua on vuosia harmittanut, on tasavallan presidentin virka-asunnon rakentaminen. Se on täysin turhaa. Sinne on, kun tämän vuoden budjetitirahat pannaan entisten lisäksi, jo 130 miljoonaa laitettu, ja päätä ei ole näkyvissä. Ei ole mitään järkeä demokraattisessa maassa rakentaa presidentille jonkinlaista palatsia. (Eduskunnasta: Entäs ooppera?) — Ooppera on toinen älytön rakennus. Tällaiseen miljardien älyttömyyksiin meillä on varaa, mutta kun on kansaneläkeläisten pienistä korjauksista tai lapsiperheistä kyse, aina on raha silloin loppumassa, mutta kun on vain tällaisista suurista, näyttävistä hankkeista kyse, sinne löytyy.

Useissa SMP:n ajamissa asioissa tämän hallituksen aikana on tapahtunut jonkinlaista liikettä parempaan suuntaan. Myös budjettiriihessä me jouduimme jo nielemään vastenmelisiä asioita. Oli tiedossa marginaa-

liveroprosentin alennus, liikevaihtoveron korotus puolella prosentilla ja lähdevero.

Me kuitenkin olimme vakaasti siinä käsityksessä, että meille kaikkein tärkeimmässä kysymyksessä, joka meille on ollut — ja olemme sen ilmoittaneet — hallituskysymys jo pari vuotta, kansaneläkkeen neljännen vaiheen toteuttamisessa, asia saadaan nyt hoidettua, kun siitä on niin monta kertaa myös hallituspuolueitten kanssa jo sovittu. Näin ei kuitenkaan yllätykseksemme käynyt, ja kun emme voineet siihen alistua, pääministeri totesi: meidän tiemme eroavat nyt.

SMP ei suostunut pettämään kansalaisia, joille olimme luvanneet, että me pidämme lupauksemme ja hoidamme tämän tärkeän asian kuntoon. Tästä oli sovittu. Ensimmäisen kerran siitä sovittiin jo 30 päivänä huhtikuuta 1987 hallitusohjelmassa näillä sanoilla: ”Pienten työeläkkeiden ja kansaneläkkeiden yhteensovittussääntöjen toimivuus ja oikeudenmukaisuus selvitetään. Eläkkeiden tarkistusmenettelyssä olevat epäkohdat selvitetään ottaen huomioon järjestelmien erityispiirteet.” (Välihuutoja) — Tämä on herrojen kapulakieltä, mutta kyllä tästä varmaan selvän saa, kun tätä jaksaa kauan lukea.

Toisen kerran sovittiin vuosi sitten budjettiriihessä tästä asiasta, josta pääministeri totesi, että tämä on koko hallituksen korjaus, ja varmemmaksi vakuudeksi vielä nämä sopimukset vahvistettiin valtiovarainvaliokunnan mietintöön viime budjetin yhteydessä, kun siellä sovittiin näillä sanoilla: ”Valiokunta edellyttää, että kehitettäessä kansaneläkejärjestelmää eläkkeellä olevien puolisoiden osalta vuoden 1991 tulo- ja menoarviossa eivät yhteensovituksia tehtäessä eläkekomitea 1987:n rajaukset saa muodostaa estettä kokonaisvaltaiselle tarkastelulle. Järjestelmien kehittämisestä koituvan hyödyn on kohdistuttava erityisesti heikoimmassa taloudellisessa asemassa oleville eläkeläisille. Uudistukset toteutetaan 1.7.1991 alkaen.”

Näin oli siis moneen kertaan asiasta sovittu, ja siksi me olimme vakuuttuneita siitä, että me nyt saamme asian hoidettua kuntoon. Kuka oli sitten pettäjä asiassa? Suurin pettäjä oli Suomen sosialidemokraattinen puolue, joka budjettiriihessä vastusti kansaneläkkeiden lisäosan puoliso-osan aleneman poistamista tai esitettyä suurempaa pienentämistä sekä uudistuksen ulottamista koskemaan myös jo eläkkeellä olevia. Nyt jälkeen-

päin sitten demarit ovat hallituspuolueena kuitenkin olleet tekemässä samasta asiasta ryhmäaloitteen vastoin kaikkia tapoja. Kaiken huipuksi he sitten ovat vielä peruneet oman esityksensä. Tämä on tuplapetos. Tämä on jatkuvaa kansan hämäämistä. Tee mieli sanoa, että tässä on täydellinen hämäämisrikos tehty.

Jos politiikassa olisi voimassa tuotevastuulaki, tuomittaisiin SDP:n eduskuntaryhmä hyvityssakkoihin eläkeläisille, vaaleissa tehty äänestyskauppa purettaisiin ja ryhmän puheenjohtaja saisi vähintään ehdonalaisen tuomion. Petetyksi tässä asiassa tulivat eläkeläiset, jotka uskoivat sosialidemokraatteihin silloin, kun äänestivät sosialidemokraattien ehdokkaita.

SMP tulee noudattamaan asiallista linjaa budjetin käsittelyssä eli asialinjaa. Koska olemme olleet mukana budjettiriihessä lähes loppuun saakka, tehneet siellä monia parantavia esityksiä, emme tietenkään voi vastustaa kaikkea. Tulemme tekemään omat esityksemme samoista tärkeistä kysymyksistä, jotka otimme esille jo budjettiriihessä mutta jotka eivät siellä menneet läpi. Nyt on myös Suomen keskustalla oiva tilaisuus osoittaa puheensa tosiksi tukemalla SMP:tä mm. siinä esityksessä, jossa esitämme 500 miljoonaa markkaa varattavaksi kansaneläkkeen lisäosan puolisoaleneman poistamiseksi kaikilta, ja myös tulemalla sen esityksen taakse, jossa esitämme Postille osoitettavaksi 200 miljoonaa markkaa haja-asutusalueiden postitoimipaikkojen säilyttämiseen.

Arvoisa herra puhemies! SMP on isänmaallinen puolue. Me haluamme rakentaa yhteiskuntaamme kivijalasta käsin. Me haluamme, että kaikki kansalaiset tuntevat tämän maan omaksi isänmaakseen. Meille SMP:lle Suomi on kokonaisuus, jossa jokainen kansalainen on ainutlaatuinen. Siksi me haluamme myös budjetin olevan sellainen, että se antaa tunnustuksen niille ihmisille, jotka ovat ikänsä työtä tehneet ja raataneet ja nyt ovat elämän illassa, tai niille ihmisille, jotka perustavat koteja, kasvattavat lapsiaan, kansakunnan tulevaisuutta, tai niille rohkeille, jotka uskaltavat tässä demarien hallitsemassa Suomessa ryhtyä yrittäjiksi. Me haluamme kaikille heille oikeutta ja oikeudenmukaisuutta, mahdollisuutta elää ilman holhousa itsenäisinä itsellisinä ihmisinä.

Jokainen kansalainen on ainutlaatuinen,

niin kuin lauluntekijä toteaa, että ”jokainen ihminen on laulun arvoinen”. Siksi SMP vaatii oikeudenmukaisuutta kansamme tulonjakoon. Lapsiperheet, pieni- ja keskituloiset ja eläkeläiset, ahkerat ja uskolliset kansalaiset on kuitenkin tässä valtion budjetissa kokonaan unohdettu. SMP:n ulosheitto hallituksesta tämän budjetin valmistelun yhteydessä merkitsi suurelle osalle kansalaisistamme tappiota, mutta se tappio voidaan korjata ja tappio muuttuu voitoksi tulevissa eduskuntavaaleissa. Hallitus, joka heitti SMP:n ulos, tulee saamaan (Ed. Rinne: Rangaistuksen!) — rangaistuksen, aivan oikein.

Me emme SMP:ssä hyväksy holhousta, vaan ajamme vapautta. Kansalaisten varallisuus on vapaan yhteiskunnan tae. Käsiteltävänä oleva budjetti on kuitenkin kapitalismin ja sosialismin sekamelska, mutta meillä on eduskuntana kaikki mahdollisuudet tehdä siihen sellaiset korjaukset, että tämäkin sekamelska oikeaa. Uskon, että järki tulee voittamaan silloin, kun tätä budjettia käsitellään kaikkien kansalaisten parhaaksi.

Ed. Puisto merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Kankaanniemi: Herra puhemies! ”Verotus kevenee ja palvelut paranee.” Nämä kaksi lausahdusta ovat tulleet kansallemme tutuiksi viime aikoina. Ensin mainitun teesin kansan eteen heitti valtiovarainministeriö vuonna 1988. Se jaettiin postitse joka talouteen. Lupa sisälsi vakuutuksen henkilöverotuksen yksinkertaistumisesta. Enempää keventymisestä kuin yksinkertaistumisestakaan ei paljon merkkejä ole näkyvissä. Mahapalkka luvattiin panna verolle. Näin on todella tapahtunut. Edelleen hallitus lupasi, että lapsiperheiden verotus kevenee. Ikävä kyllä, tässä on hallitus ehkä pahiten epäonnistunut. Yhä useamman lapsiperheen asema on huikean kurja monien tekijöiden seurauksena.

Hallitus lupasi esitteessään, että säästämistä kannustetaan. Tulos on ollut päinvastainen. Kulutusjuhla oli tosiasia verouudistuksen alkuvaiheessa. Säästämisen kannustamisesta ei ollut tietoaakaan. Nimenomaan halli-

tuksen verouudistus johti kansan säästämishalun romahtamiseen. Pahinta oli sekoilu talletusten verokohtelun kanssa. Myöhemmin on korkopolitiikalla yritetty korjata suuntaa ja seuraukset ovat olleen hankalat mm. lapsiperheiden kannalta.

Verotus on keventynyt joidenkin ja pääasiassa korkeimpiin tuloluokkiin kuuluvien kohdalla. Kunnallisveroäyrin hinta on noussut parin viimeisen vuoden aikana lähes 200 kunnassa. Verotus ei ole näiden kuntien asukkaiden osalta keventynyt. Tuloterot ovat kasvaneet.

”Palvelut paranee” -termi on sisältynyt viimeaikaisiin Posti- ja telelaitoksen ns. kehittämissuunnitelmiin. Lähes 2 000 kiinteää postitoimipaikkaa aiotaan sulkea ja palveluiden väitetään paranevan. Posti- ja telelaitos tilittää ensi vuonna 470 miljoonaa markkaa valtion kassaan. Se on hallituksen vaatimus. Tästä summasta parisataa miljoonaa tulee siksi, että Posti saneeraa raskaalla kädellä palvelujaan. Uskallamme epäillä, että Postin vakuutus palvelujen paranemisesta toteutuu samalla tavalla kuin on käynyt verotuksen kevenemisväitteidenkin.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä korostaa, että verotusta on tarkasteltava kokonaisuutena. Henkilöverotuksen lisäksi on otettava huomioon kunnallisverotuksen kiristyminen sekä välilliset verot, joiden kiristämisessä hallitus on ollut poikkeuksellisen ahkera. Jälleen ensi vuonna hallitus aikoo kiristää liikevaihtoverotusta. Tätä emme hyväksy, koska hallitus ei samanaikaisesti paranna kaikkein heikoimmassa asemassa olevien eläkeläisten ja lapsiperheiden asemaa. Kokonaisveroaste on noussut ja on korkeammalla tasolla kuin silloin, kun hallitus aloitti. Tämä tosiasia ei selittelyillä muutu. Selkeä osuutensa verotuksen kiristymisessä on myyntivoittojen verotuksella. Siinä on menty eräiltä osin suomalaisen kateuden häpeällisimmälle tasolle, sille samalle sosialisoinnin tielle, jolta muualla ollaan pyrkimässä pois.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä vaatii, että henkilöverotusta on alennettava kaikissa tuloluokissa. Me emme saa ajaa korkeasti ja kalliisti kouluttamaamme väkeä kohtuuttomalla verotuksella ulkomaille. Näiden henkilöiden verotuksen keventäminen ei kuitenkaan saa tapahtua pieni- ja keskituloisten kustannuksella kuten nyt on kohtuuttomasti tapahtunut. Hallituksen esitys ensi vuoden

veroasteikoiksi on tässä suhteessa todella kohtuuton. Se suorastaan sortaa keskituloiisiin kuuluvia kansalaisia. Ylimmässä tuloluokassa marginaaliveroprosentin alennus on 4 prosenttiyksikköä ja alimmissa tuloluokissa 2, keskituloluokissa 3. Kun kysymys on prosenteista, on lopputulos varsin ikävän näköinen markkoina. Verot maksetaan markkoina, ei prosentteina. Markkoina hallituksen asteikkorakennelma antaa hurjaakin hurjemman lopputuloksen. Ylimmässä tuloluokassa kevennys on suurimmillaan markkoina lähes kymmenkertainen alimpiin tuloluokkiin verrattuna. Prosenttilinja johtaa tällaiseen tulokseen. Emme voi muuta kuin hämmästellä, miten valtiovarainministeri ja hänen ryhmänsä selittävät pieni- ja keskituloisille duunareille ja virkamiehille tällaisen tulonjakouudistuksen.

Sallittaneen, että neuvomme ottamaan vaalikentillä puheenaiheeksi vaikkapa seuraavan viisun sisältämät ajatukset:

Kun Suomi putos puusta, kaikki kävi äkkiä, ei nähty itse sikaa eikä edes säkkiä.

Kun Suomi putos puusta, maito oli milkkiä, pilkkisaalis pakasteita, yöt blackiä.

Kun Suomi putos puusta, kaikki kävi kovin äkkiä.

Kun Suomi putos puusta, aikarauta näytti seitsemää, kahdeksalta jalka poikki tasoelinkisoihin toinen jalka navetassa, toinen tenniskentällä, toinen käsi utareella, toinen kaukosäätimellä.

Kulttuuripuoli vaikkapa Ismo Alangon malliin voisi olla nyt hyvä vaaliteema hallituspuolueille, kun verotuksesta ja talouspolitiikasta tuskin kehtaatte puhua.

Viisasta lienee miettiä kuitenkin vastausta kysymykseen: Miten aiotte huolehtia esimerkiksi hoitoalojen vakavan työvoimapulan ratkaisemisen, kun tähänastiset veroratkaisut polkevat näiden pieni- ja keskituloisten asemaa? Tämä on vakava kysymys. Edessämme on yhä syvenevä terveydenhuollon ja sairaanhoidon kriisi. Siihen pitää varautua kaikin mahdollisin keinoin. Työmarkkinaosapuolet hoitavat oman osuutensa, mutta valtiolla on keskeinen vastuu veroratkaisujen osalta. Tätä vastuuta ei hallitus ole vakavasti kantanut.

Kansantuotteen kasvu on viime vuosina ollut nopeaa. Se olisi antanut poikkeuksellisen hyvät edellytykset parantaa myös heikoimmassa asemassa olevien asemaa. Lapset,

opiskelijat, vammaiset, veteraanit ja vanhukset on valitettavasti katsottu kansantaloutta rasittaviksi ja sivuutettu. Perusturvan kohentaminen hyödyttäisi heikoimmassa asemassa olevia.

Eduskuntaryhmämme vaatii, että eduskunta muuttaa hallituksen tulo- ja menoarvioesitystä siten, että kansaneläkkeen lisäosan ns. puolisoalenema poistetaan kaikilta ja täysimääräisesti viipymättä. Tämä räikeä epäkohta koskettaa hyvin pienen peruseläketurvan varassa eläviä eläkeläisiä. Syksyllä 1989 hallituksen väitettiin tehneen tätä koskevan sopimuksen, mutta tuollaista sopimusta ei näytä olleen, koska vielääkään avoliiton solmimisesta rankaisevaa, kohtuutonta epäkohtaa ei hallitus aio poistaa. Eduskunnan on korjaus tehtävä.

Edessä on kaikkien ennusteiden mukaan taloudellisesti kireät ajat. Kasvu pysähtyy ilman kansainvälisiä kriisejäkin, ja niidenkin mahdollisuus on suuri. Uudella hallituksella tulee olemaan suuret vaikeudet rakentaa oikeudenmukaista talouspoliittista ohjelmaa nykyisen hallituksen antaman perinnön varaan. Vaihdotaseen alijäämä, joka ensi vuonna lähentelee 30:tä miljardia markkaa, on kuin vekseli, joka lankeaa ennen pitkää maksettavaksi. Ellemme sitä pysty lyhentämään, luottokelpoisuutemme entisestään heikkenee, ja se puolestaan pahentaa tulevia näkymiä. Suomen luottokelpoisuus on jo nyt heikentynyt uhkaavasti.

Korkotaso on hirvittävä. Kun kohtuuttoman korkeasta korkotasosta kärsivät pahiten nuoret perheet, joilla opintolainojen maksun kanssa päällekkäin tulee eteen asuntolainojen ja muiden perheen perustamiseen liittyvien rasitteiden hoito, näyttää tilanne monien kohdalla epätoivoiselta. Tämä epätoivo johtaa surullisiin kohtaloihin. Avioerot, alkoholin käyttö, lasten kasvatushäiriöt ja jopa itsemurhat uhkaavat lisääntyä. Kärsijöinä eivät ole ainoastaan nämä ihmiset, vaan koko yhteiskunta kärsii ja menettää paljon tällaisessa kehityksessä. Miksi hallitus on aivan hiljaa, ei lupaa mitään eikä edes kerro, haluaako se tehdä mitään? Kohtuullisestikin velkaantuneilla ihmisillä, yrityksistä puhumattakaan, on hätä, ja hallitus on toimeton. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä vaatii vakauttamislainojen järjestämistä ja puuttumista erityisesti nuorten perheiden ahdinkoon pikaisesti.

Korkopolitiikka on lähes ainoa keino hillitä nykyisin kulutusta ja vaihtotaseen alijäämän kasvua. Korkopolitiikkaa ei kuitenkaan saa käyttää vastuuttomasti esimerkiksi nuoria perheitä kohtaan. Myös monet yrittäjät ovat hätätilassa jo nyt, eikä korkotason alentaminen näytä olevan näköpiirissä.

Vaikka korkopolitiikka onkin lähes ainoa tehokas rahapolitiikan keino nykytilanteessa, on veropolitiikka kuitenkin myös vielä valtion keinovalikoiman joukossa. Sitä nykyinen hallitus on käyttänytkin tehokkaasti, mutta juuri päinvastoin kuin olisi ollut perusteltua. Perusturvan varassa elävät, pien- ja keskituloiset sekä opiskelijat eivät ole lainkaan syyllisiä vaihtotaseen alijäämän kasvuun, mutta heitä on kuitenkin rangaistu kaikkein raskaimmin korko- ja veropolitiikalla.

Hallitus on siis vero- ja muulla talouspolitiikallaan ajanut kansantalouden siihen tilaan, jossa on ollut ja lienee yhä pitkään välttämätöntä pitää korkotasoa huippukorkealla. Kun asuntojen hinnat ovat viime vuosina myös ryöstäytyneet kokonaan uudelle tasolle, ovat asumiskustannukset nousseet kohtuuttomiksi. Korkeasta korkotasosta kärsivät myös monet pienyrittäjät, köyhimmät kunnat ja maatalous. Pankeilla on oma syynsä nykyiseen kriisitilaan, mutta pääsyylinen on sittenkin hallitus.

Ensiasunnon hankkijoiden leimaveron poistaminen niin asuntokaupasta kuin siihen liittyvistä lainojen velkakirjoista on luvattu moneen kertaan, mutta itse toimenpidettä ei näy. Kun hallitus on tässä asiassa osoittanut vastuutonta välinpitämättömyyttä, tulee eduskunnan hoitaa asia heti. Kristillinen liitto on tässä asiassa ollut erityisen aktiivinen vuosikausia ja vaatii yhä tämän asian korjaamista.

”Järkyttävää” lienee oikea sana kuvaamaan sitä menettelyä, jota suurin eduskuntaryhmä harrasti viime viikolla vakavien asioiden suhteen. Kansaneläkkeen lisäosan puolisoalenema, opintotuen taso, ensiasunnon leimavero ja postipalvelut ovat suuria asioita, joilla leikittely sillä tavalla kuin viime viikolla tapahtui on järkyttävän häpeällistä. Me haluamme korjauksen näihin kaikkiin asioihin mahdollisimman pian. Haluavatko hallituspuolueet?

Valtiovarainministeri jossakin määrin kunisteli edessä olevia talousnäkymiä. Valtion-

talous toki on melko hyvässä kunnossa, koska kansan valtaenemmistöä edustavan keskituloisten ryhmän verotusta on pidetty kireänä ja maksupolitiikkaa tiukkana. Sen sijaan ministerin ja koko hallituksen tulisi paneutua paljon syvällisemmin kansantalouden näkymiin. Vaihtotase, korkotaso, työttömyys, yritysten tuloseennusteet, konkurssien määrän kehitys, suomalainen hintataso ja monet muut tekijät osoittavat selkeästi, että Suomen kansantalous on sairas. Se tarvitsee lääkitystä. Kysymys ei ole pelkästä päänsärystä, joka saattaisi asettua lasillisella kylmää vettä. Tarvitaan leikkauksia.

Leikkaus tulee kohdistaa sairaaseen kohtaan. Liian usein hallitus on leikannut valtion menoja siirtämällä niitä kuntien vastuulle. Tälläkin hetkellä kunnissa on voimakkaat paineet veroäyrin hinnan korotuksiin. Mikään kunta ei ilman pakottavaa syytä korota veroäyrinsä hintaa. Perusteena on aina totinen tarve. Liian usein se johtuu valtion yksipuolisista toimenpiteistä. Viimeksi mm. sosiaali- ja terveydenhuollon palkkauskustannusten valtionosuuspäätös oli tyly. Tällaista ei saa tapahtua.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä korostaa sitä, että yhteiskunta on vastuussa jokaisesta jäsenestään. Toisaalta jokainen kansalainen on vastuussa yhteiskunnasta ja sen kehityksestä. Tänä päivänä vastuullisuus on molemmiin puolin heikentynyt. Yhteiskunta ei kanna todellista vastuuta kansalaisista ja kansalaiset jättävät yhä useammin vaaleissa äänensä antamatta. Vastuullisuus on heikentynyt. Tämä on vakava kehityssuunta. Muutos saadaan aikaan, kun hallitus ja eduskunta ryhdistäytyvät ja alkavat ottaa todella vakavasti huomioon kansan todelliset tarpeet ja vallitsevat epäkohdat.

Vuoden 1991 valtion tulo- ja menoarvioesityksessään hallitus on mennyt todella kauas tässä suhteessa erityisesti eläkepolitiikassa ja mm. suhtautumisessaan Postien lakkauttamissuunnitelmiin. Postitoimipaikkoja ei saa lakkauttaa kertarysäyksellä niin kuin Posti- ja telelaitoksen johto vastuuttomasti aikoo tehdä. Eduskunnan on pantava ehdoton piste nyt käynnissä olevalle maaseudun autioitamispolitiikalle. Kysymme: Kenen luvalla ja käskystä postitoimipaikkojen sulkemissuunnitelmia jyrätään kautta maan? (Ed. Riijärvi: Postipankista päin!)

Hallituksen keskeisimmiltä tahoilta on an-

nettu ymmärtää, että Suomi pyrkii EY:n täysjäseneksi lähivuosina. Tässä valossa voimme ymmärtää sen epäsosiaalisen linjan, jota ensi vuoden budjetti edustaa. Perinteinen suomalainen asumiseen perustuva perusturvajärjestelmä on melko vieras ja sopimaton EY:tä ajatellen. Siellä ihmisarvo on sidottu kykyyn tehdä työtä. Budjettiesitys veroratkaisuineen vie suomalaista, ihmisarvoa kunnioittavaa sosiaaliturvaa perusturvan osalta jälleen askeleen taaksepäin. Tätä kristillisen liiton eduskuntaryhmä ei voi hyväksyä. Euroopan yhdentymisen hintana emme ole valmiita luovuttamaan ihmisarvoa ja elinympäristöämme, vaikka kaikki muu olisikin kaupan. Myös maataloudesta on huolehdittava niin Eta-neuvotteluissa kuin muutoinkin.

Budjetti ei siis vastaa SKL:n vastuullista, sosiaalista peruslinjaa enempää veroratkaisujen kuin varsinaisen sosiaalipolitiikkaan osalta. Kaikkien avioliitossa elävien asemaa tulee parantaa, lapsiperheiden asemaa tukea voimakkaasti ja pienimpiä eläkkeitä korottaa esimerkiksi toteuttamalla kansaneläkeuudistuksen neljäs vaihe. Eduskunnan tulisi nyt pelastaa edellisen valtiovarainministerin maine korottamalla lapsilisiä lähemmäksi hänen mahtavaa vaalilupastaan.

Hallitus on myöntänyt budjetissaan, että avioliitossa eläviä syrjitään niin korkojen verovähennysoikeuden kuin kansaneläkkeen lisäosankin suhteen. Pienet korjaukset ovat luvassa, mutta vain 10 prosenttia avioliittorangaistuksesta poistuu hallituksen esitysten mukaan. Tämä ei meitä tyydytä missään tapauksessa.

Herra puhemies! On myönteistä, että hallitus on sisällyttänyt budjettiin määrärahan yli valtakunnan rajojen tapahtuvaa ympäristöyhteistyötä varten. Määräraha on hyvä avaus, mutta sen määrä ja osittainen käyttö useamman vuoden aikana heikentää uskottavuutta hallituksen todelliseen haluun ja valmiuteen tarttua todella voimakkaasti suurimpiin ympäristöongelmiin, joiden syyt ovat rajojemme takana. Kasvihuoneilmiö etenee kiihtyvällä vauhdilla. Metsähuoista tulee uutta huolestuttavaa tietoa. Meillä ei ole aikaa odotella. Nyt tarvitaan tehokkaita otteita ja rohkeita avauksia.

Tässä yhteydessä lienee syytä mainita, että eri neuvostotasavallat hyvin voimakkaasti korostavat, että sellaiset sopimukset ja jär-

jestelyt, jotka on tehty keskusjohdon kanssa, eivät automaattisesti sido eri tasavaltoja. Tämän johdosta hallituksen tulisi tarkoin pohtia myös neuvotteluyhteyksien luomista meille tärkeiden neuvostotasavalttojen kanssa, jotta vältymme ikäviltilä yllätyksiltä.

Ympäristönsuojelussa hallitus on puuhastellut seminaarien ja rantojensuojelun kimpussa. Rantojensuojelu on tärkeä asia. Se on jopa niin tärkeä, että sitä ei pidä yrittää hoitaa tsaarinaikaisin menetelmin, mihin hallitus on sortunut. Miten rantojensuojeluohjelman laatimismenettely soveltuu siihen uuteen poliittiseen kulttuuriin, jota hallitus on luvannut harjoittaa? Miksi kunnat ja seutukaavaliitot sivuutettiin ja miksi maanomistajien kanssa ei haluttu valmisteluvaiheessa keskustella? Maassa on hallintomenettelylaki, jonka hengen mukaan pitäisi edes hallituksen toimia. Hallitus tekisi viisaasti, jos se vetäisi koko rantojensuojeluohjelman takaisin valmisteltavaksi uudelleen demokraattisesti ja nykyaikaisesti.

Hallitus jatkaa haittaverojen lisäämistä. Tavoite on hyvä ja kannatettava. Haittaverojen ideaan kuuluu kuitenkin se, että ne voidaan välttää. Tämä ei valitettavasti toteudu ainakaan kaikkialla maassa. Miten maaseudulla elävä ihminen, jolta linja-autoyhteydet on jo lakkautettu ja nyt aiotaan Posti lakkauttaa, voi välttää polttoaineen haittaveron? Siihen ei ole mahdollisuutta. Toisaalta voidaan kysyä, kuinka suuri on se ympäristöhaitta, jonka tuollainen kansalainen asiointimatkaltaan aiheuttaa laajoilla maaseutualueilla. Haittavero on kohtuuttoman yksioikoinen rankaisu- ja rahoituskeino maaseutuliikenteen osalta. Tulisi selvittää mahdollisuudet suosia voimakkaasti raideliikennettä ja muun joukkoliikenteen käyttöä siellä, missä liikennemäärät ovat todella suuria. Valtionrautateiden liikenne kuitenkin jälleen ensi vuonna supistuu tuntuvasti ja taksat kohoavat reilusti yli inflaation.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä ei sulje pois haittaverojen käyttöä, mutta haluamme painottaa sitä, että myönteisiä keinoja tulisi selvittää ja pyrkiä saamaan käyttöön. Liikenteessä tämä tarkoittaisi joukkoliikenteen edistämistä maksu- ja laaturparannuksin. Teollisuuden ja energian tuotannon osalta tällaisia keinoja ovat mm. investointivarausten vapaan poisto-oikeuden, leimaveropauden ja varausmahdollisuuksien tehokas

käyttöönotto ympäristöinvestointien osalta sekä ylimääräisen vähennyksen myöntäminen ympäristönsuojeluinvestointien perusteella. Riittävän tiukat lupa- ja valvontajärjestelmät luonnollisesti tarvitaan. Näitä keinoja ei ole riittävästi selvitetty, koska hallitus on halunnut paneutua vain verotuksen kiristämiseen saadakseen lisää tuloja korvaamaan epäoikeudenmukaista verouudistustaan. Ehdottomasti tulee haittaverojen tuotto ohjata ympäristön hyväksi.

Koko Eurooppa on menossa kohti markkinataloutta. Se on ainoa järkevä tie pois niistä ongelmista, joihin sosialistinen holhousyhteiskunta on johtanut. On kuitenkin vaara, että meillä Suomessakin siirrytään pois vastuullisesta, sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja ekologiset tosiasiat tunnustavasta markkinataloudesta sellaiseen materialistiseen järjestelmään, jossa ihminen ja elinympäristö unohtuvat. Tällaista kehitystä on varottava. Kristillisten ja kristillisdemokraattisten puolueiden näkökulma kaikkialla maailmassa korostaa selkeästi sosiaalista ja ekologista vastuullisuutta markkinataloudessa.

Budjetti 157,6 miljardin markan loppusummineen ja pienehköstä ylijäämäisyydestään huolimatta on löysä vaalibudjetti. Se on kuitenkin löysä vääristä kohdista. Se antaa niille, joilla on paljon ennestäänkin. Sen sijaan se on kylmä ja tyly heikoimmassa asemassa olevia kohtaan. Kun kristillisen liiton eduskuntaryhmä esittää lisää menoja, haluamme vastuullisesti esittää myös tuloja niiden katteeksi. Luonnollisesti haluaisimme rakentaa koko budjetin uusiksi ja näin löytyisi uusi ja parempi käyttökohde monelle määrärahalle.

Kun tähän ei ole reaalista mahdollisuutta tänä päivänä, esitämme, että alkoholin, oluen ja tupakan valmisteveroja korotetaan tuntuvasti. Nämä verot tuottavat budjetin mukaan ensi vuonna yhteensä noin 11 miljardia markkaa. Jos perusteita korotettaisiin 50 prosentilla, kulutus kääntyisi laskuun ja valtion tulot lisääntyisivät ehkä noin 4—5 miljardia markkaa. Kulutuksen aleneminen vähentäisi haitoista johtuvia yhteiskunnan menoja sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä liikenteessä ja poliisitoimessa ja monilla muilla aloilla melko nopeasti ja huomattavasti, ja samalla valtion tulot kasvaisivat. Näin kertyvillä varoilla voitaisiin rahoittaa

kansaneläkeuudistuksen neljäs vaihe sekä korottaa lapsilisät entisen valtiovarainministerin kunniaksi kolminkertaisiksi ja vielä jäisi varoja mm. ympäristönsuojeluun, postipalvelujen säilyttämiseen, asuntotuotannon tehostamiseen ja moneen muuhun tärkeään tarpeeseen. Elämisen laatu monen ihmisen ja perheen ja koko yhteiskunnankin kannalta kohenisi aivan varmasti.

Hallitus laskee alkoholin ja tupakan hintojen nousuksi vajaat 10 prosenttia. Samalla se alentaa viinien ja eräiden mietojen juomien verotusta. Tätä alennusta kristillisen liiton eduskuntaryhmä ei hyväksy. Vaadimme alkoholin ja tupakan poistamista indeksistä ja niiden hintojen tuntuva tasokorotusta välittömästi. Hallitus on vastuuton, kun se ei puutu kansanterveyttä uhkaavaan kehitykseen. Raittius- ja alkoholi-asiain neuvottelukunta esitti viime kesänä hyvän toimintaohjelman alkoholin kulutuksen alentamiseksi: ei viiniä maitokauppoihin, A-oluen alkoholipitoisuuden alentaminen, keskiolut Alkoon, ei alkoholimainontaa, ei lisää anniskelupaikkoja, liikenteen promilleraja 0,2 maanteillä ja 0,5 vesiliikenteessä. Niin tiedotusvälineet kuin ministeritkin tyrmäsivät ehdotukset tuoreeltaan esittämättä mitään vaihtoehtoa tilalle. Hävettää tuollainen menettely. Uskomme, että neuvottelukunta oli kuullut asiantuntijoita ja paneutunut asianmukaisella vakavuudella asioihin. Olisi kohtuullista odottaa, että ehdotukset saisivat vastaavanlaisen kohtelun.

Ruotsissa nuo kaikki tavoitteet on toteutettu aivan viime aikoina. Meillä ei hallitus ole tehnyt yhtään mitään. Pääministeriltä ja koko hallitukselta onkin vakavasti kysyttävä: Miksi te olette antaneet toimikautenne aikana lähes 300 suomalaisen kuolla ja satojen vammautua rattijuoppojen uhreina liikenteessä? Teillä on vastuu, kun ette ole puuttuneet tähän vakavaan asiaan jo kauan sitten. Alkoholipolitiikka on ollut hölhitöntä ja suhtautuminen rattijuoppoihin edesvastuuttoman veltoa ja eduskunnan tahdon vastaista. Miksi, herra pääministeri?

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä kiittää hallitusta siitä, että se on noudattanut vastuullista linjaa kehitysyehtyömmäärärahojen tasossa ja aikoo nopeuttaa pakolaisten asioiden selvittämistä. Viime aikoina on käyty keskustelua kehitysyehtyövarojen perillemenosta. Varmin ja tehokkain tapa saada

kehitysyhteistyövarat todella tehokkaasti kansan parhaaksi aivan ruohonjuuritasolle asti on lähetyjärjestöjen tarjoama kanava. Nämä työntekijät elävät pitkään aivan kansan keskuudessa ja kansan ehdoilla. Näin he saavuttavat luottamuksen ja heidän mahdollisuutensa toimia ovat parhaat mahdolliset. Tätä kanavaa tulee käyttää kehitysyhteistyön perilleviemiseen niin laajasti kuin se on mahdollista.

Edelleen koulutukseen ja tutkimukseen ohjataan voimavaroja tuntuvasti lisää. Myös aluepoliittiseen tukeen osoitetaan varoja. Niiden osalta on kuitenkin ilmennyt kohtuuttomia vaikeuksia. Eri puolilta maata on kuulunut, että kauppa- ja teollisuusministeriö edellyttää esimerkiksi maataloudesta luopuvalta nuorelta siirtymistä suoraan jotakin korkeaa teknologiaa edellyttävään yritystoimintaan ja lisäksi tuen saamiseksi vaaditaan sellaista ammattikoulutusta, jonka hankkiminen on monille täysin mahdotonta. Onko tällaisia salaisia vaatimuksia olemassa, kuten maakunnissa väitetään? Jos on, ne tulee purkaa ja saattaa kohtuulliselle tasolle. Erityisesti maataloudesta luopuville nuorehkoille henkilöille tulee antaa helposti mahdollisuudet uuden yritystoiminnan aloittamiseen.

Maatalouspolitiikassa olemme vaikeiden ratkaisujen edessä. Meillä on ylituotantoa sellaisista tuotteista, joiden vienti ei ole mahdollista ja järkevää. Sen sijaan viljan varmuusvarastointi ei ole asiallisella tasolla. Siitä tulee huolehtia tähänastista paremmin. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä esittää, että hallitus ryhtyisi ylituotannon supistustoimiin ensi sijassa niin, että ikääntyville, mutta vielä viljelijöinä toimiville henkilöille annetaan ylimääräinen eläke. Toiseksi tuemme ponnisteluja luonnonmukaiseen viljelyyn siirtymiseksi. Näin pellot voidaan pitää laajasti viljelyksessä ja kunnossa ja nuorta väkeä maatalousammateissa. Kolmanneksi esitämme maataloustuotteiden viennin tehostamista Itä-Eurooppaan, erityisesti Neuvostoliittoon, niin laajasti kuin se on mahdollista.

Korostamme, että maaseutua ei saa päästää autioitumaan. Perusväestön säilyminen maaseudulla on välttämätöntä myös pehmeiden ja luontoystävällisten metsien hakkuutöiden turvaamiseksi tulevaisuudessa. Edessä on muutoin koko metsäteollisuuttakin horjuttava pula metsätyöntekijöistä.

Budjetin yhteydessä hallitus lupaa toteuttaa valtion paikallishallinnon uudistusta. Tavoite on oikea, mutta monilla seuduilla pelätään aiheellisesti, että esimerkiksi poliisi siirtyy niin etäälle, että kansalaisten turvallisuus entisestään vaarantuu. Jos päivystävä poliisi on jopa 100 kilometrin päässä, ei palvelu ole riittävä. Hallituksen suunnitelma valtion paikallishallinnon uudelleenjärjestelystä on liian kaavamainen. Pelkkä asukas-pohjaan tuijottaminen johtaa kohtuuttomaan lopputulokseen. Kansalaisten tulee olla tasa-arvoisia lain edessä, mutta myös julkisten palvelujen ja henkilökohtaisen turvallisuuden suhteen.

Herra puhemies! Viime päivinä on käyty ikäviä sävyjä saanutta uloslyöntikeskustelua vaalienjälkeisestä hallitusyhteistyöstä. Kansalaisten usko poliittiseen järjestelmäämme horjuu, jos johtavat poliitikot jo ennen vaaleja päättävät hallituskelpoiset ja -kelvottomat voimat. Vaalien tulee ratkaista tuleva hallituspohja.

Seuraavalla hallituksella on hikinen urakka saattaa kansantalous kuntoon, luotsata valtakunta järkevällä ja kansamme edun mukaisella tavalla eurooppalaiseen integraatioon sekä toteuttaa mm. Itä-Euroopan muutoksista johtuvat ulko- ja kauppapoliittiset ratkaisut. Kiihtyvä kansainvälistyminen, ympäristön tilan kehitys ja maailmanpolitiikan suuret uhat, jotka saattavat konkretisoi-tua Suomessakin muutoksina mm. öljyn hinnassa ja saatavuudessa, pakolaisten määrissä ja monin muin ennalta arvaamattomin tavoin, edellyttävät puolueilta laajaa yhteistyökykyä ja -halua. Meidän on pyrittävä rakentamaan yhteistyöhön ja todelliseen vastuun kantamiseen ennen vaaleja ja ennen kaikkea vaalien jälkeen kansamme parhaaksi.

Ed. Mattila merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Haavisto: Arvoisa puhemies! Eduskunta lähtee nyt keskustelemaan vuoden 1991 valtion tulo- ja menoarviosta sekä Suomen kannalta että kansainvälisesti hyvin haastavassa ja mielenkiintoisessa tilanteessa. Muutostrendejä ja yllätystekijöitäkin on aikamonia. Taloudessa mennään kohden taantumaa niin kuin täällä on tänään useasti

todettu. Vaihrotaseen alijäämää ei hallitus ole saanut korjattua. Yritys hoitaa sitä korkepolitiikalla on johtamassa mahdottomuuksiin, yksityisten ja yritysten konkurssiin. Rahamarkkinoiden vapauttamista seuranneen tulvan ohjaaminen asuntojen hintoihin oli tämän hallituksen kohtalokas erehdys, jonka laskua suomalaiset asunnontarvitsijat maksavat vielä pitkään. Suuret yrityksemme hakeutuvat kovaa vauhtia EY:n sisämarkkinoille mm. yritysostojen ja ulkomaisten investointien kautta, eikä ole mitään varmuutta siitä, että tulot näistä sijoituksista jossakin vaiheessa palaisivat takaisin Suomeen. Pääoma on Suomessakin muuttumassa isänmaatomaksi.

Suomi on valinnut länsi-integraation tieksi yhdessä Efta-maiden kanssa käytävät Eta-neuvottelut, ja tätä perusvalintaa vihreät ovat pitäneet oikeana. Olemme pitäneet sitä oikeana siksi, että Efta-maiden kesken on todennäköisempää päästä järkevään ratkaisuun mm. ympäristönsuojelukysymyksissä ja sosiaalipolitiikassa verrattuna siihen vaihtoehtoon, että Suomi ja muut Efta-maat yksikseen hakeutuisivat EY:n yhteyteen.

Suurimmat varaukset vihreillä ovat koskevat suomalaisten metsien ja rantojen kohtaloa, palkkatuloista riippumattoman sosiaaliturvan säilyttämistä sekä kansallisen ja omalla äidinkielellä tapahtuvan demokraattisen päätöksenteon tulevaisuutta. Nämä huolet olivat myös koko eduskunnalla päälimmäisinä sen antaessa vastaustaan hallituksen selontekoon Euroopan integraatiosta keväällä.

Uutiset Eta-neuvottelujen kulusta tällä hetkellä ovat olleet huolestuttavia. Ympäristönsuojelua käsitellään näissä neuvotteluissa ns. muuna yhteistyöalana eikä se ole noussut neuvottelujen keskeiseksi kysymykseksi. Euroopan ympäristön tilaa ajatellen näin pitäisi kuitenkin olla. Tuore uutinen maatalouden, jota tähän asti on pidetty Eta-neuvottelujen ulkopuolella olevana asiana, noususta neuvottelujen mahdolliseksi kohteeksi on Suomen kannalta kohtalokas. Harjoitetun aluepolitiikan heikkous ja ylituotannon tukemiseen keskittynyt maatalouspolitiikka ovat johtamassa tilanteeseen, jossa maaseutua kohtaa uusi suuri muuttoaalto. Vihreät edellyttävät, että hallitus Eta-neuvotteluissa pitää kiinni niistä kannoista ja varaumista, joita eduskunta vastauksessaan keväällä edellytti.

Uudet asiakokonaisuudet, kuten maatalouspolitiikka, on tuotava eduskunnan käsiteltäväksi, mikäli se nousee Eta-neuvotteluissa keskustelukysymykseksi.

Itä-Euroopan muutoksen nopeus on yllättänyt Suomen monella tavalla. Ulkopoliittinen perusasetelmamme idän ja lännen vuoropuhelun välittäjänä, jonkinlaisena sentraalisantrana, Euroopassa on hävinnyt. Pienet sosialistiset maat ovat kääntäneet katseensa kohden Euroopan yhteisöä samalla kun Neuvostoliitto painiskelee jättiläismäisten talous-, ympäristö- ja demokratiaongelmien kanssa.

Suomella olisi nyt hyvät mahdollisuudet toimia esimerkiksi Itämeren alueen talous- ja ympäristöyhteistyön voimakkaana kehittäjänä. Meillä voisi olla myös nopeasti lisääntyvää yhteistyötä Leningradin alueen, Karjalan sekä Baltian tasavaltojen kanssa. Tämä vaatisi kuitenkin Suomelta aloitteellisuutta ja byrokraattisten esteiden, mm. kohtuuttomien viisumijonojen, poistamista. Vihreät vaativat, että Suomen hallitus toimii aloitteentekijänä Itämeren alueen talous- ja ympäristöyhteistyön vauhdittamisessa. Itämeren alueesta tulisi rakentaa yksi uuden Euroopan yhteistyöalue.

Maailmanpoliittista keskustelua hallitsee Persianlahden kriisi. Kriisin taustalla voi nähdä kysymyksen maapallon energiavaroista, mutta myös kehitys- ja teollisuusmaiden, pohjoisen ja etelän, kasvavan jännitteen. Myönteistä on, että kriisi on nostanut YK:n roolia maailmanyhteisöksi, jollaiseksi se aikanaan perustettiin.

Päivänpolitiikan varjoon näyttää jäävän suuria periaatteellisia kysymyksiä: Millaiset ovat oikeudenmukaiset taloussuhteet kehitysmaiden ja teollisuusmaiden välillä? Mikä on raaka-aineiden oikea hinta? Ja ennen kaikkea: Kuinka korkea ja millainen on se aineellinen elintaso, joka olisi mahdollinen kaikkialla maapallolla ja jonka saavuttamista meidänkin pitäisi omalla kehitysavullamme ja omalla kauppapolitiikallamme olla tukemassa? Kysymyksen tekevät erityisen ajankohtaiseksi maapallon väestönkasvuun ja laajamittaisiin ympäristötuhoihin liittyvät ongelmat. Globaalit ympäristökysymykset — kasvihuoneilmion torjuminen, ilmakehän otsonikerroksen vauriot ja aavikoituminen — nousevat kovaa vauhtia myös kansainvälisen poliittisen keskustelun asialistalle. Ym-

päristönsuojelu ei ole enää asia, josta puhutaan sitten, kun muuta keskusteltavaa ei ole. Ympäristönsuojelu alkaa kuulua maailmanpolitiikassakin koviin faktoihin.

Vihreät vaativat, että Suomi toimii kansainvälisessä politiikassa aktiivisemmin pohjoinen — etelä-dialogin edistämiseksi, teollisuusmaiden ja kehitysmaiden oikeudenmukaisten taloussuhteiden aikaansaamiseksi sekä ympäristö- ja väestökysymysten nostamiseksi keskeisiksi kehityskysymyksiksi.

Arvoisa puhemies! Ulkoministeri Pertti Paasio otti viime keväänä kantaa sen puolesta, että kehitysapumme, joka ei ole muuten saavuttanut 0,7:ää prosenttia bruttokansantuotteesta, vaikka niin on usein lupailtu, lisäksi varattaisiin budjettiin 0,3 prosenttia bruttokansantuotteesta vastaava rahamäärä kansainväliseen ympäristönsuojeluun, erityisesti investointeihin Suomen lähialueille. Ajatus on hyvä, ja vihreät kannattivat sitä keväällä ja kannattavat sitä nyt. Alku vain on käsillä olevassa budjetissa kovin kehno. Ympäristönsuojeluyhteistyöhön Itä-Euroopan kanssa on varattu 103 miljoonaa markkaa. 0,3 prosenttia olisi kai noin 1,5 miljardia, joten määrärahoissa on vähintään pilkkuvirhe.

Odotamme, että käytännön ympäristöapua Itä-Euroopalle ja Neuvostoliitolle osoitetaan sitä mukaa, kuin konkreettisia avustus- ja yhteistyöhankkeita saadaan käyntiin. Hallituksen on nyt tosissaan vauhditettava neuvotteluja Nikelin ja Montshegorskin, Leningradin alueen ja Narvan päästöjen leikkaamisesta sekä puhdistamojen rakentamisesta Nevajoen valuma-alueelle ja muihin Itämeren tuhoaviin saastelähteisiin. Ympäristönsuojeluun on ulotettava tulosvastuujatelu, jossa valtakuntien rajoista riippumatta käydään käsiksi pahimpiin saastelähteisiin. Narvan lämpösähkövoimala arvioidaan tällä hetkellä yhdeksi Etelä-Suomen pahimmista rikkisaastuttajista.

Hallituksen on kansainvälisissä rahoituselimissä kuten Pohjoismaiden Investointipankissa, Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankissa sekä Maailmanpankissa vaadittava tuottavilta hankkeilta ympäristövaikutusten selvittämistä ennen projektien käynnistämistä. Vihreät tukevat kansainvälisen ympäristönsuojeluyhteistyön ja ympäristöavun lisäämistä 0,3 prosenttiin Suomen bruttokansantuotteesta. Määrärahojen tulisi vuoden 1991

budjetissa olla vähintään 1,5 miljardia markkaa käytettäväksi ensi sijassa Suomen lähialueiden ympäristöinvestointeihin. Muistutuksena voisi sanoa, että pelkästään asutuskeskusten jätevesien puhdistukset Nevan valuma-alueella on arvioitu noin 10 miljardin markan projektiksi, joten Kuolan 3 miljardia on vasta alkua näille hankkeille.

Hallitus kirjasi hallitusohjelman lisäpöytäkirjaan, että ympäristövaikutukset arvioidaan hallituksen merkittävien esitysten yhteydessä. Näitä arvioita emme ole vielä eduskunnassa nähneet ainuttakaan. Edes Porin Tahkoluodon kivihiilivoimala ei tällaiseksi ympäristön kannalta merkittäväksi hankkeeksi ilmeisesti hallitukselle kelvannut. Tämä budjetti olisi ollut hallitukselle viimeinen mahdollisuus todistaa tämä hyvä aikomuksensa, mutta me olemme täällä odottaneet turhaan. Mitään ympäristövaikutusarvioita ei budjettiinkaan liity.

Ainakin Hollannissa ja Saksan liittotasavallassa on budjettien yhteyteen valmisteilla erillinen ympäristöselvitys tai ekotase. Pääministeri Harri Holkeri totesi elokuussa Hailon ympäristökokouksessa metsien olevan Suomen kohtalonkysymys. ”Metsien tila on tärkein ympäristöindikaattorimme”, sanoi Holkeri. Mitä tälle ympäristöindikaattorille oikein kuuluu? Me haluaisimme budjetin yhteydessä tietää, mikä on metsien tila tällä hetkellä Lapissa, Sallan alueella, Savon Selun ympäristössä, Harjavallassa tai Sköldvikin seudulla. Eikö olisi kohtuullista, että juuri valtion tulo- ja menoarvion yhteydessä saisimme katsauksemme ympäristömme tilaan ja arvion siitä, missä vuoden päästä olemme tätä menoa jatkaen? Tämä sitä suuremmalla syyllä, että hallituksen aikaisemmin lupailmaa ympäristöpoliittista selontekoa ei kuulemma ole lainkaan tulossa. Vai onko niin, etteivät kuluneet kolme ja puoli vuotta kestä harjoitetun ympäristöpolitiikan kriittistä tarkastelua? Vihreät vaativat ympäristötaseen esittämistä valtion tulo- ja menoarvion käsittelyn yhteydessä. Talous- ja yhteiskuntapolitiikkaa on mahdotonta käsitellä irrallaan niiden ympäristölle aiheuttamista kustannuksista.

Arvoisa puhemies! Edellisen budjetin käsittelyn yhteydessä olimme tyytyväisiä sen vuoksi, että pitkään esittämämme ajatus taloudellisten ohjauskeinojen käytöstä ympäristönsuojelussa oli poikunut ensimmäiset

ympäristöverot. Fossiilisten polttoaineiden verottaminen hiilidioksidipäästöjen perusteella oli hyvä alkua, vaikka veron taso oli mielestämme liian alhainen. Ympäristöministeriön asiantuntija on pukeutunut tämänhetkisen tunnelman eiliseen Demari-lehteen: "Kyllä tämä pikkuisen lössähti!"

Uusia ympäristöveroja ei ensi vuoden tuloja menoarvio tunne lainkaan. Näiden verojen joukossa olisi pitänyt olla rikkivero, joka kannustaisi niin energian säästöön kuin puhdistustekniikan nopeampaan käyttöön ottoonkin. Se olisi suoraan vaikuttanut myös suomalaisen metsän hyvinvointiin. Ainakaan oppositiota ei voi hallitus ympäristöveroajustusten tyssäämisestä syyttää. Jo vuosi sitten kesällä oppositior ryhmien yhteinen haittavero-ryhmä ehdotti mm. rikin, typen oksidien ja klooriyhdisteiden päästöveroja sekä ravinne- ja teollisuusvesiveroa.

Hallitus kantaa nyt yksin ne seurausvaikutukset suomalaiseen ympäristöön, joita ympäristönsuojelun taloudellisten ohjauskeinojen puuttuminen aiheuttaa. Ellei oppositio tässä asiassa kelpaa auktoriteetiksi, hallitus olisi voinut noudattaa Oecd:n kehotusta kytkeä talous ja ympäristönsuojelu tiiviimmin toisiinsa ja viime vuonna mietintönsä jättäneen ympäristötaloustaloustieteen komitean mietintöä. Vihreiden mielestä vuonna 1991 tulisi ottaa käyttöön uusia ympäristöveroja ja päästömaksuja mm. rikille, typen oksideille ja klooriyhdisteille.

Suomalaista energiapolitiikkaa on koko hallituskauden ajan ajettu vaihtoehdottoman valintatilanteen eteen. Kauppa- ja teollisuusministeriö on tuottanut itseään toteuttavia kulutuksen kasvuennusteita ja energian hinta on pyritty teollisuuden kilpailukyvyyn nimessä pitämään alhaisena estämällä ympäristökustannusten kytkeminen energian hintaan. Säädetyn ydinvastuulain vastuurajoitukset olivat tästä hyvä esimerkki.

Energiatutkimukseen osoitettujen määrärahojen reaaliarvo laskee vuonna 1991. Esitetystä 79 miljoonasta markasta 20 miljoonaa käytetään ydinenergia-alan tutkimukseen. 54 miljoonalla tutkitaan säästöä, uutta energiateknologiaa ja fossiilisten polttoaineiden polttotekniikkaa yhteensä. Vertailun vuoksi mainittakoon, että Ruotsissa pelkkä energian säästön tutkimus on vuosittain 350 miljoonan markan tasolla. Meillä siis 54 miljoonaa kaikkeen tutkimukseen. Suomen

energiatutkimuksen rahoitus on pikemmin tutkimusprojektitasoa kuin mikään valtion energiatutkimusbudjetti.

Suomen niukka tutkimusrahoitus heijastaa julkisen sektorin riittämätöntä vastuuta energiapolitiikasta. Valtiovallan tulisi olla nyt mukana käynnistämässä mm. metsäteollisuuden energian säästön tutkimusta. Uutta suurvoimaa perustellaan metsäteollisuuden energian tarpeella, vaikka esimerkiksi kuumahierreprosessissa arvioidaan olevan jopa usean kymmenen prosentin energiansäästämähdollisuudet, kun tutkimusta tuetaan ja energian hinta muodostuu säästöön kannustavaksi.

Vihreät eivät hyväksy hallituksen antaa mennä -asennetta energiapolitiikassa. Tutkimusrahoituksen niukkuudella ja tehokkaiden säästökampanjoiden puuttumisella pohjustetaan tilannetta, jossa viidettä ydinvoimaa aletaan tarjota energiapolitiikan ainoana vaihtoehtona heti vaalien jälkeen.

Arvoisa puhemies! Hallituksen rantojen-suojeluhankkeesta ei tohtisi sanoa mitään pahaa, niin pitkään ja hartaasti ovat vihreät odottaneet hallitukselta toimintaa rantojen-suojelukysymyksessä. Meidän ratkaisumme olisi ollut monista Pohjoismaista ja EY-maista tuttu rantalaki, jolla kaikki rannat olisi suojeltu 100 metrin suojavyöhykkeellä. Rantalain etuna olisi ollut, että se olisi kohdellut kaikkia maanomistajia tasavertaisesti. Tämän hetken keskustelussa, ja ehkä aivan syystä, maanomistajat kyselevät suojelualueiden rajauksien kriteereitä. Tulos ei vaikuta kovin tasapuoliselta. Esimerkiksi koko Etelä- ja Lounais-Suomen rannikolta Vaasan läänin rajalle hallitus esittää suojeltavaksi vain viisi merenrantakohdetta. Koko Kymen läänistä ei ole löytynyt ohjelmaan yhtään merenrantakohdetta. Kun vain 5 prosenttia rantaviivasta suojellaan, miten turvataan luonnon säilyminen ja jokamiehen virkistysoikeus loppuilla 95 prosentilla rannoista?

Rantojen-suojeluohjelma johtaa maanomistajien kateuteen ja katkeruuteen, vaikka korvauksia menetetyistä rakennusoikeudesta maksetaankin. Yleinen rantalaki olisi ollut paitsi tasapuolinen myös vakiinnuttanut EY-maissa noudatetun periaatteen, jonka mukaan rantojen suojelusta ei makseta erillistä korvausta. Tässä vaiheessa, kun vaihtoehtoja ei hallituksen puolelta esitetä, vihreät tukevat

rantojensuojeluohjelman toteuttamista. Se on suppea ja puutteellinen, mutta se on parempi kuin ei mitään.

Kun korvausten ja lunastusten tielle on lähdetty, tulisi niiden ensi vuoden tulo- ja menoarviossa olla riittäviä. Pahinta olisi rantojensuojelukiistelyn pitkittyminen, maanomistajien edelleen katkeroittaminen ja asenteiden kääntäminen luonnonsuojelun vastaisiksi viivyttämällä korvauksia. Mutta mitä tarjoaa budjetti? Luonnonsuojelualueiden hankintarahat nousevat 120 miljoonaan markkaan eli kaksinkertaistuvat. Se on huikea nousu, mutta rantojensuojeluohjelman on arvioitu vievän tästä noin 80 miljoonaa markkaa. Näin ollen muiden luonnonsuojelualueiden — kansallispuistot, suot, lehdot, lintuvedet — ostovarot pienevät ensi vuoden budjetissa. Se tarkoittaa, että joko rantojen suojelusta tingitään tai aiemmin päätettyjä ohjelmia ei kyetä täysipainoisesti toteuttamaan. Jos varoista menee noin 30 miljoonaa markkaa Kolin suojeluun, on rahaa aivan liian vähän.

Myönteinen asia on kuntien virkistysalueiden hankintaan tarkoitettujen määrärahojen nostaminen 10 miljoonaan tämän vuoden 3 miljoonasta. Myös yksityisille maille muodostettavien suojelualueiden perustamiseen tarkoitettut korvaukset ovat nousseet 4:stä 10 miljoonaan markkaan. Tämä määräraha, jota käytetään luonnonsuojelualueiden vapaaehtoiseen toteuttamiseen luonnonsuojelulain mukaisilla rauhoitussopimuksilla, voisi olla mielestämme suurempikin. Vihreiden kannan mukaan rantojensuojeluakin voitaisiin hoitaa lunastusten sijaan maanomistajien kanssa tehtävien rauhoitussopimuksin.

Vihreät pitävät siis liian pieninä luonnonsuojelualueiden hankkimiseen ja korvauksiin osoitettuja määrärahoja, joiden tulisi riittää niin kansallispuisto-ohjelman, soidensuojeluohjelman, lintuvesiohjelman, lehtojensuojeluohjelman kuin rantojensuojeluohjelmankin toteuttamiseen. Näihin tarkoituksiin tulisikin varata ensi vuoden budjetissa yhteensä noin 300 miljoonaa markkaa.

Arvoisa puhemies! Hallituksen liikennepoliittikka on koko hallituskauden ajan ollut maantieliikennettä ja sen kasvua suosivaa. Vihreät ovat pitäneet tätä kehityssuuntaan niin ympäristön, energian kulutuksen kuin liikenneturvallisuudenkin kannalta virheellisenä. Emme voi hyväksyä suunnitteilla olevia

uusia moottoritiehankkeita. Pidämme niitä ekologisesti täysin kestäättöminä. Myös monet muut uudet tiehankkeet, esimerkiksi Oulunjärven ylitystie, ovat tarpeettomia.

On äärimmäisen huonoa liikennepoliittikkaa, että joukkoliikenteen kehittämisessä jatkuvasti vitkastellaan. Huolenaiheenaamme ovat erityisesti Helsinki — Turku- ja Helsinki — Tampere-ratojen tasonnostohankkeet, joissa molemmissa on budjetissa tingitty VR:n alkuperäisistä esityksistä. Helsinki — Turku-hankkeesta budjetista puuttuvat 120 miljoonaa markkaa uhkaavat siirtää ratatöiden valmistumisen vuoteen 1995 saakka. Vihreät eivät halua antaa kasvupaineiselle autoliikenteelle näin suurta etumatkaa. Ympäristönsuojelun ja liikenneturvallisuuden vuoksi hanketta on kiirehdittävä ja sen määrärahoja budjettiin on lisättävä.

Helsinki — Tampere-radan kehittäminen 160 kilometrin tuntinopeustasolle on myös tervetullut hanke, josta määrärahoja on turhaan karsittu. Karsintakohteeksi on otettu myös Kontiomäen ja Oulun välisen rataosuuden perusparannustyöt, ja koko raideverkon ylläpitokustannuksia on nipistetty. Investointeja rautateihin on vuosikausia laiminlyöty, ja se näkyy nyt henkilöautoliikenteen nopeana kasvuna.

Olemme huolissamme myös haja-asutusalueiden linja-autopalveluista. Yhteiskunnan olisi tuettava näiden palvelujen säilymistä niin alue- kuin ympäristöpoliittisista syistä.

Vihreät eivät hyväksy sitä, että hallitus on karsinut hankkeita, joiden tavoitteena on ollut lyhentää rautatieliikenteen matka-aikojä ja sitä kautta parantaa rautatieliikenteen kilpailukykyä. Mielestämme Helsinki — Turku- ja Helsinki — Tampere-ratojen parannustyöt on toteutettava viivyttelämättä.

Arvoisa puhemies! Viime aikoina tapahtuneet pankkien yksipuolisesti suorittamat lainakorkojen korotukset ovat johtamassa asuntopoliitiikan entistä suurempiin vaikeuksiin. Asuntojen hintojen rakettimainen nousu pari vuotta sitten ja sitä seurannut Euroopan kovin korkotaso pitävät suomalaisen asuntopoliitiikan edelleen itäeurooppalaisessa sarjassa. Kaikkein vaikein on tilanne nuorilla, joilla ensiasunnon säästökohteet karkaavat käsistä ja joille pankit yhä harvemmin myöntävät asp-ehtoisia edullisia lainoja. Kriittisesti voisimme sanoa, että yhteiskunnallisen keskustelun ja toimien painopiste Suomessa

seuraa suuria ikäluokkia. 1970-luvun alussa asumiseen sijoitettiin huomattavasti enemmän kansantuotteestamme kuin nyt. Suurten ikäluokkien asuminen pantiin kuntoon laajalla aravatuotannolla ja reaalisesti lähes kaksi kertaa suuremmilla veroetuuksilla tähän päivään verrattuna. Asuntojen neliöhinnat palkkatasoon verrattuna ovat nyt suuremmat kuin tuolloin.

Suomalainen asuntopolitiikka olisi perusteellisen remontin tarpeessa. Se voisi alkaa rakennusainemonopoliinpurkamisella, rakennuttajien ja rakentajien sille-mulle-systeemin kilpailuttamisella vaikka sitten ulkoisten yrittäjien avulla, maan ansiottoman arvonnousun ankaralla leikkaamisella yhteiskunnalle, asumiseen kohdistetun tuen suuntaamisella mekaanisesta korkovähennysoikeudesta asunnon hallintamuodosta riippumattomaan asumistukeen, yksityisen ja yhteiskunnallisen vuokra-asuntotuotannon lisäämisellä ja uuden asumismuodon, asumisoikeusasuntojen, nopealla rakentamisella. Erityistä nuorisotasuntojen saamiseksi kodeista irtautuville nuorille tulisi käynnistää nuorisotasunto-ohjelma, jonka tavoitteena voisi olla 3 000 nuorisotasunnon rakentaminen vuosittain.

Ellei perustavaa uudelleenajattelua koko asuntopolitiikassamme suoriteta, ei runsaskäsitelläkään budjetilla erityisesti nuorten ja nuorten perheiden asumiskurjuutta muuksi muuteta. Ensiasunnon leimaveron poistaminen tässä vaiheessa olisi ollut pienin mahdollinen kädenojennus nuorille asunnonhankkijoille, mutta sekin on poissa.

Asumisen tuki kohdistuu nykyisessä muodossaan epätarkoituksenmukaisesti. Nyt hallitus aikoo selvittää, millaiseksi omistusasumisen tukea tulisi kehittää, jotta se kohdentuisi oikealla tavalla. Selvitys tulisi vihreiden mielestä suorittaa varsin laajana. Asumismenot ovat kasvaneet niin suuriksi, että korkeammillakin tuloilla erityisesti perheet alkavat olla pulassa. Olisikin valtiovarainministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä ympäristöministeriön yhteistyönä selvitettävä eri tukijärjestelmien yhteisvaikutusta käytettävissä oleviin tuloihin ja niiden muutokseen bruttotulojen muuttuessa.

Valtion asuntolainan myöntäminen asunnon hankintaan olemassaolevasta asuntokannasta eräiden erityisryhmien osalta on hyvä uudistus, joka on jo tänä vuonna

toteutunut. Valtion asuntolainaa tulisi kuitenkin saada esimerkiksi kunnissa asuntojen hankkimiseen vanhasta asuntokannasta mm. nuorille ja asunnon myynnin vuoksi irtisanoituille vuokralaisille.

Asunto-olojen kehittämisrahasto aikoo kattaa osan rahoitustarpeestaan lainavaroin. Budjettiesityksestä ei kuitenkaan selviä, miten tämä aiotaan toteuttaa, ja ennen kaikkea, mille tasolle lainanottajan lopulliset lainanhoidot ja asumiskustannukset asettuvat. Ilman tarkkaa tietoa tästä on mahdotonta arvioida, ovatko budjetissa ilmaistut määrälliset uustuotanto- ja perusparannustavoitteet eräin osin vailla rahoituspohjaa.

Vihreät vaativat vuokra-asuntojen ja asumisoikeusasuntojen määrän lisäämistä, erillisen nuorisotasunto-ohjelman käynnistämistä ja yhteiskunnan asumiselle osoittaman tuen kohdentamisesta hallintamuodosta riippumatta eniten tuen tarpeessa oleville.

Puhemies! Holkerin hallitus on monissa yhteyksissä mainostanut tiede- ja korkeakoulupolitiikkaansa, mutta se on tuntunut unohtavan yhden hyvin tärkeän lenkin tässä politiikassa eli opiskelijat. Opintorahan kasvattaminen siten, että se muodostaisi puolet opiskelijan tuloista, jää yhä tavoitteeksi. Myös opiskelijat ovat jääneet yhä enemmän pankkien armoille. Kun hallitus budjetin perusteluissa ilmoittaa, että "korkotukimääräraha on mitoitettu opintolainan saajan 3,75 prosentin korko-osuuden pohjalta", se ei sisällä hallitukselta sitoumusta tähän korkotasoon.

Hallitus ilmoittaa myös muuttavansa opintolainoja koskevia säännöksiä siten, että "opintolainan takaisinmaksun alkaminen, takaisinmaksuaika ja korkotukiaika määräytyisivät korkeakouluissa opintojen aloitusa-jankohdan ja muissa opinnoissa normaalin koulutuspuutteen perusteella". En tiedä luenko kuin piru raamattua, mutta minusta tuntuu, että vaikka opiskeluaikojen lyhentäminen on kannatettava tavoite, se on melko julmaa tehdä pelkästään lainaruuvia kiristämällä. Kun opintotuki ei nyky muodossaan elätä opiskelijaa, joutuu moni käymään tois-sä välillä, ja opiskeluaikat pitenevät.

Ongelma pitäisi ratkaista opintotukea ja erityisesti opintorahaa kasvattamalla, ei aloittamalla laina-aikojen lyhentämisestä. Opintorahasta tulisi kehittää tuki, joka muodostaa puolet koko opintotuesta. Vihreiden

mielestä myös opintotuen käsittely voitaisiin siirtää opetusministeriön hallinnonalalta sosiaali- ja terveysministeriölle muiden tämän tyyppisten yhteiskunnan tukien piiriin.

Puhemies! Hallituksen aluepolitiikkaan ei budjetti tuo mitään uutta. Postitoimipaikkojen lakkauttamisen hyväksymisen kertoo linjasta, jolla haja-asutusalueiden peruspalvelut karsitaan. Ainekset uuteen muuttoliikkeeseen kohti kasvukeskuksia ja pääkaupunkiseutua ovat valmiita. Vihreät eivät ole järkeviä ihastuneita peltojen metsittämiseen ja sitä kautta suomalaisen metsäteollisuuden volyymin kasvattamiseen. Mielestämme maataloustukea tulisi entistä selkeämmin suunnata pois ylituotantorahoista myrkyttömän viljelyn ja korkealaatuisten elintarvikkeiden tuotannon tukemiseen. On merkittävää, että tällä hetkellä myös luonnonmukaiset viljelijät on pantu maksamaan maatalouden vientimaksuja, vaikka he eivät aiheuta lainkaan ylituotantoa.

Suomessa tulisi myös tutkia mahdollisuutta käyttää öljykasveja, esimerkiksi rypsiä, maatalouskoneiden ja traktoreiden polttoainelähteenä ja sitä kautta vähentää maatalouden tuontipanosta ja riippuvuutta öljystä. Tämä on joidenkin teknisten selvitysten mukaan täysin mahdollista.

Vihreät eivät hyväksy haja-asutusalueiden peruspalvelujen karsimista ja postitoimipaikkojen laajamittaisia lakkautuksia. Maatalouden tukea on kehitettävä luonnonmukaisten elinkeinojen ja haja-asutusalueiden palvelujen ja tietoliikenneyhteyksien tueksi.

Arvoisa puhemies! Monet kansanedustajat ovat varmasti käsillä olevaa budjettikirjaa tutkiessaan päätyneet samaan havaintoon: kirja itsessään on yhä vaikeaselkoisempi, rahat ovat melko epämääräisten otsikkojen alla suurina könttäsümminä, joiden käyttötarkoituksen selvittämiseen menee paljon aikaa ja vaivaa. Minulla meni pitkä aika sen selvittämiseen, mitä esimerkiksi opetusministeriö tarkoittaa ”eräiden taidelaitosten ja järjestöjen tuella”. Vastaus kyllä löytyi, mutta ihmettelen, minkä vuoksi täytyy käyttää tällaisia salakielisiä ilmauksia, kun voisi käyttää selvää suomen kieltä. Selvät käyttökohteet näille rahoille näyttävät kyllä olevan ministeriön tiedossa.

Tällaisella budjetoitintekniikalla siirretään yhä useampia asioita kansanedustajien ja kansanvallan kontrollin ulottumattomiin. On

yksinkertaisesti energian haaskausta, että me kaikki kansanedustajat käytämme täällä viikon sen selvittämiseen, mitä budjettikirjassa itse asiassa luvut pitävätkään sisällään. Seuraavalta hallitukselta, millainen se sitten lie neekin, toivoisi tässä asiassa parannusta. Kansliaministerillä olisi ollut jokin saavutus esitettävänä, jos hän olisi onnistunut murtamaan budjetista jo nyt byrokraattisen hallinnon halun pitää tietoa itsellään.

Puhemies! Byrokraattisen budjettitekniikan takaakin paljastuu selvästi se, että hallitus on monissa tämän hetken polttavissa ongelmissa — asuntopolitiikassa, aluepolitiikassa, ympäristönsuojelussa, liikennepolitiikassa, energiapolitiikassa — perin voimaton ja neuvoton. Ei ole Suomelle hyväksi, että maata johdetaan tällä tavalla 1990-luvulle tultaessa.

Ed. U. Leppänen: Herra puhemies! Valtion ensi vuoden tulo- ja menoarvio on sosialidemokraattisen talousfilosofian niin puhtasverinen tuote, että on vaikea uskoa muita puolueita hallituksessa olevankaan. Pääministeri Harri Holkerin hallituksen talouspoliittinen linja näyttää toteuttavan 1960-luvun sosialidemokraattien vasemmistosiiven eli ns. pälkäneläisten toiveet eli mahdollisimman suuren verojen keräämisen kansalta ja varojen uudelleen ohjaamisen hallituksen haluamalla tavalla.

Hämmästyttävintä asiassa on se, että tällainen budjettipolitiikka toteutetaan kansallista kokoomusta edustavan pääministerin johtamassa hallituksessa. Kokoomus näyttää hallituksessa täysin omaksuneen SDP:n budjettipoliittisen linjan: Hallitus tietää kansalaisia paremmin, mikä on heille hyväksi. Siksi hallituksen mielestä kansalaisilta on kannettava mahdollisimman paljon veroja, jotta hallituksella on mahdollisimman paljon uudelleen jaettavaa.

Kansantaloudellisesti Holkerin hallituksen budjetti on kansallinen onnettomuus. Kun kansantaloutta vaivaa ylikysyntä, mikä on aiheuttanut mm. kasvavan vaihtotaseongelman ja eurooppalaisittain kestäättömän korkean korkotason, hallitus tässä tilanteessa esittää budjetin, mikä perustuu kansantalouden kasvun yli kaksi kertaa ylittävään kasvuun, 4 prosenttia.

Vielä pahempi on kuntien talouden kasvun laita. Valtio kiihdytti vuosina 1987—88 yli-

suurilla veroennakoiden tilityksillään kuntien menotalouden kasvun noin 10 prosentin tasolle. Hallitus ei rohkene edes esittää mitään julkisen menotalouden hillitsemistoimia, vaan vaatii yksittäisiltä kansalaisilta pidättyväisyyttä palkkavaatimuksissaan ja kulutuksensa lisäämisessä. Hallitus on ajamassa Suomen kansantaloutta konkurssiin komeasti ykkösluokassa. Hallitus sanoo kuitenkin kohdassa "Tulo- ja menoarvioesityksen talouspoliittinen linja" seuraavaa: "Talouspolitiikan keskeinen tavoite on kansantalouden tasapainon turvaaminen, erityisesti ulkomaisen velkaantumisen voimakas hidastaminen. Tämä edellyttää avoimen sektorin" — se on yksityisen yritystoiminnan — "toimintaedellytysten parantamista ja säästämisen kannustamista sekä kotimaisen kysynnän, varsinkin kulutuksen kasvun, hillitsemistä." Hallituksen talouspoliittiset ratkaisut ovat monilta osin täysin päinvastaisia. Hallitus on kuin entinen pappi, joka vaatii seurakuntalaisia tekemään kuten hän saarnaa, ei kuin hän itse tekee.

Hallituksen ja koko Suomen kansantalouden ykkösongelma on ulkomainen velkaantuminen. Nopea elintason ja kulutuksen kasvu on ostettu velaksi. Kukaan ei uskalla oikein ääneen myöntää, että Suomi elää yli varojensa. Kulutamme enemmän kuin pysymme tuottamaan ja myymään kansainvälisillä markkinoilla. On itsestäänselvää, ettei näin voi jatkua kauan.

Hallituksen toinen talouspoliittinen ongelma on julkisen talouden, niin valtion kuin varsinkin kuntien, menojen kasvu yli kansantalouden kantokyvyn. Tästä hallitus saa syyttää vain itseään. Se on antanut julkisten menojen kasvaa liian nopeasti, mikä on vauhdittanut omalta osaltaan inflaatiota ja vaihtotaseen vajausta. Hallitus jopa myöntää budjetin yleisperusteluissa, että budjettiin sisältyvät hintojen ja maksujen korotukset nostavat kuluttajahintoja runsaalla prosenttisyksiköllä. Tähän ei Suomella ole varaa eikä tarvetta. Euroopan yhteisön maiden kuluttajahintojen nousu heinäkuusta 1989 heinäkuuhun 1990 oli Tilastokeskuksen mukaan 5,5 prosenttia, kun Suomen hintojen nousu samana ajanjaksona oli jo 5,9 prosenttia. Hallitus siten tietoisesti harjoittaa talouspolitiikkaa, mikä heikentää Suomen jo ennestäänkin huonoa kansainvälistä kilpailukykyä.

Holkerin hallitus sai syntyessään huomenlahjaksi ainutlaatuisen hyvän perinnön. Kansantalous oli voimakkaassa kasvussa, inflaatio laskemassa kansainväliselle tasolle, valtiontalous vakaa ja muuttunut ylijäämäiseksi ja Suomen markan ulkoinen arvo vahvenemassa eli revalvoitumassa.

Toisin on nyt, kun sama hallitus istuu neljättä vuottaan. Suomi on joutumassa tai joutunut korkean korkokannan kierteeseen. Vinoutunutta talouskehitystä eli ylisuurta kulutusta on Suomen Pankki yrittänyt hillitä käyttämällä ainoaa asettaan, korkeaa korkokantaa. Seurauksena on ollut mm. kiihtyvä inflaatio tuotantokustannusten nousun kautta ja, mikä pahinta, ulkomaisen luotonoton nopea kasvu. Kun ulkomailta saa lainaa useita prosentteja halvemmalla kuin Suomesta, on selvää, että sitä ottaa jokainen, joka kykenee, valuuttakurssiriskejäkin uhmaten.

Suomen Pankin korkean koron politiikka on lähinnä turvannut markan arvon säilymistä vakaana, mutta itse perusasiaan se ei ole vielä riittävästi vaikuttanut. Se on vain hieman hillinnyt velkaantumista. Nyt tarvitaan hallituksen määrätietoisia toimenpiteitä kulutuksen leikkaamiseksi ja kansantalouden tervehdyttämiseksi.

Vuosikymmenet on Suomessa totuttu ratkomaan tällainen tilanne devalvaation avulla. Sitä ovat jo eräät talousmiehet välytelleetkin. Nyt tuo vanha lääke on myrkyä. Ensinnäkin devalvaatiolla ei ole saavutettavissa vientiteollisuudelle nyt mitään hyvää, päinvastoin. Teollisuuden veloista yli puolet otettiin viime vuonna ulkomailta. Devalvaation jälkeen velka kasvaisi markkamääräisesti devalvaation verran. Toisaalta ammattiyhdistysliike ulosmittaisi devalvaation aiheuttaman tuontihintojen nousun uusina palkankorotuksina. Se on turvattu sopimusten indeksiehdolla. Näin virtaisi lisää rahaa kulutukseen, kun entistäkin virtaa pitäisi hillitä.

Korkean koron politiikka on tulossa myös tiensä päähän. Muuta Eurooppaa korkeampi korkotaso heikentää suomalaisen teollisuuden kilpailukykyä ja jouduttaa lamaa. Mikä pahinta, se lisää painetta ulkomaisiin luotoihin, mikä taas lisää vaihtotaseen vajausta entisestäänkin, ja kohta on työttömyys seurauksena.

Hallituksen talouspolitiikka on joutumassa syöksykierteeseen: korkeat korot — kiihtyvä inflaatio — kasvava ulkomainen velkaantu-

minen — yhä korkeammat korot — kiihtyvää inflaatio jne., ellei kulutusta yleisesti leikata. Mitä kauemmin kansantalouden hoitotoimenpiteitä lykätään, sitä kovempia lääkkeitä myöhemmin joudutaan käyttämään ja sitä ikävämpiä lääkkeitä kansalaisten kannalta. Talouspolitiikan avaimet ja vastuu ovat näin laman kynnyksellä entistä selvemmin hallituksella. Se ei enää voi pakoilla Suomen Pankin korkean koron politiikan taakse, vaan sen on itse otettava aktiivinen rooli ja vastuu Suomen talouden tulevaisuudesta.

Holkerin hallituksen tuhlaileva budjettipolitiikka on tarvinnut ja tarvitsee rahoitukseen laajenevan ja kiristyvän verotuksen. Hallitus ei edes häpeile tunnustaa sitä, että kokonaisveroaste on noussut eli kansalaisten maksamat verot lisääntyneet koko hallituksen elinajan, välilliset verot mukaan lukien.

Kun uusilla veroilla tai verojen korotuksilla on paha kaiku kansalaisten korvissa, on hallitus yrittänyt hämätä kansalaisia kutsuamalla joitakin verojen korotuksia haittaveroiksi tai ympäristöveroiksi. Hallituksen himoverottajan mainetta ei tule vähentämään tippaakaan se, että osa suunnitelluista veronkorotuksista kerätään ympäristöverojen nimikkeellä. Hallitus yrittää naamioida esimerkiksi liikenteen verorasituksen lisäämisen yleisesti hyväksytyllä ympäristönsuojelulla, mutta ei käytäkään näin keräämiään varoja ympäristön hyväksi, vaan paikkaa maan löysää taloudenpitoa. Kyseessä on ilmiselvä poliittinen huijaus.

Hallitus ei pysty uskottavasti perustelemaan verojenkahmintasuunnitelmiaan vaihtotaseen vajauksella tai muilla kansantalouden epävakaisuusperusteilla. Vaihtosuhteen ongelmat liittyvät tänä päivänä ulkomaisen pääoman tuontiin, mikä tulee jatkumaan runsaana niin kauan, kuin Suomen korkotaso on olennaisesti korkeampi kuin Manner-Euroopan. Tästä ei saa rangaista tavallisia veronmaksajia ylikireällä verotuksella.

Holkerin hallitus tulee saamaan autoilijoiden keskuudessa veronimijän maineen, mikäli se ajaa läpi budjettiehdotuksessa olevat polttonesteiden hinnankorotukset. Hallitus on tekemässä myös karhunpalvelusta ympäristönsuojelulle, kun sen varjolla ollaan keräämässä autoilijoilta vain lisää veroja valtiolle, vaikka liikenteeltä jo entisinäkin veroina kerätään useita miljardeja markkoja enemmän kuin käytetään tiestön rakentami-

sen ja ylläpidon hyväksi. Hallituksen autoilijoihin kohdistama rankaisuvero kohdistuu samalla myös vähävaraisimpiin kansalaisiin, niihinkin, joilla on tahto suojella luontoa, mutta joilla ei ole varaa vaihtaa autoa. Juuri vähävaraisimmat, joista suuri osa on nuorisoa, ajavat vanhoilla autoilla, joihin ei edes pystytä asentamaan katalysaattoreita.

Moottoripolttoaineiden veroja korotellesaan ministerit näyttävät unohtaneen, että Suomi on edelleen harvaanasuttu maa. Haja-asutusalueilla, missä ei ole julkista liikennettä riittävästi, usein ei lainkaan, on monien pakko pitää omaa autoa, vaikka siihen ei olisi oikein varaakaan. Muuten eivät edes välttämättömäkään palvelut ole saatavissa. Näihin ihmisiin kohdistuvat suunnitellut moottoripolttoaineiden verojenkorotukset kaikkein kipeimmin.

Samaan ympäristönsuojelun päämäärään voidaan päästä täysin vastakkaisella tavalla: Alennetaan katalysaattoriautojen hintoja yleensä ja poistetaan kaikki verot katalysaattoreilta. Ketään ei rangaistaisi lisäveroilla, vaan hallitus palkitsisi myönteisellä tavalla ympäristöystävällisten autojen hankintaa.

Hallitus näyttää antautuneen inflaation vastaisessa taistelussa, vaikka Suomen muuta Eurooppaa nopeampi hintojen nousu uhkaa jo vientiteollisuuden kilpailukykyä.

Asuntojen ja elintarvikkeiden korkeat hinnat ovat osoitus elinkeinoelämän keskittymisen ja ketjuuntumisen ja siitä johtuvan puuttuvan kilpailun haitallisesta vaikutuksesta kuluttajaan. Uudesta kilpailulainsäädännöstä huolimatta hallitus näyttää olevan joko haluton tai kyvytön purkamaan keinotekoisien korkeita hintoja ylläpitäviä hintakartelleja ja muita sopimuksia.

Kun kilpailunrajoitussopimusten eli kartellien ainoana tarkoituksena on kasvattaa myyntivoittoja, on erityisesti elintarvikkeiden hintakartelleja pidettävä erittäin tuomittavana kuluttajien kannalta. On syytä ihmetellä sitä, että hintaviranomaiset eivät ole ryhtyneet toimiin näin tärkeän hintakartellin murtamiseksi. Kun hintaviranomaisen toimesta on tutkittu mm. maidon kuluttajahinnan muodostumista, olettaisi hintaviranomaisten kiinnittäneen huomiota myös siihen, että maitotuotteissa ei esiinny hintakilpailua.

Viime vuonna säädetty kilpailun rajoituslaki on vaikutuksiltaan riittämätön ja epä-määräinen. Kun lain rikkomisesta tuomitta-

vat rangaistukset ovat mitättömiä saavutettavissa oleviin voittoihin verrattuna, ei uusia kilpailun rajoituslaki pysty estämään kuluttajien riistoa. Tällaista kuluttajien nylkemistä eivät liberaalit voi hyväksyä.

Budjetin yleisperustelujen kohdassa "Euroopan yhdentymiskehitys" hallitus antaa näytön piittaamattomuudesta suomalaisen korkeaa hintatasoa kohtaan ja tietämättömyydestään markkinoiden kilpailutilanteesta Euroopassa. Väite, että "Suomen kansantalouden rakenteen pääpiirteittäinen samankaltaisuus muiden Euroopan markkinatalousmaiden kanssa merkinnee kuitenkin sitä, että mitään perustavaa laatua olevia äkillisiä muutoksia ei ole odotettavissa", on epätosi. Se oli siis hallituksen kanta. Minä väitän, että se on epätosi.

Yksinomaan terveen hintakilpailun puuttuminen useilta elinkeinoaloilta ja korkean hintatason ylläpito lisensiointijärjestelmän avulla tarpeettoman monilla aloilla erottaa Suomen sekatalouden Länsi-Euroopan markkinatalouksista. Lisäksi maataloudessa ja muussa alkutuotannossa työskentelevien osuus työvoimasta on Suomessa Euroopan korkeimpia.

Hallitus ei omassa tiedottamisessaan näytä lainkaan ymmärtävän sitä, että yhä useammilla Suomen kansalaisilla on kyky ja mahdollisuus hankkia tietoja ja omakohtaisia kokemuksia ulkomailta. Nämä ihmiset tietävät, että Suomen hintataso on kaikissa kulutushyödykkeissä ja asunnoissa selittämättömän kallis. Tätä hintatasoa pidetään jopa kaikin keinoin yllä. On itsestään selvää, että tämä kaikki muuttuu Euroopan integraation myötä, mikäli Suomi haluaa käydä kauppaa muun Euroopan kanssa.

Tuleva muutos tulee olemaan syvälinen ja väistämätön. Kuinka muutoksesta selviämme kansakuntana, riippuu paljolti siitä, kuinka muutokseen valmistaudumme. Suomen on panostettava enemmän koulutukseen ja kansainvälistymisen tiedottamiseen ja kouluttamiseen. Hallitus menettää uskottavuutensa kansalaisten silmissä, jos se uskottelee, että meillä Suomessa on kaikki hyvin tai paremmin kuin Euroopan yhteisön maissa. Yhä useammat suomalaiset ovat voineet omakohtaisesti todeta, että hallituksen informaatio ei pidä paikkaansa.

Hallitus ei menettele viisaasti, kun se määrätietoisesti torjuu mm. vertailevan kes-

kustelun vireillä olevan Euroopan talousalueen järjestelyn ja Euroopan yhteisön jäsenyyden välillä. Vapaa kansalaiskeskustelu on perustavaa laatua oleva osa kansanvaltaista hallintojärjestelmäämme. Toimiakseen tuo keskustelu tarvitsee oikeaa tietoa, jonka levittämisessä hallitus voisi tehdä enemmän ja tehdä osuutensa. Kannatan Suomen Euroopan yhteisöön jäseneksi liittymistä aikanaan.

Olen tehnyt myös eräitä aloitteita budjetin korjaamiseksi. Budjetin yksityiskohdissahan on myös paljon virheitä, mutta en tällä kertaa ole lähtenyt tekemään useita satoja esityksiä. Niitä sitten voivat tehdä myös 199 muuta kansanedustajaa. Osoittaakseni joiltakin keskeisiltä osin liberaalien yhteiskunnallista näkemystä olen tehnyt kuusi aloitetta, mutta niilläkin olen päässyt yli miljaridin — kunnioitettava luku.

Olen tehnyt aloitteen asuntolainojen korkojen nousun vuoksi vaikeuksiin joutuneiden perheiden auttamiseksi niin, että uudella momentilla sosiaalipääluokassa voitaisiin ainakin vaikeimpaan asemaan joutuneita auttaa ylimääräisellä määrärahalta. Siihen tarvittaisiin noin 200 miljoonaa markkaa.

Opiskelijoiden toimeentulo ei parane, ellei opintorahaa uskalleta korottaa. Nythän hallitus esittää mitättömän pieniä korotuksia. Olen esittänyt aloitteessa, että opiskelijoiden opintoraha korotetaan 1 000 markkaan kuukaudessa. Riippuen siitä, minkä kuukauden alussa korotus tapahtuu, tarvitaan erilaisia määriä rahaa. Olen esittänyt 500 miljoonaa markkaa käytettäväksi ensi vuonna opiskelijoiden hyväksi. Valtiovarainministeriö voi sitten laskea, missä kuussa tämä tonni voi alkaa juosta opiskelijoille.

Kun hallitus ei ole saanut mitään aikaan kotona lapsiaan hoitavien eläkejärjestelyjen parantamiseksi tai oikeastaan luomiseksi, esitän, että ensi vuonna aloitettaisiin ylimääräisten eläkkeiden maksaminen lasta kotoaan hoitaville. Tämäkin järjestelmä aloitettaisiin siitä päästä, jossa tarve on suurin.

Hallitus myönteisellä tavalla esittää Kehitysaluerahaston yhteyteen perustettavaa pk-yritysten riskipääomarahastoa. Mutta pääoma, jota esitetään, on niin pieni, 30 miljoonaa, ettei sillä tee paljon mitään. Esitän siihen 100 miljoonaa lisää.

Hallitus edelleenkin ummistaa silmänsä aika laajasti siltä, että Suomeen virtaa ulkomaalaisia kasvavat määrät ja ensi vuonna

paljon enemmän kuin tänä vuonna. Hallitus esittää kuitenkin huomattavaa lisäystä määrärahaan. Sen esitys on 180 miljoonaa, mutta se ei tule missään tapauksessa riittämään. Esitän siis maahanmuuttajien, siirtolaisiksi tulevien, pakolaisten ja turvapaikkaa hakevien sekä inkeriläisten asioiden järjestämiseksi 200 miljoonan markan lisämäärärahaa.

Vielä keksintöpuolella sähköauton kehittämiseksi esitän 20 miljoonan markan määrärahaa, että sähköauton suunnittelu todella voisi Suomessa alkaa.

Herra puhemies! Lopuksi vain totean, että olen harvinaisen tyytymätön budjettiesitykseen. Siis tämä on jollakin tavalla pohjanoiteeraus tältä hallitukselta. Se ei ole pystynyt tekemään eikä uskaltanut tehdä todelliseen tilanteeseen liittyvää budjettiesitystä vaalien pelon vuoksi. Kokonaisuutena tilanne neljän vuoden osalta on hyvin valitettava. Kokoomuksen hallituksessa olo merkitsee täydellistä epäonnistumista talouspolitiikassa. Se on aika erikoinen tilanne. Aina, kun kokoomus saa vaikuttaa Suomen talouselämän asioihin, kaikki menee päin seiniä — siis kaikki. Ajatelkaa, kokoomus! Tämä teidän korkean koron politiikkanne! Holkeri neljä vuotta sitten julisti, että Suomen markan pitää olla niin vahva. On se ollut vahva, mutta mitkä ovat seuraukset? Me olemme täydellisessä lamassa kohta. Uskokaa minua, herra puhemies!

Valtiovarainministeri Louekoski: Herra puhemies, kalliit edustajatoverit! Olen pyrkinyt seuraamaan tätä keskustelua niin tarkasti kuin se on olosuhteisiin katsoen ollut mahdollista. Olen huomannut, että RKP:n ryhmän puheenjohtaja ed. Donner hyvin tiiviissä muodossa kertoi, minkälainen budjetti tälläkin kertaa on. Se on nimittäin huono. Se on jokaisen puhujan mielestä niin huono, että sen tulopuolta pitäisi kaventaa ja menopuolta paisuttaa.

Minunkin mielestäni siinä on runsaasti korjaamisen varaa. Mutta kun tätä tulo- ja menoarvioesitystä on laadittu, sitä on laadittu sillä tavalla, että nykyisen lainsäädännön pohjalla hoidetaan valtiolle kuuluvat menot ja vastuut mitään erityisiä uusia suunnitelmia käynnistämättä. Byrokratian puolella säästetään ja valitaan muutamia sellaisia alueita, joilla hallitus haluaa aktiivisesti toimia palvelutason ja tuotannon kehittämiseksi. Näitä

alueita ovat tulo- ja menoarvioesityksessä tutkimus, korkeakoululaitos, opintotuki, ammattikoulutus. On moitittu budjettiesitystä, että näillä alueilla löytyy suuria laiminlyöntejä. Saattaa olla, mutta ne ovat suuria menokohteita, huolella valittuja panostuksia tulevaisuuteen. Sikäli kuin korkeakoululaitoksen ja tutkimuksen edustajia asiantuntijoina olen kuullut, he ovat varsin tyytyväisiä tähän valintaan.

Asuntopolitiikka on tulo- ja menoarviossa myös selvä painopistealue. Se sitä paitsi on luonteeltaan sellainen, ettei se ole varsinaisesti julkisen talouden paisuttamista. Valtiohan ei sinänsä itse näitä rahoja tarvitse. Se antaa mahdollisuuden entistä selvemmin lisätä yksityistä toimeliaisuutta rakennustoiminnan alueella. Siihen ne rahat menevät.

Joku puhujista kysyi — taisi olla ed. Haavisto — kuinka on mahdollista, että koko rahoitusjärjestelmä on jätetty auki asuntotuotannon puolella. Näinhän, ed. Haavisto, asianlaita ei ole, vaan asuntorahoituksessa on siirrytty ns. kokonaislainoitukseen, joka maksaa asuntoa kohti merkittävästi enemmän kuin tähän saakka käytetty lainajärjestelmä. Osittain tästä syystä johtuu se, että ensi vuoden tulo- ja menoarvioesityksessä on 2 miljardia markkaa enemmän varoja asuntotuotantoon kuin tänä vuonna. Jotkut ovat tähänkin tyytymättömiä. Omasta puolestani voin todeta, että eräs osapuoli budjettikustelussa, joka ei täällä ole esiintynyt mutta julkisuudessa sitäkin enemmän, nimittäin kunnat, ovat hyvin pitkälle vastuullisia nyt siitä, että riittävä tonttivaranto löytyy edes näitten varojen hyödyntämiseksi asuntotuotannossa. Esimerkiksi pääkaupunkiseudun kunnat ovat hoitaneet tämän leiviskänsä aika huonosti.

Ed. E. Aho käytti yli kymmenen liuskaa sätimällä ylimalkaisesti hallitusta asioiden huonosta hoidosta. Sen olisi voinut tiivistää paljon lyhyempäänkin, olisi pysynyt ed. E. Aho enemmän asiassa. Siinä ei ollut kuin pari kolme kohtaa, ed. E. Ahon puheenvuorossa nimittäin, joihin haluan tämän yleisen toteamuksen lisäksi kommenttini liittää.

Ed. E. Aho puhui kuntataloudesta. Kuntien ja valtion kustannusvastuusuhteiden budjettiesityksessä pidetään ennallaan. Kun valtio säästää yhtenä julkissektorin tekijänä omista menoistaan, on kuntienkin syytä säästää. Ei ole mitään syytä sellaiseen kehitykseen, että

kunnat toimivat niin kuin ei mitään taloudessa olisi tapahtunut ja menoja paisuttaessaan lähettävät sitten laskun valtiolle ja valtiovarainministeriöön. Sellainen toiminta ei vastaisuudessa käy, ja siihen tähtää budjettiin otettu kannanotto valtionosuusjärjestelmän uudistamiseksi. Budjetti ei erityisesti kiristä kuntien taloutta (Ed. Pekkarinen: 1,5 miljardia!) — kaikkein vähiten, ed. Pekkarinen, suurten kuntien taloutta. Laskelmat 1,5 miljardista perustuvat arvailuihin, eivät tosiasioihin. (Ed. Pekkarinen: Mikä on oikea luku?)

Ed. E. Aho puhui opintotuen, kansaneläkeiden ja muun sosiaaliturvan piiriin kuuluvien etujen jääneen jälkeen yleisestä tulokehityksestä. Ed. E. Aho tietää hyvin, ettei tämä pidä paikkaansa. Tämän hallituksen aikana mm. opintotuki on yli kaksinkertaistunut. Kuinka se on voinut jäädä yleisestä tulokehityksestä jälkeen? Jos ed. E. Aho katselee omaa tilinauhaansa vaikkapa tämän eduskuntakauden ajalta, mitenköhän siinä lienee käynyt?

Ed. E. Aho kertoi riihen aikana budjetin menojen lisääntyneen 3 miljardia markkaa. Se pitää paikkansa aikataulun puolesta, mutta ed. E. Aho puheenvuoron yleissävyn mukaisesti jätti kertomatta, mistä se johtui. Sinä aikana, kun hallitus piti ns. budjettiriihtä, valmistui kuluvan vuoden satoarvio. Ed. E. Aho, siitä johtui kolmannes tästä paisuudesta. Olisiko pitänyt jättää, ed. E. Aho, huomioon ottamatta? Toinen runsas kolmannes aiheutui siitä, että vakuutetun sairausvakuutusjärjestelmän sijaan pitkällisten neuvottelujen jälkeen budjettiin otettiin liikevaihtoveron korotus siitä syystä, että sitä pidettiin sittenkin sosiaalisesti parempana niitten menojen kattamiseksi, joita budjetin menopuolelle tuli. Tämä oli budjetin ehkä kaikkein vaikeimpia paikkoja, mutta näin menetellen alkuperäiseen esitykseen nähden tuli yli miljardin markan muodollinen lisäys. Muut ovat sitten paljon pienempiä seikkoja.

On huomattava, että riihen aikana ei varsinaisesti politiikan muutoksin sanottavastikaan budjetin loppusummaa paisutettu. Valittiin tiettyjä painoalueita, joista mainitsin jo asuntopolitiikan, korkeakoululaitoksen. Sen lisäksi on mainittava ympäristöasiat, joihin riihen aikana tuli lisäyksiä. Sikäli kuin olen huomannut ryhmäpuheenvuoroista, nämä lisäykset ovat olleet aivan riittämättömiä.

Ed. Helle povasi tapahtumia vaalien jälkeen. Ehkä tässä yhteydessä minunkin sopii sanoa jokin lyhyt kommentti siihen, mitä vaalien jälkeen on odotettavissa. On odotettavissa vaalien tulosten analyysi ja sen perusteella hallitusneuvottelut. Mitään hallituspohjaa ei ole predestinoitu tällä budjettiesityksellä tai tähän saakka harjoitetulla politiikalla. Antaa kansalaisten kertoa käsityksensä sekä budjetista että yleensä asioitten hoidosta. Sen tuloksen perusteella, mikä vaaleissa tulee, keskustellaan asioista eteenpäin.

Ed. Helle ennakoii liikevaihtoverojärjestelmän muutosta pohjaa laajentamalla. Hän ennakoii myös kiinteistöveron säätämistä sekä devalvaatiota. Devalvaatioon en usko. Täällä on jo sen asian tiimoilta riittävästi puhuttu. En palaa siihen asiaan sen enempää. Sehän ei meitä mihinkään auttaisi.

Sen sijaan liikevaihtoveron pohjan laajennus on mielenkiintoinen kysymys ja oli budjetin valmisteluissa nytkin esillä. Valtion tulojen kannalta se olisi ollut sikäli mielenkiintoinen asia, että jos kaikki, myös palvelualat, olisi pantu liikevaihtoverolle ja käytännössä olisi nyt ehdotettu uusi liikevaihtoverojärjestelmä, valtion tulot olisivat vähentyneet. Tämä lienee selvä vastaus niille, jotka kauhistelevat liikevaihtoverojärjestelmän uudistamisen vaikutuksia.

Kiinteistövero saattaa tulla ajankohtaiseksi mm. kuntatalouden syistä, jotka ovat selviä vaalien jälkeenkin. Nimittäin käsitykseni mukaan on syytä edelleen jatkaa tuloverotuksen keventämistä ja tuoda tilalle omaisuuden ja pääoman verottamista, mutta se on seuraavan hallituksen asia.

Ed. Helle oli kovin pahoillaan siitä, että hallitus ei suhtaudu vakavasti ympäristöongelmiin. Ed. Helteen puheenvuorossa oli, mikä oli tuon puheenvuoron parhaita kohtia, selviä vaihtoehtoja budjetille. Niitä ei ollut ed. E. Ahon puheenvuorossa eikä paljon muissakaan, kaikkein vähiten ed. U. Leppäsen puheenvuorossa lopuksi. Miljardi lisää menoja ja siinä kaikki. Mutta ed. Helteen ehdottama linja merkitsisi selvää iskua tuotannolliselle toiminnalle silloin, kun suhdanne on taittumassa alaspäin, ja lisää menoja, lisää kulutusmenoja. Se ei ole tervettä talouden hoitoa.

Tätä tulo- ja menoarvioesitystä ehkä voi siitä moittia, että kulutus jossain määrin liiaksi paisuu, mutta, kalliit edustajatoverit,

se on teidän takananne, niin kuin ed. Haavistonkin luettelo eräistä ympäristöasioista: maapolitiikasta, toivomus rantalain säätämisestä jnp. Ei kai ed. Haavisto usko, että tässä talossa olisi saatu aikaan kohtuullisessa ajassa rantalaki. Ei kai se ole mahdollista, ed. Haavisto! Mehän olemme punnertaneet täällä vaatimattoman maapaketin korjauksen kanssa ties kuinka kauan. Rantalaki olisi siihen nähden ollut aivan radikaali uudistus. Ei kai ole mahdollista, että näin kevyesti tällaiseen poliittiseen kysymykseen suhtaudutaan. (Ed. U. Leppänen: Kaikki on mahdollista!) — Kaikki on mahdollista, mutta ei tässä eduskunnassa.

Ed. Helle käsitteli puheenvuorossaan myös maatalouden ja asuntopolitiikan tavoitteita tavalla, joihin hallituksen puolesta voin joitakin osin yhtyä. Mutta tämän kaltaisessa poliittisessa tilanteessa, jossa nyt elämme, ne ovat liian vaativia haasteita hoidettavaksi. Ne nimittäin vaativat selkeitä lainsäädännön muutoksia, jotka eivät, niin kuin totesin, tällä hetkellä ole mahdollisia.

Ed. Haavisto epäili myös sitä, että tulo- ja menoarvion sisältävä esitys kehitysyhteistyövarojen käyttämisestä ei täytä YK:n asettamaa tavoitetta. Kyllä täyttää, ed. Haavisto. Me voimme maksatusta nostaa nykyisestään ja voimme, kun otamme huomioon mm. tänä vuonna säästyvät kehitysyhteistyövarat, päästä 0,7 prosenttiin kansantuotteesta. Siitä ei ole mitään epäilyä. Se on monen pätevän asiantuntijan toimesta yksituumaisesti arvioitu. Tämä oli budjettiriihen keskeisiä kysymyksiä siitä syystä, että hallitus nimenomaan halusi olla varma, että sitouksemme näillä alueilla tulevat täytetyiksi.

Ed. Haaviston puheenvuorossa kannettiin runsaasti huolta myös ympäristöasioiden hoitamisesta tai hoitamatta jättämisestä ja esitettiin budjettiin vaihtoehtoja saasteverojen muodossa. Vaikka hallitukselta riittää hyvää tahtoa aika pitkälle erimuotoisten uusien verojen keksimisessä, niin kuin salissa on havaittu, ehkä kuitenkin on syytä tällä hetkellä pidättyvyyteen siihen nähden, että me emme ole aivan selvillä siitä, minkälaisia vaikeuksia talouspolitiikan hoidossa on edessä.

Valtiontalous on ylijäämäinen, myös budjettitalous on sitä, ja se ei ole ylijäämäinen sattuman kautta. Se on ylijäämäinen siitä syystä, että hallitus haluaa varautua huo-

nomprien päivien varalle. Tällaiseen varautumiseen ei, ed. Haavisto ja muut ympäristöasioista huolestuneet edustajat, liity se, että avoimen sektorin tuotantotoimintaa yhtäkkiä rasitettaisiin sellaisella määrällä ylimääräisiä veroja, joita tähän saakka käytetyissä puheenvuoroissa on jo ehditty esittää.

Eräissä puheenvuoroissa on puhuttu myös liikennepoliitiikasta ja kannettu huolta siitä, että hallitus ei riittävästi huolehdi raideliikenteen kehittämisestä. Jos budjettiin tarkemmin tutustuu, on lyhyesti todettava, että harvoin on käytettävissä sellaista esitystä, joka yhtä määrätietoisesti panostaa raideliikenteen ja joukkoliikenteen kehittämiseen, kuin tässä budjetissa on tapahtunut.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta oli aika erikoislaatuista, että ministeri Louekoski ohitti puheenvuoroni, ne kymmenen liuskaa sanomalla, että se oli sättimistä. Ne olivat tietoja, lukuja ja käsityksiä, jotka perustuivat joko hallituksen budjettiesitykseen, budjettiesityksen käsittelyn aikana hallituksen piiristä annettuihin kannanottoihin tai eri tutkimuslaitosten käsityksiin siitä, mitä Suomen taloudessa on tapahtunut.

Haluaisin kuulla, onko ministeri Louekoski eri mieltä siitä tulevaisuuden kuvasta, joka tuossa puheenvuorossa esitettiin. Jos on, olisi mielenkiintoista tulevaisuudenkin kannalta saada kirjatuksi se eduskunnan pöytäkirjaan. Luulen, että tässä suhteessa keskustelun tarvetta on eduskunnassakin viitaten niihin moniin lausuntoihin, joita julkisuudessa jo on esitetty siitä, mihin suuntaan Suomen talous kulkee.

Mitä tulee ministeri Louekosken asemaan, ymmärrän tietysti hyvin, että hänen asemansa budjetin laatijana ei ole ollut kovin helppo, koska hän on saanut kantaakseen hallituksen politiikan taakan eli sen, että säästölakeihin ei ole ollut minkäänlaisia mahdollisuuksia tätä budjettia laadittaessa hallituksen aikaisemmin ottaman perusasenteen takia. Seurauksena on, että valtion menot kasvavat ensi vuonna hallituksen omankin ilmoituksen mukaan reaalisesti 4 prosenttia, kun tavoitteena oli 0 prosentin reaalin kasvu, ja todellisuudessa ilmeisesti kasvu on vielä huomattavasti tuotakin suurempi.

Uskon, että ministeri Louekosken kannalta olisi parempi pyrkiä hakemaan yhteisym-

märrystä ja yhteistyötä opposition kanssa. Se olisi tapa, jolla voitaisiin päästä siihen, että budjetit voisivat täyttää niitä tavoitteita, joita niille asetetaan eikä tulisi tällaisia epärealistisia budjetteja, jonka edessä me nyt olemme.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Taloutemme vaikein ongelma ensi vuonna on vaihtotaseen vaje, ja siihen tämä hallituksen budjettiesitys ei anna mitään lääkkeitä. Kirjasin kuitenkin hyvin tarkkaan sen, mitä ministeri Louekoski sanoi devalvaatiosta. Tulen mahdollisesti vaalien jälkeen jossakin yhteydessä jollakin foorumilla palaamaan devalvaation jälkeen siihen, mitä ministeri tänä päivänä sanoi. Nimittäin muita keinoja saattaa vaihtotaseen vajetta pienemmäksi ei hallituksella tule keväällä olemaan. Kauppatase on saatava plussalle ja vielä huomattavassa määrin myönteiseksi, ja siltä osin ei näillä valuuttakursseilla, markan 15—20 prosentin yliarvostuksella, päästä kauppatasetta parantamaan.

Mitä tuli ed. Riihijärven käyttämään puheenvuoroon, jota ministeri Louekoski ei kommentoinut, niin ed. Riihijärvi sanoi, että sosialidemokraatit olivat vastustaneet hallituksen budjettineuvotteluissa kansaneläkkeiden korottamista 85 prosenttiin. Jos näin tapahtui, sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on tehnyt täällä ehdottomasti väärän teon ja hyvin propagandistisen vaalitempun, kun se on pyrkinyt antamaan kuvan siitä, että se on kansaneläkkeen korottamisen kannalla.

Tässä yhteydessä haluan kiinnittää huomion siihen, että meidän ei pitäisi eduskunnassa alistua keskustelemaan kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen toteuttamisesta 85 prosentin suuruisena, vaan neljäs vaihe on 100 prosenttia. Siltä osin hallitus nyt haluaa kiinnittää huomion liian alhaiseen prosenttiin, ja sosialidemokraatit hämmästyttävällä tavalla eivät ole valmiita menemään edes kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen rahoittamiseen.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Herra valtiovarainministeri totesi sillä tavalla, että esimerkiksi kansaneläkkeet eivät ole jääneet tämän hallituksen aikana jälkeen muusta kehityksestä. Kansaneläkkeisiin on viimeksi suoritettu muistaakseni tasokorotus joskus 80-luvun puoliväli-

sä. Sen jälkeen ansiotuloilla on ollut merkittävä vuosittainen reaalikasvu, jonka kautta myös kotitalouksien ostoivoimaan on tullut huomattava reaalin kasvu.

Kansaneläkkeiden osalta on tapahtunut korjaus kerran vuodessa, viimeksi korjaus, joka sekään ei käytännössä ole vastannut todellista ostovoiman nousutarvetta, koska hinnat ovat nousseet huomattavasti tätäkin nopeammin. Minä en ymmärrä, miten herra valtiovarainministeri selvittää sen, että kansaneläkkeiden ostovoima ei olisi jäänyt jälkeen muun ostovoiman kehityksestä, koska niille ei reaalikasvua ole tullut missään vaiheessa. Olisi mukava tietää, mistä se reaalikasvu, mikä on muilla, esimerkiksi ansiotuloa saavilla, olisi syntynyt.

Mitä tulee devalvaatioon, niin yksinkertaisinkin järki sanoo sen, että kun lähestymme yhdyntävää Eurooppaa, jos kansantalouden tilan kehitys jatkuu sillä tavalla kuin viime vuodet, emme pärjää siinä leikissä, jos menemme sinne kansantalouden tilan ollessa tässä mallissa kuin tällä hetkellä. Devalvaatio tulee siis olemaan ehdottomasti ainoa vaihtoehto, ja herra valtiovarainministeri varmasti tietää, että se tulee olemaan ensi keväänä seuraavan hallituksen ensimmäisiä tehtäviä.

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen mielessäni miettinyt, mitä eroa mahtaa olla ministereillä Louekoski ja Liikanen, ja nyt sen huomasi: Kun oppositio ministeri Liikasen aikaan ehdotti uusia veroja, ministeri Liikanen oli hyvin tyytyväinen ja hieroskeli käsiään ja pani heti toimeksi, mutta ministeri Louekoski näyttää olevan tyytymätön siihen, että täällä vielä puhutaan ympäristö- tai haittaveroista ja uusista sellaisista.

Vaikka ne kieltämättä merkitsevät uusia kustannuksia teollisuudelle, pitäisi ottaa huomioon kaksi seikkaa: Toinen se, että Suomen kilpailijamaissa, mm. Ruotsissa ja Kanadasa, käydään erittäin vilkasta keskustelua tällä hetkellä ympäristöveroista. Suomi voisi tehdä jotakin, että saataisiin, sanotaanko, kansainväliselle tasolle meidän ympäristöverotuksemme tai harmonisoitua kilpailijamaiden kanssa. Toinen asia: On monta kohdetta, joissa verotusta voitaisiin keventää yritystenkin osalta. Ajattelen nyt esimerkiksi työnantajien sosiaaliturvamaksuja tai muuta. Meillä

kerätään rahaa työvoiman käytöstä, mutta ei haluta kerätä sitä ympäristön pilaamisesta.

Muutama muu kommentti. Jos kehitysyhteistyörahat ensi vuonna nousevat 0,7 prosenttiin bkt:stä, se on erittäin hyvä. Jos se tapahtuu tänä vuonna käyttämättä jääneillä varoilla, se on tietysti huono asia. Se kertoo, että tänä vuonna tavoitteissa ei ole onnistuttu.

Olisiko rantalaki ollut tässä eduskunnassa mahdollinen? Mielestäni sitä olisi kannattanut kuitenkin yrittää. Silloinpahan olisi nähty, ketkä ovat ympäristönsuojelun kannalla ja ketkä eivät tässä salissa.

Ed. Rajamäki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ensinkin kansaneläke on jäänyt jälkeen, ja pelkästään kansaneläkkeen perusturvalla elävien asema kaipaa todella pikaisia toimia. Tämän ovat eduskunnan valitsemat kansaneläkelaitoksen valtuutetut yksimielisesti useasti todenneet.

Mutta puutun ed. Haaviston esittämään sinänsä myönteiseen rantalakiajatuksen ja haluan osaltani vahvistaa kyllä ministeri Louekosken toteamuksen karusta poliittisesta todellisuudesta tässä talossa. Kun viime keväänä maa- ja metsätalousvaliokunnassa käsiteltiin EY-selontekoa, sosialidemokraatit esittivät lausumaa, jolla olisi kiirehditty rantojensuojelulainsäädännön saamista tähän maahan. Se kaadettiin. Sen jälkeen esitettiin mietintöön pelkkää toteamusta siitä, että maahan pyritäisiin saamaan rantalaki rantojen suojelemiseksi. Se kaadettiin niin ikään. Pelkkä mainintakin pelotti niin keskustaa kuin muita porvariedustajia tässä talossa, eli tämä edustaja Haaviston kokeilu on testattu maa- ja metsätalousvaliokunnassa.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Louekosken vastauspuheenvuoro osoitti, että hallituksen kiipein kohta tällä hetkellä on siinä, että sen on vaikea myöntää niitä suuria vaikeuksia, joita kohti Suomen talous on tällä hetkellä menossa, ja sitä, että tämä budjetti vauhdittaa tuota menoa kohti yhä syvempiä vaikeuksia. Näistä vaikeuksista ja siitä vauhdista, millä mennään kohti uusia vaikeuksia, ed. E. Aho puheenvuorossaan esitti erilaisia lukuja. Ministeri antoi ymmärtää, että luvut ovat virheellisiä. Olisi hyvin mielenkiintoista nyt kuulla, mitkä ed. E. Ahon puheenvuorossaan

esittämät luvut ovat virheellisiä. Eduskunta kaipaa, ministeri, kommenttianne tähän kysymykseen.

Mitä tulee muutamiin yksittäisiin asioihin ministerin puheenvuorossa, ministeri sanoi, että opintoraha on kaksinkertaistunut muutamana vuoden aikana. Ensi vuoden budjetissa opintorahan perusosa nousee 80 markalla kuukaudessa ja koko neljän vuoden aikana keskimäärin runsaalla 200 markalla kuukaudessa.

Opiskelijoiden elinkustannukset ovat nouseet moninvertaisesti tuon määrän näiden vuosien aikana. Opiskelijat ovat tällä hetkellä velkaantuneempia kuin koskaan näiden vuosien aikaan, jolloin suurin piirtein tämän tasoinen opintotukijärjestelmä on ollut olemassa, mikä meillä tällä hetkellä on, siis 70-luvun puolenvälin jälkeisessä tilanteessa. Tämä on tilanne opintotuen osalta.

Mitä ympäristöveroihin tulee, ministeri puhuu edelleen vanhakantaisista ympäristöveroista, ei sellaisista, jotka voisivat perustua päästöihin, eivätkä niin kuin nyt tapahtuu käyttöön.

Valtiovarainministeri Louekoski: Herra puhemies! Ed. Pekkarinen jatkaa edelleen sillä linjalla, että budjetti on löysä ja hallituksen on vaikea tunnustaa, että menemme kohti huonompia aikoja. Ei hallituksen ole vaikea tunnustaa, että meillä on edessä suuria taloudellisia vaikeuksia. Ehkä ed. Pekkarinen nyt uskoo sen.

Hallituksen budjettiesityksen yleisperustelut alkavat juuri sillä, että todistetaan meidän olevan menossa kansantalouden kannalta erittäin huolestuttavaa tilannetta kohti. Mutta ed. Pekkarinen: Mistä otetaan ne säästövarat tässä budjetissa? Suurin paikka, mistä budjetti vuotaa, on maatalous. Valtiovarainministeriö esitti ensimmäisessä budjetiversiossaan, ed. Pekkarinen, että muutetaan maataloustulolakia ja puretaan pahiten vuotava menoautomaatti. Ei se käynyt. (Ed. Pekkarinen: Ei meiltä kysytty!) — Tiedän ed. Pekkarisen ja hänen ryhmänsä vastauksen kysymättäkin. Se ei onnistunut edes hallituksen sisällä.

Luvut, joita ed. E. Ahon puheenvuorossa oli, tulevat kommentoitaviksi myöhemmin illan keskustelun aikana. (Ed. E. Aho: Mitkä olivat väärin?) Minulla nyt juuri ei ole siihen tilaisuutta.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Polemisoidessaan ed. Helteen ryhmäpuheenvuoron liikevaihtoverotusta koskevaa osaa ministeri Louekoski sanoi äsken, että jos uusi liikevaihtoverojärjestelmä olisi ollut nyt voimassa, niin valtion tulot olisivat jääneet pienemmiksi kuin budjettiin on nyt kirjattu. Tällä lausumalla ministeri Louekoski antoi ymmärtää, että palvelujen saattaminen liikevaihtoverotuksen kohteeksi olisikin kuluttajien kannalta eduksi.

Jos ministeri muisti oikein numerot, joihin hän viittasi, tämä on selitettävissä sillä, että teollisuus saa liikevaihtoverokevennyksen, mutta sellaisen käsityksen antaminen, että se olisi kuluttajien kannalta edullista, on varmasti väärin. Sen todistavat mm. nyt jaettu budjettiesitys ja siihen liittyvät lait. Vaikka teollisuus saa 3,3 miljardia vuositasolla kevennystä, liikevaihtoveron kokonaistuotto kuitenkin ja erityisesti kuluttajilta perittävän liikevaihtoveron osuus kasvaa.

Ed. Isohookana-Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan samalla tavalla kuin ed. Rajamäki totesi, että kansaneläkkeet ovat jääneet yleisestä tulokehityksestä jälkeen, myös opintotuki on jäänyt jälkeen, ja se, että ministeri totesi, että ne ovat kaksinkertaistuneet Holkerin hallituksen aikana, ei todellakaan pidä paikkaansa. Ministerin täytyy tietää, kuten me kaikki muutkin tiedämme, että lukuja ja tilastoja voidaan lukea monella eri tavalla. Kun opintotukirahoja kokonaisuudessaan tarkastelee, niin huomaa sen, että hyvin suuri osa korotuksesta on mennyt kasvaneeseen korkotukeen. Valtio on sitoutunut korkotukeen ja näin ollen lisääntyneet rahat ovat menneet ei opiskelijoille, ministeri Louekoski, vaan pankkeille. Sehän on tosiasiallinen totuus.

Tälle vuodelle ei opintoraha noussut juuri nimeksikään esimerkiksi korkeakouluopiskelijoille. Ensimmäisen vuoden opiskelija sai itse asiassa tänä vuonna miinusta. Ensi vuonna on tulossa 80 markan korotus. Se merkitsee 2,5 markkaa päivää kohti, ja kun otetaan huomioon liikevaihtoveron ja välilisten verojen korotukset ja yleinen hintataso sekä kustannustason nousuprosentit, reaalisesti opintorahakaan ei varmasti kovin monta penniä plussan puolelle jää.

Mitä tulee korkeakoulubudjettiin, ministeri totesi, että korkeakouluväki on ylen tyy-

tyväinen. Näin saattoi ensi näkemältä olla, mutta korkeakoulutilastojakin vääristää se, että sinne on eläkemaksut otettu mukaan ja näin on saatu peräti 38 prosentin lisäys, mikä kuitenkin on vain 10—12 prosentin luokkaa todellisuudessa.

Jos jostakin voi sanoa myönteistä hallitukselle, niin se on aikuisopintoraha, joka todella on nyt hyvin budjetissa, mutta sehän johtuukin siitä, että tupo-neuvotteluissa saatiin aikuisopintotuki kuntoon.

Ed. Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kansaneläkelaitoksen selvitysten mukaan kansaneläkkeen reaaliarvo olisi vuoden 1984 jälkeen laskenut noin 8,3 prosenttia.

Haluaisin vielä selvennystä liikevaihtoveroasioihin. Jos ymmärsin oikein, niin ministeri sanoi, että jos liikevaihtovero ulotetaan palveluihin, silloin valtion verotulot pienenevät. Ehkä olen tyhmä, mutta tätä en oikein ymmärrä.

Melkein kaikissa ryhmäpuheenvuoroissa on moitittu budjettia siitä, että se on tuloeroja kasvattava ja epäsolidaarinen ja vähävaraisia ihmisiä rokottava. On puhuttu marginaaliverouudistuksen tuloeroja kasvattavasta vaikutuksesta, liikevaihtoveron saman suuntaisesta vaikutuksesta, lähdeverostakin on puhuttu, joka suosii suursäästäjiä, kunnallisveron nostamisesta, kaikki nämä vaikuttavat tuloerojen suuremiseen ja eriarvoisuuden kasvamiseen yhteiskunnassa. Tätä aspektia ministeri ei vastauspuheenvuorossa ole lainkaan kommentoinut.

Kysyisin vielä puolustusmäärärahoista, jotka ovat nousseet reaaliarvoltaan ehkä 10 prosenttia, vaikka sosialidemokraattien kesäkokouksessa sitouduttiin siihen, että puolustusmäärärahoja pienennetään. Miten tämä on ymmärrettävissä?

Ed. Kankaanniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Valitan, että ministeri Louekoski unohti kokonaan pitämäni ryhmäpuheenvuoron. Olisi ollut ihan koulutuksenkin vuoksi hyvä saada pientä ohjetta ja neuvoa, niin kuin edellinen valtiovarainministeri tyylillään antoi.

Kun väitetään, että perusturvan osalta ei olisi tapahtunut suhteellista jälkeenjääntiä niidenkään henkilöiden osalta, jotka elävät perusturvan varassa, niin olen siinä opposi-

tion rintamassa, joka yhtyy väitteeseen, että näiden väestöryhmien asema on heikentynyt ja heikentyy ensi vuonna, kun otetaan huomioon budjetin sosiaalipolitiikka ja sen rinnalla verotus kaikilta osiltaan, erityisesti liikevaihtoverot, haittaverot ja toisaalta asumiskustannukset ja korot, joista tietysti ei yksistään hallitusta voi syyttää. Esimerkiksi kansaneläkeindeksi joissakin hetkellisissä tilanteissa lienee parempi kuin jokin toinen, mutta pitkällä aikavälillä se on huonompi kuin esimerkiksi ansioeläkeindeksi. Tämä lienee selvää.

Toiseksi toteaisin, että esitin ryhmäpuheenvuorossani kysymyksen: Miksi hallitus on hiljaa eikä puhu mitään nuorten perheiden ja muidenkaan yksityisten ihmisten ja myös yritysten osalta huikkeen korkotason vaikutuksista? Jos saisi kysyä, kysyisin, mikä on hallituksen ratkaisu. Mitä te kerotte näille ihmisille, jotka meiltä vaativat armahdusta hädässä, missä he ovat? He kaikki eivät ole itse tahallaan syylistyneet siihen velkaantumiseen, johon he tänä päivänä ovat joutuneet ja jossa he ovat todella hädässä.

Ed. Heikkinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kunnallistalouden osalta ministeri Louekoski väitti, että kuntien välisessä kustannusten jaossa ei tapahtuisi mitään muutoksia. Tämä ei pidä alkuunkaan paikkaansa.

Hallitus aikoo esittää muutettavaksi esimerkiksi verotulojen täydennysjärjestelmää alentamalla ns. tasausrajoja. Tämä tietää kaikkein köyhimmille kunnille todennäköisesti yli 100 miljoonan markan tulojen menetyksiä.

Toiseksi verolainsäädäntöä on muutettu hyvin monilta osin siten, että kunnat tulevat menettämään verotulojaan.

Edelleen ministeri Louekoski väitti, että laskelmat, joita on tehty kuntien lisärasituksesta, perustuivat olettamuksiin. Tältä osin asia pitää osittain paikkansa. Se perustuu olettamuksiin, koska sekä valtiontalouden että kunnallistalouden ja koko yhteiskunnan toiminnan kannalta keskeinen hallinnonala, verohallinto, on saatettu sekasorron valtaan. Tästä vastaa hallitus. Valtion- ja kunnallistalouden kannalta keskeisiä tietoja, todellisia, luotettavia, uskottavia tietoja, ei ole kenenkään käytössä tänä päivänä. Ministeri Louekosken pitäisi tietää tämän päivän ti-

lanne, pitäisi tietää, että verotus tulee myöhästymään enemmän kuin kaksi kuukautta, minkä verohallitus on ilmoittanut. Kunnallisten keskusjärjestöjen laskelmat 1,2 miljardin lisärasitteista ovat todella luotettavia, niin luotettavia kuin ne verotustietojen puutteellisuuden vuoksi voivat olla.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen ilahtunut siitä, että puhemies kuitenkin on havainnut loppujen lopuksi minun pyytäneen vastauspuheenvuoroa.

Ministeri Louekoski puheenvuoronsa aluksi totesi, että kaikkien eduskuntaryhmien mielestä budjetti on huono, niin kuin se monilta osin onkin erittäin huono. Tässä yhteydessä haluaisin nostaa esille sen, ketkä ovat valmistelemassa budjettia: ministeri Louekoski esikuntineen. Kun on näytelty surkuhupaisa näytelmä, että hallitusryhmät ryhtyvät juuri, kun budjettiriihi on päättynyt, tekemään esityksiä korjauksiksi, niin ihmetyttää todella, kuka on ollut päättämässä budjetista. Eivätkö samaiset hallitusryhmät juuri ole istuneet budjettiriihessä tekemässä budjettia? Eduskuntaryhmien edustus on siellä paikan päällä. Kysynkin: Ketkä teitä siellä edustavat? Eivätkö he uskalla toimia, vai eivätkö he tunne näitä asioita, vai mistä yhtäkkiä tämä viisaus tulee? Me kannatamme kaikkia näitä sosiaalidemokraattien esityksiä.

Ongelma on se, että valtiovarainministeriön virkamiehillä ei ole mitään todellista tuntumaa elävään elämään. He eivät ymmärrä tavallisen ihmisen hätää. Onneksi sentään kansanedustajille, jopa hallitusryhmien kansanedustajille, sen verran välittyvät ihmisten tunnot, että heille tulee vaalien lähestyessä hätä, ettei aivan huonosti kävisi.

Tässä yhteydessä halusin sanoa, että sen sijaan, että valtiovarainministeriön virkamiehet määräävät esimerkiksi sosiaalipuolen lainsäädännöstä, pitäisi muuttaa systeemi niin, että edes ne, jotka ammattinsa puolesta tuntevat nämä asiat, pääsisivät päättämään ja että viime kädessä eduskunnan päätösvalta turvataan.

Ed. Kietäväinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Louekoski totesi, ettei kuntien ja valtion välinen suhde muutu. Tämän osalta muutama lyhyt kommentti.

Ensinnäkin on aivan totta, että verolakien osalta voidaan vasta esittää arvioita monitakin osin. Esimerkiksi metsän tuottoperusteiden täsmentämistä on hyvin vaikea arvioida. Mutta aika luotettavien arvioiden perusteella voidaan todeta, että verolait yksinomaan kiristävät kuntien taloutta noin 1,2 miljardilla markalla, josta yksinomaan liikeluonnon harkintaverotuksen poistaminen on vajaan puolen miljardin markan suuruusluokkaa oleva kiristystoimenpide. Ministeri Louekoski on luvannut useissa yhteyksissä, että voimalaitospaikkakunnille korvataan harkintaveron poistosta aiheutuva verotulojen menetykset. Tästä lupauksesta toivottavasti ministeri Louekoski voi myös pitää kiinni.

Toinen hyvin tärkeä kysymys on verotulojen täydennysjärjestelmä, jota kautta vajaan 100 miljoonaa markkaa kaikkein köyhimmat kunnat tulevat viimeisimpien laskelmien mukaan menettämään, kun 1,5 prosenttiyksiköllä verotulojen täydennysjärjestelmän tasotusrajat, jotka nyt ovat lakisääteisiä, esitetään ilmeisesti hallituksen toimesta alennettaviksi. Näiltä osin on vedottava koko oppositioon. On todettava ensinnäkin keskustan osalta, että keskusta ei tule tätä leikkausta hyväksymään, koska se on hyvin epäoikeudenmukainen. On vedottava koko oppositioon, että me yhteisvoimin estäisimme tämän lain voimaantulon, ja on vedottava hallitukseen, ettei tätä lakiesitystä hallituksen toimesta annettaisi.

Eli budjetti kiristää kuntien taloutta noin puoli penniä veroäyryiltä ja kiristys kohdistuu kaikkein voimakkaimmin kaikkein köyhimpiin kuntiin.

Ed. Sarapää (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Louekoski käsiteli kuntataloutta ja totesi mm., että uusi valtionosuusjärjestelmä estää kuntien tuhlailun. Näinhän ei ainakaan ensi vuonna vielä tapahdu, koska järjestelmää ei saateta vielä ensi vuonna laisinkaan voimaan.

En tiedä, mitä ministerin päässä liikkuu, mutta tämän valtionosuusjärjestelmän kehittämisen lähtökohtanaan on ollut, että kuntien ja valtion välinen kustannusjakosuhde ei muutu. En tiedä, kaavaileeko valtiovarainministeriö jotain kuntien pään menoksi.

Täällä on jo puututtu kuntien tulojen menetyksiin, veroperusteiden muutoksiin ja liikeluonnon harkintaverotuksen poistumiseen.

Ainakin Lapin läänissä, jossa on paljon voimalaitoskuntia, odotetaan mielenkiinnolla sitä hallituksen periaatepäätöstä tai pikemminkin lakia, jolla nämä menetykset pääosin kunnille korvataan. Tämän lain voimaansaattaminen ja tieto siitä olisi ensiarvoisen tärkeä senkin takia, että kunnat parhaillaan tekevät talousarvioita ja vahvistavat veroäyryntä hintoja ja näitten päätöksien tueksi tarvitaan todellista tietoa.

Holkerin hallitushan hallitusohjelmassaan on jo luvannut kunnille, että kuntien verotulot verouudistuksen kaikissa vaiheissa turvataan. Minun mielestäni todellisten tekojen ja lupauksen välillä on tällä hetkellä räikeä ristiriita.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Louekoski vastauspuheenvuorossaan totesi, että tällä budjettiesityksellä ei mitään hallituspohjaa ole asetettu etusijalle. Edelleen ministeri jatkoi, että antaa kansan vaaleissa ilmaista kantansa ja vasta sen jälkeen katsotaan yhteistyökuviot. Tähän kannanottoon on toki helppo yhtyä. Mutta haluaisin muistuttaa ministeri Louekoskea siitä, että sosialidemokraattisen johdon riveistä on selkeästi liputettu nykyisen hallituspohjan puolesta ja, jos oikein muistan, juuri budjettiriihen aikaan.

Selkeimmin ehkä nykyisen hallituspohjan puolesta ovat liputtaneet juuri kokoomuslaiset, joille tässä hallituksessa pitkälti on jäänyt minun käsittääkseni myötäilijän rooli. Kokoomus on ollut varsin tahdoton tässä yhteistyökuviossa.

Tuntuu varsin oudolta se keskustelu, jota käydään hallituspohjasta, kun sitä käydään jo puoli vuotta ennen vaaleja. Tämä, jos mikä, on vaalien aliarvioimista. Tätä taustaa vasten todella toivoisin, että nykyiset hallituspuolueet malttaisivat odottaa kansan tuomiota ja vasta sen jälkeen pohtia yhteistyökuvioita.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Louekoski ehti jo poistua, mutta häneen puheenvuoronsa jälkeen tulini entistä hämmentyneemmäksi. Hän oli varma siitä, että olin esittänyt vääriä lukuja, mutta hän ei tiennyt, mitä ne väärät luvut olivat eikä ollut valmis esittämään oikeampia lukuja tilalle. Se tuntuu perin hämmästyttävältä. Hänen ei ole pakko ainoastaan torjua

keskustan käsityksiä asiasta, vaan hän joutuu näitä lukuja torjuessaan esittämään risiirittaisia tietoja omaan budjettiesitykseensä ja monien tutkimuslaitosten esittämiin tietoihin nähden.

Minun mielestäni ei voi olla sättimistä se, että tehdään johtopäätökset niistä tiedoista, jotka ovat kaikkien käytettävissä, jotka haluavat niihin tutustua.

Mitä tulee vaatimukseen siitä, että pitäisi osoittaa, mistä voitaisiin säästöjä saada aikaan, keskusta on ollut siihen koko ajan valmis. Valtiovarainministeriölle helmikuussa 1989 osoittamassaan kirjeessä keskusta on ilmoittanut olevansa valmis säästölakien valmisteluun. Hallitukselle se ei kelvannut. Sen seurauksena olemme nyt tässä tilanteessa, joka on mahdoton kansantalouden tulevan kehityksen kannalta. Valtiontalous paisuu samaan aikaan, kun kansantalous on ajautumassa pahaan lamaan.

Mitä tulee keskustan kantaan siihen, mitä pääluokkia ja missä järjestyksessä leikataan, kerroin meidän kantamme. Puheenvuoron yhteydessä sanoin, että on itsestäänselvää, että yksittäisten momenttien määrärahojen karsinnalla ei olennaisia korjauksia voida saada aikaan, vaan jokaisen pääluokan menojen kasvusta on pystyttävä tinkimään, mikäli budjettilinja halutaan sovittaa kansantalouden vaatimuksiin. Siinä on se linja, jonka pohjalta eduskunta halutessaan voi rakentaa realistisen ja kestäväen budjetin.

Ed. Kalima: Herra puhemies! Antaessaan eduskunnalle esityksen vuoden 1990 talousarvioksi hallitus on tehnyt poliittisen virhearvion. Juuri tästä syystä sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä teki neljä ryhmäaloitetta. Nimittäin käsitys siitä, että hallituspuolueen kansanedustajat olisivat sidottuja etukäteen talousarvioon talousarviota näkemättä, ei kuulu suomalaisen parlamentarismiin, vaan puoluediktatuuriin. Parlamentarismissa pääministerillä on tietenkin oikeus uhata hallituksensa erolla, mutta on huomattava, ettei ennen vaaleja, vaalien lähestyessä, jolloin parlamentaarista enemmistöhallituksesta tosiasiaa tulee eräänlainen toimitusministeristö, ole mahdotonta kuvitella tilannetta, jolloin pääministerin hartaisiin toivomuksiin jäädä ilman eduskunnan enemmistön luottamusta suostutaan, jos sitä erityisesti haetaan.

Itse kuuluin jo nyt ryhmäaloitteita käsiteltäessä niiden sosialidemokraattisten kansanedustajien joukkoon, joka oli valmis pitämään kiinni yhtä hyvin sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän eläkepoliittisista kuin muistakin ryhmäaloitteista ja sallimaan hallituksen eron, kun pääministerin hipiä näytti sitä edellyttävän. Jos pääministeri nyt eduskunnassa omaksuu sellaisen jäykän kannan, ettei eduskunta voi pilkullakaan vaikuttaa hallituksen budjettiesitykseen, on täysi syy mielestäni päästää hallitus jo hyvissä ajoin ansaitsemaansa poliittiseen lepoon ja suorittaa yhtä hyvin hallituspuolueiden kuin muidenkin eduskuntaryhmien toimesta talousarvion täydentäminen. Kyseinen asenne näet merkitsee kansalaisten ja heidän poliittisten edustajiensa täydellistä aliarvioimista. Mielestäni tulo- ja menoarviokäsittelyssä eduskunnassa pääministerillä ei tulisi olla varaa syyllistyä ylimielisyyteen varsinkaan, kun budjetin sisältökään ei näytä siihen oikeuttavan. Myöskään oven osoittamista SMP:lle eläkkeensaajille herkässä asiassa ei voida pitää erityisen nerokkaana valtiomiestekona.

Eivät sosialidemokraattiseen eduskuntaryhmään kuuluvat kansanedustajat ole laske-neet kapinalippuaan hallituksen budjettiesitykseen nähden, vaikka lippu onkin toistaiseksi siirretty hieman taka-alalle. Yleinen käsitys sosialidemokraattisessa eduskuntaryhmässä on se, että pääministeri Holkeri sai lisäaikaa ryhmäaloitteessa mainittujen asioiden hoitamiseen, mutta jolleivät asiat hoidu ja eläkeasian hoitaminen näyttäisi muodostuvan kynnyskysymykseksi, hallitus saa itsensä budjetin käsittelyssä erottaa, jos sitä niin haetaan.

Hallituksen budjettiesitys antaa hallituksesta eräin osin huonon kuvan sopimus-kumppanina. Hallitus näyttää pitävän sen kanssa tehtyjä sopimuksia vain valikoidusti. Tällä hetkellä on korostettu työmarkkinasopimusten pitämistä ilmeisesti tarkoituksella estää palkkaliukumia. Sitä vastoin sekä kuntia yleensä että yksittäisiä kuntia on kohdeltu kaltoin. Viittaan viimeksi sanotun osalta pääkaupunkiseudun kuntiin, erityisesti Helsingin kaupungille annettuihin lupauksiin. Hallituksen puolelta näet luvattiin osallistua 30 prosentilla Vuosaaren metron suunnittelu- ja rakennuskustannuksiin, mutta budjettiesitykseen on kirjattu viittaus osallistumisesta aikaisemman prosentin mukaan, joka yleensä

on tulkittu enintään 20 prosentiksi, sen sijaan että olisi kirjattu sopimuksen mukainen prosenttimäärä budjettikirjaan. Myös Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystenonjen valtionosuusasteikon jättäminen sovittua alhaisemmaksi johtaa sosiaali- ja terveystenonjen leikkaamiseen Helsingissä ja aikaansaa yli 100 miljoonan markan yllättävän loven Helsingin kaupungin talouteen, joka on jyrkästi heikentynyt.

Myös monille muille ryhmille, joista mainittakoon esimerkiksi invalidit, on annettu lupauksia, esimerkiksi vammaisen hankkimasta autosta suorittaman veron alentamiseksi. Tällaisten lupauksen pettäminen on varsinaista hevosenleikkiä, ja menettelyä onkin pidettävä paitsi kunnian vastaisena myös arvottomana.

Kuten tältä paikalta olen useaan otteeseen todennut, hallitus on kaikkein pahimmin epäonnistunut maatalouspolitiikassa. Huolimatta siitä, että nykyisen maataloustulolain on nähty johtavan valtiontalouden umpikujaan, kokoomus on kieltäytynyt rajoittamasta voimassa olevan maataloustulolain voimassaoloaika. Suorastaan surkuhupaisaa oli kuulla, että maatalouden tuen lisääntyesä ennätysmääriin maatalouspolitiikasta onkin tullut yksi budjettiesityksen neljästä painopistesuunnasta, vaikka kyseinen tukipolitiikka on omiaan ylläpitämään huippukorkeita ruoan hintoja, joita kokoomuskin sanoo vastustavansa.

Luulisi pikemminkin, että elintarvikkeiden hinnoittelupolitiikassa pyrittäisiin kohti terveellisempiä kulutustottumuksia. Näin kuitenkin ei ole. Esimerkiksi maitotuotteissa on eniten noussut nimenomaan rasvattoman maidon hinta. Hinnoittelupolitiikassa on selvästi suosittu erittäin rasvaisia maitotuotteita ja kerätty rahaa niistä tuotteista, joita kuluttajat terveyssyistä suosivat.

Elintarvikkeiden hintakehitystä, kuten täällä on todettu, ovat hillinneet juuri tuontitarvikkeet. Kahvin hinta on reilusti alentunut, koska heinäkuun hintataso on vain 68 prosenttia vuoden 1985 hinnasta. Karkeasti on pääteltävissä, että maataloustulolaissa lueteltujen tavoitehintatuotteiden, joihin luen rukiin, maidon, naudanlihan, sianlihan ja lampaanlihan, hinnat, ovat nousseet selvästi yleistä hintatason nousua enemmän. Tavoitehintatuotteista ainoastaan vehnän ja kauran hinnan nousu on ollut keskimää-

raistä hitaampaa. Erityisen paljon on noussut ruisjauhojen hinta, 52,2 prosenttia, ja lieneekö vain hintojen nousu sen seurausta, että rukiin omavaraisuutta on nostettu tarkastelukaudella, siis vuodesta 1985 lukien, 90 prosenttiin, ja kuten tiedetään, rukiin omavaraisuus halutaan pysyvästi nostaa jopa 100 prosenttiin.

Elintarvikkeiden, joita tuodaan, siis esimerkiksi kahvi, riisi ja hedelmät, tai joita ei rajusti yhteiskunnan varoin tueta, esimerkiksi kalat, perunat ja vihannekset, hintojen nousu on ollut edellä kuvattua hitaampaa. Siis Suomessa elintarvikkeiden korkea hinta selittyy hyvin pitkälle juuri tukipolitiikalla ja sillä, millä tavoin tukea hoidetaan.

Hallitus toteaa myös tieteen ja koulutuksen tukemisen olevan muuan budjetin painopistesuunnista. Kun näin kerran ilmoitetaan olevan, on syytä tarkastella Helsingin yliopiston opetusmäärärahojen kehittymistä viime aikoina. Kuluvan vuoden eli vuoden 1990 dosentti- ja tuntiopetusmääräraha oli Helsingin yliopistossa 15 prosenttia alhaisempi kuin vuonna 1989. Kun kaiken kaikkiaan Helsingin yliopistossa on peräti 1 400 dosenttia ja 118 päätoimista tuntiopettajaa, aiheutti määrärahan vähentäminen dosenttiopetuksen ja sivutoimisen tuntiopetuksen määrärahaan peräti 25 prosentin vähennyksen sen takia, että varoja ohjattiin päätoimiseen tuntiopetukseen. Useiden dosenttien ja tuntiopettajien aloitettuja luentosarjoja ja kursseja jouduttiin syksyllä vähentämään luentojen jo alettua, mitä on pidettävä todella varsin poikkeuksellisenä toimenpiteenä Helsingin yliopistossa. Itse en muista tällaista 20 vuoden aikana aikaisemmin tapahtuneen.

Helsingin yliopiston opetuksesta hoidettiin vuonna 1989 sivutoimisena ja dosenttiopetuksena peräti 27 prosenttia. Kun monessa oppiaineessa vakituinen opettaja kokonaan puuttuu, opetusta on hoidettu tuntiopetusmäärärahoilla. Helsingin yliopiston opetuksessa dosenttiopetuksen osuus on perinteisesti ollut varsin merkittävä. Erityisesti Helsingin yliopiston tuntiopettaja- ja dosenttikunta on vaivannut se suunnittelemattomuus, jolla dosentti- ja tuntiopetusta on taloudellisin pakkopäätöksin leikattu.

Määrärahojen epäoikeudenmukainen ja perusteeton vähentäminen on johtanut koko opetuksen supistumiseen Helsingin yliopistossa. Yhtä opiskelijaa kohden Helsingin

yliopistolle myönnettiin tuntiopetuspalkkioita vain 1 200 markkaa, mikä määrä on Suomen yliopistoissa ja korkeakouluissa kaikkein pienimpiä vastaavasti laskettujen tuntiopetusmäärien ollessa esimerkiksi Kuopion, Jyväskylän ja Oulun yliopistossa lähes kaksinkertainen.

Myös verouudistuksen tulokset ovat keskeneräiset. Verouudistuksella oli tarkoitus päästä neutraaliin tulonjakopolitiikkaan. Eriytyisen ongelmallista meille sosialidemokraateille on kuitenkin ollut havaita se, että juuri keskituloisten, 90 000—150 000 markkaa vuodessa ansaitsevien, kohdalla ei tapahdu suhteellisesti sellaista verotuksen kevenemistä kuin olisi syytä olettaa. Kiistämätöntä on, että markkamääräisesti suurituloiset hyötyvät liikaa, ja vaikka väitetään, että tulonjakopoliittisesti budjetti olisi neutraali, tämä käsitykseni mukaan ei pidä paikkaansa.

Myös inflaatiotarkistus olisi tullut tehdä täysimääräisenä ja julkiset tariffit saattaa voimaan vasta 1.7.1991.

Työmatkojen verotus on liiallista. Siihen toivotaan myös tarkistusta eduskuntakäsittelyn aikana.

Yleinen suhtautuminen veroon, kuten täällä on aikaisemminkin todettu, on se, että uusi vero on aina paha ja vanha vero sitä vastoin hyvä, kun siihen on totuttu. Kuitenkin sellaisia uusia veroja, joita minusta on pidettävä hyväksyttävänä ja jotka ovat monessa määrin välttämättömiä, ovat juuri haittavat, joilla pyritään todellakin esimerkiksi ohjaamaan liikennettä julkiseen liikenteeseen, johon ei ole riittävästi kiinnitetty huomiota.

Herra puhemies! Haluan lopettaa puheenvuoroni siihen, että eduskuntakäsittelyssä nähdään sitten, mikä on hallituksen lopullinen vastaus niihin esityksiin, joita sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on yksityisten edustajien aloitteiden pohjalta tehnyt.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Mielestäni ed. Kalimalla olisi ollut oikeus hänen käyttämänsä kielen, jos sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä olisi pitänyt kiinni niistä ryhmäaloitteistaan, joita se esitti. Mutta mielestäni hänellä ei ole oikeutta tällaiseen kielenkäyttöön tässä tapauksessa, jolloin ryhmä ensimmäisenä päivänä asian julkistamisen jälkeen luopui siitä, mitä aikoi tehdä.

Samaan asiaan liittyen olemme täällä tä-

nään saaneet todistuksen silloisen hallituspuolueen eduskuntaryhmän puheenjohtajalta ed. Riihijärveltä, joka sanoi, että sosialidemokraattisen puolueen ministerit vastustivat hallituksen budjettiriihessä myös vanhojen eläkeläispuolisoiden kansaneläkkeen korottamista 85 prosenttiin. Tältä osin sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on ollut selvästi eri linjoilla kuin ministerinsä. Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän epäluottamuslause olisikin täytynyt ohjata omalle ministerille eikä koko hallitukselle, koska mielestäni koko hallitus on tässä tapauksessa toiminut korrektisti sen jälkeen, kun päätös oli tehty. Jos pääministeri pystyy vahvistamaan, että sosialidemokraattiset ministerit olivat kansaneläkkeen korottamatta jättämisen puolesta, niin mielestäni pääministerin käyttäytyminen on erityisen ymmärrettävää tässä tilanteessa.

Socialidemokraattinen eduskuntaryhmä on aikaisemminkin osoittautunut lammaslau-maksi eduskunnassa. Viime vuonna se teki eräänlaisen ryhmäaloitteen, 29 kansanedustajaa oli ensiasunnon leimaveron poistamisen kannalla. Kun asiasta päätettiin toukokuussa eduskunnassa, kaikki 29 sosialidemokraattisen puolueen kansanedustajaa olivat aloitteen hylkäämisen kannalla. Tämän takia sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ensinnäkin totean sen, että ed. Kalima käytti selkeän ja määrätietoisien puheenvuoron, jota oli mukava ja helppo kuunnella. Meille SMP:n eduskuntaryhmässä ei ole mitään väliä sillä, saavatko eläkeläiset oikeutta sosialidemokraattien ryhmässä syntyneen kapinallisuuden kautta tai jotain muuta kautta, kunhan vain saavat. Se on kaikkien tärkeintä.

Siitä huolimatta en voi olla ihmettelemättä sitä, kun sosialidemokraattien eduskuntaryhmä on herännyt sitten jälkepäin. Kuinka huono informaatio kansanedustajien ja toisaalta ministeriryhmän välillä sosialidemokraateilla on, koska kansaneläkekysymys oli koko budjettiriihen ajan esillä ja sitä siirrettiin eteenpäin vaikeana kysymyksenä aivan loppuhetken ratkaistavaksi? Kyllä kai tässä olisi pitänyt informaation kulkea eduskunta-

ryhmään ja eduskuntaryhmän jo silloin tuoda näkemyksensä esille sosialidemokraattien ministereille.

Jollakin tavalla minulle on kyllä tullut budjettiriihestä sekin käsitys, että eräät asiantuntijat johdattivat ministereitä ja neuvottelijoita harhaan sillä tavalla, että neuvottelijat eivät oikein tienneetkään, mistä on kysymys siinä asiassa, mistä neuvoteltiin, ja tekivät päätöksensä sen mukaisesti.

Ed. Junnila: Herra puhemies! Eduskuntatyön käytännöllisen sujumisen kannalta lieene kyllä välttämätöntä, että täysistuntojen puheenvuorojen aiheet rajataan päiväjärjestyksen esityslistalle kulloinkin otettuihin asioihin. Mutta tällainen tiukka, joskin välttämätön pysyttäytyminen esityslistan aihepiirissä pyrkii toisaalta tietyllä tavalla latistamaan eduskunnan keskusteluja. Näin mm. sen takia, että kansanedustajilla ei tällöin ole mahdollisuutta tuoreeltaan käsitellä täysistuntopuheenvuoroissaan sellaisia esiin nousseita asioita, jotka poliittiselta kantavuudeltaan ovat niin merkityksellisiä, että niitä pitäisi voida juuri eduskunnassa käsitellä.

Niinpä kuluvan vuoden valtiopäivillä ei ole ollut kaiketikaan yhtään istuntoa tätä ennen, jolloin eduskunnan työjärjestyksestä kunnioittava kansanedustaja olisi voinut käsitellä sitä vallankumouksellista muutosprosessia, joka edellisen vuoden puolella alkaneena ja tämän vuoden puolella jatkuneena on tapahtunut Itä-Euroopan tai itäisen Keski-Euroopan sosialistisissa maissa.

Siellä tapahtuneet nullistavat muutokset ovat onneksi pääosaltaan voineet toteutua ilman verenvuodatusta, mutta silti ei ole liioittelua puhua tässä yhteydessä vallankumouksellisesta prosessista, niin perusteellisesti ja syvällisesti ovat tämän prosessin seurauksena näet noiden maiden talous- ja yhteiskuntajärjestykset muuttumassa. Nuo maathan ovat hylkäämässä niissä vuosikymmeniä vallalla olleen sosialistisen tai kommunistisen tai reaaliosialistisen, mitä ilmaisua halutaankaan käyttää, yhteiskunta- ja talousjärjestyksen ja pyrkivät sen sijaan markkinatalouteen ja samalla monipuoluejärjestelmän ja vapaiden vaalien luonnehtimaan demokraattiseen poliittiseen järjestelmään, siis läntiseen demokratiamalliin.

Kuluvaa vuosisataa on aina silloin tällöin

nimitetty sosialismin vuosisadaksi mm. Venäjän ja Kiinan ns. suurten sosialististen vallankumousten takia. Mutta nyt alkaa näyttää siltä, että ennen kuin tämä sosialismin vuosisata on ehtinyt painua mailleen, sosialismi käytännön poliittisena ja taloudellisenä järjestelmänä, siis reaaliosialismi, on ehkä ainakin pääosaltaan häipymässä tai häipynyt jo historian hämärään. (Ed. Knuuttila: Sosialidemokratia nousee!) Jos näin käy, siinä tapauksessa sosialismi elää sen jälkeen vain siellä, mistä se alun perin lähtikin, nimittäin utopistien unelmissa.

Ellei tämän suuruusluokan historiallista tapahtumasarjaa voitaisi lainkaan käsitellä työjärjestys- tai muista syistä Suomenkin eduskunnassa, silloin suomalaisessa parlamentarismissa olisi jotain vakavasti vialla. Onneksi budjettikeskustelut, sekä lähetekeskustelu että myöhemmin palautekeskustelu, ovat vanhan eduskuntaperinteen mukaisesti sellaisia tilaisuuksia, joissa kansanedustajat voivat esityslistan liikaa ahdistamatta käsitellä muitakin kuin budjetti- ja talouspoliittisia kysymyksiä, voivat siis ehkä jopa käsitellä nyt niin ajankohtaista sosialismin kriisiäkin. (Ed. Seppänen: Puhuja siirtyy käsittelemään vain!). — Sen minä juuri teen, ed. Seppänen.

Mistä sosialismin kriisi johtuu? Mikä on sen aiheuttanut? Stalin sanoi puoluetovereilleen tammikuussa 1934, että "ellemme me kykene siten toimimaan, että kansa voi elää vauraudessa, mitä järkeä on siinä tapauksessa on ollut sillä, että kapitalismi kukistettiin lokakuussa vuonna 1917 ja sosialismia alettiin rakentaa". Näin sanoessaan Stalin ei varmastikaan halunnut asettaa kyseenalaiseksi sosialismin suojeluspyhimykseksi jo silloin nostetun Leninin johdolla toteutetun lokakuun vallankumouksen poliittista mielekkyyttä. Hän epäilemättä vielä lujasti uskoi siihen, että sosialismi todella voi hankkia kansalle vaurautta ja hyvinvointia. Kerskasihan vielä Hruschtshevin neljännesvuosisata myöhemmin omana pääsihteerikautenaan, että kahden järjestelmän välisessä elintasokilvassa sosialismi voittaa viimeistään vuoteen 1980 mennessä kapitalismin ja hautaa samalla kapitalismin alle.

Mutta nyt, kun kolme neljännesvuosisataa on kulunut Leninin toimeenpanemasta tai johtamasta lokakuun vallankumouksesta, jokaisen selväjärkisen tarkkailijan on pakko myöntää, että sosialismi ei ole pystynyt

toteuttamaan Stalinin peräänkuuluttamaa vaurautta ja hyvinvointia kansoille, ei sen paremmin Venäjän kansalle kuin niille muille kansoille, joille Leninin perustama ja Stalinin kehittämä reaalisosialistinen järjestelmä väkivalloin pakotettiin. Näitten maitten kansoille, niitten tavallisille ihmisille, etuoikeutettu nomenklatura-luokka on tietysti asia erikseen, sosialismi on voinut hankkia vain ankeata aineellista puutetta ja samanaikaisesti ennennäkemätöntä luonnon ja ympäristön saastumista. Samalla Leninin reaalisosialistiseen järjestelmään olennaisena osana kuuluva yhden puolueen järjestelmä on riistänyt noilta mailta poliittiset ja kansalaisvapaudet ja ihmisoikeudet ja tehnyt niistä sorron alaisia yhteiskuntia.

Mitä varten siis Lenin todellakaan toimeenpani vallankumouksensa? Tähän kysymykseen voi vastata lyhyellä lauseella: se oli kauhea historiallinen erehdys.

Mutta ei niin pahaa, ettei siihen liittynyt jotain hyvääkin. Leninin vallankumouksen Venäjällä synnyttämä sekasorto yhdessä ensimmäisen maailmansodan mullistavien tapahtumien kanssa loi suotuisan historiallisen tilaisuuden Suomelle irtaantua tsaarien imperiumista. Itsenäisyysjulistus joulukuussa 1917 ja sitä seuranneet tapahtumat vuonna 1918 pelastivat meidät samalla nyt niin tuhoisaksi osoittautuneesta leniniläisestä sosialismista. Juuri näitä tapahtumia ja myöhempää talvisotaa me saamme täällä Suomessa kiittää siitä, että Suomen ei nyt tarvitse läpikäydä sitä reaalisosialismista irtaantumisen prosessia, joka suurien vaikeuksien saattelemana on parhaillaan käynnissä Itä-Euroopan sosialistisissa maissa.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä olen paljossa samaa mieltä kuin ed. Junnila ja jäin odottamaan, mikä on se kokoomuksen ryhmäaloite, joka tässä asiassa ilmeisesti on tulossa tämän alustuksen jälkeen. Onko se tuki presidentti ja pääsihteeri Gorbatschovin politiikalle, vai onko se tuen pois ottaminen presidentti ja pääsihteeri Gorbatschovin politiikalta? Tämä asia jäi vielä minulle epäselväksi, ja itse asiassa ei tullut tarpeeksi selväksi myöskään kokoomuksen ryhmän kanta tähän kysymykseen. Minä en myöskään ihan tarkkaan ottaen tiedä hallituksen kantaa tähän kysymykseen, eli en tiedä, oliko ed. Junnilan

puheenvuoro hallituksen linjan mukainen vai hallituksen linjan vastainen.

Mutta kun me olemme täällä käsittelemässä reaalisosialismin ohella myöskin reaalkapitalismia, kysyisin ed. Junnilalta vanhana pankkimiehenä: Mitenkä se on tämä Suomen markan arvo tässä tilanteessa, kun se on yliarvostettu 15—20 prosenttia? Mitenkä ed. Junnilan kannan mukaan tästä selvitään ilman devalvaatiota ensi vuonna kauppataseen kehittämiseksi myönteiseen suuntaan ja sillä tavalla vaihtotaseen vajeen saattamiseksi kuriin? Eli toivoisin, että myöskin reaalkapitalismiin liittyvät olennaiset kysymykset tulisivat budjettikeskustelussa esille, niin että budjettikeskustelusta ei tulisi ulkopuolisille sellainen vaikutelma, että tämä on vain jonkinlainen yhden asian liike.

Ed. Heikkinen: Arvoisa puhemies! Tässä pääsee todella historiallisella hetkellä puhumaan, kun edellä puhui ed. Junnila stalinismista ja leninismistä ja allekirjoittaneen puheenvuoron jälkeen on puhumassa maamme ulkoministeri. Mutta jos tässä välissä pieni hengähdystauko ja vähän näistä kotimaan asioista.

Kun tarkastelee nykyisen hallituksen työtä, löytyy siitä ainakin yksi hyvin selvä ja johdonmukainen toimintalinja. Se on: jolla paljon on, sille annetaan lisää, ja jolla on vähän, se vähäkin pyritään ottamaan pois. Tämä periaate ja toimintalinja näkyy monissa merkittävässä asiassa, mihin hallitus on ryhtynyt. Se näkyy erinomaisen selvästi verouudistuksessa, mutta myös kunnallistaloutta koskeissa ratkaisuissa, eläke- ja toimeentuloturvasa, aluepolitiikassa, palveluissa, joista postitoimipaikkojen lakkauttaminen on ajankohtaisin. Veronkevennyslupauksista on tulossa hallitukselle päänsärky.

Ollessaan 20 vuotta oppositiossa kokoomuspuolue ahersi erityisen innokkaasti verotuskysymysten parissa. Kokoomuksen toimesta luotiin ihmisille mielikuvaa epäoikeudenmukaisesta verotuksesta, jota alennettaisiin heti, kun kokoomus pääsee hallitukseen. Tämän vuoksi ei ole ihmeteltävää, että verotuksesta on tullut Holkerin hallituksen keskeinen asia.

Hallitus ottikin tehtäväkseen kokonaisverouudistuksen toteuttamisen. Verouudistuksesta luotiin kuva, että kysymyksessä olisi verojen alentaminen. Kaikki huipentui syk-

syllä 1988, kun jokaiseen kotiin jaettiin Verotus kevenee -tiedote, mainoslehtinen. Miljoonia maksanut kampanja rahoitettiin kaiken huipuksi vielä verovaroin.

Holkerin hallitus lupasi toteuttaa kokonaisverouudistuksen, jonka keskeiset tavoitteet olivat tuloverotuksen alentaminen kaikissa tuloluokissa, verojärjestelmän yksinkertaistaminen ja kaikkien tulojen saattaminen samanlaisen verotuskohtelun piiriin. Tämä kaikki luvattiin toteuttaa siten, ettei tulonjako muutu pieni- ja keskituloisten asemaa heikentävällä tavalla. Verovähennysten poistamisesta aiheutuvat menetykset luvattiin korvata suorilla tulonsiirroilla.

Miten annetut lupaukset on lunastettu? Hallitus on toiminut lähes kaikkien asettamiensa tavoitteiden ja lupaustensa vastaisesti. Verotus ei ole suinkaan alentunut, vaan kiristynyt. Verotusjärjestelmä ei ole yksinkertaistunut, vaan monimutkaistunut. Tulonjako on selvästi ja kiistattomasti muuttunut. Käteen jäävän tulon osalta tuloerot ovat kasvaneet suurituloisia suosivalla tavalla. Verovähennysten poistamisesta aiheutuvia menetyksiä ei ole korvattu suorilla tulonsiirroilla, vaan lähes kaikki vähennysten poistamisesta aiheutunut alennusvara on ohjattu suurituloisia suosivalla tavalla verotaulukoihin.

Liikevaihtoveron raju korottaminen 16 prosentista 17,5 prosenttiin sekä polttoaineveron korottaminen yli kaksinkertaiseksi on heikentänyt erityisesti pieni- ja keskituloisten sekä lapsiperheiden ja polttoaineveron korottaminen syrjäseudun ihmisten asemaa ja elinolosuhteita. Myöskään liikevaihtoveron korottamista ei ole mitenkään kompensoitu pienituloisille lapsiperheille ja eläkeläisille.

Mielestäni koko verouudistuksen pahin virhe on ollut siinä, että yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus on unohdettu ja syrjäytetty. Verotusta olisi voitu, voitaisiin ja pitäisi edelleen käyttää yhteiskuntapolitiikan välineenä.

Verotuksen tasoa, johon lasketaan kaikki verot mukaan, mitataan kansainvälisesti käytössä olevalla ns. bruttoveroasteella eli sillä, kuinka paljon kaikkien verojen määrä on bruttokansantuotteeseen verrattuna. Kun Holkerin hallitus aloitti vuonna 1987, oli Suomen bruttoveroaste 36,6 prosenttia. Syyskuun alussa tänä vuonna, siis muutama viikko sitten, Oecd:n toimesta julkaistun katsauksen mukaan Suomen veroaste oli

vuonna 1988 37,9 ja vuonna 1989 38,3 prosenttia. Kahdessa vuodessa hallitus pystyi kiristämään verotuksen tasoa lähes 2 prosenttiyksiköllä eli korkeammaksi kuin kertaakaan 1980-luvulla. Myös vuosien 1990—91 veroaste tulee olemaan merkittävästi korkeampi kuin vuonna 1987, jolloin Holkerin hallitus aloitti. Verohallinnon sotkujen vuoksi todelliset tiedot ovat vielä — ja saattavat jäädäkin vielä pitkäksi aikaa — hämärän peitossa.

Kokonaisverotuksen taso on vuonna 1991 joka tapauksessa keskimäärinkin korkeampi kuin vuonna 1987. Kun otetaan huomioon, että suurituloisten veroaste on laskenut, on pieni- ja keskituloisten osalta verotuksen kiristyminen ollut todella merkittävää Holkerin hallituksen aikana.

Entä verohallituksen ja verohallinnon tietokonesotkut? Hallitus ei ole epäonnistunut ainoastaan verojärjestelmän yksinkertaistamisessa. Oman lukunsa muodostaa koko verotusta pyörittävän tietokonejärjestelmän sotkeutuminen omiin housuihinsa. Tällä hetkellä järjestelmä seisoo ja on seisonut jo kuukausia paikallaan kuin lumiukko pakassessa. Kukaan ei näytä tänä päivänä tietävän, milloin vuoden 1989 verotus valmistuu vai valmistuuko se asiallisesti koskaan. Kysynkin: Milloin hallitus aikoo puuttua asioiden kulkuun.

Hallituksessa on päätoiminen veroministeri, jonka pääasiallinen tehtävä on poliittisena päättäjänä vastata verohallinnon toiminnasta. Hän ei ole kuitenkaan puhunut eikä pukahtanut mitään, vaan vaikenee kuin muuri oman alansa sotkuista. Ministeri Salolainen sen sijaan otti kantaa. Tekniikka ja talous -lehden kolumnissaan 5.9.1990 Salolainen totesi, että verohallinnon toimintaongelmia on pidettävä uskomattomina ja tuomittavina. Budjettipäällikkö Raimo Sailas totesi elokuussa, että tällaista sotkua ei saisi tapahtua sisäministeriössä. Kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa esitettiin kirpeää kritiikkiä samasta asiasta, ja se oli todella paikallaan.

Verotuksen viivästyminen tulee aiheuttamaan hyvin moninaisia ongelmia jokapäiväisessä elämässä. Yli kahden miljoonan ihmisen veronpalautukset, joiden määrä tulee olemaan 7—8 miljardin luokkaa, tulevat viivästyään kuukausikaupalla. (Vasemmistoliton ryhmästä: Tulevatko ne ennen vaa-

leja?) — Nipin napin! — Näitä rahoja ihmiset tarvitsisivat kipeästi ensi joulukuussa. Mielettömän korkean korkotason laskut lankeavat maksettavaksi. Veronpalautukset olisivat silloin kipeään tarpeeseen. Tiedottaminen olisi nyt paikallaan. Milloin veroministeri aikoo tiedottaa veronpalautusten viivästymisestä esimerkiksi Verotus kevenee -tiedotteen kaltaisella joka talouteen jaettavalla julkaisulla? Siitähän olisi käytännön kokemusta.

Kunnallistalouden asianmukaiselta hoitamiselta on todellisuus pohja pois niin kauan, kunnes verotus valmistuu ja saadaan tiedot verouudistuksen vaikutuksista kunnallisverotukseen. Kaikki kunnallistalouden ratkaisuvan tärkeät päätökset, veroäyrin hinnan vahvistaminen, vuoden 1991 talousarvion laatiminen jne., joudutaan tekemään oletamusten varassa. Nyt tehty virhearviot ja oletukset voivat johtaa muutaman vuoden kuluttua monet kunnat todella suuriin vaikeuksiin. Ihmisten sairaus- ja äitiyspäivärahojen sekä verotustiedoista riippuvien sosiaalilym. etuuksien korottaminen ja tarkistaminen on kiinni verotuksen valmistumisesta. Korotukset myöhästyvät nyt kuukausia, ja takautuvien korotusten selvittäminen lisää viranomaisten työtä.

Kuten jo edellä oleva luettelo osoittaa, tulee verotuksen valmistumisen viivästymisen vaikuttamaan jo lähikuukausina todella paljon monien ihmisten ja viranomaisten jokapäiväiseen elämään ja työhön. Mutta mitä tekee hallitus ja erityisesti verohallinnon toiminnasta vastaava veroministeri Puolanne? Kysynkin: Milloin veroministeri antaa selvityksen verohallinnon sotkuista? Kysyn edelleen: Tietävätkö hallitus ja veroministeri Puolanne, milloin vuoden 1989 verotus valmistuu ja milloin miljardien markkojen veronpalautukset aiotaan maksaa? Ellei veroministeri tiedä, mihin toimenpiteisiin hallitus tai hän on ryhtynyt tai aikoo ryhtyä, että asiat selvitetään nopeasti? On todella valitettavaa, että veroministeri on nähty vain vilaukselta tänä päivänä täällä eduskunnan edessä. Ihmettelen myös eduskunnan oikeusasiamiehen vaikenemista; hänenhän pitää valvoa virkamiesten ja virkakoneiston toimintaa.

Arvoisa puhemies! Verohallitus on arvioinut, että verotuksen valmistuminen viivästyy si enintään kaksi kuukautta. Sen tiedon

valossa, joka minulla on tänä päivänä verohallinnon tietokoneongelmista, ja sen kokemuksen perusteella, joka minulla on verohallinnon käytännön työstä, rohkenen ilmoittaa, että pidän verohallituksen arviota vääränä. Mikäli verotus toimitetaan sille kuuluvalla asiallisuudella ja vaarantamatta ihmisten oikeusturvaa, verotuksen valmistuminen tulee viivästymään enemmän. Edessä on vielä todellinen skandaali. — Ed. Seppänen, vastaan, että saattaa olla epätodennäköistä, joutuvatko veronpalautukset edes vaalienalusviikolle.

Kunnallistalous. Tulo- ja menoarvioesityksen mukaan kuntien rahoitusavustuksia aiotaan leikata verotulojen täydennysjärjestelmän osalta alentamalla tasausrajoja. Tästä muutoksesta joutuvat kärsimään eniten Syrjä-Suomen köyhimmät kunnat. Kaikkiaan muutos koskisi noin 160:tä kuntaa. Myös lääninrahaa karsitaan. Tämän erinomaisen hyväksi koetun järjestelmän purkaminen kohtelee pahiten köyhiä työttömyyskuntia. Kauppa- ja teollisuusministeriön aluetuen reaaliarvo supistuu, kun myöntämisvaltuus pysyy aikaisempien vuosien tasolla. Tämä on kovin valitettavaa, kun työttömyyden ensi vuonna kasvaessa tuki asiallisesti supistuu. Hyviä, rahoituskelpoisia hankkeita olisi moninkertainen määrä. Kaikessa tässä näkyy hallituksen toimintalinja, josta jo alussa mainitsin: rikkaat rikkaammiksi ja köyhät köyhemmiksi.

Arvoisa puhemies! Verotulojen täydennysjärjestelmän muuttaminen ja heikentäminen on toteutuessaan todella järkyttävä isku vaikeimmassa asemassa oleville kunnille. En puutu tähän kysymykseen tämän enempää, koska oletan, että sitä käsitellään vielä yksityiskohtaisemmin myöhemmissä puheenvuoroissa. Totean vain ja vetoan, että mielestäni hallituksen tulisi luopua koko suunnitelmasta. Keskusta ei voi missään tapauksessa olla sitä hyväksymässä. Mikäli hallitus kaikesta huolimatta tuo esityksen eduskuntaan, tulisi opposition kaataa se yhteisvoimin. Tähän opposition voimavarat riittävät.

Ulkoasiainministeri Paasio: Herra puhemies! Kansainvälisen ympäristön nopea muutos on lisännyt merkittävästi Suomen ulkopoliittikan tehtäviä. Ulkopoliittikan haasteiden kasvaessa on ulkoasiainhallinto mukauttanut organisaatiotaan ja toimintatapo-

jaan. Laajentuvista tehtävistä on toistaiseksi selviydytty keskittymällä tärkeimpiin painopistealueisiin. Tällaisia ovat olleet neuvottelut Euroopan talousalueesta, Etyk-prosessi, jäsenyys YK:n turvallisuusneuvostossa jne. Ulkoasiainhallinto toimii nykyisin voimavarojensa rajoilla. On välttämätöntä, että sille turvataan vastaisuudessaakin tehtäviä vastaavat resurssit.

Herra puhemies! Irakin hyökkäys Kuwaitiin on saanut osakseen muun maailman tuomion. Kriisin kansainvälisten ratkaisupyrkimysten kärjessä on varsin yhtenäinen YK:n turvallisuusneuvosto. Turvallisuusneuvoston toiminnalle on ollut välttämätöntä neuvoston pysyvien jäsenten yhteistyö. Se on mahdollistanut YK:n peruskirjan kollektiivisen turvallisuuden perusajatuksen soveltamisen käytäntöön.

Tilanne Persianlahden alueella on jatkuvasti vakava ja räjähdysaltis. Kriisin ratkaisun avain on Irakin käsissä. Suomi on turvallisuusneuvostossa ollut hyväksymässä niitä seitsemää päätöslauselmaa, jotka ovat ainoa pohja kriisin ratkaisemiselle ilman laajamittaista voimankäyttöä. Turvallisuusneuvoston mukaisesti Irakin on ehdotta vetäydyttävä Kuwaitista. Kuwaitin itsenäisyys ja suvereniteetti on palautettava, samoin Kuwaitin laillisen hallituksen toimivalta. Ratkaisun toimeenpanoa turvallisuusneuvosto on tehostanut pakotteilla ja antamalla valtuudet rajattuihin toimiin pakotteiden toimeenpanon valvomiseksi merikuljetusten osalta.

Suomi on ulkopoliitikassaan aina lähtenyt siitä, että YK:n peruskirjan periaatteita on noudatettava ja että YK:n kollektiivista toimintakykyä kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta uhkaavissa tilanteissa on vahvistettava. On kaikkien jäsenvaltioiden eikä vähiten pienten etujen mukaista, että YK:n peruskirjaa noudatetaan ja että turvallisuusneuvostossa vallitsee laaja yksimielisyys toimenpiteistä näiden päämäärien saavuttamiseksi.

Turvallisuusneuvoston asettamat tavoitteet eivät ole vielä toteutuneet. Irak ei ole vetäytynyt Kuwaitista eikä ole sallinut maassa olevien ulkomaalaisten lähteä vapaasti. Suomen hallitus työskentelee omien kansalaistemme saamiseksi kotiin ja samalla kaikkien ulkomaalaisten poispääsyn sallimiseksi. Tähän pyritään käyttäen kaikkia mahdollisia

kahden- ja monenvälisiä yhteyksiä Irakin hallitukseen.

YK on ottanut Irakin hyökkäystä käsitellessään pitkän askeleen oikeaan suuntaan. Turvallisuusneuvosto on nyt ottanut vastuun myös päätöstensä toimeenpanosta. Yhdysvallat ja Neuvostoliitto vahvistivat Helsingin huippukokouksessa tukensa turvallisuusneuvoston ratkaisumallille. Tämän myötä ovat mahdollisuudet kriisin rauhanomaiseen ratkaisuun kasvaneet. Suomen käsityksen mukaan Persianlahden kriisi voidaan ja se tulee ratkaista rauhanomaisesti.

Herra puhemies! Oma lähialueemme Eurooppa on voimakkaassa muutosprosessissa. Monet ideologiseen ja poliittiseen kahtiajakoan nojautuneet järjestelmät ovat joko menettämässä merkitystään tai hakemassa uutta roolia laajemman ja yhtenäisemmän Euroopan puitteissa.

Käynnissä on Euroopan uuden arkkitehtuurin luominen yhä kasvavia yhteistyötarpeita varten. Diplomatialla on edessään ennennäkemätön haaste takoa uuteen Eurooppaan liittyvät odotukset pitäviksi sopimuksiksi ja kestäviksi rakenteiksi. Sama koskee sekä yhteistyötä turvallisuuskysymyksissä että taloudellista ja kaupallista integraatiota samoin kuin yhteistyötä monilla muilla inhimillisen elämän aloilla.

Etykillä on keskeinen asema käynnissä olevan poliittisen muutoksen hallitsemisessa ja uudenlaisen yhteistyöhakuisen turvallisuusjärjestelmän luomisessa. Siihen kohdistuvat odotukset ovat mittavat. Esillä ovat olleet mm. hahmotelmat säännöllisistä valtionpäämies- ja ulkoministeritason kokouksista, pysyvän sihteeristön asettamisesta, kriisinhallintakeskuksesta sekä myös parlamentaarisen ulottuvuuden luomisesta tälle prosessille.

Suomella on ollut aktiivinen osa Etyk-prosessin alkuun panemisessa ja kehittämisessä. Näin on myös jatkossa. Vuoden 1992 seurantakokouksen isännyys on mittava tehtävä, joka hoidetaan parhaalla mahdollisella tavalla.

Suomen integraatiojärjestelyissä on Efta edelleen keskeinen viiter ryhmämme. Eftan ja Euroopan yhteisön kesken on käynnissä mitattava neuvotteluprosessi Euroopan talousalueen aikaansaamiseksi. Neuvottelut ovat edenneet toistaiseksi odotusten mukaisesti, mutta on selvää, ettei niistä tule helppoja.

Tämän vuoksi on toivottavaa, että neuvotte-
luille annetaan työrauha ja että työ arvostel-
taisiin vasta tulosten mukaan.

Suomessa on viime aikoina käyty vilkasta
EY-keskustelua, jossa ajatukset on ajoittain
ohjattu varsin kaukaisiin, mahdollisesti
vuosikymmenen lopulla tehtäviin ratkaisui-
hin. Itse olen todennut, ettei EY-jäsenyys ole
tällä hetkellä hallituksen näkökulmasta ajan-
kohtainen kysymys. En ole myöskään ha-
vainnut, että mikään vastuullinen taho olisi
pitänyt hallituksen nyt ajamaa Euroopan
talousalueeseen tähtäävää linjaa vääränä tai
esittänyt sille jotakin tällä hetkellä toiminta-
kelpoista vaihtoehtoa.

Niille, jotka ehkä toivoisivat nopeampaa
integraatiovauhtia, haluan huomauttaa, että
Eta-ratkaisuun tähtäävä työ on juuri käytän-
nön sopeutumista samanlaisiin taloudellista
toimintaa koskeviin sääntöihin, joita EY:llä
on. Tiedämme myös, että EY:tä askarrutta-
vat juuri nyt ensisijaisesti sen omat sisäiset
asiat, joten mahdolliset uudet jäsenyys Hank-
keet eivät senkään kannalta tulisi otolliseen
aikaan. Mikäli Eta-ratkaisusta tulee tarpei-
tämme tyydyttävä uusi sopimusjärjestely, oli-
si se myös puolueettomuuspolitiikkamme
kannalta ongelmattomin. Jos näin ei kävisi,
olisimme uuden tilanteen edessä, jota en
halua lähteä edellä mainitsemistani syistä
spekuloimaan.

Hallitus on valmisteellut laajan Itä-Euroop-
pa-toimintaohjelman, jonka kohdealueet
ovat toimintasektorista riippuen Neuvostoliit-
tossa sijaitsevat Suomen lähialueet sekä itä-
inen Keski-Eurooppa. Ohjelman tavoitteena
on edistää ympäristönsuojelua ja tukea ta-
loudellista uudistusprosessia näillä alueilla.

Vuoden 1991 tulo- ja menoarvioesityksessä
Itä-Eurooppa-ohjelmaan mukaan lukien mon-
enkeskinen ja kahdenvälinen tuki esitetään
myönnettäväksi yhteensä 176 miljoonaa
markkaa. Lisäksi esitetään, että korkotuki-
lainoja voidaan hyväksyä vuonna 1991 enin-
tään 300 miljoonaa markkaa. Tästä määrästä
ympäristöyhteistyöhön osoitetaan 110 mil-
joonaa markkaa sekä koulutukseen, harjoit-
telija- ja asiantuntijavaihtoon sekä kansalais-
järjestötoimintaan 19 miljoonaa markkaa.
Lisäksi varataan muuhun toimintaan 47 mil-
joonaa markkaa.

Aikaisemmat sitoumukset mukaan lukien
Itä-Euroopalle seuraavien viiden vuoden ai-
kana annettava tuki nousee 565 miljoonaan

markkaan. Tästä määrästä monenkeskisen
tuen osuus on 303 miljoonaa markkaa ja
kahdenvälisen 261 miljoonaa markkaa. Mon-
enkeskiseen toimintaan kuuluvat Euroopan
jälleenrakennus- ja kehityspankki, Pohjois-
maiden Investointipankin ympäristörahoitus-
yhtiö, Jugoslavia — Efta-rahasto, eurooppa-
laiset koulutusohjelmat sekä Keski- ja Itä-
Euroopan taloudellinen ympäristökeskus. On
hyvin mahdollista, että esittämistäni luvuista
joudutaan tilanteen vaatimusten mukaan kii-
peämään selvästikin ylöspäin. Nämä ovat
kuitenkin tämänhetkisen tilannearvion mu-
kaisia lukuja. — Tulen selostamaan Itä-
Eurooppa-ohjelmaa lähiaikoina yksityiskohtai-
semmin eduskunnan ulkoasiainvaliokun-
nalle.

Kaiken kaikkiaan hallituksen budjettiesi-
tys sisältää merkittävän avauksen kansainvä-
lisen ympäristöyhteistyön vahvistamiseksi.
Kysymys on meille elintärkeistä asioista, ja
tarvitsemme selkeitä tavoitteita. Olen esittä-
nyt 0,3 prosentin bruttokansantuoteosuutta
tällaiseksi määrärahatavoitteeksi. Budjettiesi-
tys sisältää ensi askeleen tähän suuntaan.

Tarvitaan myös kansainvälistä valvonta-
mekanismia ympäristönormien valvomiseksi.
Ihmisoikeuksien puolella Etyk-mailla on oi-
keus puuttua toisten Etyk-maiden harjoitta-
maan politiikkaan. Samantapainen mekanis-
mi olisi tarpeen myös ympäristönormien
noudattamiseksi. Näin voitaisiin ehkäistä
mm. ympäristön saastuttamisen käyttäminen
taloudellis-kaupallisen kilpailun välineenä.

Herra puhemies! Kehitysyhteistyö on käy-
tännön tasolla raakaa arkista ahertamista
vaikeissa olosuhteissa. Tässä työssä ei tavoi-
tella ihmeitä. Kohdemaat ovat suvereneja
valtioita ja vastuussa omasta kehityksestään.
Kehitysyhteistyöllä me tuemme näiden omia
pyrkimyksiä.

Ongelmaksi on viime aikoina noussut,
miten suhtautua joissakin kohdemaissa seka-
sortoiseen talouteen, sisäisiin levottomuu-
siin ja ihmisoikeusloukkauksiin. Kehitysavun
antajina me kannamme osaltamme vastuuta
siitä, millaista kehitystä olemme tukemassa.
Samoin olemme vastuussa siitä, että kehitys-
yhteistyöhön osoitetuilla suomalaisilla mar-
koilla saadaan tuloksia aikaan.

Hallitus on vähentämässä Suomen kehitys-
yhteistyötä eräiden maiden kanssa, joiden
sisäinen tilanne ja olosuhteet ovat muodos-
tuneet niin vaikeiksi, että edellytyksiä tulok-

sellisen kehitysyhteistyön harjoittamiseen ei näillä näkymin ole. Supistukset toiminnassa tehdään hallitusti ja äkillisiä muutoksia välttää niin, että saavutetut tulokset voidaan turvata.

Demokratialla on mahtava muutosvoima. Kansanvalta ja ihmisoikeuksien kunnioitus edistävät kestäväää kehitystä. Monessa kehitysmaassa varsinkin Afrikassa käydään nyt entistä avoimempaa keskustelua demokratiasta ja siihen liittyen poliittisen moniarvoisuuden, ilmaisuvapauden ja vapaiden vaalien välttämättömyydestä. Kehitysmaiden aloitteita demokratian suuntaan on syytä rohkaista sekä poliittisesti että taloudellisesti. Me tulemme käyttämään hyväksi niitä mahdollisuuksia, joita kehitysyhteistyön puitteissa tarjoutuu avoimeen vuoropuheluun demokratiasta, ihmisoikeuksien kunnioittamisesta ja kansalaisten osallistumisesta omia asioitaan koskevaan päätöksentekoon. Tämä koskee niin kahdenvälistä kuin monenkeskistäkin apua.

Haastava kysymys on, miten me Suomen kehitysavulla voimme käytännössä tukea kansanvallan orastavia taimia yhteistyömaissa. Lähtökohtanamme on tässäkin tukea maiden ja kansojen omia pyrkimyksiä. Rajat on näissä kysymyksissä kuitenkin pidettävä tarkkoina. Meidän ei tule puuttua kehitysmaiden sisäisiin asioihin. Julkiset protestit eivät kuulu meidän tapaamme hoitaa suhteita. Kehitysyhteistyön käsitteelle on vierasta, että sen kieltämistä käytettäisiin pakotteena. Pohjoismaiden kehitysyhteistyöministerit hyväksyivät demokratiasta ja kehitysyhteistyöstä merkittävän lausunnon viime viikolla Norjassa, ja sillä tulee olemaan vaikutusta myös käytännön tasolla.

Kehitysyhteistyöllä ei ole merkitystä vain kohdemaille vaan myös meille itsellemme. Onnistuessaan kehitysyhteistyö on tehokas väline luoda kontakteja Euroopan ulkopuolisiin kansoihin ja kulttuureihin. Käytännön kehitysyhteistyössä on tällä hetkellä mukana 27 valtion laitosta, joista 11 on oppilaitoksia. Kehitysyhteistyön toteutuksessa on mukana yli 70 yritystä työntekijöineen. Suomalaisia on tällä haavaa kehitysyhteistyötehtävissä maailmalla lähes 400. Tämän lisäksi noin 60 vapaaehtoista kehitysjoukkolaista on Kehitysyhteistyön Palvelukeskuksen lähettämänä kehitysmaissa. Noin 800 kehityskaalaista osallistuu tänä vuonna Suomen järjestämille

kursseille ja seminaareihin ja Suomessa opiskelee nelisenkymmentä kehitysmaista kotoihin olevaa stipendiaattia. 250 kansalais- ja lähetysjärjestöllä on projekteja kehitysmaissa.

Hallitus pitää kiinni hallitusohjelmassa asetetusta tavoitteesta ohjata vuosittain kehitysyhteistyöhön 0,7 prosenttia bruttokansantuotteesta. 0,7 prosenttia on tarkoitus saavuttaa maksatuksissa, kuten kansainvälinen tavoite edellyttää. Tulo- ja menoarvioesityksessä on varattu varoja siten, että tämä tavoite on saavutettavissa.

Kehitysyhteistyön luonteeseen kuuluu, että varoja siirtyy vuodelta toiselle. Niinpä vuodelta 1989 siirtyi tälle vuodelle 512,8 miljoonaa markkaa, tästä varsinaisen kehitysyhteistyön osuutena 333,3 miljoonaa markkaa ja teollisen kehitysyhteistyön osuutena puolestaan 179,5 miljoonaa markkaa. Kun tulo- ja menoarvio on laadittu, on otettu huomioon myös kuluvan vuoden varat, joiden odotetaan siirtyvän käyttämättöminä ja jotka siis tulevat olemaan käytettävissä ensi vuonna. Mikäli budjettivuoden aikana tulee 0,7 prosentin tavoitteen saavuttamiseksi tarvetta lisävaroihin nyt esitettyjen lisäksi, tullaan tarvittavat lisävarat esittämään lisäbudjetissa.

Ed. Junnila (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Herra ulkoministeri ilmoitti, että hallitus tulee jatkuvasti kehitysapumäärärahojen kohdalta pitämään kiinni 0,7 prosentin bruttokansantulo-osuudesta. Minusta pitäisi sen sijaan sopia siitä, että markkamääräinen katto asetetaan tälle tuhlusmäärärahalle sille tasolle, missä se nyt on, ja sinä aikana tehdään todella vakava selvitys tämän koko kummallisen toiminnan tarkoituksenmukaisuudesta. Kehitysavusta on tullut eräänlainen pyhä lehmä, johon ei kukaan uskalla oikein tosissaan kajota, ja tällaisesta asennoitumisesta pitäisi päästä eroon.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluan protestoida kyllä melkoisen voimakkaasti sitä, että aiemmin toiminut toinen varapuhemies ei antanut vastauspuheenvuoroa edellisiin puheenvuoroihin.

Toiseksi toteaisin, että Persianlahden tilanteesta, johon ulkoministeri puheenvuorossaan viittasi, on Suomen taholta menetelty

varmasti hyvin pitkälti aivan oikein. Mutta toisaalta se uho ja tietty ylimielinen alistamismentaliteetti, mikä näkyy julkisessa kuvassa, jossa ei arvosteta sitä kulttuuriperimää, mikä alueella on, aiheuttaa myös sen, että vaaratekijät ovat osaltaan tämän toiminnan takia myös lisääntyneet.

Kolmanneksi toteaisin, että ulkoministeri puuttui Etaan eli Euroopan talousaluekusteluun. Näyttää siltä, että Suomen hallituksen piirissä asia on täysin sekasortoisessa tilanteessa. Asianomaisissa neuvotteluissa ei ole viime aikoina tiettävästi saavutettu juuri mitään, ei ole päästy edes keskusteluihin kunnolla, ja toisaalta Suomen hallituksen piirissä näyttää siltä, että siellä yksi puhuu yhtä, toinen toista ja kukaan ei näytä hallitsevan tilannetta.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuuntelin mielenkiinnolla ministeri Paasion integraatiota koskevat kannanotot juuri samasta syystä, johon ed. Helle äsken viittasi, eli niiden ristiriitaisten lausuntojen takia, joita hallituksen sisältä aivan viime aikoinakin on Suomen hallituksen integraatiolinjasta tullut. On ollut vaikea päätellä, mikä on hallituksen linja.

Olen tyytyväinen siihen kannanottoon, jonka ministeri Paasio esitti, että tarkoitus on pitäytyä Eta-ratkaisussa ja pyrkiä mahdollisimman hyvään Eta-sopimukseen ja sen mukaisesti ratkaisuja tehdä. Se on myös keskustan linja. Kun olemme tämän kantamme ilmoittaneet, olemme tulleet leimatuiksi impivaaralaisiksi. Saa nähdä, saako ministeri Paasio nyt tuon kannanoton jälkeen samalla tavalla impivaaralaisen leiman otsaansa.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Junnila lausui varsin tärkeän asian, joka on sattumalta saman tyyppinen kuin SMP:n eduskuntaryhmän kanta sikäli, että me olemme vaatineet kehitysyhteistyömäärärahojen jäädyttämistä markkamääräisesti nykyiselle tasolleen.

Toisekseen olemme sitä mieltä, että kehitysmäärärahojen suuntauksen valvontaa tulee lisätä ja tehostaa. Erilaiset tutkimukset ovat osoittaneet, että meidän kehitysyhteistyömäärärahoistamme vain osa menee teholliseen käyttöön, osa menee paikallisten mafiosojen taskuun. Tämä ei ole minun keksimääni eikä minun virkauraani liittyvä lausu-

ma, vaan sen ovat lausuneet myös paremmat mestarit.

Mitä tulee Itä-Euroopan suuntaan ympäristömäärärahoihin, niin ainahan me olemme maksaneet. Toinen on alkanut sodan, ja me olemme maksaneet sotakorvaukset. Myöskin tässä tapauksessa toiset tuhoavat luonnon ja me maksamme. Mutta se on toisaalta ihan hyvä ja meille välttämätöntä, koska omakin elämisen tasomme on tällä hetkellä siitä kiinni. Se on ymmärrettävää.

Mutta koska olemme tämän budjettikäsittelyn aikana huomanneet ja myöskin jo budjettiriihessä, että meillä ei ole varoja edes pian nälkäkuoleman partaalla olevien omien kansalaisten elättämiseen tässä maassa, on lähdettävä siitä, että jos Neuvostoliiton ja Itä-Euroopan suuntaan satsataan merkittävässä määrin varoja, niiden on oltava pois niistä kehitysyhteistyömäärärahoista, jotka ovat jo olemassa, eli siitä 0,7 prosentista. Meidän taloutemme ei kestä tämän tyyppistä, että meillä luodaan toinen kehitysyhteistyöprojekti, jossa nostetaan hetken kuluttua 0,7 prosenttiin. Ei meidän kansantaloutemme ja budjettitaloutemme kestä sitä, herra ulkoministeri.

Ed. Wahlström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin lausun nöyrimmät kiitokseni siitä, että sain vastauspuheenvuoron, koska äsken puhemies ei antanut lainkaan vastauspuheenvuoroja, mikä minusta on täysin vastoin sitä järjestelmää, joka täällä on, joka on kehitetty siksi, että syntyisi keskustelua. On täysin käsittämätöntä, että varapuhemies äsken antamatta yhtään vastauspuheenvuoroa katkaisi keskustelun.

Mutta halusin kannattaa ja kannustaa ulkoministeri Paasiota hänen kannanotoissaan kehitysyhteistyötä koskeviin asioihin. Hän jo viime keväänä eräessä seminaarissa eduskunnassa puhui siitä, miten tärkeätä olisi kehitysmarkoilla saada tuloksia aikaan ja rakentaa kehitysyhteistyötä nimenomaan saajamaiden ehdoilla. Tämä tie on varmasti aivan oikea, ja silloin puhutaan todella kehitysyhteistyön laadullisesta kehittämisestä. Valitettavasti vain tämä tie ei vielä näy ensi vuoden tulo- ja menoarviossa.

Mutta se asia, mistä halusin vielä sanoa, liittyy Efta — EY-neuvotteluihin. Kun ei voi vastauspuheenvuorossa kysymyksiä varsina-

sesti esittää siitä, kuka edustaa vastuullista kantaa ja kuka häiritsee neuvottelujen työrauhaa, niin totean vain, että me vasemmistoliitossa olemme todellakin iloisia siitä, jos neuvotteluille annetaan työrauha ja arvostellaan vasta tulosten jälkeen, syntykö Etajärjestelmä. Mutta samalla ihmettelemme, että kun ministeri Paasio sanoi, että mikään vastuullinen taho ei ollut eri mieltä EY — Efta-neuvotteluista, niin ilmeisesti ministerit Suominen ja Salolainen eivät edusta vastuullista tahoja hallituksessa.

Ulkoasiainministeri Paasio: Arvoisa puhemies! Tähän ed. Wahlströmin piikkiin sanoisin sen verran, että en minä nyt aivan niin sanonut, vaan että ”ei ole esittänyt ajankohtaisesti käytettävissä olevaa vaihtoehtoa”. Jätetään tulkinnat sikseen.

Ed. Junnila ja ed. Aittoniemi, eivät vallan yllättävällä tavalla, mutta terävään tapaansa kuitenkin puuttuivat kehitysyhteistyöhön. Tuo puhe, jonka ed. Aittoniemi piti: Haluaisin nähdä, että hän saattaisi pitää saman puheen jossakin pakolaisleirillä ja kertoa, että me emme muuten teidän hommistanne ole kiinnostuneita. En kuitenkaan suosittele.

Nyt on tilanne se, että jos katsotaan teollisuusmaiden ja kehitysmaiden välisiä pääoma- ja rahavirtoja, niin kehitysmaista teollisuusmaihiin virtaava rahamäärä, pääomamäärä, on noin 50 prosenttia suurempi kuin kehitysapuna kehitysmaille virtaava rahamäärä. Tämä tarkoittaa siis sitä, että maailman köyhimmät maat rahoittavat maailman rikkaimpia maita. Tämä johtuu suurimmaksi osaksi siitä, että velkaongelmaa ei ole kyetty pätevällä tavalla ratkaisemaan, ja se on väestönkasvun ongelmien ohella kestävän kehityksen kenties tärkein este.

Kysymys nimenomaan on siitä, että nälkä, sairaudet, liikakansoitus ja muu ovat lisääntymässä ns. kolmannen maailman maiden joukossa, varsinkin maailman köyhimpien maiden joukossa. Suomen hyvinvointi, jos katsotaankin, että meillä ei ole sikäli perustetta, että meillä ei ole imperialistista perinnettä, kuitenkin suureksi osaksi perustuu siihen eurooppalaiseen siirtomaavaltaan, joka käytti samoja maita aikanaan hyväkseen.

Meillä on selvästi velvollisuus kansainvälisen yhteisön jäsenenä osallistua kehitysyhteistyöhön. Minusta Suomen on syytä olla

jossain määrin ylpeä siitä, että olemme yhtenä hyvin harvoista maista saavuttaneet YK:n suosituksen: 0,7 prosenttia bruttokansantuotteesta. Voin todeta, että olemme tässä suhteessa Islantia lukuun ottamatta kuitenkin Pohjoismaista viimeinen. Tanskan, Norjan ja Ruotsin kehitysyhteistyön osuus ylittää tällä hetkellä jo 1 prosentin rajan. Kysymys on kansainvälisestä vastuusta.

Mitä tulee yhdistämiseen ja vähennyslaskuun, jota ed. Aittoniemi harrasti ja suositeli muillekin, niin voidaan todeta, että jos Itä- ja Keski-Euroopan hätä on kasvamassa, niin se ei lainkaan vähennä hätää kehitysmaissa. Tämä ei ole mikään nollasummapeli, eikä sitä voida sillä tavalla pelatakaan, vaan meidän velvoitteemme osallistua myös eurooppalaiseen yhteistyöhön taloudellisella panoksella on täytettävä muulla tavoin kuin ottamalla se nimenomaan maailman kaikkien köyhimmiltä.

Huolimatta suurista taloudellisista ongelmistaan itäisen Keski-Euroopan maat eivät ole kehitysmaita. Niillä on mm. hyvin mitattava lukutaito, luetun ymmärtämisessä on saattanut olla vaikeuksia, mihin täällä on aikaisemmin viitattu, mutta infrastruktuuri on olemassa vaikka ontuenkin. Kehitysmaitten ongelmat rinnastettuina näitten maiden ongelmiin ovat monin verroin suurempia. On ihan selvää, että meidän tehtävämme on olla mukana tuossa työssä niitten periaatteitten mukaisesti, joihin mm. ed. Wahlström viittasi.

Se, että tämä tie, joka edustaa tämän hallituksen politiikassa jossain määrin aikaisemmista poikkeavaa linjanvetoa, ei niin selvästi näy tässä budjetissa, johtuu tietysti siitä, että täällä ei olekaan muuta kuin kohdemaaluettelo. Se, mitä siellä tehdään, itse asiassa muotoutuu käytännön kehitysyhteistyön puitteissa ja vie tietysti monta vuotta.

Ed. Helle puhui ns. Gulfin eli Persianlahden kriisistä ja varoitteli alistamismentaliteettista ja tämän sukuisista asenteista, ja niitä on varmaan kyllä syytä varoa. Mutta korostan kuitenkin, että kyseessä Persianlahdella ei ole teollisuusmaitten ja arabimaitten välinen kiista, vaan yhden arabimaan, Irakin, aggressio, jota arabimaittenkin enemmistö on yhdessä kansainvälisen yhteisön kanssa torjumassa. On aivan ilmeistä, että jotta vältettäisiin se, mitä ed. Helle osittain oikein

pelkäsi, tulisi lisätä mm. Pohjoismaitten ja arabimaitten kulttuuri- ja poliittista dialogia olennaisesti siitä olemattomasta tasosta, missä se on tällä hetkellä.

Mitä tulee Eta-neuvotteluihin, luulen, että se EY-keskustelu, joka vähän ryöpsähdellen kulkee tällä hetkellä, on aika pitkälle siitä johtuvaa, että Eta on neuvottelujen kesken ollessa tuntematon ja EY on tunnettu, joten ikään kuin pako reaalityodellisuuteen on ehkä psykologisena taustana. Mutta meidän on todella syytä rauhassa odottaa Eta-tuloksia, katsoa, missä määrin niihin voidaan olla tyytyväisiä ja miten muuten voitaisiin parempia tuloksia saavuttaa. Luulen, että tulos ei tule olemaan niin hyvä kuin optimistisimmillamme odotamme, mutta ei läheskään niin huono kuin tuomiopäivän profeetat maalavat. Se havainto, että neuvotteluissa ei olisi päästy edes keskusteluihin, mihin ed. Helle viittasi, ei pidä paikkaansa, vaan ne ovat tiiviissä käynnissä jatkuvasti, ja informaatioita niistä kirjoitetaan suuremmalla vauhdilla kuin ehtii lukea.

Korostan vielä sitä, että nämä neuvottelut, jotka ovat nyt käynnissä, ovat Suomen hallituksen tavoite, ja se mitä äsken puheenvuorossani kerroin, on Suomen hallituksen kanta Euroopan integraatioasiaan.

Ed. Junnila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Herra ulkoministeri sanoi, että meidän on syytä olla ylpeitä siitä, että me olemme päässeet 0,7 prosentin bruttokansantulotavoitteeseen kehitys yhteistyömäärärahoissa. Minä kyllä panisin vähän sordiinoa tähän ylpeilemiseen. Näihin kehitysapurahoihin menee nyt jo 3–4 miljardia markkaa, enkä minä hallituksen jäsenenä ylpeilisi siitä, jos varat menevätkin suurelta osalta erilaisten korruptoituneitten diktatuurihallitusten diktaattoreiden ja ylimpien virkamiesten taskuun ja ehkä paljon vähäisemmältä osalta niitten todella köyhien ja puutteenaisten auttamiseen, joita noissa maissa, herra paratkoon, liiaksikin todella on. Nämä asiat täytyy kerta kaikkiaan ottaa paljon rajumman kriittisen tarkastelun kohteeksi kuin tähän asti on tehty.

Ed. Andersson: Arvoisa puhemies, frutalman! Tämä ed. Junnilan ajatus siitä, että kehitysapumäärärahat olisivat turhia, kyllä osoittaa outoa tietämättömyyttä myös siitä,

mihin meidän oma hyvinvointimme rakentuu, on rakentunut ja rakentuu tänäkin päivänä. Voin lohduttaa ed. Junnilaa vielä sillä, että noin miljardi tästä 3,5 miljardista tulee vielä takaisin Suomeen, kun käydään bilateraaliakauppaa eli yhtiöt saavat rahoja takaisin Suomeen, joten tämä ei ole edes niin huonoa businessiä kuin ed. Junnila antoi ymmärtää. (Ed. Kettunen: Moni vuorineuvos paikkaa viimeistä riviä tilinpäätöksessä niillä rahoilla!)

Arvoisa puhemies! Minusta monet merkit viittaavat siihen, että Eta-neuvotteluissa ei nyt edetä lainkaan. Myös on aivan selvää, ettei Suomen asettamia varauksia sosiaalipuolen ja ympäristön turvaamiseksi, parlamentaarisen lainsäädäntövallan säilyttämiseksi sekä elintärkeitten kansallisten etujen kuten metsien ja puunjalostusteollisuuden omistuksen säilyttämiseksi kotimaan käsissä oteta lainkaan EY:n piirissä tai Eta-neuvotteluissa huomioon.

Eilen tullut tieto maatalouden sisällyttämisestä neuvotteluihin on Suomen kannalta hyvin ongelmallinen asia. Vapaassa elintarvikekilpailussa EY-maiden kanssa sekä ilman erityisiä tuotanto- ja vientitukimaksuja maataloutemme ei elä kauan, ei tule pärjäämään lainkaan tässä kilpailussa. Tämä on mielestäni erittäin suuri ja tärkeä kysymys, koskee koko rakkaan isänmaamme tulevaisuutta. Ei ole kysymys pelkästään maatalouden tulevaisuudesta, vaan koko maaseutemme tulevaisuudesta. Elävän ja toimivan maaseudun edellytyksenä on sekä maatalouden säilyttäminen että viljelijöiden toimeentulon turvaaminen.

Koska nykyisiä subventioita ei muutaman vuoden kuluttua voida enää maksaa, on meidän nyt pikaisesti löydettävä maaseudun ihmisten toimeentulon turvaamiseksi muita ratkaisuja. Näitä voivat olla esimerkiksi tilakohtainen tuki, tietysti ylituotannon leikkaaminen nykyisestä sekä panostaminen ympäristöä säästävään, puhtaaseen ja luonnonmukaiseen maatalouteen, mahdollisimman puhtaaseen ruokaan.

Norja ja Ruotsi ovat viime aikoina muutaneet arvioitaan omasta jäsenyydestään Euroopan yhteisössä. Myös meillä Suomessa on yhä enemmän alettu puhua EY-jäsenyydestä. Vaikka puolueettomuus- ja turvallisuuspoliittiset näkökohdat voitaisiinkin tyydyttävästi ottaa huomioon, ovat kuitenkin julkisiin

palveluihin ja sosiaaliturvaan kohdistuvat uhat sekä 1992-hankkeen kiistattomat ympäristöhaitat sellaisia tekijöitä, jotka mielestäni puhuvat vahvasti EY-jäsenyyttä vastaan ainakin tässä vaiheessa. Näitä asioita ei ole selvitetty eikä saatu takuita näitten asioiden hoitamisesta. Mielestäni hallitukselle ei voida antaa mitään blanko-valtakirjaa, ei Eta- eikä EY-neuvotteluissa. Eduskunnan kannanotot, joita on kirjattu mm. ulkoasiainvaliokunnan integraatiomietintöön, velvoittavat hallitusta noudattamaan Suomen eduskunnan tahtoa tässä asiassa.

Sitten menisin budjetin sosiaalipuoleen, jota on kyllä ruodittu paljon edellisissä puheenvuoroissa. Kuitenkin haluaisin sanoa, että ensi vuoden tulo- ja menoarvio on huono lähinnä kolmesta syystä.

Se on huono siitä syystä, että se suosii veroratkaisuissaan suurituloisia ja varakkaita ihmisiä pienituloisten ja vähävaraisten ihmisten kustannuksella ja tällä tavalla lisää eriarvoisuutta yhteiskunnassa.

Toiseksi se on huono siitä syystä, että se ei riittävästi käytä taloudellisia ohjausmahdollisuuksia tuotannon ja kulutuksen suuntaamiseksi ympäristöä säästävään suuntaan. Tämä on aivan välttämätön muutos, jota ei tässä budjetissa käytetä lainkaan hyväksi.

Kolmanneksi siinä ei osoiteta keinoja vaihtotaseen alijäämän korjaamiseksi. Aikaisemmin mainittu Suomen markan ehkä noin 15–20 prosentin yliarvostus on jo nyt merkinnyt huomattavia vaikeuksia esimerkiksi metalliteollisuudelle. Sellu ei käy kaupaksi, inflaatio on kiihtymässä ja työttömyysluvut noususuunnassa. Täällä usein mainitut ylikorkeat markkinakorot merkitsevät asuntovelallisille suuria vaikeuksia, joissakin tapauksissa konkurssia.

Hallitus ei myöskään ole tehnyt mitään yleisen hintatasomme alentamiseksi eikä tunnu piittaavan niistä, jotka joutuvat tässä korkean hintatason maassa tulemaan toimeen pienten eläkkeitten tai vähimmäispäivärahojen turvin.

Tietenkin budjetin syyttäminen epäsosiaalisuudesta ja eriarvoisuuden lisäämisestä on vakava syytös, jota ei voi esittää ilman perusteluita. Näitä onkin esitetty jo aikaisemmin. Mainitsen vain aivan summaarisesti marginaaliverouudistuksen, josta on paljon puhuttu. Haluaisin kuitenkin muistuttaa, että Holkerin hallituksen aikana ylimpien tulo-

luokkien marginaaliveroa on alennettu 12 prosenttiyksikköä. Kun laskee, mitä tämä tekee markoissa, se joissakin tapauksissa tekee yli 10 000 markkaa lisää käteen näille ihmisille, kun taas pienituloisille lisäykset voidaan laskea satasissa tai korkeintaan muutaman tuhannen markan suuruisina.

Toinen eriarvoisuutta lisäävä asia on liikevaihtoveron korottaminen puolella prosenttiyksiköllä ja kaavailut ulottaa liikevaihtovero myös palveluihin. Tämä tietenkin merkitsee nimenomaan vähävaraisille ihmisille lisätaakkaa ja suurempia vaikeuksia. Niin ikään 10 prosentin lähdevero suosii suurituloisia säästäjiä, tukkusäästäjiä. Useissa Euroopan maissa lähdevero nähdään omaisuustulon ennakkoeroksi, mutta meillä vero tulee merkitsemään, että tukkusäästäjät selviävät 10 prosentin verolla, kun se muuten olisi heidän kohdallaan ehkä 50–60 prosenttia. Lähdeveron tulisikin olla progressiivinen kuten muunkin tuloverotuksen.

On puhuttu on myös kaavaillusta kiinteistöverosta, joka tulee korvaamaan yritysten harkinnanvaraista kunnallisverotusta sekä nykyisiä tie- ja katumaksuja. Uusi kiinteistövero, kun ja jos se toteutuu, tulee koskemaan jokaista suomalaista, joka asuu vaikkapa jossakin pienessä mökissä ja joka ei tällä hetkellä joudu tätä verotaakkaa maksamaan. Täten pienituloisia tässäkin tapauksessa pannaan maksumiehiksi ja -naisiksi siinä, missä yrityksiä vapautetaan verosta.

Aikaisemmin täällä on myös puhuttu siitä, että monet kunnat ja kaupungit joutuvat taloudellisessa ahdingossaan korottamaan veroäyriään. Tasaverona tämä kohdistuu tietysti kaikkein raskaimmin pienituloisiin ihmisiin. Nämä kaikki toimenpiteet, jotka käyvät ilmi tulo- ja menoarviosta, ovat siis sen suuntaisia, että eriarvoisuus lisääntyy, ja se on mielestäni aivan väärä suunta.

Muutama sana puolustusmäärärahoista, joista en ole kuullut kenenkään puhuvan. Nyt kun puhutaan EY-jäsenyydestä yhä avoimemmin ja siitä, että Suomen puolueettomuus- ja turvallisuuspolitiikka on radikaalisti muuttunut, ei ole enää mitään uhkakuva Euroopassa eikä lähimailla, niin luulisi, että tämä argumentti johtaisi siihen, että puolustusmäärärahoja hieman karsittaisiin. Kuitenkin budjetti osoittaa, että päinvastoin kuin muissa Euroopan maissa Suomi kasvat-
taa aika nopeasti puolustusmenoja. (Ed. Me-

lin: Meillä on niin alhainen taso!) — Ei se nyt niin alhainen tämä taso ole. (Ed. Melin: Kyllä!) — Budjetin uuden kirjaamistavan vuoksi puolustusmäärärahat eivät toki nouse 36:ta prosenttia, niin kuin ensin voisi luulla, kun lukee tätä kirjaa. Myöskään hallituksen väite siitä, että puolustusmäärärahoja nostetaan ainoastaan 2 prosentilla, ei pidä paikkaansa.

Puolustusmateriaalihankintoihin on budjetissa osoitettu yli 2,6 miljardia, mistä vajeat 2 miljardia aiheutuu aikaisemmin hyväksytyjen tilausvaltuuksien maksuista. Nyt kuitenkin esitetään myönnettäväksi uusi yli 3,7 miljardin tilausvaltuus, jonka maksut ulottuvat vuosille 1991—95. Viime vuonna vastaava tilausvaltuus oli pienempi, vajeat 2,4 miljardia markkaa. Vuoden 1991 tilausvaltuuksissa ei ole kuitenkaan mukana torjuntahävittäjien hankkimiseen ensi vuodeksi suunniteltua määrärahaa. Torjuntahävittäjän hinnaksi on laskettu vähintään 10 miljardia eli miljardi vuodessa suunnitellulla kymmenen vuoden maksuajalla. Tämän lisäksi tulee runsaan miljardin maksavien harjoituskoneiden hankinta. Vaikka pidänkin itseäni kovin isänmaallisena ihmisenä, en voi olla ihmettelemättä näitä suuria määrärahanlisäyksiä tässä maailman tilanteessa.

Presidentti Koivistokin sanoi Helsingin Sanomien haastattelussa viime huhtikuussa, että on syytä harkita torjuntahävittäjien hankintojen tarpeellisuutta. Kun vielä muistaa sosialidemokraattien puoluekokouksen viime kesänä, missä otettiin kannanotto, jossa sitouduttiin alentamaan puolustusmäärärahoja, niin ei voi muuta kuin ihmetellä nyt budjetissa olevia ratkaisuja.

Rouva puhemies, fru talman! Lopuksi pieni huomautus, joka koskee taidebudjettia ja sen erästä yksityiskohtaa. Teattereille ja näyttämötaiteelle on budjetissa myönnetty varoja melko avokätisesti. Poikkeuksena on kuitenkin teatterielämämme kaikkein tärkein ja virein osa eli pienet vapaat teatteriryhmät. Näissä syntyy se uusi, jännittävä ja teatteria uudistava teatteri, joka koko meidän näyttämötaiteellemme on aivan välttämätöntä. Pienet teatteriryhmät myös huolehtivat maaseudun ja etenkin syrjäseutujen teatteriannistista. Kuitenkin teatteriryhmien jo aiemmin pieniä määrärahoja on budjetissa leikattu lähes 400 000 markalla. Esimerkiksi kiertuetukea on vähennetty 25 prosentilla. Tämä

on mielestäni täysin käsittämätön linja, ja olen tehnyt raha-asia-aloitteen asian korjaamiseksi.

Rouva puhemies! Budjetista olisi tietysti hyviäkin asioita poimittavissa. Mielestäni myönteistä on se, että satsataan paljon koulutukseen, tutkimukseen ja myös kulttuuriin. Myönteistä on myös, että 1,5 miljardia varataan raideliikenteen kehittämiseen. Myönteistä ovat myös ne varat, jotka on varattu ympäristöinvestointeihin Itä-Euroopassa ja naapurialueillamme. Kaikki tämä on myönteistä. Kuitenkin ministeri Paasio sanoi, että tavoitteena pitäisi olla 0,3 prosenttia bruttokansantuotosta ympäristöinvestointeihin, tämä tekisi laskelmieni mukaan noin 1,5 miljardia, joka on huomattavasti enemmän kuin nyt on varoja. Kun tiedämme, että esimerkiksi Kuolan päästöjen kuriin saattamiseksi tarvittaisiin 3 miljardia markkaa Outokummun arvion mukaan, nämä summat ovat kyllä riittämättömiä, mutta oikeansuuntaisia.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Mielestäni ed. Melin välihuomautuksessaan oli aivan oikeassa, kun hän tarkoitti sitä, että Suomen puolustuksen varustuksellinen taso ei tietyllä tavalla vastaa sitä tasoa kuin niiden maiden, joilla se on korkealla. Näillä on varaakin vähentää ja pitää siitä huolimatta kohtuullinen puolustustaso itsellään.

Täällä aikanaan väestönsuojelukysymysten yhteydessä esitettiin näkemyksiä siitä ja vastanäkemyksiäkin, että kun jonkinlainen liennytys on meneillään, niin helposti syntyy sellainen käsitys, että on olemassa se Raamatun aika, jolloin sanotaan, että nyt miekat taotaan auroiksi. Ei tämä hetki varmaan ole vielä Euroopassakaan. Toivon tietysti, että niin olisi. Mutta kuten me hyvin näemme Persianlahden tapahtumista, yhdessä ainoassa yössä saattaa tilanne muodostua sellaiseksi kuin se on esimerkiksi tänä päivänä, ja huonolla tuurilla saattaa aivan mahdollisesti syntyä minkälainen maailmanliekki hyvänsä.

Tästä syystä katsoisin, että tämän budjetin eräs hyviä puolia on nimenomaan se, että siinä on maan puolustusvalmiutta haluttu ehkä lisätä, ainakin pitää sitä nykyisellä tasolla. Eikä ole mitään sotaintoilua, kun sanon, että tämä on aikaisemmin osoittautunut Suomelle hyvin tärkeäksi ja on tänä

päivänäkin yhtä tärkeä. Mikään tilanne ei ole sillä tavalla muuttunut.

Ed. Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemelle sanoisin vain sen verran, että kyseessä on kuitenkin reaalinousu, joka on 13 prosentin luokkaa, ja se koskee nimenomaan sotatarvikekonehankintoja.

Minua vähän ihmetyttää, että samaa argumenttia siis sitä, että liennytystä on tapahtunut Euroopassa, käytetään argumentiksi sille, että Suomen puolueettomuus- ja turvallisuuspolitiikka ei nyt enää estä EY-jäsenyyttä. Samaa liennytyksargumenttia käytetään siihen, että Suomen pitää lisätä sotavoimia. Onko tässä mitään järkeä?

Ed. Melin: Fru talman! Den brittiska statsministern Margaret Thatchers starkaste intryck av vårt land under sitt besök i slutet av augusti var en äkta förvåning över vår höga prisnivå. "Finland är dyrare än London och New York!" var hennes spontana kommentar. Hon framhöll vår kostnadsnivå som ett hinder när engelska investeringar i Finland kom på tal. Detsamma var svaret vi fick av en japansk parlamentsgrupp på besök i riksdagen för två veckor sedan.

Det är inte endast våra livsmedelspriser som är höga, vilket bl.a. har sin förklaring i kostnaderna som uppstår i världens nordligaste lantbruk. Därtill kommer dyra mellanhänder m.m. Hela konsumtionsprisnivån i vårt land är hög. Redan i mitten av 1980-talet var den en dryg tredjedel högre än i EG-länderna i genomsnitt och 1989 låg Finlands prisnivå i förhållande till den genomsnittliga prisnivån i EG-länderna 45 procent högre.

På områden där den internationella konkurrensen inte fått fotfäste är Finland ett dyrt land. Handeln har här en särställning. Sakkunniga har framhållit att handeln på grund av några få dominerande partiaffärer skaffat sig en överlägsen förhandlingsposition i förhållande till tillverkare och konsumenter. I dagligvaruhandeln har det inte t.ex. för tillverkare på några få undantag när varit möjligt att komma in på marknaden förbi de stora partiaffärerna.

Trots att vi i trettio år sedan Efta grundades har arbetat på att avlägsna tullar och andra hinder för handeln, till att börja med

med Efta-länderna och sedan 1973 med EG-länderna och vissa östeuropeiska länder, och trots att Finland också varit med i Gatt, är tullintäkterna och därmed jämförbara avgifter fortfarande högst betydande. Hela 36,5 procent av statens skatteintäkter eller 42,4 miljarder mark uppbars 1989 i form av på basen av import uppburna skatter såsom tullar, importavgifter, utjämningsskatt och acciser, med vilka man vill utjämna priserna på importvaror för att anpassa dem till den inhemska prisnivån. Ursprungligen var avsikten att skydda den inhemska produktionen mot utländsk konkurrens, men med tiden har importavgifter och acciser emellertid blivit betydande inkomstkällor för staten, som det redan av statsfinansiella skäl är svårt att röra vid. Söker man svaret på frågan varför Finland är dyrt är det säkert mödan värt att närmare undersöka de existerande importavgifterna och acciserna.

Det är svårt att utpeka någon enskild som skyldig till vår höga prisnivå. Orsakerna är självfallet många. Till dem hör höga arbetskraftskostnader, som överstiger produktivitetssökningen. De höga arbetskraftskostnaderna beror bl.a. på bristen på yrkesutbildad arbetskraft. I jämförelse med de flesta länder, dock ej Sverige, har vi kortare arbetstid per år och längre betald semester. Medan de indirekta arbetskraftskostnaderna, som måste betalas utöver lönen, i procent av lön för arbetad tid 1988 var 64,3 procent i Finland, 72,6 i Sverige, var motsvarande tal i Japan 19,8 procent och i USA 36,7 procent. Därtill kan nämnas att vi har en av världens lägsta pensionsåldrar, i genomsnitt 58—59 år, vilket ökar de indirekta arbetskraftskostnaderna. Andra orsaker är bristfällig konkurrens, de snedvridna valutakurserna, ineffektiviteten inom den offentliga sektorn och fördyrande monopolföretag, såsom Neste Osa-keyhtiö. Därtill kommer statens dåliga föredöme att höja egna priser och avgifter, även om det inte såsom nu är nödvändigt av statsfinansiella skäl.

Vi måste med egna målmedvetna åtgärder åter få situationen under kontroll. Som mål bör uppställas att Finlands prisnivå efter år 1992, när vårt integrationsavtal med EG är klart, inte längre märkbart avviker från den som råder i med oss jämförbara länder. Detta förutsätter att vi med ekonomiska och inkomstpolitiska åtgärder, med kostnads-

medvetenhet och bl.a. genom effektivare konkurrens i handeln bör skapa förutsättningar för uppnåendet av en prisnivå som är betydligt närmare en västeuropeisk medelprisnivå.

Den som rört sig utomlands och tittat på priser får lätt en bild av att den finska marken är övervärderad. Markens värde enligt gällande valutakurser är högre än på länge nästan överallt, t.o.m. i Schweiz. Eftersom inflationen i flera länder varit långsammare än i Finland är markens uppvärdering i förhållande till utländska valutor, som gjorts av Finlands Bank, svår att förstå. Samtidigt som vi har ett betydande underskott i betalnings- och bytesbalansen med utlandet och som måste täckas med utländska krediter, har importen genom revalvering gjorts billigare och exporten dyrare. Tänker man fel om man tycker att det borde vara tvärtom?

Fru talman! Vi står i europapolitiken inför viktiga vägsval. Den politiska ekonomiska utvecklingen i Europa har under de tio senaste månaderna varit snabbare än någonsin tidigare efter det andra världskriget. Utvecklingen gäller inte bara strävandena att avskaffa gränshindren för varuhandeln, för tjänster, kapital och arbetskraft inom en intern europeisk stormarknad bestående av tolv EG- och sex Efta-länder. Den gäller även ambitionen att över nationella gränser främja miljöskydd, forskning och utveckling, utbildning, sociala grundrättigheter, konsumentskydd, små och medelstora företag, turism, räddningstjänst, statistik samt ekonomisk och social utjämning mellan regionerna.

Den utveckling som vi här med stort intresse följer med och försöker förutse gäller den europeiska gemenskapens färdriktning. Redan nästa år 1991 torde det föreligga något slags klarhet om hur långt de olika EG-regeringarna är beredda att sträcka sig i fråga om gemenskapens politiska samarbete. I väntan på resultat av EG:s interna överläggningar kan vi notera vad premiärminister Margaret Thatcher sade på Edu-mötet i Helsingfors den 30 augusti: "Det effektivaste sättet att övervinna klyftorna mellan öst och väst i Europa är att ge de östeuropeiska länderna en klar antydan om möjlighet till medlemskap i den europeiska ekonomiska gemenskapen. Ett sådant arrangemang, vilket vore lika mycket tillämpligt på de Efta-

länder som önskar ansluta sig, måste ske på bekostnad av en mera central kontroll."

Enighet mellan Efta-länderna om målet att nu koncentrera sig på de pågående Ees-förhandlingarna tycks emellertid vara odelad.

Arvoisa puhemies! Nyt on syytä keskittää kaikki voimat käynnissä oleviin Eta-neuvotteluihin tavoitteena mahdollisimman hyvä neuvottelutulos. Meitä päättäjiä voisi kuitenkin hyvällä syyllä arvostella visioiden puutteesta, mikäli emme olisi valmiita keskustelemaan siitä, mitä odottaa Etan jälkeen. Integraatiokehitys ei pysähdy Eta-sopimukseen. Meitä ympäröivä maailma muuttuu hyvin nopeasti. Ruotsissa ja Norjassa käydään intensiivistä Eurooppa-keskustelua, jossa punaisena lankana on näiden maiden suhde Euroopan talousyhteisöön.

Diskussionen kring frågan hur vi skall gå vidare när ett Ees-avtal är klart är inte oviktig. För Finland är detta en av de viktigaste framtidsfrågorna. Det som här förorsaker debatt är dessutom en framtid som inte är avlägsen, den väntar redan om några år. Ingenting tyder nämligen på att ett gemensamt frihandelsområde bestående av Efta och EG skulle vara slutmålet för strävandena att bredda och fördjupa den europeiska ekonomiska integrationen.

Ätminstone hälften av Efta-medlemsländerna strävar längre än till ett Ees-avtal. Österrike ansökte redan för ett år sedan formellt om medlemskap i EG. I Sverige och Norge krävs allt oftare anslutning till EG. Även hos oss har röster höjts för fullt medlemskap i Europeiska gemenskapen under vissa givna förutsättningar. Vi vet emellertid ännu för litet om hur EG kommer att gestalta sig.

Blir den europeiska ekonomiska gemenskapen en hårt centralt styrd gemenskap med långtgående övernationella fullmakter även på det säkerhetspolitiska området? Det är en viktig fråga. Eller blir EG ett starkt utvidgat europeiskt ekonomiskt samarbetsorgan för suveräna stater enligt Margaret Thatchers modell? Vi känner ännu inte till svaren på dessa frågor, men svaren vi väntar på är viktiga. De förhandlingar som nu pågår mellan Efta och EG gäller i första hand ett avsevärt förbättrat frihandelsområde. Möj-

ligheten har också diskuterats att successivt gå vidare från ett frihandelsområde till en tullunion. I inledningsanförandet då de egentliga Efta — EG-förhandlingarna inledes den 20 juni i Bryssel sades det från Eftas sida i klartext att det slutliga valet mellan ett fundamentalt förbättrat frihandelsområde, som man nu närmast eftersträvar eller en tullunion förblir i princip öppet.

Efta-ländernas statsministrar sade redan i mars 1989 i Oslo att ingen institutionell form för det framtida samarbetet skall uteslutas på förhand. I EG-sidans förhandlingsdirektiv daterade den 26 juni framhålls, att i den mån som ett avtal mellan EG och Efta-länderna i det första skedet inte avser att skapa en tullunion, måste i avtalet införas begränsningar gällande den fria rörligheten för varor, tjänster, kapital och personer med ursprung i de berörda länderna. EG-sidans förhandlare ansåg att man kunde, även om man stannar för ett förbättrat frihandelsområde i det första skedet, dock medta en klausul i avtalet som på sikt skulle möjliggöra skapandet av en tullunion mellan EG och Efta-länderna.

Vad är då en tullunion? De länder som bildar en tullunion har en gemensam tullmur och handelspolitik gentemot yttrevärlden. Länder som skapar en tullunion måste sålunda harmonisera sina tullar till samma nivå och bibehålla gemensamma tulltariffer i förhållande till tredje land. En medlem i en tullunion kan således inte tillämpa från övriga medlemmar avvikande tullar. Å andra sidan får alla länder som ingår i en tullunion i ett gemensamt beslutande organ vara med och bestämma om enhetliga tullar och en gemensam handelspolitik. Efta-ländernas inflytande på de beslut som fattas inom ett fördjupat frihandelsområde väntas bli mycket begränsat. En tullunion kunde däremot vara den utväg som skulle göra det möjligt för Efta-länderna att fatta beslut på en jämlik nivå med EG.

Fru talman! Under en av de sista dagarna som riksdagen var församlad här i juni förde vi en debatt som baserade sig på utrikesutskottets betänkande gällande regeringens redogörelse om Finlands regerings inställning till den västeuropeiska ekonomiska integrationen. Det är ungefär tre månader sedan, några dagar mera, men under den tiden har Europa redan hunnit förändra sig i mycket hög grad. Mera än vi någonsin tidigare

kunde ha trott ännu så sent som för några månader sedan har utvecklingen nu nått så långt att de två tyska staterna förenas i en stat. Skeendet i Europa är synnerligen snabbt och det har från många håll betonats att den ekonomiska utvecklingen i Europa i själva verket är en utveckling som styrs av företagen och de starka ekonomiska intressena. Den iakttagelsen väcker samtidigt kritik mot parlamenten, mot riksdagarna för passivitet och jag tror att det därför är viktigt att Finlands riksdag aktivt följer med utvecklingen. När budgeten kommer tillbaka från statsutskottet i slutet av detta år ges ett nytt tillfälle att återkomma till dessa viktiga frågor. Då vet man redan mera om hur det ser ut med förhandlingarna gällande ett fördjupat frihandelsavtal mellan Efta-länderna och EG.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Kovin suuri mielenkiinto ei näytä edustajilla vuoden 1991 budjettia käsiteltäessä asiaan olevan, koska äsken laskeskelin, että oli neljä kaunista naista ja erittäin komea mies, ed. Paloheimo, tuolla lehtiä selaamassa. Nythän tilanne on vähän muuttunut, on tullut kolmaskin komea mies. Sen sijaan naisten määrä täällä on vähentynyt. Tilanne on siis nopeasti liikkuva ja elävä.

Erikoinen tilanne on myös meillä Suomen maaseudun puolueen eduskuntaryhmässä: hallituspuolueen eduskuntaryhmänä valmistelemassa budjettia aivan viimeiseen tuntiin saakka ja nyt sitten tarkastelemassa eduskunnan lähetekeskustelussa samaa asiaa opposition puolelta.

Periaatteessa pitäisi tietysti lähteä siitä, että otettaisiin tuollainen täysverinen oppositionryhmän asema ja lähdetäisiin arvostelemaan voimakkaasti tätä budjettia, mutta se ei ole ainakaan minun asenteeni henkilökohdaisesta. Minähän en nyt käytä ryhmäpuheen- vuoroa ja sen vuoksi voin henkilökohtaisia näkemyksiä esittää ehkä hiukan vapaammin. Minun mielestäni on jollakin tavalla teennäistä, jos kolme ja puoli vuotta on oltu yhdessä hallitusvastuussa toisten puolueiden kanssa ja niin kuin sanoin myös valmisteltu tätä budjettia, että se muuttuisi yhtäkkiä niin huonoksi, ettei siitä olisi jotakin hyvääkin löydettävissä. Kaikki budjetithan ovat yleensä huonoja, kun kuulee eduskunnassa opposition niitä arvostelemaan. Hallituspuolueiden

taholta ne tietysti ovat hieman parempia.

Minun mielestäni meidän tilanteessamme pitää lähteä siitä, kuin me katselisimme tätä asiaa edelleen hallituspuolueen näkymältä, koska olemme olleet tätä budjettia valmistellessa. Mutta niiltä osin kuin se ei ole meitä tyydyttänyt, niiltä osin kuin se on johtanut hallituksessa väliirikkoon, meidän täytyy tietysti suhtautua siihen kriittisesti ja myös eduskunnassa pyrkiä saamaan siihen ne muutokset, jotka ovat tietynlaisen kriisin aiheuttaneet.

Niitä asioita ei ole ollut pelkästään yksi, kansaneläkeuudistus, josta niin paljon on puhuttu. Budjettineuvotteluissa oli tietysti vaikeita kohtia monia muitakin. Sanotaan nyt, ettei se unohdu, tämä postikysymys ja monta, monta muuta, jotka me todennäköisesti olisimme kuitenkin hyväksyneet postikysymystä lukuunottamatta, jos kansaneläkeuudistusta koskevassa asiassa olisi päästy edes jollakin tavalla Suomen maaseudun puoluetta ja sen eduskuntaryhmää tyydyttävään ratkaisuun. Näin ei käynyt, ja näin ollen tietysti me ulotamme tyytymättömyytemme myös eräisiin muihin asioihin kuitenkin suhteellisen karsitusti sillä tavalla, että meillä on muistaakseni 18 ryhmäaloitetta, joissa tietyllä tavalla ruoditaan niitä asioita, jotka tässä budjetissa eivät meitä ole sillä tavalla tyydyttäneet, että niihin on välttämättömyyttä vaatia korjausta.

Mutta ensinnä muutamia sanoja tämän budjetin positiivisista puolista. Niitä toki on valtaosa kuitenkin. Ensimmäiseksi mainitsin tierahat, jotka liittyvät tietysti meidän hallussamme taannoin olleeseen ministeriöön, liikenneministeriöön. Ministeri Vistbackahan noissa neuvotteluissa sai varsin hyvän liikennebudjetin. Onhan todettava, että esimerkiksi tieliikennemäärärahoissa, jos olen oikein laskenut, reaalikasvu oli lähes 400 miljoonan markan luokkaa, joka on paras saavutus neljään vuoteen budjettia tielikenteen osalta arvosteltaessa. Tämä on siis positiivinen puoli. Liikenneministeriön puolella oli myös eräitä muita positiivisia seikkoja kuin tielikennerahat, mutta en lähde niitä sen tarkemmin tässä erittelemään.

Budjetissa on myönteistä myös teknologian kehitykseen varatut määrärahat, koulutukseen, nimenomaan ammattikoulutukseen, korkeakoulutason koulutukseen jne. eri ta-

voin osoitetut määrärahat sekä yritystoiminnan ainakin jonkin asteinen tukeminen. Yritystoiminnan osalta voidaan todeta, niin kuin eräässä Porin paneelissa viime sunnuntain maissa totesin, ettei se ole riittävä, jos laskusuhdanne on kovin jyrkkä vuonna 91, mutta jos tilanne on kohtuullinen, voidaan yritystoimintaan osoitettuja määrärahoja ainakin eräiltä osin pitää myös kohtuullisina. On myös otettava huomioon, että teknologian kehitys, koulutustoiminta se myös on eräs peruslähtökohta tehokkaalle yrittämiselle Suomessa. Näin ollen tämäkin puoli, mitä löytyy budjetista positiivista, kohdistuu yritystoiminnan hyväksi.

Sosiaalipuolella on joitakin asioita, joista voidaan sanoa, että ne ovat kohtuullisia, tosin eivät meidän vaatimuksiamme vastavia. Muun muassa lapsilisien korotus 22 prosentilla jäi uupumaan meidän budjetti-vaatimuksestamme 8 prosentilla. Meidän vaatimuksemme oli 30 prosenttia ja tulemme sen myös tietysti budjettikäsittelyssä aikanaan esittämään eduskunnan ratkaistavaksi, ellei joku sitten ole tehnyt vielä parempaa ehdotusta. Parempi ehdotushan on aina parempi kuin toinen eli huonompi.

Sosiaalipuolelta budjetti ei kovin kaksinen ole. Siellä on eräitä seikkoja kuten opintorahan vähäinen korotus. Siinä ei ole seurattu aikanaan tehtyä suunnitelmaa ja sopimusta siitä, että opintorahan osuus opintotuesta muodostaa jo vuonna 1991 50 prosenttia. Se ei ole sinnepäinkään. Se korotus, joka siihen on tullut, on ollut varsin vähäinen.

Suhtautumisesta ulkomaalaiskysymykseen en aio tässä pitää rasistista puhetta, mutta totean, että suhtautuminen ulkomaalaiskysymykseen on sikäli positiivinen, että kun me olemme vaatineet 26 virkaa ulkomaalaistoimistoon ruuhkan purkamiseksi, mikä tällä hetkellä on ulkomaalaistoimistolla, budjetti esittää todennäköisesti, että nämä 19 virkaa, jotka siellä on luvattu, tullaan perustamaan lisäbudjetissa. Jos olen erehtynyt, niin sitten olen erehtynyt. Siihen käsitykseen budjetin sanamuodosta olen päässyt. Se 19 virkaa on toki liian vähän. Siellähän mainitaan, että erällä järjestelyillä työvoimaa lisätään 5–6 viran verran, mutta nämä järjestelyt eivät ole koskaan samanlaisia kuin itse resurssilisäykset. Tämä on ulkomaalaiskysymyksessä tilapäisapu, joka ei tule auttamaan sen pidemmälti kuin ehkä tämän syksyn ruuhkiin.

Ainoa apu tulevaisuudessa on se, että nyt eduskunnassa olevaa ulkomaalaislakia radikaalisti muutetaan eduskuntakäsittelyssä tai hallituksen luvalla, niin kuin todennäköisesti tulee tapahtumaan. Se on ainoa pitkäjänteinen apu, jos ruuhkat ulkomaalaisten eli turvapaikkaa pyytävien osalta jatkuvat nykyisen suuruisina. Ainoastaan ulkomaalaislain muutos voi sen auttaa, että me emme tulevaisuudessa tule olemaan täällä sosiaalipummien ja rikollisten ympäröiminä. Tilanne on tällä hetkellä todella huolestuttava. Lehtiutiset ulkomaalaisten ja turvapaikkaa pyytävien pakolaisten syyllistymisistä täällä erilaisiin rikoksiin raiskauksista murtoihin eivät ole minun keksimiäni, vaan todella tapahtuneita asioita, jotka tulevat varmasti lisääntymään, jos tänne tulevien ulkomaalaisten tulvaa ei saada pysähtymään.

Tämä on myös merkittävä kustannuskysymys Suomelle. Jos meillä on lähes 2 000 turvapaikan pyytäjää, jotka ovat täällä 6—8 kuukautta odottamassa päätöstä, he tulevat maksamaan Suomelle vuodessa yli 400 miljoonaa markkaa, ja se on aika suuri summa. Jos sitten ajatellaan, että heitä olisi mahdollisesti 10 000, niin kuin tulevaisuuden mahdollisuus on, se käy yhteiskunnan kannalta kohtuuttomaksi.

Puolustusmenoista jo aikaisemmin vastauspuheenvuorossani totesin. On tärkeitä, että puolustusvoimien materiaalihankintoja lisätään. Tänä päivänä ei ole vielä syytä uskoa siihen, että maailmanrauha olisi pysyvä ja lopullinen. Sitähän ovat osoittaneet aivan viimeaikaiset tapahtumat.

Tyytymättömiä olemme tietysti eläkeläiskysymykseen, kansaneläkeuudistuksen toteuttamiseen, joka ajoi meidät hallituksesta. Ajettiin meidät vai lähdimmekö itse, se on yhdentekevää. Voin siteerata alikersantti Määtän sanoja Tuntemattomasta sotilaasta: ”Iäntä tai ei, saman tuo tekkö.” Eli oppositiossa ollaan ja sillä siisti. Siitä käyty keskustelu on minun mielestäni aivan turhaa.

Me olemme eläkeläiskysymystä pitäneet tärkeänä hallituskysymyksenä ja budjettikysymyksenä jo pitkään, kahden vuoden ajan kehitelleet sitä eteenpäin ja vaadimme budjettiriihessä 100 prosentin lisäosaa myös eläkeläispuolisoille nykyisen 81 prosentin sijasta. Olimme jossain vaiheessa valmiit laskemaan tuon prosenttimäärän 90:een edellyttäen, että maksujärjestelmä pysyy nykyisel-

lään eikä sitä muuteta sillä tavalla, kuin nyt hallituksen esityksessä on. Hallituksen esitys merkitsee sitä, että eläkeläiset eivät ole todellisuudessa epämääräisen asumistuki uudistuksen lisäksi saaneet yhtään mitään muuta kuin epäoikeudenmukaisuutta.

Tilannehan on se, että kun hallitus nosti lisäosaa 85 prosenttiin, se ei vaikuttanut lainkaan taannehtivasti. Jo eläkkeellä olevat puoliset jäivät sen ulkopuolelle, ja niistä eläkeläisistä, jotka jäävät tämän lain voimaantulon jälkeen eläkkeelle, ensiksi eläkkeelle jäävä puoliso alkaa alusta alkaen saada tuota 85 prosentin lisäosaa. Toisin sanoen nykyiseen käytäntöön verraten hän häviää 15 prosenttia joka kuukausi eläkkeensä lisäosassa. Kun hänen puolisonsa muutamien vuosien kuluttua jää eläkkeelle, silloinhan tietenkään ensiksi jääneen eläkeosuus ei laske, kun se on jo valmiiksi laskettu tappiota aiheuttaen.

Sen sijaan oli käsittämätön asia hallituksen esityksessä se, että sellaisista eläkeläispuolisoista, joista ensimmäinen sattui olemaan eläkkeellä ennen uuden lain voimaantumista, hän jäi tietyllä tavalla temppelin harjalle eli jää ikuisesti elämänsä ajaksi nostamaan tuota 100 prosentin lisäosaa. Tämä on täysin epäoikeudenmukainen. Tätä ei ole oikein kunnolla koskaan selvitetty, ei sen paremmin eduskunnassa kuin julkisessa sanassakaan. Tämähän on täysin järjetön ja epäoikeudenmukainen. Toiset nostetaan temppelin harjalle, toiset pudotetaan alas, eivät saa mitään korotusta tai saavat jopa 15 prosenttia vähemmän kuin tämän päivän lain mukaan.

Kun nämä vaikutukset lasketaan vuositasolla niillä näkymin, kuin hallituksen esitys esittää, eläkeläiset eivät tule saamaan esityksen perusteella muuta kuin sen epämääräisen asumistukikorvauksen 155 miljoonaa markkaa vuodessa, joka nyt puolesta vuodesta on sitten 85 miljoonaa markkaa, niin kuin budjetissa esitetään.

Tällaista me emme voineet hyväksyä emmekä olisi voineet hyväksyä, kätteli sitten Harri Holkeri meidät ulos tai ei, niin kuin tapahtui. Me emme olisi voineet sitä hyväksyä missään tapauksessa, ja hallituksen taholta ei osoitettu minkäänlaista vastaantulemisen merkkiä, vaikka me olisimme olleet vielä valmiit neuvottelemaan.

Tämä eläkekysymyksestä. Mikään järkevä

poliittinen puolue, jolla on vähänkin selkärankaa, ei jää tämänlaiseen hallitukseen, joka ottaa tämän kannan ja niillä seurauksilla, kuin nyt on nähty sosialidemokraattien farsissa eduskunnassa ja heidän omissa piireissään. Tämä osoittaa täydellisesti sen, että me olemme asiassa olleet oikeassa.

Sitten on tämä postikysymys. Viime keväänä, kun oltiin eduskunnassa välikysymyskeskustelussa, kaikki kaadettiin meidän päälle, vaikka meillä ei puolueena ollut asiaan osaa eikä arpaa. Silloin ilmoitin, että kun tulee tämä syksy eduskunnassa, niin toivottavasti kaikki, erityisesti sosialidemokraatit ja ed. Knuuttila, ovat mukana kannattamassa määrärahaa postipalveluiden ylläpitämiseksi. Esitimme sitä budjettiriihessä. Sitä ei otettu kuuleviin korviin. Se oli nollatuloks, ja ainoastaan 7 miljoonaa Postin henkilöstön aseman turvaamiseksi hyväksyttiin. Sekin on hyvä asia, mutta sillä ei pidetä yllä postitoimistojä.

Olen kesän suorastaan malttamattomana odottanut tätä syksyä, oikein laskenut päiviä, koska tulee se aika, että voidaan sanoa, että nyt ystävät, sosialidemokraatit ja Knuuttila, nyt painatte punaista nappia vastaan hallitusta, kun esitetään 200 miljoonaa markkaa arviomäärärahaa. Minä toivon, että nämä välikysymyskeskustelut viime keväältä muistetaan ja että nämä suuret sankarit, sosialidemokraatit, ovat sitten meidän takanamme, kun postipalvelut turvaavaa 200:aa miljoonaa markkaa, jota budjettineuvotteluissa ei hyväksytty, eduskunnassa esitetään joulun alla.

Tässä valo vilkuttelee, rouva puhemies. En usein ole aikaa ylittänyt täällä. Olen yrittänyt puhua niin nopeasti kuin mahdollista, siitä on jäänyt varmaan pilkutkin pois. Haluan todeta vielä eräitä asioita.

Ensinnäkin poliisivakanssit. Ed. Viinanen muistaa varmaan sopimuksen, mikä tehtiin viime keväänä pakkokeinolain yhteydessä, kun luovuin eräistä vaatimuksistani. Tehtiin sopimus siitä, että pikaisesti toteutetaan ne 190 poliisivakanssia vielä täyttämättä olevista 450 vakanssista, jotka esitutkintalain perusteella aikanaan eduskunnassa määrättiin ja edellytettiin toteutettavaksi.

Minä lähdin siitä, että kun hallitus esitti alun perin 50:tä vakanssia, se on kohtuuttoman vähän pikaiseksi perustamiseksi. Budjettiriihessä pääministeri Holkeri suostui nos-

tamaan neuvotteluissa 75 vakanssiin, mutta samalla vedettiin vanha systeemi eli ilmoitettiin, että sisäasiainministeriöllä on väärät laskelmat vielä perustamatta olevista vakansseista ja että on vain 131 vakanssia perustamatta. Toisin sanoen laskettiin rasvarit ja huoltomiehetkin samaan porukkaan eli esitutkinnan suorittajiksi. Tämä oli tietynlainen hätävalhe muiden hallituspuolueiden ja valtiovarainministeriön puolelta. Me emme hyväksyneet tätä 75:tä vakanssia, ja nyt me ehdotamme sitten 190:tä. Minä lähdän siitä, että tekemämme sopimus, johon politiikassa ei tietysti pidä luottaa, mutta pitäisi pystyä luottamaan, tarkoitti muuta kuin 75:tä vakanssia tai 50:tä vakanssia, erityisesti, kun otetaan huomioon, että poliisi ei saa yhtään ainutta vakanssia yleisen järjestyksen ja turvallisuuden puolelle eikä liikennevalvontaan.

Tässä asiassa pääministeri Holkeri antoi minulle silloin vapaat kädet eduskuntaan tehdä ehdotus täällä, mutta niitähän nyt ei tarvita, koska meillä on vapaat kädet täällä muutenkin.

Tämä oli siis petos muiden hallituspuolueiden taholta — tarkoitan tietysti sitaateissa, mehän emme puhu täällä rikosoikeudellisin termein, mutta se ei vastannut sitä, mitä me tarkoitimme.

Tapaturmavirastoon ei yhtään virkaa, vaikka olemme vaatineet sinne virkoja, koska siellä on tänä päivänä jopa kolme vuotta käsittelyn alla asioita, ja se on kohtuuttoman pitkä aika suomalaisessa yhteiskunnassa. Ei yhtään ainutta vakanssia. Kun luin ed. Kohjoen tekemän kirjallisen kysymyksen, jossa tähän asiaan myöskin vastattiin, todettiin, että sisäisillä järjestelyillä, raportointia lisäämällä jne. asiat hoidetaan, en tiedä, itkisinkö vai nauraisinko. Mutta ei tehdä kumpakaan. Tämä on sitä vanhaa laulua, joka näissä asioissa on koettu jo varmaan niin kauan kuin politiikkaa on ollut olemassa.

Ympäristökysymyksistä mainitsen sen, että me vaadimme 20:tä miljoonaa markkaa järvien kalkitukseen. Hapro-tutkimus on ajat sitten päättynyt. Se on maksanut 50 miljoonaa markkaa, ja jo edellisen budjetin yhteydessä sovittiin hallituspuolueiden kanssa, että nyt lähdetään konkreettisiin, todellisiin toimenpiteisiin maassamme olevien järvien pelastamiseksi. Happamoituneiden järvien pelastamiseksi saatiin 500 000 markkaa sekä maa- ja metsätalousministeriön että ympäris-

töministeriön momentille, vaikka nekin piti yhdistää edellisissä budjettineuvotteluissa tehdyn sopimuksen mukaisesti. Hapro-tutkimus maksoi 50 miljoonaa markkaa, käytännössä ei tule markkaakaan sen toteamien ongelmien poistamiseksi.

Rouva puhemies! Tässä on näitä tyytymättömyyttä herättäviä kohtia tietysti paljon enemmänkin, koska meillä on 18 muutosesitystä. Otin tässä vain muutamia esimerkkejä siitä, minkälaisia muutosesityksiä meillä tulee olemaan. Toivomme, että erityisesti sosiaalidemokraatit, joiden keskuudessa on nyt kapinaliike — kokoomus ei välitä mitään köyhistä ihmisistä eikä syrjäseutulaista — pitäisivät sen verran selkärankaansa, että pysyisimme heidän kanssaan oppositiopuolueet korjaamaan nämä perimmäiset vääryydet kansaneläkeuudistuksesta, postikysymyksestä jne.

Siitä huolimatta, rouva puhemies, olen realistinen ja lähden siitä, että valtaosin, ehkä 90-prosenttisesti, en puhu mitään markkamääräsuhteista, henkilökohtaisesti hyväksyn ja varmasti meidän ryhmämme hyväksyy tämän. Muistamme sen, että me olemme hallituspuolueena olleet tätä budjettia rakentamassa ja tulevaisuudessa äänestyksissä varmasti myöskin suhtaudumme asiaan vastuuntuntoisesti.

Ed. Viinanen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! En koko ajalta kuullut ed. Aittoniemen puhetta, mutta mitä poliisin virkojen lisäämiseen tulee, niin tämän sopimusmenettelyn ja budjettiriihen tapahtumat muistan kyllä varsin tarkoin. Siellä todella sovittiin 190 uudesta virasta. Mutta niin kuin silloin keskusteltiin, ed. Aittoniemi, oli täsmälleen selvää, että ne eivät kaikki toteudu ensi vuonna, olimme täsmälleen yhtä mieltä siitä. Se, että lopulta saatiin sovittua 75 uutta virkaa, nostettua VVM:n esitystä 50 prosentilla, oli varsin hyvä saavutus. Nyt kun puhutaan 132 virasta tai 190:stä, muistan, ed. Aittoniemi, budjettiriihen käytävillä kun keskusteltiin, vaatimuksenne oli 100 virkaa, "alempaan emme tyydy". Kuinka te nyt vaaditte 190, kun 100 olisi riittänyt silloin?

Rehti peli edellyttää sitä, niin kuin puhuttiin sopimusta tehtäessä, että me emme kukaan kuvittele, että yhdessä vuodessa 190 virkaa täytetään. Siihen annettiin vähintään kaksi vuotta aikaa, mutta pelin henki oli reilu: se toteutetaan.

Ed. Sarapää (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minun mielestäni postipalvelut on niitä peruspalveluja, joihin myös yhteiskunnan on osallistuttava, jotta ne haja-asutusalueillakin säilyvät. On julkisuudessa kerrottu, että Postin tappioiden peittämiseen tarvittaisiin yhteiskunnan varoja noin 200 miljoonaa markkaa. Edelleen on kerrottu, että haja-asutusalueitten postipalvelujen turvaamiseen tarvittaisiin 60—70 miljoonaa markkaa. Eli Postin tappiot pääosin tulevat taajamista, 2/3 tappioista tulee sieltä.

Mitä tulee SMP:n rooliin postitoimipaikkojen lopettamisessa, liikenneministeri Venamo aikoinaan Postin liikelaitoslain kautta ja myös liikenneministeri Vistbacka ovat voimakkaasti vaikuttaneet siihen, että tällaiseen teurastusohjelmaan on menty.

Mikä on sitten totuus budjetin yhteydessä? Hallituslähteet ainakin tuolla käytävillä puhuvat, että liikenneministeriö ei ole esittänyt penniäkään postipalvelujen turvaamiseen. Onko edes SMP budjetin käsittelyn yhteydessä hallituksessa esittänyt näihin rahoja laisinkaan?

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ensinnäkin totean korkeasti oppineelle ed. Viinaselle, että hän on aivan oikeassa näissä asioissa. Silloin, kun oli 50 vakanssia ja keskusteltiin, minä lähdin siitä, että 120 vakanssia olisi riittävä, 120 oli ensimmäinen. Pääministeri Holkeri ei varmasti muista näin pieniä asioita. Minä keskustelin hänen kanssaan kolmeen kertaan. Sen jälkeen olen laskenut, kun sitä on nostettu, jopa niin, että viimeisessä vaiheessa ilmoitin, että en tule eduskunnassa tekemään eriävää ehdotusta, jos tulee 90 vakanssia ja tulee lausuma siitä, että loput toteutetaan vuoden 1992 budjetissa. Näin oli totuus, mutta koska kompromissiin, jota halusimme hieroa tässäkin asiassa, ei tullut vastakaikua, emme ole enää sidottuja siihen, vaan lähдемme nyt 190 vakanssista, joka on tekstin henki, vaikka myönnän silloin ymmärtäneeni pelin hengeksi sen, että valtaosan siitä pitäisi tulla nyt ja loput 1992 budjetissa.

Rouva puhemies! Jos saan lyhyesti vastata vielä ed. Sarapälle, haluan todeta, että postionnettomuus lähti Postipankin toimista, jota vetää sosiaalidemokraattinen henkilö. Postipankin toiminnan lopettaminen tietyistä postitoimipaikoista merkitsi sitä, että tämän

jälkeen lähti liikkeelle Pekka Vennamo, joka ei ole millään tavalla mukana enää meidän poliittisessa toiminnassamme, ainakaan sillä tavalla, että minä tietäisin. Liikenneministeri Vistbacka on vaatinut niissä neuvotteluissa, joita on käyty budjetin yhteydessä, 200 miljoonan markan määrärahaa nimenomaan hallituksen esityksenä eduskuntaan. Mutta koska sitä ei ole tullut, kuten puheenvuorosani mainitsin, teemme sen täällä, olemme tehneet jo siitä 200 miljoonan markan aloitteen.

Ed. Viinanen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Poliisiviroista on turha kovin paljon enää keskustella, mutta totean vain, että silloin aikoinaan sopimusta tehdessä todettiin se, että kohtuullinen määrä on, jos kahdessa vuodessa suunnilleen pystytään toteuttamaan 190 virkaa. On se kumma, kun oppositiossa yhtäkkiä muisti pettää, sillä näinhän se sovittiin. Nimenomaan sisäministeri Rantanen totesi myös ed. Aittoniemelle kuten allekirjoittaneelle budjettiriihen aikana, että tämä on varsin kohtuullinen määrä, joka pystytään irrottamaan koulutuksen kautta näihin virkoihin samoin kuin muista tehtävistä. Näin hän vaati sanoen, että on loistava suoritus, jos saatte hoidettua 75 virkaan. Niinhän me onnistuimmekin. Näin ollen tähän tulokseen on oltava tyytyväinen. Tässä on tekosyitten hakua, ei sille voi mitään, ed. Aittoniemi.

Ed. Moilanen: Arvoisa puhemies! Valtion tulo- ja menoarvion yleisperustelut ja taloudellinen katsaus ovat korutonta kertomaa. Kuitenkin lehtitietojen mukaan kansanedustajien saama teksti on ns. putsattu versio. Alkuperäistekstissä kerrottiin avoimemmin kansantaloutemme ongelmista kuin edustajille jaetussa versiossa ja kuva oli huomattavasti synkempi. Tällainen sensurointi oli hallituksen mielestä ilmeisesti tarpeen vaalien läheisyyden vuoksi. Oikolukeneminen oli lapsellista ja osoittaa hallitukselta vastuun puutetta vakavassa tilanteessa.

Budjetin perusteluissa yleisimmin toistuvia lausumia ovat kansainvälisen hintakilpailukykyimme jatkuva heikkeneminen ja siitä johtuvat etenkin kulutustavaroiden vientivaikeudet, tuonnin voimakas kasvu kotimaisen kysynnän vilkastumisen vuoksi, vaihtotasevajeen jatkuva syveneminen, kuluttajahinto-

jen nousu useimpia kilpailijamaita kiivaammin, kasvun perustuminen ensisijassa kotimaisen kysynnän kasvuun. Tämä tilanne edellyttää suljetulla sektorilla tiukkaa linjaa ja voimavarojen suuntaamista avoimelle sektorille. Näin hallitus toteaa. Tätä linjaa ei budjetti kuitenkaan noudata.

Hallitus heittääkin pallon kunnille ja työmarkkinajärjestöille vaatien kuntia karsimaan menojaan ja pidättymään henkilöstölisäyksistä samalla, kun se syyttää yhä uusia velvoitteita kunnille. Tehtyään löysän ja epäsosiaalisen budjetin hallitus edellyttää maltillisia palkkaratkaisuja.

Avoin sektori tulee ottaa painopistealueeksi, ja eritoten pienten ja keskisuurten työvoimavaltaisten yritysten toimintaedellytysten parantaminen on avainasemassa. Juuri pienistä ja keskisuurista yrityksistä on löydettävissä se innovaatio, tuotekehittelytoiminta, jota nyt tarvitaan. Hallitus on liian vähän, liian myöhään ja liian verkkaisesti satsannut tutkimukseen ja tuotekehittelyyn. Tältä suunnalta olisi kuitenkin löydettävissä kadonnut kilpailukyky, jota ei suinkaan edistä mm. se, että liikevaihtoveroa korotetaan kaksi kertaa vuodessa, vaikka tosin suuntaus välittömästä verotuksesta välillisen suuntaan on sinänsä oikea.

Suomen talouskehityksessä on tämän hallituksen aikana tapahtunut se, mistä oppositio on lähes neljä vuotta varoittanut, mutta varoituksista ei hallitus ole ottanut onkeensa vaan on ainoastaan keskittynyt syyttämään oppositiota ylisynkkien näkymien maalailusta. Jo nyt budjetin talouspoliittisessa katsauksessa selkeästi todetaan synkät näkymät, ja enää ei ole varaa syyttää oppositiota ylisynkkien näkymien maalailusta.

Kustannuspaineet pysyvät edelleen suurina mm. öljyn hinnan kohoamisen vuoksi, ja ulkomainen velkaantuminen lisääntyy edelleen, tuotannon kasvu lähes pysähtyy samalla, kun budjetin menot kasvavat. Työttömyys alkaa lisääntyä. Kukaan ei kiistä näitten ongelmien ja näkymien olemassaoloa, mutta keinoja ongelmien hoitamiseen esitetään laiskanlaisesti. Nyt myönnetään kotimaisen kysynnän hillitsemisen ja säästämisen tukemisen tarve, mutta sama tarve on ollut maassamme suurin piirtein tämän hallituksen olemassaolon ajan. Miksi hallitus ensin toiminnallaan ensin aiheutti säästämisasteen laskun lähes nollaan ja kotimaisen kulutuk-

sen kasvun huippuunsa? Miksi piti tämä kiertotie käydä? Nyt lopulta vasta todetaan, että säästäminen tulee saada huippuunsa kulutuksen huipun sijasta.

Nykyinen taloudellinen kriisi on suurelta osin itse aiheutettu. Nyt sopii kysyä, miksi hallitus lisää valtion menoja, kun se samaan aikaan tietää, että menot ja velat on saatava kuriin. Vastaus tämän budjetin osalta on aivan selvästi vaalien läheisyys. Tähänastisten muiden budjettien osalta vastaus on ollut vastuun, selkärankaisuuden, rohkeuden ja näkökyvyn puute.

Tämä hallitus aloitti elämänkaarensa suu- rieleisesti hallitun rakennemuutoksen hallituksena, joka kääntää yhteiskuntakehityksen parempaan suuntaan. Voidaan sanoa, että tämä hallitus on rakennemuutoshallitus, mutta rakennemuutosta on tapahtunut päinvastaiseen suuntaan suomalaisten onnettomuudeksi. Hallituksen saama perintö tosin ei ollut paras mahdollinen, mutta loppukin hyvä on nyt haaskattu huonolla hoidolla. Toisaalta voidaan todeta, että toki hallitus on tehnyt yhtä ja toista, mutta yksittäiset myönteiset toimet eivät ole pystyneet kokonaisuutta kohentamaan sillä tavoin, että lopputulos olisi ollut myönteinen. Lopputuloksen ratkaisee eikä se, kuinka paljon on touhuiltu ja puuhailtu. Tässä touhuilussa ei ole kyetty harjoittamaan tiukkaa ja määrätietoista talouspolitiikkaa, kuten olisi pitänyt. Näin on päädytty talouden kriisiin tai sitä voidaan syökykierteeksi.

Samanaikaisesti haasteet kasvavat eri palvelualoilla. Nyt viimeistään asiat on asetettava tärkeysjärjestykseen, muuten ei päästä riittävään ja oikeaan kohteeseen osuvaan menojen karsintaan. Tärkeintä ovat ne alueet, joilla on kysymys talouselämän menestymisestä ja elinkyvystä. Me tarvitsemme toimivan elinkeinoelämän ja yritystoiminnan, jotta pystymme tarjoamaan tarvittavat palvelut terveydenhuollon, sosiaalitoimen, koulutuksen jne. ensisijaisien tarkeilla alueilla.

Tänä päivänä meillä terveydenhuolto on pysyvässä kriisissä henkilöstöpulan ja muiden voimavarojen puutteen vuoksi. Lähes päivittäin luumme lehdistä niistä jonoista, joissa potilaat voimattomina ovat. Syöpäpotilaiden hoidossa suoritetaan jo melkoista valintaa hoitoon otettavien ja hoidotta jätettävien välillä. Hoidon viivästyminen aiheuttaa tulosten heikentymistä tapauksissa, jotka

voitaisiin hoitaa menestyksekkäästi edellyttäen, että hoito tapahtuisi viipymättä.

Sädehoitojonot ovat niin pitkät, että kaikki potilaat eivät pääse edes jonoon. Näin on henkilöstö- ja laitepulan vuoksi. Sädehoidon osalta kaikki kansalaiset ovat lähes tasavertaisessa huonossa asemassa, koska sädehoitoalue on jokseenkin ainoa terveydenhuollon ala, jolla ei ole yksityisiä palveluja täydentämässä yhteiskunnan palvelujärjestelmää. Tämä suuntaus, se palvelutarve, joka meillä syöpäsairauksien alalla on, olisi aivan hyvin voitu ennakoida, koska jo vuosikymmenien ajan Suomen Syöpäyhdistys on varsin tarkoin antanut ennusteet siitä, kuinka eri syöpätaudit maassamme kehittyvät. Ne ovat suurin piirtein näiden ennusteiden mukaan kehittyneet. Kaikkein järkyttävintä on, että syöpälästen hoito ontuu vain voimavarojen puutteen vuoksi. Siitä on vuosikausia puhuttu, mutta olennaista korjausta ei ole aikaansaatuu.

Sydänpotilaat kuolevat edelleen jonoihin sen vuoksi, että esimerkiksi ohitusleikkauksia ei pystytä tekemään tarvetta vastaavasti. Yli 60-vuotias tavallinen ihminen jää usein yhteiskunnan tarjoamien leikkauspalvelujen ulkopuolelle. Sydänlapsipotilaita voitaisiin auttaa nykyistä laajemmin, mutta henkilöstöpula estää täysimääräisen leikkaustoiminnan.

Henkilöstöpulaan on monia syitä. Asuntopula ja palkkaus sekä päivähoito-ongelmat mainitaan yleensä aina, mutta harvemmin puhutaan sairaalahallinnon jäykkyydestä ja byrokraattisuudesta sairaalan ongelmien syyinä. Joustavuus työjärjestelyissä, henkilöstön mahdollisuus osallistua oman työnsä suunnitteluun ja monet muut vastaavat työyhteisön ilmapiiriin myönteisesti vaikuttavat seikat ovat aineellisten tekijöiden ohella varsin tärkeitä työvoimasta kilpailtaessa. Tänä päivänä ja tulevaisuudessa ne tulevat yhä tärkeämmiksi. Nämä asiat otetaan yksityispuolella varsin hyvin huomioon, mutta niiden toteuttaminen yhteiskunnan laitoksissa edelleenkin on varsin vaikeata siitä huolimatta, että maassamme kovinkin paljon puhutaan työpaikkademokratiasta ja kaikenlaisesta muusta myönteisestä.

Henkilöstö valitsee helposti yksityisen sektorin, ja niin näyttävät tekevän ne potilaatkin, jotka pystyvät kustantamaan privaattihoidon. Näin sellaistenkin kansalaisten osalta, jotka muuten kyllä korostavat julkisten

palvelujen merkitystä ja melkein päpaheksuvat yksityispalveluja, mutta ideologiat näkyvät unohtuvan silloin, kun omasta hoidosta on kysymys.

Toinen peruspalvelujen ala, jolla palvelut ontuvat hyvinvointivaltiossamme, on koulu-toimi. Kouluissa henkilöstöpula pahenee pahenemistaan. Näistä ongelmista hallitus ei ole kantanut riittävää huolta. Tähän asti toisaalta budjettikäsittelyssäkin näitä asioita on varsin vähän käsitelty. Kuitenkin on kysymys nimenomaan ihmisten perustarpeista. On kysymys jopa ihmisten elämästä ja kuolemasta.

Tämän hallituksen aikana pääkaupunkiseutu ja Helsinki ovat olleet valtiovallan erityissyrjinnässä. Pääkaupunkiseudusta on tehty suurin piirtein kaiken kielteisen syntipukki ja keskus. Helsinki ja muut pääkaupunkiseudun kaupungit eivät ole saaneet valtionosuuksiansa samassa suhteessa kuin muut kunnat. Koulut, päiväkodit, terveyskeskukset on jouduttu rakentamaan suurimmaksi osaksi kunnan omalla kustannuksella tai sitten jälkirahoitusperiaatteella, jonka mukaan Helsinki mm. saa leikatut valtionosuutensa myöhennetyn maksatusaikataulun mukaan eli pienemmän valtionosuuden kuin sille kuuluisi kantokyselyluokituksen mukaan ja myöhennetyn maksatusaikataulun mukaan niidenkin hankkeiden osalta, joita se ei itse joudu täysin kustantamaan. Henkilöstöä on palkattu täysin kunnan omalla kustannuksella täysin.

Mikä meteli nousisikaan, jos maamme muut kunnat joutuisivat toimimaan samalla tavoin? Helsingille ja muulle pääkaupunkiseudulle on maksettava se valtionosuus, mikä niille suomalaisina kuntina kuuluu. Tätä eriarvoisuutta ja syrjivää kohtelua ei voi hyväksyä, ja siitä on päästävä eroon. Helsingin asukkaat ovat yhtä oikeutettuja tämän maan palveluihin kuin muissakin kunnissa asuvat. Tästä kohtelusta ja syrjinnästä kärsii koko maa, koska sen seuraukset heijastuvat ei vain helsinkiläisiin ja pääkaupunkiseutulaisiin vaan koko maahan ja koko yhteiskuntaan. Tässäkään ei pidä unohtaa sitä, että me olemme kaikki samassa veneessä.

Olisi myös toivottavaa vähintäänkin, että valtioon sopimuskumppanina, neuvottelukumppanina, voisi luottaa. Näin eivät ainaakaan Helsingin kaupungin päättäjät voi teh-

dä. Muun muassa Vuosaaren metron rakentamisen osalta valtio lupasi kustannuksista vastata 30 prosentilla, mutta tästä lupauksesta on nyt vetäydytty. Voidaan ottaa esimerkiksi pääkaupunkiseudun tiemäärärahat, se, kuinka pääkaupunkiseutu maksaa näistä ja mitä se niistä saa. Se saa maksamistaan suurin piirtein 10 prosenttia. On monia muita alueita, joilla pääkaupunkiseutu pönkittää muuta maata, mutta se ei edes valtionosuuksissa saa sitä, mitä sille suomalaisena kuntana kuuluu.

Rattijuopot korjaavat karmea satoa maanteillämme ja vesillämme. Järkyttävien onnettomuuksien uhrien läheiset heräävät näkemään ongelman vakavuuden, mutta muita se ei näy kovinkaan hätkähdyttävän. On järkyttävää, kuinka holtittomuus tuhoaa nuoren elämän. Näin kävi vastikään Heino-lassa, kun paikallinen toimittaja lähti hurjastelemaan täyskännissä. Eivätpä ole tiedotusvälineet suuremmin tähän tragediaan puutuneet eivätkä paheksuntaansa esittäneet.

Arvoisa puhemies! Tarvitaan voimakkaita toimia tämän laatuksen tappamisen estämiseksi maanteillämme ja vesillämme. Valistuksen ja kasvatuksen ohella tarvitsemme täysraittuutta liikenteessä edellyttävää lainsäädäntöä ja myös tiukennettua rangaistuskäytäntöä.

Ed. Paloheimo: Rouva puhemies! Näyttää siltä, että tähän aikaan illasta väki vähenee eivätkä pidot parane. (Ed. Helle: Pidot paranee!) — Kunpa olisikin niin ed. Helle, että pidot paranisivat.

Puutun lyhyesti eräisiin asioihin tässä tulo- ja menoarviossa, asioihin, joihin olisin voinut puuttua jo aikaisempien tulo- ja menoarvioiden yhteydessä. Ne eivät siis ole tyypillisiä tälle budjetille, vaan tyypillisiä budjeteille yleensä.

On kolme kokonaisuutta budjetissa, jotka ovat aatteellisessa mielessä toisiinsa rinnastettavia. Ne ovat kehitysapu, aluepoliittinen tuki ja sosiaalipoliittinen tulonsiirto. Näiden kolmen kokonaisuuden välillä mittakaava tosin vaihtelee maantieteellisesti ja muutenkin, mutta periaate on kaikissa sama: Yhteisvastuullisesti pyritään huolehtimaan heikompaan asemaan joutuneista lähimmäisistä tai kauimmaisista.

Kysymys on budjetin ylivoimaisesti suurimmasta menoerästä kaiken kaikkiaan.

Kansainväliseen kehitysyhteistyöhön on panostettu 3,2 miljardia markkaa; aluepolitiikkaan tukeen, joka on kohta 34 budjetin pääluvussa 33, on pantu 21,3 miljardia markkaa; ja koko pääluokka 33 on tietysti ylivoimaisesti menopuolen suurin: 44,6 miljardia markkaa. Minä esitän nämä luvut nyt vain siitä syystä, että haluan puolustella sitä, että tässä budjettipuheenvuorossa en tällä kertaa puhu mistään muusta kuin näistä kysymyksistä ja niistäkin hyvin periaatteellisella tasolla.

Edelleen vaikka sosiaali- ja terveysministeriön pääluokassa on 44,6 miljardia markkaa, niin tosiasiaassa sosiaaliasioiden kuuluvia menoeriä, sosiaalimenoja, on sijoitettu useihin muihinkin pääluokkiin. Haluan tässä mainita nyt vain jokaisesta pääluokasta esimerkin, jotta ei väitettäisi, että olen keksinyt tämän asian omasta päästäni.

Sisäasiainministeriön pääluokassa on erilaisia avustuksia kunnille. Puolustusministeriön pääluokassa on työrajoitteisten henkilöiden palkkaaminen puolustusvoimien palvelukseen. Valtiovarainministeriön pääluokassa on eräitä henkilöstöhallinnollisia tukitoimia. Opetusministeriön pääluokassa on korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki ja opintoraha. Maa- ja metsätalouden pääluokassa on valtion osuus luopumiseläkelain mukaisista menoista. Liikenneministeriön pääluokassa on vammaisten tiedonsaannin tuki ja vammaisten postiliikennepalvelut. Työministeriön pääluokassa on valtionosuus kunnille ja kuntainliitoille työttömyyden lieventämiseen. Ympäristöministeriön pääluokassa on asumistuki. Kauppa- ja teollisuusministeriön pääluokassa ovat yritystoiminnan alueelliset rahoitustoimenpiteet.

Mainitsin nämä siitä syystä, että voitaisiin todeta, että tämä 44,6 miljardia markkaa, joka on sosiaalitoimen pääluokassa, ei sisällä kaikkia sosiaalimenoja, vaan niitä on sijoitettu myös muihin pääluokkiin. Näin ollen voidaan todeta, että tämä kokonaisuus, josta alussa puhuin — kehitysapu, aluepoliittinen tuki ja sosiaalipoliittiset tulonsiirrot — muodostaa kokonaisuutena varmasti yli puolet koko budjetin loppusummasta. On siis perusteltua puhua pelkästään tästä kysymyksestä.

Seuraavaksi siirryn puhumaan kehitysavusta. Noin vuoteen 1985 saakka, suurin piirtein tämän vaalikauden alkuun saakka,

puhuttiin jatkuvasti kehitysavun määrästä, siitä kuinka korkeaksi kehitysapu kokonaisuudessaan voitaisiin nostaa. Tämän vaalikauden aikana on yhtäkkiä herätetty kokonaan toisenlainen kysymys, nostettu uusi kysymys esiin, on ruvettu puhumaan kehitysavun laadusta.

Minulla oli tilaisuus noin kolme viikkoa sitten osallistua Turussa kehitysapua käsittelevään seminaariin, jossa oli paikalla kansalaisjärjestöjen edustajia, kirkon edustajia, liikemiehiä, virkamiehiä, yleensä kaikenlaisia ihmisiä, joilla on ollut tekemistä kehitysavun kanssa, myös kehitysapumaiden omia kansalaisia. Lähes yksimielisesti tämä joukko, joka edusti siis hyvin erilaisia näkemyksiä, oli kuitenkin sillä kannalla, että kehitysavun laatua täytyy ratkaisevalla tavalla muuttaa. Siitä ei vallinnut mitään erimielisyyttä.

Ja nyt jos kysytään, mitä laadussa sitten nähtiin heikkoutena, niin siinä nähtiin seuraavan tyyppisiä asioita: Nähtiin, että apu on pirstoutunut erilaisiin yksittäisiin projekteihin ja eri avunantajiin. Yhtenäinen ote puuttui tästä kokonaisuudesta. Sitten nähtiin, että avunantajat ovat vieraantuneet niistä todellisista olosuhteista, jotka kohdemaassa vallitsevat. He eivät tunteneet niitä olosuhteita. Heille riitti, että rahaa vain annettiin sinne. Sitten todettiin, että välilliset vaikutukset ja laajemmat kokonaisuudet ovat jääneet vaille huomiota. Kehitysapu on lyhytjänteistä. Sillä ei pyritä mihinkään pitemmän tähtäyksen tilanteeseen, mihinkään pitemmän tähtäyksen parantuneisiin olosuhteisiin. Lopuksi ehkä kaikkein kriittisimpänä seikkana todettiin, että avulla on riippuvaiseksi tekevä vaikutus, se on holhoavaa, se on luonteeltaan niin kuin aspiriinia tai huumetta, se ei pyri tekemään itseään tarpeettomaksi vaan päinvastoin lisäämään omaa merkitystään tulevaisuudessa. Nyt kehitysapua on yleisestikin arvosteltu em. seikoista, nimenomaan kehitysavun laatua. Enää ei halutakaan puhua niin paljon määrästä.

Nyt herää automaattisesti kysymys: Kun kerran kehitysapua arvostellaan näistä seikoista, niin saattaisiko olla, että näillä kahdella muullakin kokonaisuudella, aluepoliittisilla toimenpiteillä ja sosiaalipolitiikalla, olisi saman tyyppisiä piirteitä? Voitaisiko niistä mahdollisesti kritisoida samoista syistä?

Esitin täällä pari vuotta sitten laskelman, joka herätti paljon vastalauseita. Se koski

aluepoliittista tulonsiirtoa. Olin silloin laske-
nut, että keskimääräinen espoolainen perhe
siirtää keskimääräiselle enontekiöläiselle per-
heelle vähän yli 5 000 markkaa rahaa kuu-
kaudessa. Minä en silloin ottanut kantaa
siihen, oliko se paljon vai oliko se vähän.
Joka tapauksessa sitä protestoitiin, ei kuiten-
kaan osoitettu sitä vääräksi, vaan katsottiin,
että tämän tyyppisten laskelmien tekeminen
on asiatonta. Minusta tuntui silloin siltä, että
kysymyksessä olisi ollut eräänlainen paljas-
tus, kun yhtäkkiä todetaan, että näin paljon
rahaa siirtyy.

Minä en oikeastaan esittänyt sitä siinä
mielessä, vaan minä esitin sen oikeastaan
siinä mielessä, että halusin osoittaa, että
tässä ei ole enää kysymys määrästä, määrä
on riittävä. Kysymys on laadusta, kysymys
on siitä, että pitäisi pohtia sitä, millä tavalla
aluepolitiikkaa harjoitetaan, millä tavalla se
suunnataan rikkailta alueilta köyhemmille.

Sitten kerron toisesta laskelmastani. Pari
vuotta sitten tein laskelmia sosiaalipolitiikas-
ta. Kysyin oman kuntani sosiaalityöntekijöiltä,
kuinka paljon toimeentuloturvaa makse-
taan, ja he esittivät minulle kaikki ne kohdat,
jotka toimeentuloturvan hakijalle maksetaan
ensin, ennen kuin maksetaan rahaa. Siihen
kuuluu asuminen, radio, televisio, sanoma-
lehti, matkoja, terveydenhuoltomaksuja, vaa-
tetuskuluja, lasten harrastusmenoja, ja sitten
vasta tulevat varsinaiset toimeentulotuet. Sit-
ten tein laskelman, jonka teimme yhdessä ed.
Kuuskoski-Vikatmaan kanssa Turussa Varis-
suon alueella eräille sosiaalityöntekijöille.
Otin esimerkkiperheen, jossa oli kaksi lasta,
ja me laskimme yhdessä, että tämä esimerkk-
perhe sai kaiken kaikkiaan tällä tavoin
laskettuna vähän yli 8 000 markkaa kuuka-
udessa rahaa, mikä vastasi noin 13 000 mar-
kan bruttotuloja, kaksilapsinen perhe.

En minä silloinkaan halunnut ottaa oi-
keastaan kantaa siihen, oliko tämä paljon vai
vähän. Minä vain halusin laskea, kuinka
paljon se on, jotta tiedetään, minkälaisissa
summissa liikutaan. Näillä sosiaalityönteki-
jöillä ei ollut tähän oikeastaan mitään huo-
mauttamista, koska lasku perustui lakiin ja
sosiaali- ja terveysministeriön kirjelmiin.

Kuitenkin tämä varsinkin silloin, kun sa-
maan aikaan minimipalkka oli noin 5 500
markkaa kuukaudessa, minusta viittaisi sii-
hen, että kysymys ei ole niinkään määrästä
sosiaalipolitiikankaan kohdalla, vaan kysy-

mys on jälleen laadusta. Jos nyt yritetään
löytää eräänlainen yhteinen sävel kehitysa-
vusta, aluepolitiikasta ja sosiaalipolitiikasta,
eräänlainen aatteellinen perussävel, joka olisi
virheellinen, niin ehdotan, että kohdistettais-
iin tarkempi huomio seuraaviin seikkoihin:
Onko rahan lisääminen aina paikallaan vai
pitäisikö pohtia sitä, miten se raha käytetään
yleensäkin? Onko aiheellista ikään kuin ylhäältäpäin jatkuvasti tietää, mikä on joille-
kin ihmisryhmille tai ihmisille hyväksi? Kol-
manneksi, onko hyvä antaa apua muodossa,
joka tekee avunsaajat riippuvaisiksi, ei lisää
heidän omatoimisuuttaan eikä pitkällä täh-
täyksellä näin ollen tuota hyviä, vaan ainoas-
taan huonoja tuloksia?

En siis vastannut näihin kysymyksiin, mut-
ta kun esitän nämä kysymykset, niin se jo
osoittaa, että olen erittäin epäileväinen paitsi
kehitysavun myös aluepoliit-tisen tuen ja
sosiaalipoliittisen tuen laadusta. Nähdäkseni
tämä kokonaisuus, tämä laatukysymys, pitäi-
si kaiken kaikkiaan ottaa tarkemman tarkas-
telun alaiseksi. Budjetti pitäisi allokoida uu-
della tavalla, rahavirrat henkilöiltä ja ryhmil-
tä toisille pitäisi ilmoittaa sellaisinaan, so-
siaalipoliittisia kysymyksiä pitäisi käsitellä
kokonaisuutena eikä pirstoutuneina. Suunni-
tellmallisuuden ja pitkäjänteisyyden kaikissa
näissä kysymyksissä pitäisi olla ehdoton läh-
tökohta ja viimeisenä, kaikkein merkittävim-
pänä asiana, omatoimisuutta tulisi kannus-
taa kepeillä ja porkkanoilla. Holhokkien
luominen, riippuvaisten ihmisten luominen,
yhteiskuntaan ei ole oikeata politiikkaa.

Ed. Hurskainen: Arvoisa puhemies!
Tämän vaalikauden viimeinen budjetti on
jätetty eduskunnalle. Budjettia voidaan luon-
nehtia kohtuulliseksi, vaikkakin mimoosan-
herkkä pääministeri torpedoi sosialidemok-
raattisen eduskuntaryhmän ryhmäaloitteet,
joilla budjetin sisältöä olisi vielä parannettu.
Uskonkin, että sosialidemokraatit ovat val-
miita viemään eteenpäin aloitteissa olleita
asioita muilla keinoilla.

Budjetissa on useita uusia kohteita. Hen-
kilökohtaisesti näen merkittävänä sen, että
ympäristöasioihin on budjetissa paneuduttu,
sillä ympäristönsuojelu on perusta kaikelle
muulle toiminnalle yhteiskunnassamme. Ym-
päristönsuojelu on ennen kaikkea myös osa
lastensuojelutyötä, joka on minulle läheistä.

Vaikka budjetissa onkin lisätty ympäristö-

määrärahoja huomattavasti edellisen vuoden budjettiin verrattuna, eivät määrärahat riitä kaikilta osin edes maamme kiireisimpien ympäristöuhkien poistamiseen kuten Etelä-Karjalan luonnon tuhoutumisen estämiseen. Olen aiemminkin puuttunut tähän asiaan, mutta en malta vaieta, ennen kuin tälle asialle todella tehdään jotain.

Tällä hetkellä suurin katastrofi uhkaa Etelä-Karjalaa, jossa rikkilasseumat ovat maamme korkeimmat eli 1,8 grammaa neliömetriä kohti vuodessa. Samanaikaisesti Lapissa puhutaan katastrofista, vaikka laskeumat siellä ovat lähes puolet alhaisempia kuin Etelä-Karjalassa. Ymmärrän kyllä Lapin metsien arkuuden, mutta en voi sivuuttaa millään tutkimustuloksia, joiden mukaan metsien harsuuntuminen on Etelä-Karjalassa selvästi maata yleisempää.

Etelä-Karjalan ilmaa on tutkittu ja edelleen tutkimukseen satsataan määrärahoja, joskin tiedot ovat jo kiistattomia ja typpi- ja rikkilasseumat ovat siellä maamme korkeimmat. Silti on hyvä, että laskeumien alkuperää tarkennetaan yhä esimerkiksi Imatran kaupungin ja Svetogorskin kaupungin mittausyhteistyöprojekteilla. Budjetissakin on varattu 1 040 000 markan määräraha, jonka turvin varustetaan Kaakkois-Suomeen sääpalveluyksikkö, jolla parannetaan sään ja ilmanlaadun tarkkailua tulevaisuudessa.

Uskonkin, että eri tutkimuksista ja tutkimuskohteista saatava tieto on tarpeellista, mutta nyt olisi jo varsinaisten tekojen aika. Olisinkin toivonut, että budjetissa olisi ollut rikkilasseumien ennalta ehkäisyä ja vähentämistä varten huomattavasti enemmän määrärahoja ja vahvempia toimenpiteitä.

Teollisuuden rakennemuutos on runnellut myös Kymen lääniä. Läänimme on muuttotappiolääni. Kymen lääni ja sen kunnat ovat kuitenkin viime vuosien aikana luoneet uskoa tulevaisuuteen ja tappioiden kasvua on voitu heikentää. Kymen lääni on saanut uusia pieniä ja keskisuuria yrittäjiä, ja tässä myönteisessä kehityksessä on ollut mukana läänin kehittämiserä. Sen vuoksi tuntuu uskomattomalta, että läänien kehittämistä varten tarkoitettua läänin rahaa budjetissa on pienennetty 90 miljoonasta markasta 70 miljoonaan markkaan. (Ed. Laine: Kyllä, uskomatonta!) Lääninraha on ollut merkittävä apu vaikeuksissa olevien läänien kehityksen tukena aiemmin, ja sitä olisi tarvittu

vielä nyt. (Ed. Laine: Ja lisää!) — Kyllä näin on.

Arvoisa puhemies! Viime vuosina ovat hallitus ja eduskunta tehneet merkittäviä lapsipoliittisia ratkaisuja, ja myös tässä budjetissa lapsimyönteinen linja jatkuu. Muiden muassa lapsilisiä korotetaan 1.10.1991 alkaen 22 prosentilla, äitiysavustuksia nostetaan, isyyslomaa lisätään. Jokaiselle alle kolmivuotiaalle lapselle on nyt periaatteessa turvattu hoitopaikka jo tämän vuoden alusta, ja suunnitelmien mukaan subjektiivinen oikeus kunnalliseen päivähoitoon laajenee vuoteen 1995 mennessä koskemaan kaikkia alle kouluikäisiä lapsia.

Silti on edelleen monia asioita, jotka lasten vuoksi kaipaisivat pikaisia korjauksia kuten yksinhuoltajaperheiden asema. Yksinhuoltajavähennyksen poistamisen jälkeen on laskelmien mukaan yksinhuoltajien tulotaso laskenut keskimäärin noin 200 markkaa verrattuna vuoden 1988 tasoon. Tältä osin toivon eduskunnan ryhtyvän tarvittaviin toimenpiteisiin asian korjaamiseksi.

Lastensuojeluselonteko ja lastensuojelulaki olivat käsitellyssä eduskunnassa viime kevään aikana. Sekä selonteon että lain henki oli se, että lapsen etu on aina ensi sijalla. Ensi- ja turvakotien liitto on tehnyt työtä lapsen lähtökohdista jo useiden vuosikymmenien ajan. Yhä selkeämmin on tullut esille, että lapsi voi hyvin, kun vanhemmat voivat hyvin, ja sen vuoksi perhekuntoutus on nähty yhä kiireisemmäksi ja yhä tarpeellisemmäksi hoitaa. Se on ennalta ehkäisevää ja jopa akuuttia lastensuojelutyötä. Toivonkin, että budjetissa olevista harkinnanvaraisista kuntoutusrahoista osoitettaisiin merkittävä osuus lasten erinäisiä kuntoutustoimenpiteitä varten tulevana vuonna.

Ed. Linnainmaa: Arvoisa puhemies! Valtiontalouden suuret ongelmat ovat syvenevä vaihtotaseen vaje ja inflaatio. Eduskuntavaalien lähestyessä on istuvan hallituksen viimeistä budjettiesitystä odotettu poikkeuksellisen suurella mielenkiinnolla. Onko hallituksella rohkeutta laatia valtiontaloutta tukeva ja tervehdyttävä budjettiesitys vai sorutaanko vaaleja edeltävässä kriittisessä vaiheessa äänestäjien kosiskeluun, kuten tehtiin mm. edellisten eduskuntavaalien alla? Nyt käsitellyssä oleva esitys on selvästi oikean suuntainen, mutta syvä vaihtotaseen vaje

huomioon ottaen liian vaisu. Yleisarvosanaksi riittänee kohtuullinen.

Esitys ei sisällä suuria menoja lisääviä uudistuksia, jotka eivät olisi lakisääteisiä tai joista ei olisi aikaisempaa päätöstä. Rohkein odottaa sellaisia valtiontaloutta parantavia toimenpiteitä, joilla puututtaisiin jo aikaisemmin tehtyihin menopäätöksiin. Poliittisesti on varsin ymmärrettävää, ettei esitys niitä sisällä. Yksityisenä kansanedustajana pohdin kuitenkin edelleen, olisiko mahdollista, että Suomessa poliittinen hallitus joskus uskaltaisi tehdä talouspoliittisen tilanteen niin vaatiessa menoja radikaalisti leikkaavan budjettiesityksen. Sen aika olisi ollut nyt.

Uskon, että kansalaiset olisivat riittävän valveutuneita ymmärtääkseen tämän suuntaisten toimien tarpeellisuuden. Kaikilla tahoilla kansalaisten järkevyyteen ei ilmeisesti uskota. Tähän viittaavat SMP:n uloshyppy hallitusvastuusta ja SDP:n eduskuntaryhmän budjettiesitykseen kohdistama ryhdytön välistävetoyritys. Hillintäyrityksistä huolimatta julkiset menot kasvavat muuta kansantaloutta nopeammin. Budjettiesityksen sisältämä ylijäämä syntyy verotuksen avulla eikä radikaaleilla säästö- tai menojen leikkaustoimenpiteillä.

Syitä julkisten menojen kasvuun on budjettiesityksessä vieritetty myös kunnille. Kuntia varoitetaan siitä, että veroperusteiden muutokset tulevat vähentämään kunnalliseveron tuottoa. Edelleen kuntia kehoitetaan etsimään tehokkaita keinoja menojen kasvun rajoittamiseksi. Kunnille osoitettu menojen hillintäkehoitus on varmasti paikallaan. Kunnallisissa luottamuselimissä toimivana ei voi kuitenkaan välttyä näkemästä eräänlaista farisealaisuutta näissä hallituksen kehotuksissa. Suuri osa kuntien menojen kasvusta selittyy niillä palvelujen järjestämiseen liittyvillä velvoitepäätöksillä, jotka nimenomaan valtiolta on tehnyt. Syitä ei kuitenkaan voi vierittää ainoastaan istuvan hallituksen niskoille. Enin osa päätöksistä on peräisin jo muutaman vuoden takaa. Edellytän, että kuntien valtionosuusjärjestelmään todella saadaan muutos vuoden 1992 alusta. Toimenpide tulee lisäämään paitsi kuntien valtaa myös niiden vastuuta taloudenhoidon järkevyydestä.

Viime vuosien talouskasvu on ollut myönteistä, mutta samalla tasapainotonta. Se on pääosin perustunut kotimaisen kysynnän li-

sääntymiseen. Budjettiesityksessä leikataan kansalaisten käytettävissä olevien tulojen kasvua ensi vuoden ensimmäisellä puolivuotiskaudella. Uudet tuloveroasteikot otetaan esityksen mukaan käyttöön vasta 1.7.1991 alkaen. Nämä ylisuuret veronpidätykset palautetaan vuoden 1992 lopulla, jolloin nykyisten ennusteiden mukaan eletään selvää suhdannetaantumaa.

Tämän pakkosäästämisen lisäksi budjetti tukee yksityistä säästämistä esittämällä 10 prosentin suuruista korkotulojen lähdeveroa ja jatkoaikaa kahden vuoden verovapaille talletuksille. Korkotulojen lähdeverotuksen voimaansaattaminen on erittäin positiivinen toimenpide. Lähdeveroprosentti on mitoitettu oikein, ja perintä tapahtuu kansalaisten kannalta vaivattomasti ilman säästöjen ilmoitusvelvollisuutta. Lähdeveron voimaan saattamisella tulee varmasti olemaan säästämistä edistävä vaikutus. Pohdittavaksi jää, minkälaisia vastaavia toimenpiteitä tarvittaisiin osakesäästämisen kiihottamiseksi. Yritysten pääomien saannin turvaamiseen tulee-kin jatkossa kiinnittää vakavaa huomiota.

Kotimaisen säästämisasteen lisääntyminen ja kulutuksen supistuminen vaikuttavat jatkossa vaihtotaseen vajetta supistavasti. Tämä ei kuitenkaan riitä, vaan panoksia tulee kohdistaa vientiteollisuutemme kilpailukyvyyn lisäämiseen. Merkittävä tämän suuntainen toimenpide on liikevaihtoverojärjestelmään esitetty parannus. Uudistuksella pyritään esittämään liikevaihtoveron kertaantuminen, joka on tähän asti merkinnyt noin 3 prosentin suuruista lisäkustannusta suomalaisille vientituotteille. Positiiviseen suuntaan ovat vaikuttamassa myös kone- ja laiteinvestointien saattaminen liikevaihtoverotuksessa sataprosenttisesti vähennyskelpoisiksi sekä yhteisöverokannan aleneminen 23 prosenttiin.

Pienet työvoimavaltaiset yritykset toimivat usein vientiteollisuuden alihankkijoina. Näiden yritysten asemaa parannetaan alentamalla sotumaksua 0,25 prosenttia. Hallitusohjelmassa luvattiin kuitenkin parantaa työvoimavaltaisten yritysten asemaa uudistamalla perusteellisemmin nykyisin palkkaperusteisina kerättävien sosiaaliturvamaksujen rahoitusjärjestelmää. Tämän hallitusohjelmakohdan toteuttaminen ei ole hallitukselta onnistunut. En voi olla hämmästelemättä, miten suurimmalta hallituspuolueelta tuntuu puuttuvan käsitys siitä, että kansalaisten hyvin-

vointi lepää menestyvän ja kansainvälisesti kilpailukykyisen elinkeinoelämän harteilla.

Kiitosta hallitus sitä vastoin ansaitsee pienille ja keskisuurille yrityksille tarkoitettun riskipääomarahaston perustamisesta. Tulevaisuuden haasteisiin pyritään budjetissa vastaamaan panostamalla vahvasti tutkimukseen, tuotekehitykseen ja koulutukseen, selkeä vastuullisesti tulevaisuuteen suuntautunut linja, joka on ollut nähtävissä myös aikaisemmissa pääministeri Holkerin hallituksen esittämässä budjetissa.

Istuvan hallituksen erääksi päätehtäväksi asetettiin verouudistuksen toteuttaminen. Uudistuksesta on jouduttu päättämään vaikeissa olosuhteissa taloutemme pyöriessä ylikierroksilla. Toteutettu verouudistus on ollut historiallinen siten, että marginaaliverotusta on alennettu kaikissa tuloluokissa. Kokoomuksen korostama ylimmän marginaaliveron laskeminen alle 40 prosentin toteutuu samalla, kun verotuksen painopistettä siirretään työn verottamisesta kulutuksen verottamiseen. Tiedämme, että Ruotsissa vastaava uudistus toteutetaan huomattavasti meitä radikaalimmin. Seuraavien hallitusneuvottelujen yhdeksi avainkohdaksi tulee ottaa verouudistuksen jatkaminen. Tätä vaatii suhteellisen kilpailuasemamme säilyttäminen ja tarve pitää työvoima Suomessa.

Positiivista budjettiesityksessä on, että sillä kehitetään lapsiperheiden toimeentuloturva. Lapsilisät kohoavat 22 prosenttia. Ne ovat suoraa lapsiperheelle tulevaa tukea. Sen merkitystä korostaa tällä eduskuntakaudella aikaansaatu muutos, jonka mukaan lapsilisät maksetaan kuukausittain.

Kotihoidon tukeen budjetti antaa 6 prosentin korotuksen. Jatkossa tukeen tulee panostaa vielä voimakkaammin ja siten, että ns. kuntalisät saadaan myös valtionosuuteen oikeuttaviksi. Vanhempainrahakautta pidentään 12 arkipäivällä ja isälle myönnetään oikeus omaan kuuden arkipäivän isyysloomaan. Vanhempainrahakauden pidennys tukee kaikkein pienimpien lasten kotihoitoa ja vapauttaa samalla päivähoidon rajallisia resursseja 1—3-vuotiaiden lasten hoitoon. Tässä valossa olisin pitänyt linjakkaampana ratkaisuna sitä, että valtion voimavarat olisi keskitetty vanhempainrahakauden pidentämiseen niin pitkäksi aikaa, että vanhempainrahakausi ulottuisi siihen asti, että lapsi täyttää yhden ikävuoden.

Vuosi sitten kritisoin budjettipuheenvuorossani sitä, että pienyritystien vuosilomajärjestelmän mukainen vuosiloma on koko olemassaolonsa ajan eli vuodesta 1977 lähtien ollut pituudeltaan kuusi työpäivää. Vihdoinkin asia on nyt käänthänyt eteenpäin ja budjettiesitys pidentää lomaraahan oikeuttavaa aikaa kahdella päivällä.

Arvoisa puhemies! Budjettiesitys on kompromissi akuuttien kansantaloudellisten ongelmien ja monien vaatimusten ja toivomusten välillä. Positiivista on sen ylijäämäisyys ja se, ettei esitys ole kansaa koskiseva vaalibudjetti.

Huolimatta siitä, että olisin budjettikokouksisuuden puitteissa ollut valmis karsimaan joitakin valtiontalouden kannalta merkittäviä menoja, haluan vielä puuttua päinvastaisessa mielessä erääseen yksityiskohtaan. Käsitkseni mukaan kaikki puolueet riippumatta siitä, onko kyse hallitus- vai oppositiopuolueesta, kuten kaikki me yksityiset kansanedustajatkkin olemme yksimielisiä eräästä asiasta. Ensiasunnon ostajalta on kaupastaan poistettava leimaveron maksamisvelvollisuus. Näin olemme vuosikausia puolueohjelmissa antamissamme julkilausumissa ja pitämässämme puheissa julistaneet. Poliittinen tahto asian hoitamiseksi on todellinen. Kansalaiset odottavat päätöksiä. Poliittisen järjestelmämme uskottavuus ei kestä viivyttelyä tässä asiassa. Ensiasuntokaupan leimavero on poistettava vuoden 1991 budjettikäsittelyn yhteydessä. Tehkäämme se!

Ed. Moilanen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Mikä olisikaan sen parempi kuin että hallituspuolueet nyt tekisivät oman esityksen siitä, että ensiasunnon leimavero poistettaisiin. Se olisi todellinen toimenpide eikä pelkkä sanahelinä. Toisaalta oli virkistävää kuulla hallituspuolueen edustajan puheenvuoro, joka ei kokonansa ollut pelkkää katteetonta seireenilaulua hallituksen oivalisten tekojen johdosta, vaikka tokihan siinä sitäkin täytyy olla.

Puhuja puuttui myös marginaaliveron vähenemiseen. Se oli nimenomaan prosenttivähennys, joka merkitsee sitä, että suurituloisimmat saivat suurimman verohelpotuksen. Tämähän ei ole sosiaalinen eikä oikeudenmukainen linja. Nyt verotus suurituloisimpien osalta keveni marginaaliverotuksen osalta, mutta keskituloisten ja eritoten lapsi-

perheiden verotus ei ole keventynyt. Pahinta oli, että vähennysjärjestelmän tiukentaminen johti siihen, että jos jossain kohden helpotusta asteikkoihin tulikin, niin se mitätöityi vähennysten tiukkenemisella. Nimenomaan näin oli asianlaita avioliittoperheiden osalta, joita hallitus tuntuu kovin karsaasti kohtele-
van.

Ed. Linnainmaa (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Moilaselle haluaisin todeta, että kuitenkin veropohjan laajenus on vastaavasti koetellut varmaankin eniten juuri eniten ansaitsevia.

Ed. Sarapää: Herra puhemies! Ehkä veropohjan laajentaminen on koetellut eniten suurituloisia, mutta liikevaihtoveron useat korotukset taas pienituloisia. Valtion tulo- ja menoarvioesitystä vuodelle 1991 on eduskunnassa jo arvioitu monella suulla. Oma puheenvuoroni keskittyy lähinnä kunnallislouuteen ja joiltakin osin Lappia koskeviin erityiskysymyksiin.

Aivan yksiselitteisesti voidaan todeta, että ensi vuoden budjettiesitys vaikeuttaa kuntien taloudenhoitoa ja johtaa kunnallisverotuksen kiristymiseen. Suunnitellut kunnallisverotuksen perustemuutokset vähentävät kuntien verotuloja noin 700 miljoonaa markkaa. Jos harkintaverotuskin poistuu, niin kuntien verotulon menetykset nousevat 1,2—1,5 miljardiin markkaan, eli se tarkoittaa 0,5 pennin veroäyrin hinnan korotuspainetta. Valtioalan toimenpiteet uhkaavat tällöin horjuttaa kunnallistaloutta vuosiksi eteenpäin.

Kaiken lisäksi tulojen menetykset ovat suurimpia pienituloisissa kunnissa, joten edessä on kuntien keskimääräisten veroäyrien hintaerojen kasvu. Jo nykyisellään veroäyrien hintaerot ovat liian suuria, sillä ne vaihtelevat Kauniaisten 14 pennistä Kestilän 19,5 penniin. Viime vuonna veroäyrin hintaa joutui nostamaan 87 kuntaa, edellisenä vuonna 101 kuntaa, ja tänä vuonna vauhti varmuudella kiihtyy. Kehityksen suunta ei myöskään vastaa hallituksen lupauksia kuntasektorille, sillä Holkerin hallitushan on jo ohjelmassaan luvannut turvata kuntien verotulot verouudistuksen kaikissa vaiheissa. Todellisten tekojen ja lupauksien välillä on räikeä ristiriita.

Kunnallishallinnon keskeisten luottamus-
henkilöiden osa kunnissa ei tänä päivänä ole

helppo: Valtio nipistää verotuloja, heikkenevä yleinen taloudellinen tilanne uhkaa kunnallistalouden tasapainoa, ja veroäyrin hintapäätökset tehdään nyt mutu-tuntumalla, koska hallituksen töppäyksien vuoksi verotuksen valmistuminen näyttää viivästyvän. Verotuksen painopisteen siirtymisellä kunnallisverotukseen tulee olemaan myös sosiaalipoliittisia vaikutuksia, jotka mielestäni tulisi kattavasti yhteiskunnan toimesta selvittää.

Tulo- ja menoarvioesitykseen sisältyy maininta, jonka mukaan verotulojen täydennysjärjestelmän tasoitusrajoja alennetaan osana verouudistusta. Ennakkotietojen mukaan tämä tarkoittaa 1,5 prosenttiyksikön tasoitusrajojen alennusta, mikä merkitsisi noin 80—100 miljoonan markan menetyksiä pienituloisille kunnille. Tämä on aika outoa siinäkin mielessä, että verotulojen täydennysrajojen muutos yhdistetään nyt verouudistukseen, vaikka tämä on yhteydessä nimenomaan pienten valtionosuuksien kokonaispakettiin, joka eduskunnassa pari vuotta sitten hyväksyttiin.

Tältä osin hallituksen linja on todella raaka ja epäoikeudenmukainen. Korkean veroäyrin hinnan kuntien ja tulopohjaltaan heikkojen kuntien asemaa on tarkoitus edelleen heikentää. Keskustan eduskuntaryhmä ei tule missään tapauksessa hyväksymään verotulojen täydennysjärjestelmän tasoitusrajojen alentamista. Muutoksen toteuttaminen edellyttää ymmärtääkseni ns. säästölakia, jonka hyväksymiseen eduskunnassa tarvitaan määräänemmistö. Uskon, että eduskunnasta löytyy riittävästi voimia kaatamaan tämä hallituksen yritys.

Muitakin ikäviä yllätyksiä kuntien kannalta budjettiin sisältyy. Vastoin aikaisemmin sovittua kuntatyöntekijät maksavat myös ensi vuonna yksityissektoria korkeampaa solumaksua. Kuntien osallistumista yksityisen hammashuollon rahoitukseen esitetään edelleen jatkettavaksi, vaikka eduskunta on edellyttänyt siitä luovuttavan vuonna 1991. Valtion ammatillisen koulutuksen eläkevastuu siirtyy kunnille, mikä aiheuttaa 100 miljoonan markan uuden menon.

Arvoisa puhemies! Julkisuudessa on kerrottu, että valtiovarainministeri Matti Louekoski on luvannut, että tulo- ja menoarvioon sisältyvää liikelulon harkintaverotuksen poistamista ei toteuteta, jos korvaavaa järjestelmää ei saada aikaan. Lupauksen toteuttami-

nen on välttämätöntä, sillä muutoin esimerkiksi voimalaitoskunnissa äyrin hintaan saat-
taa kohdistua jopa usean pennin nousupaine.
Pelkästään Lapin läänissä Kemijärven, Rovaniemen maalaiskunnan ja Kemijärven osalta puhutaan noin 1 pennin nousupaineesta. Valitettavasti toistaiseksi kompensaatiot hallituksen osalta ovat lupausten asteella ja todelliset päätökset ovat vielä tekemättä. Harkintaverotuksen kompensatioista kunnille on pian tehtävä päätökset, jotta veroäyri kunnissa voitaisiin vahvistaa oikeiden perusteiden mukaisesti.

Parin viime vuoden aikana olemme puh-
neet paljon vapaakuntatoiminnasta ja kun-
tien nykyistä itsenäisemmästä päätäntäval-
lasta. Kuntien verotuloja leikkaamalla ka-
vennetaan kuitenkin tehokkaasti kuntien it-
senäistä taloudellista päätäntävaltaa. Seur-
auksena on valtiovallan lisääntyvä holhous
kuntiin nähden. Valittu linja on mielestäni
väärä. Päinvastoin pitäisi lisätä kuntien itse-
näistä taloudellista päätäntävaltaa ja vähen-
tää valtion eri normeihin perustuvaa hol-
husta kuntiin nähden.

Arvoisa puhemies! Kaiken kaikkiaan Hol-
kerin hallituksen budjettilinja on varsin epä-
sosiaalinen. Verohelpotukset suunnataan hy-
vätuloisille. Pienituloisiin kohdistuva liike-
vaihtovero sekä kunnallisvero nousevat ylös
ja eläkeläisetkin saavat odottaa parempia
aikoja.

Alueellinen ajattelukin on edelleen heikke-
nemässä. Postikonttorit teurastetaan alkupe-
räisen suunnitelman mukaisesti. Polttoaine-
veroja korotetaan, mikä kohdistuu ennen
kaikkea haja-asutusalueiden ihmisiin. On ih-
meellistä, että tältä osin ei ole mietitty
mitään korvaavia toimenpiteitä tai taloudel-
lisia tukimuotoja. Läänin kehittämisraha pu-
dotetaan 70 miljoonaan markkaan, mikä
merkitsee monien läänien kehittämisprojek-
tien keskeytymistä.

E erityisen ongelmallinen läänin kehittämis-
raha-asia on Lapin läänin kannalta. Aikoi-
naanhan Lapin läänissä kehitettiin ja käyn-
nistettiin läänin kehittämisrahalla toimenpi-
teet ja projektit, ja nyt nimenomaan Lapin
lääni on ollut menettävänä, kun läänin ke-
hittämisrahajärjestelmä on ulotettu koske-
maan koko maata. Tämä on varmasti sinän-
sä ollut oikea toimenpide, mutta samalla olisi
tullut huolehtia siitä, että läänin kehittämis-
rahan taso säilyisi riittävän korkeana.

Maatalouspolitiikassakin on alueellisesta
ajattelusta luovuttu. Nykyään Lappia koh-
dellaan aivan samalla lailla kuin koko maa-
ta. Ei ymmärretä Lapin ja Kainuun maata-
louden erityisongelmia, ja seuraukset ovat
näillä alueilla viime vuosina varsinkin mai-
donlähettäjien osalta olleet tuhoisia.

Kaiken kaikkiaan voidaan sanoa, että
punamusta hyväosaisten hallitus on tehnyt
linjansa mukaisen budjetin.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Ed. Sarapää antoi ym-
märtää, että kaikki kunnalliseen veroäyriin
kohdistuvat paineet johtuvat valtion toimen-
piteistä. Näin ei kuitenkaan ole. Viime vuo-
sina on kuntiin lisätty palveluvarustusta. On
rakennettu rakennuksia ja tällä tavalla kun-
nille palveluja, uimahalleja ym. On aivan
selvää, että käyttökustannukset tulevat kun-
tien maksettavaksi. Tästä aiheutuu hyvin
suuri osa myös veroäyrin paineesta.

Kun ed. Sarapää sanoi, että läänin kehit-
tämisenraha on pudotettu 70 miljoonaan, tämä
pitää kyllä paikkansa, mutta hän ei huomioi-
nut, että samalla on Keran riskirahoitusta
lisätty 30 miljoonaa markkaa. Eli sillä tavalla
on kompensoitu tämä läänin kehittämisraha.

Ed. Sarapää (vastauspuheenvuoro):
Herra puhemies! Toteaisin ensinnäkin kun-
nallistaloudellisista vaikutuksista, että tuo-
mitsin nimenomaan sen, että kuntien tulon-
muodostukseen on hallituksen toimesta ve-
roudistuksella puututtu. Kuntien veroja on
leikattu. Tämähän on tapahtunut lähinnä
niin, että kunnallisia lapsivähennyksiä ja
perusvähennyksiä on korotettu. Nyt uutena
uhkana on harkintaverotuksen poistaminen,
joka sinänsä on oikea toimenpide, mutta
nimenomaan voimalaitoskuntien osalta se
johtaa kohtuuttomaan tilanteeseen. Kyllä
hallituksen toimenpiteillä on merkittävästi
vaikutettu siihen, että liki sata kuntaa per
vuosi on korottanut veroäyrin hintoja. Ve-
roäyrin hintojen korotukset ovat olleet nor-
maalista suurempia verrattuna edellisiin aikoi-
hin.

Mitä tulee siihen, että Keran riskipääoma-
rahalla, 30 miljoonalla, voitaisiin läänin ke-
hittämisrahaa korvata, niin nämähän kohdis-
tavat täysin eri asioihin. Riskirahathan me-
nevät epävarmoihin yrityksiin. Kun kuunteli
ed. Urpo Leppäsen puheenvuoroa, niin jäi

jopa sellainen vaikutelma, että nämä rahat riittäisivät ehkä pelkästään ed. U. Leppäsen yrityksiin tukemiseen.

Ed. Jokinen: Herra puhemies! Vuoden 1991 valtion tulo- ja menoarvio jatkaa hallituksen johdonmukaista linjaa tuloerojen kasvattamiseksi edelleen. Tämä on jo tällä hetkellä todellinen ongelma vähätuloisille kansalaisille ja erityisen huolestuttava velka- taakan alla elää kituuttaville lapsiperheille ja opiskelijoille.

Hallituksen johdonmukainen rikkaita suosiva linja jatkaa tihutyötään varsinkin maamme pienissä kunnissa ja suuremmissakin, joiden velka on kasvanut hallituksen viimeaikaisten toimien ansiosta. Tästä on seurauksena, että pienituloisimmatkin kansalaiset ovat saaneet kantaakseen kuntien kasvaneet velvoitteet veroäyrin kohoamisen ja liikennemaksujen ym. kunnan palvelujen hintojen nousun myötä. Jopa lasten päivähoitomaksut ovat nousseet.

Hallitus ajaa jälleen myös terveyskeskusmaksuja saadakseen kaikkein vaikeimmassakin asemassa olevat vanhukset ja sairaat ylimääräisen veron maksajiksi. Mikä pahinta, se estäisi hoitoon pääsyn. Totuus tässäkin asiassa on se, mikä jo kerran aikaisemmin eduskunnassa maksua yritettäessä selvitettiin, nimittäin se, että terveyskeskusmaksujen perintä tulee niin kalliiksi, että siitä saatava hyöty eliminoiduu täysin. Ainoa todellinen seuraus tästä lisäveron muodosta jääkin siihen, mikä lienee tarkoitus, että terveyskeskuksesta tullaan hakemaan apua vasta sitten, kun se on jo myöhäistä. Keitä tällainen koskee? Tietenkin kaikkein köyhimpiä eläkeläisiä ja velkaisia nuoriakin perheitä.

Oli todella hämmentävää kuulla, miten myönteisen kuvan valtiovarainministeri Louekoski antoi budjetista. Siinä oli kerrassaan onnistunut tekele hänen mielestään. Miksi se ei olisikin hyvä suurituloisten ja rikkaiden näkökulmasta katsottuna? Elämme sellaista historiallista aikaa, jolloin köyhimmälle kansanosalle jää vain se, mikä putoaa rikkaiden pöydiltä, ja mitä täydempinä nuo pöydät ovat, sitä enemmän on tiputettavaa. Tältä perustalta on nähtävä maan hallituksenkin viimeaikaiset toimet. Mitä paremmin suuryrityksillä ja hyvin toimeentulevilla menee, niin perässä rämpivät sitten muutkin. Jälkeenjääneisyys vain alkaa olla

sitä luokkaa, että edellä menijä ei ole enää näkyvissä.

Yhä useammat suurituloiset ostavat kolmannen talonsa Floridasta tai Espanjasta, kolmannen, koska on myös meren ja järvien rannoilla kotimaassa näitä jo ennestään. Kaiken lisäksi nämä toimet hoidetaan verotajaltakin suojassa. Mutta eläkeläisten lisäansiot ja opiskelijain alle 10 000 markan vuositulot pääsevät verottajan listalle. Luetteloa voisi jatkaa loputtomiin, mutta sellainenhan se on tämän päivän sinipuna vai oliko se sinimusta vallanpito Suomessa.

Toinen ja vakavasti koko kansantaloutta uhkaava tekijä on ollut yhä useammin julkisuudessa. Yritysten konkurssit ovat tulleet jokapäiväisten uutisten oleelliseksi osaksi. Tätä kehitystä ovat pankit nyt lähteneet vauhdittamaan. Lainakorkojen korotukset ovat viimeinen pisara monille suuren velka- taakan olla yrittäville pienille ja keski suurille yrityksille. Vaikka hyvin tiedetään, että nykyinen korkopoliittikka tappaa yhä kiihtyvällä vauhdilla, ei asiaa edes pohdita, kun se kerran on päätetty. Välittömästi yritysten konkurssit tuovatkin pankeille jättipotteja, sillä yleensä aina joku maksaa. Mutta mikä tämän kaaokseen johtavan tien päässä hämmöttää? Se on vakava muistutus myös pankeille.

Kun järjestys jälleen palautuu, saavat pankitkin havaita, että hurjaa vauhtia ylös kii- venneet tilastot menestyksestä alkavatkin py- sähtyä ja kurkotella alaspäin. Nyt on menos- sa se vaihe, jolloin käyrät ovat olleet jyrkässä nousussa. Kun vauhdin hiljentymistä alkaa tapahtua, eivät pankit sitä hyväksy, vaan lisäävät vauhtia keksimällä palvelulisät ja koron huimat korotukset. Tavalliset pien- säästäjät, jotka itse asiassa ovat pankkien voittojen välillisiä kasvattajia, kuten palkka- tilin pankkiin -väki, nostavat olematonta kor- koa. Maamme eläkeläisiltäkin pankit kerää- vät sievoisia summia vuosittain, mutta näistä vaikuttajista ei juuri hiiskuta. Tämän koh- tuuttoman tuen antajat joutuvat kaiken li- säksi maksamaan palvelupalkkion.

Jotta rahastus saadaan täydelliseksi, ovat pankit ilmoittaneet nostavansa myös kuntien lainakorkoja. Koska kunnallisvero ottaa pie- nituloisiltakin, merkitsee tämäkin vähätulois- ten verotaakan lisääntymistä. Se merkitsee myös tariffeihin ja kuntien veroäyrin hintaan huomattavaa korotuspainetta. Luetteloa voi-

si jatkaa niistä uhkatekijöistä, joilla tullaan mittaamaan entistä tehokkaammin pienituloisilta pois -linjaa, sillä jostakinhan on koottava se helpotus ja ne verojen alennukset, joita suurituloiset saavat maan hallituksen päätöksillä ja nyt käsittelyssä olevan valtion tulo- ja menoarvion kautta.

Suomi on Euroopan Japani, ja monia muita muotoja käytetään jatkuvasti kerrottaessa miten hyvin täällä menee. Todellisuudessa tuo väittämä ja mainos on pelkkä kupla, jos katsotaan tavallisen suomalaisen keskivertoperheen ja suuren enemmistön näkövinkkelistä. Tietenkin tuo vertaaminen sopii, jos lasketaan pankkien konttorien upeutta ja määrää. Niitä on jokaisessa pienimmässäkin keskuksessa ja suurimmissa kaupungeissa vähintään jokaisessa kadunkulmassa. Upeaa, koreilevaa rakentamista ja selvää rikkaalta näyttämisen tarvetta. Sitä kyllä löytyy hakemattakin.

Valtavaksi paisunut mainonta on puolestaan se, millä voidaan näyttää, miten suunnattoman paljon liikarahaa todella on. Suomi on mainonnan kohdalla ilmeisesti maailman ensimmäisiä. Mikä merkillinen pätemisen tarve oikeastaan sanelee tämän valtavan mainonnan? Sekö että kaikkien kerrostalojen roskatankit täytetään toinen toistaan paremilla ja värikkäämmillä paperijätteillä, mikä kertoo selväkin selvempää kieltään suunnattomasta tuhailusta? Kenen kustannuksella tämä uskomaton holtittomuus saa tapahtua? Tietenkin ostajien ja kuluttajien, heidänkin, jotka eivät koskaan edes vilkaise mainoksia, heidänkin täytyy maksaa tämän saasteen hinta kaikissa tuotteissa eikä vähiten elintarvikkeissa. Tämäkin on eräs pröystäilynn tunnusmerkki.

Kummallisinta kuitenkin on se, että vaikka vuosikymmeniä on puhuttu ja esitetty mainosveron aikaansaamista, ei sitä ole toteutettu sillä perusteella, että kuluttajat senkin maksavat. On tämä lainsäädäntö ainakin maan hallituksen mielestä vaikeaa, kun näin selvään asiaan ei saada sellaista päätöstä, joka johtaisi ajan vaatimaan tulokseen ja nimenomaan saasteiden vähentämiseen, josta tässä myös on kysymys.

Ympäristö, vesistö ja luonto ovat vakavasti tuhoutumassa, mutta vain puheiden ja suunnitelmien asteella liikutaan edelleen. Tutkittua tietoaakin on kyllä riittämiin, mutta pyhä yksityisomistus estää järkeviin ratkai-

suihin pääsyn. Päästöille ja vesistöjä uhkaaville rakentamisille saadaan poikkeuslupia. Metsien lannoitusta on jatkettu vakavista varoituksista huolimatta. Maanviljelyssä on lisätty lannoitteiden käyttöä yli sopivien rajojen. Tehokkuus täälläkin on eräs ratkaisevasti luontoa kuormittava tekijä. Totta kai siihen mennään, koska halvat ja ilmeisesti verottomatkin ulkomaiset lannoitteet on tuotu Suomeen omien lisäksi.

Suurimmat ympäristön tuhoajat ovatkin ne eniten ylituotantoa tässä maassa aikaansaavat suurviljelmät, joiden omistajat istuvat korkeissa valtion tai kuntien viroissa. Nämä laitokset ja maan laaja puutavarateollisuus yhdessä saavat aikaan sellaisen saasteiden määrän, joka ratkaisee sen, mihin Suomi kulkee. Valitettavasti näiden suuntien miehet ja naisetkin istuvat kaikissa sellaisissa elimissä, missä tulisi valvoa asioita kansan edun mukaan ja valvoa luonnon ja ympäristömme tilaa. Suurella rahalla ja lehdistön sekä muiden tiedotusvälineiden avulla näiden edustus tulee vastaisuudessaakin jatkumaan päättävissä elimissä. Sen verran amerikkalaisia ollaan jo Suomessakin, että rahalla on valtaa jopa demokratian kaventamisessa, ja sen raha kernaasti tekee, koska todellinen kansanvalta tulisi rajoittamaan rahan valtaa, ja tätähän se pelkää, ja se tulee näkymään jälleen lähikuukausina kaikkialla tässä maassa, ovathan vaalit tulossa.

Yksityinen etu ja rahan valta on estänyt jopa järkevän ja vastuullisen liikennesuunnittelun. Rautateiden kehittäminen on jätetty vuosikymmenien ajaksi. Samalla on miljardeja sijoitettu moottoriteihin, joilla nyt raskaat rekat kulkevat kuluttaen kalliit tiet ja levittäen saastepäästöjä Suomen pelloille ja asuma-alueille. Raideliikenteen kehittäminen on todellakin liian paljon myöhässä. Tämän vastuuttomuuden seuraukset tulevat vielä kohtuuttoman kalliiksi Suomen kansalaisille eikä vaan saasteina, rahan menetyksinä ja liikennenuhkina, vaan asumisen kelvottomuutena laajoilla alueilla maassamme.

Suuryritykset ovatkin jo lähteneet ja lähemässä muille markkinoille, sinne, missä saa edelleenkin tehdä, mitä haluaa ja maksaa mitä tykkää, saasteiden vähentämisestä ei tarvitse kantaa huolta eikä liioin Suomen maan ja kansan työllisyyden säilyttämisestä. Suurpääomalla ei ole isänmaata, sillä on vain jatkuva ja kasvava rahanhimo. Kuitenkin

kaikkien näiden ulkomaille siirtyvien yritysten takana ovat miehet, jotka täällä mainostavat isänmaallisuuttaan. Juuri he ovat kuitenkin ensimmäisinä jättämässä vastuun isänmaastaan ja sen kansalaisista suurempien voittojen hämmöttäessä.

Meillä on edessä huolestuttava tilanne ja suuret vaikeudet maan taloutta hoidettaessa, todisteli ministeri Louekoski yhä uudelleen. Ilmeisesti hänkin kantaa huolta vain teollisuudesta ja suurituloisista kuten hänen koamansa valtion ensi vuoden budjetti.

Ainakin pankeista ovat valtaa pitävät kantamassa suurta huolta. Kun vuosivoitot ovat jatkuvasti jyrkästi kohonneet, pitää tilanteen jatkua samaa tahtia sittenkin, vaikka kansa kuinka köyhtyisi. Verotus osaa kyllä olla suurena taakkana kaikkein pienituloisimpienkin kohdalla, sillä veroa on kaikessa, jopa elintarvikkeissa, Suomessa enemmän kuin missään muualla. Syödä sentään pitää kaikkein köyhimpienkin, vaikka silakka saattaa olla joillekin liian kallista.

Joskus tuntuu, ettei hallituksen piirissä ole ketään, jolla olisi jalat sen verran maassa, että tuntisi sen todellisen hätätilan, joka on monille suomalaisille katkeraa todellisuutta jokaisena päivänä.

Ed. Westerlund: Herr talman! Lantbruket genomgår för närvarande en på många sätt mycket besvärlig brytningstid. Överproduktionen har varit speciellt aktuell under den senaste tiden, kanske mera än tidigare, och olika åtgärder för balansering av produktionen prövas. Vi har ett mycket brokigt system för närvarande och kanske ett av de effektivaste är trädesavtalen, som väl av allt att döma för nästa års del kommer att bli något av ett tvång. Det har ju varit tal om cirka 15 procent, eller att i annat fall erlægga en rätt betydande avgift per hektar om man underlåter det.

Vad överproduktionen beträffar så är den ju någonting som lantbruket självt också försöker få nedbantad eftersom vi odlare själva får betala en betydande del av vår arbetsinkomst. Den här andelen har för varje år ökat och så småningom närmar den sig en miljard, vilket är alltför mycket. Under det här året hade vi i träda ungefär 180 000 hektar och av allt att döma var det något lägre än vad som skulle ha varit önskvärt.

Men vi har också andra möjligheter som

inte har prövats och som borde enligt mitt sätt att se prövas. Med tanke på det låga världsmarknadspriiset för närvarande på spannmål, det är ju faktiskt lägre än det har varit tidigare, så borde vi pröva möjligheterna att via u-hjälpen försöka slussa över betydligt större mängder än vad hittills har varit fallet. Den årliga kvoten har legat på ungefär 30 miljoner kilo brödsädesvete i genomsnitt. För närvarande beviljar vi ju inom ramen för statsbudgeten knappa 0,7 procent av bruttonationalprodukten som u-hjälpsstöd. En rätt allmän uppfattning har varit att den här andelen av bruttonationalprodukten borde ökas något och det kunde lämpligen göras genom att åtminstone försöka få en betydande del av det spannmålsöverskott vi för närvarande har som u-hjälpsbistånd, dvs. som livsmedelsbistånd med tanke på att det är många länder som har ett mycket stort och besvärligt problem med sin livsmedelsförsörjning, det skulle vara en välkommen åtgärd.

En annan möjlighet som vi borde pröva är att det är de äldre jordbrukarna som fortfarande brukar sina gårdar. Vi har för närvarande ungefär 10 000 jordbrukare som har fyllt 65 år och som fortfarande bebrukar sina odlingar. Det är frågan om i runt tal 180 000 hektar odlad mark eller ungefär lika mycket som vi hade trädesavtal för under detta år. Jag är säker på att om man åt dessa jordbrukare som inte får någonting annat än sin alltför knappt tilltagna ålderspension skulle erbjuda alternativa möjligheter till hygglig pensionsersättning, så är det högst sannolikt att de också skulle lägga ned driften för sin del. Inte är det enbart av glädje och arbetsiver som de fortsätter att vid rätt hög ålder bebruka jorden, i många fall är det helt enkelt av den orsaken att pensionstryggheten i den mån man nu skall tala om trygghet är alltför knappt tilltagen. Det kan nämnas att för närvarande uppgår ålderdomspensionen, dvs. lantbrukspensionen för män i genomsnitt till 890 mark i månaden och för kvinnor till 459 mark och för de här beloppen skall man betala skatt i vanlig ordning.

Om vi gör en räkneoperation: 10 000 lantbrukare, om man skulle erbjuda dem en alternativ ersättning genom en förbättrad pension, låt oss säga ett enkelt belopp 10 000 mark per jordbrukare, och om alla 10 000 —

det här är naturligtvis ett något teoretiskt resonemang — skulle acceptera det, skulle det vara 100 miljoner mark. Att tråda den areal som vi hade för det här året, 180 000 hektar, kostar redan det flera gånger mera. Varför inte pröva den här lösningen som säkert skulle accepteras? Ätminstone borde man utreda vilka möjligheter man skulle kunna erbjuda genom den här åtgärden.

Sedan en tredje fråga som borde prövas, och det skulle vara väldigt viktigt med tanke på vår miljö. Jag tänker här på etanolproduktion av spannmål, industriproduktion av etanol. Det tekniska kunnandet har vi hos Alko. Där finns alla resurser och förutsättningar för att starta en sådan här produktion. Det är inte något större problem. Problemen är närmast av politisk natur. I många länder världen över pågår nu program för tillblandning av etanol i motorbensinen och den här intensiteten håller bara på att öka. I Brasilien till exempel satsas stort på bränslen innehållande 20 respektive 100 procent etanol. Över 7 miljoner bilar kör med etanolbränslen. I USA finns sedan 1987 gasohol, ett bränsle med 10 procent etanol, och dess marknadsandel har sedan dess bara ökat och ger nu bränsle till cirka 10 miljoner bilar. Det kan nämnas att i Sverige har under flera år gjorts omfattande försök med etanoldrift som nu ytterligare utökats. Under en treårig experimentperiod ersätts dieseldriften inom delar av Stockholm i sin helhet och med etanol testkörts för närvarande 32 bussar i Stockholms innerstad från och med april det här året, alltså med enbart etanol. Tänker till exempel här i Helsingfors, vilken vinning skulle det inte vara att dieselbussarna här skulle kunna drivas med etanol. Hur mycket bättre skulle inte miljön utvecklas av det? Vid jämförelse av en etanolbuss med katalysator och en personbil med katalysator är bussen och bilen lika rena vad gäller kolväten. Däremot har bussen nio gånger lägre koloxidutsläpp, men något sämre värden vad gäller kväveoxider. Men med tanke på att bussen kan ta upp till 50–70 passagerare är bussen i praktiken betydligt mer miljövänlig också i det här hänseendet. Det skulle kunna nämnas också många andra exempel utomlandsifrån, men det må nu räcka med de här. För vår del kan nämnas att etanolen här i huvudsak skulle framställas av spannmål. Med tanke på det överskott

vi har nu skulle det vara en idealisk lösning som inte heller vid integrationen i framtiden skulle leda till några större svårigheter, jag tänker nu rent budgetmässigt och tekniskt, men problemet är naturligtvis politiskt. För en årsproduktion av exempelvis 100 000 ton etanol krävs cirka 450 miljoner kilo korn, vilken mängd under genomsnittliga år produceras från en areal om cirka 140 000 hektar, och då är det ännu fråga om bara en låg tillblandning av etanol.

Jag hoppas faktiskt att regeringen allvarligt överväger de här frågorna. Vi ställde för en tid sedan ett spörsmål tillsammans med min gruppkollega Håkan Malm och svaret vi fick var relativt sett positivt. Det gick ut på att man bör ta upp frågan i samband med uppgörandet av nästa regeringsprogram med tanke på att frågan är av vikt, den berör lantbrukspolitiken, den berör beskattningpolitiken i allra högsta grad, och jag hoppas faktiskt att vi skall kunna uppnå snabba resultat då det gäller inledandet av etanolproduktion här i vårt land.

Aivan lyhyesti totesin ongelmia, jotka meillä on parhaillaan lähinnä viljan viennissä. Hinnathan ovat tällä kertaa huomattavan heikot johtuen monista tekijöistä, ehkä etenkin suuresta muutoksesta, mikä on tapahtunut Itä-Euroopassa.

Totesin, että yksi mahdollisuus olisi, että me kehitysavun yhteydessä voisimme lisätä huomattavasti viljan vientiä moniin maihin, missä viljasta on suurta puutetta juuri tällä kertaa. Budjetin kauttahan me myönnämme hieman vajaat 0,7 prosenttia bruttokansantuotannosta kehitysapuun, ja olen käsittänyt, että meillä on aika laaja yksimielisyys siitä, että tätä voitaisiin hieman kohottaa. Varsinkin nyt, kun meillä on näitä viljamääriä, siinähan olisi yksi erinomainen mahdollisuus toteuttaa tämän kaltaista toimintaa.

Toinen mahdollisuus, mikä pitäisi kokeilla: Meillä on suurin piirtein 10 000 viljelijää, jotka ovat jo täyttäneet 65 vuotta ja jotka edelleen viljelevät maitansa, ja he tekevät sen ainoastaan sen takia, että eläketurva heille on liian pieni. Eläketurva maanviljelijöille, miehille, on tällä kertaa 819 markkaa kuukaudessa ja naisille 459 markkaa kuukaudessa, ja tästä he vielä maksavat verot. Sehän on sinänsä hieno asia, että valtiovarainministeri kuuntelee näitä lukuja, koska nyt hänkin

tietää, miten tilanne on. Minä en usko, että hän edes on kirjaimellisesti ottanut osaa tähän totuuteen. Se on todella karmea.

Tämä on tietysti hieman teoreettinen laskelma, mutta jos me tarjoaisimme vaihtoehtoa, esimerkiksi 10 000 per viljelijä näitten 10 000:n kohdalta per vuosi, sehän olisi suurin piirtein 100 miljoonaa. Esimerkiksi tämän vuodelta osalta, kun meillä oli 180 000 hehtaaria maatalousmaata kesannolla, sehän maksoi muutaman kerran tämän summan. Miksei tätä puolta pohdiskella? Minä olen aivan varma, että me voisimme saavuttaa melkoisia tuloksia.

Lopuksi, herra puhemies, minä esitin mielipiteitä etanolin tuotannon aloittamisesta, joka olisi erittäin tärkeää ja tarpeellista. Meillä on ehdottomasti parhaat edellytykset Suomessa myös toteuttaa se teknisesti, koska Alko osaa hommansa erittäin hyvin, tuotantomenetelmien. Luonnonsuojelun kannalta sehän olisi erinomainen asia. Minä kerroin myös, että esimerkiksi Tukholmassa parhailaan ajetaan — siellä on aika suuri koe käynnissä—32:ta isoa dieselbussia pelkästään etanolilla kolmen vuoden aikana, ja muitakin kokeiluja on aikaisemmin tehty. Tähän meidän pitäisi päästä.

Herra puhemies! Minä halusin näillä näkemyksillä vain esittää mielipiteitä, että meillä toki on mahdollisuuksia hoitaa ylituotanto-ongelmat monella muulla tavalla kuin tähän asti on tehty.

Ed. Kettunen: Herra puhemies! Heti alkajaisiksi haluan kiittää ministeri Louekoskea siitä tiedosta, jonka hän muutama tunti sitten ilmoitti. Käsitkseni mukaan hän ilmoitti, että sosialidemokraateilla on valmiuksia seuraavien vaalien jälkeen olla tuomassa eduskunnalle lakiesitystä kiinteistöveroista. Tämä oli mielenkiintoinen tieto tässä vaiheessa, näin hyvissä ajoin ennen vaaleja, ja tämän tiedon pohjalta varmaankin hyvin monissa tilaisuuksissa kentillä tullaan tästä asiasta keskustelemaan. Olisi myös mielenkiintoista tietää, millä tavalla tähän tietoon ja ehdotukseen suhtautuvat muut suuret puolueet: kokoomus ja myös Suomen keskusta.

Arvoisa puhemies! Puheenvuorossani keskityn lyhyesti lähinnä kehitysalueen, itä- ja pohjoissuomalaisen, näkökulmasta tarkastelemaan budjetin antia. Yleislinjana budjetista

voi todeta sen, että budjetti on varmaankin rikkaille ja hyvätuloisille hyvä budjetti mutta kovin heikosti budjetissa tulee korjauksia ja parannuksia pienituloisille, velkaisille ja vähempiosaisille. He ovat joutuneet budjetissa hyvätuloisten ja rikkaiden korjausten maksamiehiksi.

Erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomen ihmisen näkökulmasta on huolestuttavaa se, että hallitus ehdottaa jo toisen kerran peräkkäin verotuksen lisäämistä moottoripolttonesteille, erityisesti bensiinille, ns. haittaverona 30 penniä litralta. Ihmeelliseksi tämän ehdotuksen tekee nimenomaan se, että samanaikaisesti on kehoitettu ja kannustettu suomalaisia hankkimaan entistä parempia, saastettomampia autoja, ja nyt nämä ostokset sitten, nämä autojen hankkimiset, palkitaan suomalaisille nostamalla bensiinin ylimääraistä verotusta 30 pennillä litralta, ja verukkeena käytetään ns. haittaveroa. Mikäli tämä korotus tulee menemään eduskunnassa läpi, tietää se sitä, että bensiinissä tulee olemaan kaikkien muiden verojen lisäksi ylimääraistä ns. haittaveroa jo yli 70 penniä litralle. Entistä käsittämättömämmäksi tämän asian tuo se, kun tietää, että jatkuvasti Neste vie bensiiniä ulos mm. Ruotsiin noin 60 pennin litrahinnalla. Tämä on todella käsittämätöntä.

Herra puhemies! SMP on toiminut hallituksessa ennen uloskättelyä eräänlaisena tasapainottavana tekijänä. SMP koettiin ainakin kansalaisten toimesta hallituksessa myös vähävaraisimpien, pienyritysten, maaseudun ja erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomen puolestapuhujana. Jos hallitus jatkaisi myös tulevien ensi maaliskuun eduskuntavaalien jälkeen nykyisessä kokoonpanossaan, siis kokoomuksen, sosialidemokraattien ja ruotsalaisten pohjalta, voitaisiin todella hyvällä syyllä puhua Etelä-Suomen ja juppien hallituksesta. Sitähän tämä hallitus tällä hetkellä on.

Tästä juppilinjasta on selvänä esimerkkinä hallituksen suhtautuminen kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen toteuttamiseen ja sen eteenpäin viemiseen. Kun SMP piti tiukasti kiinni lupauksistaan ja tehdyistä sopimuksista, SMP tyyliä ja kylmästi heitettiin kokoomuksen ja demarien toimesta hallituksesta ulos. Viime viikolla sitten sosialidemokraatit hätäpäissään tekivät jo ryhmäaloitteet näistä samoista asioista, joiden vuok-

si SMP käteltiin ulos hallituksen budjettiriihestä, ja seuraavana päivänä naurettavasti noutivat demarit oman aloitteensa pois. (SDP:n ryhmästä: Ei niitä ollut jätetty vielä!) — Jaa, eikö niitä ollut jätettykään vielä? Aha, no se on vielä suurempi virhe sitten se. — Tämän kaiken sosialidemokraatit tekivät Holkerin käskystä. Kun Holkerin eläkekirves vilahti, sosialidemokraatit hätäpäissään pettivät vaalien alla antamansa lupaukset ja paljastivat, että lupaukset ovat täyttä bluffia.

Samalla myös kokoomus paljasti sen, että heidänkin vaalien alla esittämänsä eläkeläislupaukset ovat täyttä bluffia. Niin jämerästi kokoomus myös sosialidemokraatteja jahtasi eläkeläisasiassa. Toivottavasti nyt kaikille eläkeläisille paljastui, että ei kokoomus ole pieneläkeläisten ja vähävaraisten turva. Kokoomus on todellisuudessa, niin kuin monesti SMP:n toimesta on sanottu, suurituloisten vuorineuvoston asialla.

Verotuksen painopisteen muuttaminen progressiivisesta tuloverosta välillisiin veroihin ja samanaikaisesti yläpään progression lieventäminen johtaa lopputulokseen, joka on mahdollisimman huono pieni- ja keskituloisille sekä lapsiperheille. Tällä järjestelmän muutoksella suurituloisten ja rikkaiden verotusta lievennetään ja pienituloisten ja köyhien verotusta kiristetään.

Arvoisa puhemies! Eräiden edellä puhuneiden kansanedustajien tavoin olen myös minä erittäin huolestunut siitä, mitä tapahtuu EY-neuvotteluissa maamme maatalouden ja elintarviketuotannon osalta. Viime päivien uutistiedot mm. televisiossa ja ministeri Salolaisen antamat lausunnot ovat saaneet aikaan huolestumista.

Viime päivinä minua on alkanut myös huolestuttaa se, onko kokoomuksen ministeri Salolaisella edes riittävästi tietoa ja tuntemusta Suomen pien- ja perheviljelmien tilanteesta ja niistä ongelmista, joita tällä yrittäjryhmällä on, tai onko ministeri Salolaisella entisenä tv:n uutisankkurina edes kiinnostusta aktiivisesti paneutua Suomen maatalouden tilanteeseen Euroopan yhdentymässä. Yhä vahvemmin minulle on tullut se käsitys, että neuvottelujohto näissä asioissa on nyt varsin heikoissa käsissä. Kun perushelsinkiläinen on pääneuvottelijana sovittaessa Suomen maataloudesta yhdentymässä Euroopassa, ei voi tulla muuhun kuin tällaiseen käsitykseen.

Ed. Sarapälle totean, että valtion liikelai-

toslaki puitelakina on tehty varsin suuressa yhteisymmärryksessä ja jopa keskustapuo-lueen vaatimuksesta eduskunnassa. Minusta ed. Sarapää näissä asioissa on esittänyt liikaa farisealaisuutta.

Arvoisa puhemies! SMP tulee budjettikäsittelyssä eduskunnassa esittämään realistiset ja tarvittavat korjaukset käsittelyssä olevaan ja valiokuntiin lähtevään valtion tulo- ja menoarvioon tulevalle vuodelle.

Ed. Almgren: Herra puhemies! Suomen ja Neuvostoliiton keskinäisissä suhteissa on vuodesta 1948 lähtien yya-sopimuksella ollut keskeinen sija. Kaikki tiedämme, että sopimus jatkuu vielä monet vuodet, eikä Suomella ole mitään tarvetta avata keskustelua sopimuksen luonteesta tai sen sisällöstä. Jos Helsinki tekisi aloitteen, syntyisi kenties vuosia kestävä neuvotteluprosessi, jonka lopputuloksesta ei ole mitään varmuutta. Tänä on todettava, että yya-sopimus ei ole estänyt Suomea kehittämästä itseään ja Suomen suhteita kaikkiin ilmansuuntiin on voitu kehittää vapaasti. On aikanaan liitytty Pohjoismaiden neuvostoon, YK:hon ja myös Euroopan neuvostoon. Uskaliaimmat puhuvat tänään jo aivan avoimesti liittymisestä Euroopan yhteisöön.

Vielä runsas vuosi sitten, kun eduskunnan ulkoasiainvaliokunta vieraili Itävallan Wienissä, ihmeteltiin valtuuskunnan keskuudessa suureen ääneen Itävallan menettelyä, kun se ilmoitti eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan valtuuskunnalle, että se aikoo jättää jäsenanomuksen EY:n komissiolle. Näin sitten tapahtuikin heinäkuussa 1990. Suomessa tapausta pidettiin uskomattomana ja hoettiin, että jäsenyys ei voi olla sopusoinnussa Itävallan valtiosopimuksen kanssa vuodelta 1955. Aika tekee tehtävänsä uskomattoman nopeasti nykymaailmassa. Tänä tiedämme, että Neuvostoliitto suosittaa yhtyneen Saksan valitsemista YK:n turvallisuusneuvoston pysyväksi eli kuudenneksi jäseneksi. Pelätty Saksa pääsee erinomaisiin armoihin nimenomaan Moskovassa. (Ed. Rinne: Niinhän se kävi 50 vuotta sitten!) — Jokainen muistaa, että yya-sopimuksessa nimenomaan Saksa mainitaan pahana mörkönä, eikö totta, ed. Rinne? — Entäpä, jos Neuvostoliitto tekee aloitteen, jossa todetaan, että yya-sopimus oli sekin vain aikansa lapsi. Mitäs me sitten sanomme?

Valtioiden ystävyys-suhteita ei sittenkään rakenneta juhlallisten sopimusten ja julistusten varaan. Ystävyys riippuu aivan muista tekijöistä. Elävä elämä osoittaa, että jos ystävyystyö jatkuvasti jankuttaa, varsinkin liturgisin sanakääntein, syntyy pikemminkin epäilyksiä. (Ed. Holvitie: Näin on!) Joutuukin tänään kysymään myöhäisenä hetkenä eduskunnassa: Onko ulkopoliittinen johtomme varautunut siihen, että aloite varovaisesti sanottuna yyy:n modernisoinniseksi tulee Moskovasta? Ettei vai kävisi niin kuin kauppa-apulaiselle, joka ilmoitti menevänsä kysymään neuvoa johtajalta siitä, miten pitää menetellä, kun asiakas tahtookin maksaa televisionsa käteisellä.

Tänään on Helsingissä pidetty kokous, jossa todettiin hälyttävä seikka. Rikollisuus ja huumeiden käyttö on viimeisen kymmenen vuoden aikana kasvanut tavalla, jolle ei löydy vertaa historiassamme. Höltyneet käsitykset siitä, mikä on oikein ja mikä väärin, alkavat kantaa karvasta hedelmää. Kristillinen liitto on uudelleen ja uudelleen varoittanut kehityksen suunnasta. Eihän meitä tietenkään ole uskottu. On vedottu uuteen, uljaaseen aikaan ja uuteen moraliin ja toisaalta on huiskittu käsitteillä vanhakantainen ja moralistinen. Epämääräisin haukkumasanoin on halvennettu niitä, jotka ovat hyvissä ajoin nähneet, mitä tuleman pitää, kun ei tahdota asettaa mitään pidäkkeitä väärälle menolle.

Kun jo vuosia, vuosia sitten olemme pyytäneet esimerkiksi lisää poliisin virkoja, joista esimerkiksi ed. Aittoniemi aivan aiheellisesti on tänään puhunut, juuri niitä, joita poliisi itse on pitänyt vähimmäisvaatimuksena, niin mitä meille on sanottu? Ahaa, ollaanko luomassa poliisivaltiota? Jokainen täysin oikea vaatimus on suurieleisesti ja nykysanoja viljellen runtattu. Kuitenkaan mitään rakentavia vaihtoehtoja ei ole esitetty, vaihtoehtoja, joilla olisi ohjattu kehitystä oikeaan ja terveeseen suuntaan.

Tänään kello 17.30:n uutisissa ilmoitettiin, että Ruotsin sosiaalhallitus on joutunut pyytämään eräät varustamot neuvotteluun, koska laivoilla myydään alkoholia alaikäisille ja muutoinkin meno suurilla autolautoilla on sellainen, että liiallinen alkoholinkäyttö häiritsee niitä matkustajia, jotka tahtovat eläytyä laivamatkaan aivan toisenlaisella tavalla. (Ed. Rinne: Sehän on demarien holhousval-

tio!) — Ruotsin sosiaalhallitus vaatii tarkastuksia, sosialidemokraatti, ed. Heikki Rinne, jotta säädöksiä noudatettaisiin. — Äsken mainittujen uutisten mukaan varustajat ovat närkästyneitä ja vetoavat siihen, että meno on kuulemma vielä hurjempaa maissa. Miksi sellainen veruke pyhittäisi verovapaan myynnin vesillä? (Ed. Rinne: Raha pyhittää! Mammona pyhittää!)

Samalla meilläkin käydään alkoholipoliittista keskustelua, jossa vaaditaan yhä vaipaampaa alkoholin saatavuutta. Viini maitokauppoihin, (Ed. Aittoniemi: Totta kai!) huutavat poliitikot — niin kuin, pahaa pelkään, ed. Aittoniemikin tekee. — Tosiasioita ei tahdota nähdä. Kulutus kasvaa kasvamis-taan, ja viisaat tarjoavat valistusta. Raittius- ja alkoholiasian neuvottelukunnan esityksistä ei ole kelpuutettu ainuttakaan. Hiukan haistellaan promillerajoja, kun rattijuoppojen aikaansaamat vammautumiset ja kuolemat kasaantuvat harteille. Todellisuudessa kuitenkin alkoholipoliittinen liberalismi painaa päälle eikä todellisiin syihin oikein uskalleta puuttua. Muistetaan kyllä se lääketieteen edustajien esittämä totuus, että kulutuksen kaksinkertaistuessa vauriot nelinkertaistuvat. Alkon arvovaltaiset tutkijat ovat todenneet, että valitettavasti tämän kansan juomatottumukset ovat sellaiset, että viinit eivät tule väkevien tilalle, vaan niiden lisäksi.

Herra puhemies! Olin iloinen siitä, että näin äsken herra valtiovarainministerin aitiassa, sillä nyt minulla olisi ollut hänelle poikkeuksellisen tärkeää asiaa. Hän ei nyt kuitenkaan ole enää siinä. Hänellä on varminkin jokin muu tärkeä asia. Uskon, että hän saa jostakin kuulla sen vetoomuksen, jonka hänelle nyt esitän. Se on ikivanha asia, ja olen sen monta kertaa tältä paikalta sanonut, mutta perusteluni onkin se, että meillä on nyt uusi valtiovarainministeri.

Lapsilisiä nostetaan ensi vuoden lokakuussa 22 prosenttia. Se on hyvä luku. Hallitus on päässyt aika pitkälle lapsilisien korottamisessa. Siitä hallitusta haluan kiittää ja onnitella. Tietysti on hyvä muistaa sekin tosiasia, että tästä noususta hallitus saa osaltaan kiittää kristillisen liiton eduskuntaryhmää, joka sai läpi vaatimuksensa lapsilisien korottamisesta 17 prosentilla 1.10.1988 alkaen. Hallitus tarjosi silloin 13 prosenttia. Mutta se oli silloin. Nyt jälleen kerran puutun lapsilislain räikeään epäkohtaan.

Tässä on nyt se vetoomukseni, herra valtiovarainministeri:

Suomalaislapset eivät ole tasa-arvoisessa asemassa lapsilisän suhteen. Ulkomailla asuvat lähetystyöntekijöiden lapset eivät saa lapsilisää. Kun lapsilisälaki säädettiin, kirjoitettiin, että lapsilisää maksetaan Suomessa asuvalle lapselle. Kun lapsilisälain täytäntöönpanoasetus annettiin 1948, elettiin olosuhteissa, joissa ei voitu ennakoida tulevaisuutta. Suomi joutui kuitenkin jo silloin lähettämään mm. virkamiehiään ulkomaille. Niinpä kirjattiin säädöksiin seuraavaa: "Suomen valtion palveluksessa ulkomailla olevan henkilön lapsi, joka on Suomen kansalainen, katsotaan kuitenkin Suomessa asuvaksi, vaikka hän oleskelsikin isänsä tai äitinsä mukana ulkomailla."

"Suomen valtion palveluksessa" -käsite sai aikojen saatossa tulkinnan: Henkilön katsotaan olevan Suomen valtion palveluksessa, jos työnantajana on Suomen valtion hallintaan kuuluva viranomainen. Sellaisia ovat Suomen Pankki, Kela, ministeriöt, keskusvirastot, MEK, Merentutkimuslaitos, yliopistot ja korkeakoulut ja sen tapaiset. Kummallista mielestäni on, että mukaan eivät mahdu yhtiöt, joissa valtio on omistajana, eivät kansainväliset järjestöt eivätkä lähetys- ja kansalaisjärjestöt.

Kuten sanoin, olen puuttunut tähän epäkohtaan monta kertaa. Myönnän luulleeni, että hallitus viimeinkin on saanut piston sydämeensä ja tekisi parannuksen. Viime syksynä samaan aikaan nimittäin tuntui siltä, että silloinen valtiovarainministeri olisi ottanut asian oikein sydämelleen, vaan ei. Miksi tällaisen sosiaalisen epäkohdan annetaan jatkua, vaikka hallitus on tullut tietoiseksi tästä epäkohdasta. Olen antanut Ruotsista saatavan ilmaisen neuvon. Siellä säädetään: "Mukana seuraava ruotsalaisen lähetystyöntekijän tai papin lapsi, jos lähetystyöntekijä tai pappi muusta syystä on kiinnitetty työhön ulkomaille, katsotaan jatkuvasti täällä asuvaksi, jos oleskelu kestää korkeintaan kolme vuotta."

Herra valtiovarainministeri, ettekö voisi viimeinkin puuttua tähän asiaan ja osoittaa sosiaalista oikeudenmukaisuutta? Antakaa virkamiestenne laskea kustannukset, tuokaa ne julki ja muuttakaa säädökset oikeudenmukaisiksi. Summa, joka meidän olisi maksettava, jotta kaikki suomalaiset lapset pää-

sisivät samaan oikeudenmukaiseen asemaan, ei ole kovin suuri.

Moneen kertaan on tänään puhuttu maa-seudulta katoavista posteista. Uhka on niin julma, että eräät pienet kunnat näyttävät jäävän kokonaan ilman omaa postia. Syrjäseuduilla asuvat ihmiset eivät jaksa uskoa palvelujen paranemiseen. Heillä ei myöskään ole varaa maksaa kotiinkannosta. Tätä palvelumuotoahan on suositettu yhdeksi vaihtoehdoksi postikonttoreiden lakkauttamiselle.

Herra puhemies! Pitäisiköhän ministerit ja meidät kansanedustajatkin panna sapattivuodeksi postittomaan ja kaupattomaan syrjäkylään. Silloin saattaisi valjeta, mitä palveluiden "paraneminen" käytännössä tarkoittaa.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ensinnäkin haluan todeta vanhan perinteen mukaisesti ed. Almgrenille, kun hän puhui alkoholipolitiikasta, että Suomessa on yritetty kieltolakia, Suomessa oli pitkään juopumus rangaistava. Muistan aikanaan poliisimiehenä, kun Tampereen kaduilla katseltiin, kun ajeltiin autolla, heittääkö se jalka vai eikö. Jos oltiin sitä mieltä, että se saattaa heittää, niin otettiin kyytiin ja tällaista. Se oli sitä vanhaa hyvää tai huonoa aikaa. Joka tapauksessa alkoholin käyttöön on suhtauduttu aina tietyllä tavalla negatiivisesti ja tietysti tulee suhtautuakin. En minä sitä puolusta.

Mutta minä lähtisin siitä, että kun mikään ei ole tuottanut parempaa tulosta, vaan kaikki menee aina huonompaan suuntaan, niin olisikohan vuorossa liberalisoinnin aika eli vapaampi alkoholipolitiikka alkaen ehkä mietojen viinien tuomisesta tavarataloihin. Voisihan sitä kokeilla. Eihän se kovin maata syrjälleen nyt käännä, jos kokeiltaisiin, kun kaikki muut on kokeiltu. Hammassärkyyntä ennen kokeiltiin jotakin. Kun kaikki konstit oli kokeiltu, niin sitten kokeiltiin jotakin muuta.

Ed. Almgren, tällainen vanhakantainen ajattelu ei ole ehkä hyväksi.

Ed. Almgren (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä tiedän vanhastaan, että me olemme ed. Aittoniemen kanssa tästä asiasta eri mieltä. Mutta asia, josta soisin hänenkin kantavan huolta, on se tosiasia,

että Suomi on niitä maita, joissa kulutus jatkuvasti kasvaa. Jos nyt saatavuutta lisätään, niin kaikki tähän asti kuuntelemaniantuntijat ovat olleet minun kanssani yksimielisiä siitä, että saatavuuden helpottuminen lisää kulutusta. Tästä ovat niin alkoholipolitiikan tutkijat kuin lääketieteenkin edustajat kanssani olleet samaa mieltä.

Ed. Aittoniemelle olen myös monta, monta kertaa sanonut, että en henkilökohtaisesti eikä edustamani puoluekaan ole kieltolain kannalla. Olen sanonut ja sanon uudelleen, että kieltolaki on mahdollinen vain henkilökohtaisena kieltolakina. Olkoon syy mikä tahansa, että ihminen kieltäytyy alkoholista, siihen en ota nyt kantaa, olkoon syy mikä tahansa, mutta jos hän kieltäytyy, niin hän on tehnyt "henkilökohtaisen kieltolain". Se on ainoa mahdollinen kieltolaista puhuttaessa.

Ed. Antvuori: Herra puhemies! Hallituksen budjettiesitystä on moitittu löysäksi, suurituloisia suosivaksi, kansalaisten perusturvaa heikentäväksi jne. Vaikea sanoa, kuinka paljon totuutta on näissä kriittisissä kannanotoissa. Ilmeisesti näissä oloissa ja nykyisessä budjettikäytännössä hallituksen esitys on kuitenkin kohtuullisen hyvä ja realistinen.

Mitä tulee koko budjettikäytäntöön kaikkineen, se voi herättää meissä yksittäisissä päättäjissä ja ryhmissäkin voimattomuuden tunnetta. Siinä määrin pieniltä tuntuvat vaikutusmahdollisuudet merkittäviin sisältösymsyksiin.

Tuntuukin, että budjetin lähetekeskustelun tulisi koskea talousarviota vuodelle 1992, jolloin olisi realistisia mahdollisuuksia vaikuttaa näilläkin keskusteluilla asioihin. Toisaalta tietysti, kuten viime vuosi on osoittanut, asiat muuttuvat hyvin nopeasti ja siinä mielessä lyhytjännitteisyyskin joskus puoltaa paikkaansa.

Budjettirutiinissa omasta puolestani ainakin koen hankalimpana ns. automaattisen lakeihin sidotun lisäysjärjestelmän. Lisäyksiä tai paikkauksia tehdään automaattisesti eikä inventaarion paikkaa tunnu löytyvän. Tällä tavoin julkisen sektorin kakkua kasvatetaan kohtuuttomasti tai mahdollisesti väärillä kohdilla. Tällä tavoin kansalaiset voivat kokea epäoikeudenmukaisuutta tai automaatio voi lisätä passivoitua niin kunnissa kuin

yksityisissä ihmisissäkin. Tässä valossa budjettikäytäntö on liian lyhytjännitteinen. Budjettilakeja ja suuria kokonaisuuksia kuten verouudistusta ei ole yhden hallitus- tai yhden eduskuntakauden aikana mahdollista viedä parhaalla mahdollisella lopputuloksella päätökseen.

Nykyisessä kansantalouden tilanteessa ja varsinkin viimeaikaisten ennusteiden valossa julkisen sektorin kasvattaminen tuntuukin kevyeltä. Vaikeata on ymmärtää muuta kuin lakisidonnaisuuksina esimerkiksi työministeriön melkoiset kasvupaineet varsinkin, kun ei aivan kattavasti kyetä vakuuttamaan siitä, että lisävoimavaroilla taataan toisaalta työvoiman saanti ja toisaalta ennalta ehkäistään mahdollista laman mukanaan tuomaa työttömyyttä.

Nykyisessä kovassa kansainvälisessä ja alati muuttuvassa tilanteessa tuntuisi ensiarvoisen tärkeältä suunnata kaikki mahdolliset voimavarat alueille, joilla voidaan synnyttää uusia pysyviä työpaikkoja ja joilla voidaan tukea kansainvälistä kilpailukykyämme.

Nämä ns. suurremontit ovat meille päättäjille vaikeita kysymyksiä. On vaikeata asettaa kaiken yläpuolelle ja pyrkiä näkemään pitkällä tähtäimellä maan ja kansalaisten etu varsinkin, kun tämän kaltaiset päätökset vaativat usein hyvin kipeänkin tuntuista leikkauksia. Rohkeutta ja kauaskatseisuutta olisi kipeästi tarvittu asuntopolitiikkaamme, maatalouspolitiikkaamme, hintapolitiikkaamme, rahapolitiikkaamme jne. Vaatimuksia on kyllä huudettu milloin miltäkin taholta hyvin suureenkin ääneen, kuten esimerkiksi KTM:n taholta maatalouspolitiikkaamme kohtaan ja aivan oikeutetutkin.

Suurin päivälehtemme julkaisi jokin aika sitten Helsingin kaupungin asuntotuotannon kilpailupolitiikan todellisuuden. Todellista kilpailua ei ole eikä edes haluta kaikista hurskaista puheista huolimatta. On helppo osoittaa syntipukkeja milloin mistäkin. Pääasia, että ollaan hiljaa kuin hiiret loukussa silloin, kun tullaan oman alueen ns. terveen kilpailun ja yrittämisen sektoreille.

Suomi on pieni, hyvä maa monessa mielessä. Joskus kuitenkin tulee tunne, että pieni ei aina ole kaunista vaan saattaa tuoda itsekkäitä nurkkakuntaisia ideoita yhteiskuntaamme. Kaikki tuntuvat olevan jollakin tavoin kytkennässä toinen toisiinsa, me po-

liitot, rakennusliikkeet, pankit, ay-liikkeet, työnantajajärjestöt, keskusliikkeet jne. Piiri pieni pyörii. Tässä piirileikin huumassa voi vain käydä niin, että kansalaisten tarpeet jäävät taka-alalle tai heistä tehdään jopa syntipukkeja, jos pyöritys rupeaa ontumaan. Niinhän on käynyt. Esimerkiksi Suomen Pankki on syyttänyt kansalaisia kulutusjuhlasta ja ilmoittanut, että rahamarkkinat oli vapautettava ja jos ajankohta oli väärä, he eivät voi siitä ottaa vastuuta. Kuka sitten? Kansalainenko? Jos Suomen Pankissa istuu lähes 70 alan gurua eikä siellä ole niitä näkemyksiä, niin missä sitten?

Pankkimaailmamme kuva on huonompi kuin koskaan eikä ihme. Kyllä kai yksityisen ihmisen on vaikeata ymmärtää pankkien nykyistä porua opintolainoista, asuntolainoista, palvelumaksuista jne., kun samaan aikaan puhutaan kymmenien ja satojen miljoonien tappioista mitä mutkikkaimmissa nurkanvaltaus- ja Kouri-operaatioissa. Ovatko puheet esimerkiksi opintolainojen korkojen korotuksista missään suhteessa mihinkään, kun valtio vielä on takuumiehenä, niin että kaiken järjen mukaan niistä ei voi saada takkiinsa? Sen sijaan haaviin voi kyllä jäädä koko joukko mitä uskollisimpia nuoria tulevaisuuden pankkiasiakkaita.

Pörssimme on lamassa, ja on esitetty, että sitä pitäisi elvyttää. Laman suurin syy lienevät juuri pankkien ja vakuutuslaitosten melkoiset operaatiot viime vuoden aikana. Nyt kaikki on jäädytetty ja kenen nahoissa se eniten tuntuu? Luonnollisesti taas yksityisen kansalaisen, joka sijoitti pienet säästönsä osakekauppoihin.

Tämän kaltaisen kritiikki on ehkä kärjistettyä ja ehkä liian mustavalkoista ja ehkä asiantuntematontakin, mutta kuitenkin ymmärtämystä tavallisen ihmisen puolesta kaikkea tätä pikku piirien pyöritystä kohtaan. Jos yksittäinen kansalainen tuntee voimattomuutta ja hämmennystä, niin kyllä täytyy sanoa, että tässä budjettisysteemissäkin yksittäinen päättävä tai pikemminkin yksittäinen hallinnoija on välillä huuli pyöreänä.

Yksi esimerkki vielä pienistä piireistä ja pyörityksistä. Viime aikoina on hyvinkin voimakkaasti kritisoitu kehitysyhteistyötämme. On puhuttu rahamääristä, mutta myös sisällöistä. Hämmästyttävintä näissä keskusteluissa on ollut se, että ne virkamiehet ja tavallaan asianosaiset, jotka näiden asioiden

päällä istuvat, kritisoivat itse omaa työtään. En tiedä, mikä hana on suljettu tai mistäpäin tuulee, mutta tuntuu hämmentävältä eikä enää tiedä, mihin uskoisi, vai olisiko sittenkin viisainta uskoa ihan omaan maalaisjärkeen ja todeta, että on korkea aika analysoida koko kehitysapu ja vielä sillä evästyksellä, että jos puhutaan kehitysavusta, olkoon se sitä ja sillä tuettakoon nimenomaan köyhiä maita näiden ehdoilla. Jos käydään kauppaa, tehtäköön se sitten muilla kuin kehitysyhteistyörahoilla.

Ilmeisesti suuret remontit ja muutokset ovat meille liian vaikeita ja pitkän tähtäimen merkittävät muutokset liian uskaliaita ja ilmeisesti näitä omia pyörityksiä ei osata pysäyttää, vaan tarvitaan jokin ulkopuolinen, suurempi voima. Ehkä EY-kuviot tuovat moneen asiaan ratkaisun. Se hyvä puoli kai olisi EY-jäsenyydessäkin, joskin on surullista todeta oma heikkous ja antaa jonkin ulkopuolisen voiman tehdä vaikeat päätökset omasta puolesta.

Ed. Siuruainen: Arvoisa rouva puheemies! Tasavallan vuotuista budjettia voidaan arvioida monella tavalla. Eräs tapa on pyrkiä löytämään peruslinjoja, joita kukin hallitus toteuttaa yhteiskuntapolitiikassaan.

Lähetekeskustelussa oleva vuoden 1991 valtion tulo- ja menoarvio osoittaa punamustan yhteiskuntapolitiikan peruslinjan. Lyhyesti tulkittuna budjetti on keskittävä, hyväosaisia suosiva, kansantalouden perusteita murentava ja hyvin epäsosiaalinen. Väljäksi tehty budjetti tukee keskuksia, tuotantoelämän kapeita sektoreita, eräitä niistä, ja varakkaita yhteiskuntapiirejä. Pelkkänä yliopistomiehenä voisin olla budjetin antiin tyytyväinen, mutta pohjoissuomalaisena kansanedustajana en sitä voi olla. Vallan huumassa ja vailla käytännön elämän tietoa laadittu budjetti ei vastaa varsinkaan maan syrjäisimpien alueiden perustarpeita.

Ed. Esko Aho ryhmäpuheenvuorossaan esitti keskustan kannan budjetin syvistä ongelmista suhteessa yleiseen talouspolitiikkaan ja kansantalouden tilanteeseen. Suomen talouden korjaaminen tulee olemaan mittava haaste mille tahansa vaalien jälkeen muodostettavalle hallitukselle. Laskusuhdanteessa ja Euroopan muutosten aallokossa Suomen talouden korjaaminen ei tule olemaan helppo tehtävä. Tilannetta ei korjata valtiopolitiikal-

la, vaan parhaalla mahdollisella asiantunteuksella ja mahdollisimman laajalla puolueiden yhteistyöllä.

Pohjois-Suomen ja itäisten maakuntien kannalta koko Holkerin hallituskausi on ollut hyvin kohtalokas. Pääkaupunkiseudun ja maakuntakeskusten kasvaessa syrjäseutujen ihmisten elämään ei ole juuri herunut kermää eikä hunajaa. Elämää ovat kiristäneet huonon talous- ja aluepolitiikan seuraukset, pysyvien työpaikkojen vähentyminen, velkaantuminen, korkea korkotaso ja palvelujen siirtyminen yhä kauemmaksi ihmisistä.

Hallituksen toimenpiteet ovat järkyttäneet syrjäseutujen ihmisten perusturvallisuutta, ei ainoastaan toimeentulon varmuutta vaan myös välttämättöimpien palvelujen saantia. Holkerin hallituksen eteläsuomalaiset ministerit eivät ole jalkautuneet kehitysalueiden ihmisten arkeen. Puheet ongelmista on ylevästi kuitattu mustamaalaamiseksi ja tuomiopäivän julistamiseksi.

Käsittelyssä oleva tulo- ja menoarvio on Holkerin hallituksen selkein irtiotto vastuusta hoitaa Pohjois- ja Itä-Suomen, erityisesti niiden maaseudun, asioita. Hallituksen politiikka on lyhytnäköistä ja taitamatonta tässä suhteessa.

Hallituksen taitamattomuus, jopa paha tahto, koetaan kipeänä tasapaksussa maatalouden supistamispolitiikassa. Pohjoinen maatalous on jähmetetty maitokiintiöillä, pellonraivaus-, rehu-, valkuais- ja rasvave-roilla ja nyt uhkaavalla pakkokesannoinnilla. Tilojen antama toimeentulo on laskenut, mitä syventää maatalouden resursoinnin heikkeneminen. Tuotannon raju supistaminen kurjistaa väestöpohjan ja on jo nyt uhkaamassa paikallisen metsä- ja palvelutyövoiman saantia.

Alleiviivaan tässä yhteydessä jälleen kerran sen, että maaseudun pienyritystoiminta ja liitännäiselinkeinot eivät takaa pohjoisen maaseudun asuttuna säilymistä, se tullaan näkemään. Hallituksen on syytä muistaa, että Suomen vahvuus pääsääntöisesti on täsmälleen kahdessa asiassa: maan kehityvissä väestössä ja metsävaroissa. Asutusrakenne on turvattava näidenkin asioiden vuoksi maan kaikissa osissa.

Hallitus lisää aivan oikein metsien painoarvoa maaseudun kehittämisessä. Myönteistä kehitystä estää kuitenkin ylikorkeaksi säädetty metsävero ja puukauppojen lähes

täydellinen pysähtyminen tänäkin vuonna. Budjetissa ei ole hievahdettukaan edistämään Pohjan Sellun nopeuttamista tai turpeen käytön lisäämistä energian tuotannossa. Holkerin ja Paasion Oulussa antamat kesälliset lupaukset Pudasjärven turvevoimalasta loivat alueelle toivoa, mutta näyttävät osoittautuvan jälleen kerran vaalikupliksi. Valmiudet hankkeen toteuttamiseen ovat olemassa, mutta poliittista tahtoa vain puuttuu.

Hallituksen epäonnistunut talouspolitiikka on yrittäjien ja yritysten riesana. Korkea korkotaso rassaa välittömästi lähes kaikkia kansalaisia. Sosiaaliturvamaksuja korotetaan ja välillisiä työvoimakustannuksia lisätään. Joka päivä kaatuu nykyään useita yrityksiä. Suuret konsernit lomauttavat ja työttömyys on uhkaavasti lisääntymässä. Kipeimmin aikojen huonontuminen kohtelee kehitysalueiden vasta-alkaneita yrittäjiä. Niiden ongelmaksi osoittautui myös nopea kansainvälistyminen.

Hallitus on heikentänyt aluepolitiikkaa vetämällä tukia etelämmäksi ja supistamalla erityisalueita. Hallitus on ilmaissut halunsa uudistaa suomalainen aluepolitiikka EY:n harjoittaman infrastruktuurin politiikan suuntaan. Tämä ei voi olla oikea linja suomalaisen kansallisen aluepolitiikan toteuttamisessa.

Holkerin hallitus vetää julkiset palvelut yhä kauemmaksi syrjäseutujen ihmisiltä. Lähes 2 000 postitoimipaikan sulkeminen on käsittämätöntä. Ne on pystytty hoitamaan myös talouden paljon huonompina aikoina. Mikäli sekoilujensa jälkeen Postipankki keskittää palvelunsa, on kyseenalaista, pitääkö valtion rahaliikenteen enää olla siellä. Tuskin!

Sotilashallinto on jo keskitetty, oikeus- ja poliisihallintoa parhaillaan keskitetään. Enää ei käytännössä ole varmaa, saako uhattu kansalainen poliisin apua lähikunnistakaan monenkaan tunnin kuluessa.

Hallinnon keskittämisen säästöt saa valtio ja kustannukset maksaa apua tarvitseva kansalainen vuoden alussa yhä kalliimman polttoaineen, yhä harvemman linja-autoverkoston ja yhä pitempien matkojen vallitessa. Toivottavasti hallituksen esittämä museoautoverojen helpotus koskee myös syrjäkylien köyhien ihmisten vanhoja Ladoja. Hallitus ei kerta kaikkiaan tajua, mitä päätöksiä se kansalaisten kannalta on tekemässä.

Keskittyminen vaatii lisäinvestointeja. Rakennemuutoksen nopeuttaminen on ylittänyt asuntotuotannon, lisännyt kustannuksia, kiihdyttänyt inflaatiota ja kärjistänyt taloudellisia sekä sosiaalisia eroja. Maassa on noin neljännesmiljoona eläkeläistä, joiden eläketulo on yhä edelleen alle 2 000 markkaa kuukaudessa. Opiskelijoiden asuntotilanne on kurja, ja yhä kasvavien opintovelkojen saanti nykyisellä korkotulolla jää usein tällä hetkellä haaveeksi. Hallitus panostaa aivan oikein tietotaitoon, mutta ei opiskelijoihin, jotka siitä kohta vastaavat. Tässäkin hallitus laiminlyö tyhmästi Suomen perusvoimavarojen käytön.

Rantojensuojelusta ja ympäristökysymysten marssijärjestyksestä voi hallituksen kanssa olla vain eri mieltä: ensin saasteet ja päästöt kuriin kotimaassa ja lähinaapureissa, sitten suojelualueiden muodostamiseen yhteistyössä maanomistajien ja ennen kaikkea valtion, kuntien, seurakuntien ja mahdollisesti yksityisten kanssa. Holkerin hallituksella tuskin on oikeutta ilmoittaa juhlallisesti, että vain nyt omistavilla on oikeus kesäpaikkaan myöskin tulevaisuudessa, ei niillä, joilla huvilaa ei vielä ole. Keskusta ei hyväksy, että ympäristöpolitiikkaa tehdään kirjoituspöytätyönä ja salassa maanomistajilta, kansalaisilta, varsinkaan aikana, jolloin entisiä velvoitteita on runsaasti roikkumassa ja lunastamatta.

Arvoisa puhemies! Holkerin hallituksen esillä oleva budjetti on liian väljä, epäsosiaalinen ja alueellisia eroja kasvattava. Yhteiskuntapolitiittinen linja on kyseenalainen, kun arvioidaan alueiden ja elinkeinoryhmien tarpeita. Kipeimmin budjetti puristaa kehitysalueiden maanviljelijöitä, metsureita, yrittäjiä, tavallisia duunareita ja eläkeläisiä. Onkin kysyttävä ihan vakavasti: mitkä tahot ovat hallituksen politiikan ystäviä?

Maanviljelijät ja metsänomistajat tuskin etelän suuria lukuun ottamatta. Yrittäjät tuskin. Liian kipeänä koskettaa liikevaihtoverotus, työvoimakustannukset ja korkea korkotaso. Työntekijät? Verotus kevenee -tiedote ja korot eivät vedä myötäkarvaan heidänkään kohdallaan tämän hallituksen aikana. Eläkeläiset? Kansaneläkeuudistuksen neljäs vaihe ja perusturva ovat vielä toteuttamatta, ja tämä rassaa. Lapsiperheet ja opiskelijat tuskin. Asunto- ja korkoloukku ovat liian puristavia. — Hallitus löytää

ystävänsä hyvätuloisten joukosta. Heidän asemansa kohentuu entisestään mm. marginaaliverouudistuksen myötä.

Arvoisa puhemies! Jotta valtion tulo- ja menoarvioesitys vuodelle 1991 olisi taloudelliseen tilanteeseen sopiva ja oikein painotettu, siihen tulisi tehdä jatkokäsittelyssä varsin suuria muutoksia. Keskusta on mielihyvin tukemassa SDP:n viime torstaina avaamia uusia avauksia.

Ed. Rinne (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tässä äsken kysyttiin, kuka mahtoi olla hallituksen ystävä. Hallituksen ystävä on tietysti Margaret Thatcher, joka vieraili täällä. Varmasti monet ovat nähneet ystävällisen vastaanoton ja maailmankuulun käsilaukun, jossa mammonan liitonarkkia täällä kuljettettiin.

Ed. Mäkelä: Arvoisa puhemies! Koska hallitus pitää riittävästi huolta ensi vuoden tulo- ja menoarvioesityksen kehumispuolesta, tarkastelen sen lisäksi, mitä SMP:n ryhmäpuheenvuorossa jo esitettiin, budjettiesitystä sen puutteiden ja heikkouksien osalta.

Budjettiriiheen lähdettäessä valtiovarainministeri Matti Louekoski kertoi, että ensi vuoden budjetti on rakennettu niin tiukaksi, ettei siihen ole mahdollisuutta saada uusia suuria menolisäyksiä. Tämä oli myös veruke, jolla kaikki SMP:n tärkeänä pitämät korjausesitykset budjettiriihessä torjuttiin ja jonka perusteella SMP ajettiin ulos hallituksesta. Kuitenkin samainen budjettiriihi kasvatti valtion menoja yli 3 miljardilla markalla. Kaiken lisäksi hallitus vielä rakensi ensi vuoden budjetin miljardimäärin ylijäämäiseksi johtuen osaltaan inflaatiota pienemmistä veroasteikkotarkistuksista ja valtion maksujen ja tariffien korotuksista. Rahaa olisi siis ollut, jos hyvää tahtoa olisi vain löytynyt parantaa pienituloisten ihmisten asemaa erityisesti vero- ja kansaneläkeuudistuksen avulla, kuten SMP budjettineuvotteluissa esitti.

Hallituksen budjettiesityksen suurimmat puutteet löytyvät sosiaali- ja terveydenhoidon puolelta. Lapsiperheiden asema pysyy ensi vuonnakin taloudellisesti kireänä, koska lapsilisät eivät markkamääräisestä noususta huolimatta reaaliarvoltaan nouse riittävästi, puhumattakaan siitä, että hallitus olisi vaalikautena kolminkertaistanut lapsilisät, kuten

demarit vaalien alla lupailivat. Sen sijaan hallitus on kyllä muistanut karsia muiden mukana lapsiperheiden vähennyksiä.

Terveystenhoitoala potee edelleenkin virkapulaa. Budjetissa esitetty virkalisäykset ovat määrältään riittämättömiä. Suomalaisessa terveydenhuoltojärjestelmässä tikittää aikapommi, joka räjähtää yhteiskunnan käsiin, ellei hallitus kiireesti puutu erilaisin toimenpitein sairaanhoitohenkilökunnan vajaukseen. On häpeäksi suomalaiselle yhteiskunnalle, että terveydenhuoltomme alkaa ontua. Olemme ajautumassa tilanteeseen, jossa aletaan jakaa potilaita hoidettaviin ja niihin, joille hoitoa ei anneta. Raha tulee näyttelemään yhä suurempaa osaa palveluiden saamisessa, ja varakkailla on aina mahdollisuus käyttää yksityissektorin palveluita.

Lasten kotihoidon tuen määrärahat ovat ensi vuonnakin täysin riittämättömät eikä kotihoidon tuki ole pienituloiselle perheelle todellinen hoitovaihtoehto. Eräät kunnat tosin ovat alkaneet maksaa kunnallista kotihoidon tukea valtiolta tulevan kotihoidon tuen lisäksi, ja nämä yhdessä ovat mahdollistaneet pienten lasten kotihoidon. Valitettavasti useimmissa kunnissa tämä lisätuki jää aivan liian pieneksi. Osassa kuntia se puuttuu vielä kokonaan.

Hallituksen kylmyys pienituloisia ihmisiä kohtaan heijastui erityisesti tavalla, jolla se jätti korjaamatta kaikkein heikoimmassa asemassa olevien kansaneläkeläisten eläkevääräyden. Eläkeläispuolisoiden lisäosavääräyden täysimääräinen korjaaminen SMP:n esittämällä tavalla ei olisi horjuttanut ylijäämäiseksi ensi vuonnakin muodostuvaa valtiontaloutta, varsinkin kun hallitus vielä nosti liikevaihtoveroa. Sosialidemokraatit katselevat budjettiriihessä sivusta SMP:n taistelua eläkeläisten puolesta, vaikka puoluesihteeri Ulpu Iivarin mukaan SDP:n puoluetoimikunta oli viime talvena vaatinut jo samantaisia eläkekorjauksia budjettiin, kuin nyt demarien oma ryhmä esitti. Demareitten ryhmä paljasti aloitteillaan, kuinka oikeaa asiaa SMP budjettineuvotteluissa ajoi. Tämäkin osoittaa, että SMP:n hallituskumppaneilla ei ollut pienintäkään aikomusta vakavasti neuvotella SMP:n korjausesityksistä, vaan kaiken takana oli ajaa SMP eläkeasiasa seinää vasten ja ulos hallituksesta.

Sosiaalidemokraattien peli kansaneläkeuudistuksella paljastui suureksi teatteriksi vii-

meistään siinä vaiheessa, kun ryhmä pääministerin hallituksen hajoamisuhkailujen säestämänä veti eläkealoitteensa pois yhdessä asuntojen leimaveron, opiskelijoiden opintorahan ja posteja koskevien aloitteiden kanssa tehden uudelleen tismalleen saman sisältöiset aloitteet ei ryhmän nimissä vaan koko ryhmän tukemana.

Todettakoon tässä yhteydessä, että SMP on viime vuosina tavan takaa vaatinut leimaveron poistamista ei yksin ensiasunnon hankkijoilta vaan kaikista asuntokaupoista. Asuntojen hintataso on nykyisin maassamme niin huikean korkea, että valtiovallan olisi lopetettava asuntokauppojen rahastaminen. SMP on vaatinut ympäristöministeriössä hoidettavien asuntoasioiden erottamista erillisen oman ministerin hoidettavaksi, koska nykyisen ympäristöministerin aika ei näytä riittävän tehokkaaseen asuntoasioiden hoitoon luonnonsuojelualueiden rakentamisen ja rantojensuojeluohjelman ahmaistessa ministerin koko ajan ja mielenkiinnon.

Opiskelijat ovat maamme uusi köyhälistö ja ikuinen velkavankien joukko, eikä loppua kurjuudelle näy tulevan. Opiskelijat ovat viime aikoina havainneet sekä pankkien, että valtiovallan kiristävän heistä otettaan. Pankit ovat suhtautuneet entistä kitsaammin uusien opintolainojen myöntämiseen samalla, kun valtio antaa vain murusia opiskelijoiden opintorahaan. SMP on vaatinut, että valtion opintotuessa opintorahan osuus olisi nostettava yhtä suureksi opintolainan kanssa. Taloudelliset syyt eivät saa estää opiskelemista, tai pitkittää kohtuuttomasti opiskeluaikojä.

Postit ovat päivän puhutuin aihe. Ymmärtäjiä postin palveluiden turvaamiseen löytyy nyt yli puoluerajojen. Budjettiriihessä kuitenkin tukijat olivat vähissä. SMP esitti budjettiriihessä 200 miljoonan markan määrärahaa postin palvelutoiminnan turvaamiseksi ylimenokautena. Viime keväänä postivälikysymyksen yhteydessä eduskunnassa oltiin myös hallituspuolueiden useissa puheenvuoroissa tällaisen ylimääräisen budjettirahan kannalla. Mutta kun SMP esitti tätä budjettiin, SMP:n esitys torjuttiin kylmästi ja puolueelle osoitettiin ovea ulos hallituksesta. Silloin demarit naureskelivat SMP:n postiesitykselle, mutta olivat nyt valmiit tekemään samanlaisen esityksen eduskunnassa. Tämä jos mikä on pelipolitiikkaa ja kaksinaismoraalista hurskastelua demareilta. Uskoisin monien

äänestäjien ensi kevään vaaleissa hylkäävän demarit samalla, kun monet tulevat hylkäämään sankoin joukoin myös kokoomuksen kylmäkiskaisen budjettiriihikäytöksen vuoksi.

Postikonttoreista syntyneessä jupakassa on syytä muistuttaa, että tämän ongelman aiheuttajana on perimmältään sosiaalidemokraattien johtaman Postipankin viimekeväinen ilmoitus lopettaa pankkipalvelut lähes 2 000 postista. Ed. Sarapää sanoi täällä illan varhaisempina tunteina, että postien lakkauttaminen on teurastusta, ja tämä jos mikä on teurastuksen alkua tämä Lindblomin toiminta. Kun siis Postipankin pääjohtaja Lindblomin vetäistyä rahaliikenteen pois poisteista mietitään jatkoa, on pakko ajatella, miten tämän jälkeen jo nyt heikosti kannattavia syrjä- ja haja-asutusalueiden posteja saadaan ylläpidetyiksi ilman erillistä budjettimäärärahaa. Ja muistettakoon, että eduskunta on itse aikoinaan laatinut Postille omat kannattavuusvaatimuksensa ja tehnyt siitä erillisen liikelaitoksen. Nyt samat puolueet, jotka olivat näitä päätöksiä aikoinaan tekemässä, hakkaavat räikeästi keskustan johdolla SMP:n Postin välttämättömistä saneeraustoimenpiteistä, vaikka SMP:llä ei puolueena ole mitään tekemistä Postin itsenäisten ratkaisujen kanssa.

Verouudistuksen lähtökohta hallituksella oli täysin hyväksyttävä. Tavoitteena oli laajentaa veropohjaa, yksinkertaistaa verotusta ja alentaa marginaaliverotusta yhdessä tuloverotuksen kevennyksen kanssa. SMP oli valmis tukemaan tätä uudistusta edellyttäen, että veronkevennykset kohdistuvat oikeudenmukaisesti ja riittävästi myös pieni- ja keskituloisiin. Tältä pohjalta SMP on vaatinut mm. verotettavan tulon alarajan vuosittaista korottamista, ensi vuoden budjetin osalta 50 000 markkaan. Marginaaliveron alennusta SMP vaatii suurempana pieni- ja keskituloisten ryhmien kohdalla. Valitettavasti kuitenkin kokoomus, sosiaalidemokraatit ja RKP antoivat ensi vuoden budjetissa kaikkein suurimmat verohelpotukset suurituloisille, vähävaraisten kansan kustannuksella, jonka elämää ensi vuonna vielä vaikeuttavata kohonneen liikevaihtoveron aiheuttamat välttämättömyystarvikkeiden hinnannousut. Tämä kaikki lisärasitus kansalaisille maassa, jonka hintataso jo entuudestaan on todettu maailman kalleimmaksi.

Verouudistuksen kohdalla SMP on lisäksi esittänyt kritiikkiä siitä tavasta, jolla hallitus on lisännyt luontoisetujen kuten lounasasetteiden verotusta ja nostanut esimerkiksi työmatkakustannusten omavastuuosuuksia. Ensi vuoden budjettia ei tuo tässä suhteessa oleellista korjausta, vaikka räikeät epäkohdat ovat olleet päättäjien tiedossa verouudistuksen alkutaipaleelta lähtien.

Yrittäjät ovat unohtuneet budjetin laatijoilta. Pienyritysten verotusta olisi ollut uussittava siten, että alle 200 000 markan vuotuisen liikevaihdon yritykset olisi vapautettava kokonaan liikevaihtoverosta. Työvoimavaltaiten pienyritysten sosiaaliturvamaksuja olisi ollut myös syytä alentaa. Liian korkeat sosiaaliturvamaksut ovat näkyneet pienyritysten konkurssina, ja siksi budjetin käsittelyn yhteydessä on vielä puututtava näihin epäkohtiin.

Oman kotiläänini Keski-Suomen osalta budjetti saa arvosanan tyydyttävä. Monet Keski-Suomen hankkeet valitettavasti puuttuvat budjettikirjasta. Erityisen ikävänä pidän metsämuseohankkeen menemistä läänin ulkopuolelle sekä Haapamäen avovankila hankkeen rakentamisrahan puuttumista.

Rouva puhemies! Suomalaista yhteiskuntaa on kuluneen kesän aikana ravistellut ympäristöministeriön ehdotus rantojensuojeluohjelmaksi. SMP:ssä tähän ehdotukseen on suhtauduttu hyvin kriittisesti. SMP:n mielestä ympäristöministeriössä laadittu ehdotus valtioneuvoston periaatepäätökseksi rantojensuojeluohjelmasta on niin ylimitoitettu, tulkinnanvarainen ja kallis, että se on kokonaisuudessaan siirrettävä vaalien jälkeisen uuden hallituksen ja eduskunnan ratkaistavaksi. Ohjelmaehdotus loukkaa myös maanomistajien oikeussuojaa, koska ohjelman perusteella tehtävistä ratkaisuksista ei voi valittaa. Budjetissa rantojensuojeluohjelmaan on varattu 143 miljoonaa markkaa. Kun kuitenkin tästä rahasta valtaosa menee Kolin suojeluun, herää epäily, että jos hallituksen kaavailema rantojensuojeluohjelma toteutetaan, maanomistajat saavat varautua todella pitkään odotusaikaan korvausten maksussa.

Todelliset ympäristökysymykset ovat ympäristöministeriltä jääneet luonnonsuojelualueiden rakentamisen jalkoihin. Suomen luonto on jo todettu sairaaksi. Vesistöt ja metsät tarvitsevat pikaisia toimenpiteitä, niin hoitoa kuin ennalta ehkäisevää toimintaa.

Budjetissa ei kuitenkaan ole riittävästi varoja ympäristönsuojeluun. Kylmäkiskoista oli suhtautuminen myös SMP:n budjettiriihen aikaisiin vaatimuksiin määrärahojen saamisesta järvien kalkitukseen ja vesikasvien niittoon. Metsätuhot ovat tosiasia, eikä ilman rahallisia uhrauksia metsiämme saada kuntoon.

Arvoisa puhemies! Ensi vuoden budjetista olisi odottanut hyvinvointikakun oikeudenmukaisempaa jakamista kaikkien kansalaistemme kesken siten, että kaikkein pienituloisemmille olisi annettu nyt elämisen edellytykset ja hyväosaisten etuisuudet olisivat saaneet jäädä taka-alalle. Toisin kuitenkin kävi. Laihoja vuosia väitetään nyt olevan tulossa, eikä silloin ole varaa suuriin sosiaalipoliittisiin uudistuksiin. Nyt hyvinä päivinä miljardien ylijäämäisestä budjetista olisi osa kuulunut taloudellisissa vaikeuksissa eläville Suomen kansalaisille.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun kuuntelin ed. Mäkelän puheenvuoroa, minulle tuli sellainen mielikuva, että koko budjettiriihi oli yhtä taistelua, että SMP on tehnyt hallituskysymyksen hyvin monesta muustakin asiasta kuin kansaneläkeuudistuksesta. Kuitenkin ainakin julkisuudessa oli viesti sellainen, että SMP oli hyväksymässä ja hyväksynyt budjetin viittä vaille tätä yhtä kohtaa lukuunottamatta. Sen takia tuntuu ihmeelliseltä, että nyt käydään keskustelua siitä, kuin koko budjetti olisi kaikkien muiden hallituspuolueiden laatima, kuin SMP ei olisi siinä mukana ollutkaan.

Minua kiinnostaisi tietää, mikä oli se SMP:n täsmällinen vaatimus budjettiriihessä, jonka vuoksi heidät omien sanojensa mukaan ajettiin hallituksesta ulos. Ainakaan julkisessa sanassa ei tätä ole ollut täsmällisesti tiedossa. Puhutaan 500–600 miljoonasta. Täsmällistä vaatimusta en ainakaan minä pysty sanomaan, koska en ole sitä mistään saanut tietää enkä lehdistä lukea.

Mitä tulee rantojensuojeluohjelmaan, tässä yhteiskunnassa näyttää olevan sillä tavalla, että periaatteessa halutaan suojella, kunhan vain ei oteta meiltä. Rantojensuojeluohjelma on nyt lausunnoilla maanomistajille ja kunnilla. Se tietää sitä, että lausunnot otetaan huomioon ja siitä rakennetaan se ohjelma rantojensuojeluksi, joka tulevaisuudessa tehdään.

Aivan viime päivinä on ollut tietoja siitä,

että esimerkiksi metsänkäsittelyssä Tapio ja ympäristöministeriö ovat pääsemässä yksimielisyyteen siitä, että rantojensuojeluohjelmaan kuuluvilla alueilla metsää saa käsitellä, kunhan ei tehdä suuria aukkoja ja kunhan metsä maisemallisesti hoidetaan hyvin. Käsitäkseni mukaan tällainen metsänkäsittelytapa on jo pitkään ollut SMP:n linja.

Ed. Pokka (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! On vaikea olla puuttumatta ed. Törnqvistin äskeiseen puheenvuoroon, kun hän meitä harvoja salissa läsnä olevia opettaa metsänkäsittelytavoista. Tilannehan on sillä tavalla, että Tapion ohjeet ovat olleet käsittääkseni aika pitkän aikaa rantametsien osalta voimassa ja niitä on sovellettu. Jos nyt olen oikein ymmärtänyt keskustelua, jota on käyty eräistä metsänhakkuuasioista kesän aikana, rantojensuojeluohjelman piiriin suunniteltuja alueita oli käsitelty juuri Tapion ohjeiden mukaisesti.

Ed. Törnqvist tietänee, kun tulee sellaiselta alueelta, missä metsä kasvaa hiukan paremmin kuin Lapissa, että meidän emme suinkaan rantametsiä suojele tuleville sukupolville, vaan nykyiselle sukupolvelle. Tulevien sukupolvien osalta hakattu metsä on kasvanut ihan toisen näköiseksi. Minä en puhu nyt Lapista, vaan ehkä enemmänkin ed. Törnqvistin kotialueesta. Tämä, rouva puhemies, sallittakoon korjauksena.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaan ed. Törnqvistille ensinnäkin budjettiriihestä sen asian, että taistelu oli todella vaikeata koko ajan. Siellä oli useita sellaisia kysymyksiä, jotka on tämän illan aikana tuotu esille ja joita meidän oli vaikea hyväksyä, mutta postikysymystä lukuun ottamatta me olisimme hyväksyneet nämä asiat, jos muut hallituspuolueet olisivat tulleet kansaneläkeuudistuksen toteuttamisessa vastaan.

Meidän alkuperäinen vaatimuksemme oli se, että kansaneläkepuolisoiden lisäosan ale-nema poistetaan, toisin sanoen kaikki kansaneläkeläispuolisot saavat täyden eli 100 prosentin lisäosan. Siinä vaiheessa, kun asiasta käytiin neuvotteluja, me olimme valmiit laskemaan vaatimuksemme 90 prosenttiin edellyttäen, että maksujärjestelmä on samanlainen kuin aikaisemminkin. Mutta se ei meitä tyydyttänyt missään tapauksessa,

että maksujärjestelmä muutettiin sellaiseksi, että korotus ei olisi koskenut lainkaan jo eläkkeellä olevia puolisoita. Mitä hallitus esittää niille eläkeläisille, jotka jäävät hallituksen esittämän lain voimaantulon jälkeen eläkkeelle? Kun nykyisen lain mukaan ensimmäinen puoliso saa 100 prosentin lisäosaa siihen saakka, kun toinenkin puoliso jää eläkkeelle, niin nyt hallituksen esityksen mukaan tämä saa alusta alkaen vain 85 prosenttia. Me emme olisi voineet hyväksyä tämän tyyppistä, koska jo eläkkeellä olevat jäävät kokonaan vaille korotusta ja nykyisin voimassa oleva ensimmäisen puolison lisäosaosuus olisi pudonnut 85 prosenttiin. Tämähän on epäoikeudenmukainen systeemi, mitä nyt hallitus esittää.

Rantojensuojelun osalta sanoisin, että minä olen hallituksen iltakoulussa vastustanut ehdottomasti rantojensuojelun aloittamista tällä tavalla. Meillä on puhtaat paperit siitä. Me voimme olla sitä vastaan reilulla pelillä koska hyvänsä.

Ed. Pokka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi tietysti haluaa selittää asioita parhaan kykynsä mukaan, kun hän yrittää omaksua oppositioroolia. Sen verran kuitenkin ed. Aittoniemelle keskiyön lähestyessä sallittakoon sanoa, että olisi ehkä SMP:ltä suuremman luokan uroteko, jos te saisitte edustamanne puolueen entisen puheenjohtajan Vennamon puhumaan vähän järkevämmiin Posti- ja telehallituksen pääjohtajana. Perjantaina hän julkisuudessa ilmoitti, ettei eduskunnan kuulukaan puuttua postien säilyttämisasiaan. Olihan se aika törkeä kannanotto eduskuntaa ja kansanvaltaa kohtaan, joita hän ainakin aikaisemmin kohtalaisesti mielestäni monissa puheenvuoroissaan kunnioitti.

Nimenomaan postia koskeva asiahan kuuluu eduskunnalle. Me teimme liikelaitoslain siltä pohjalta, että eduskunta kerrankin voi puuttua lakkauttamisasihin. Se tapahtuu niin, että me määräämme tulostavoitteista ja katsomme, mikä kannattamaton toiminta eduskunnan antamilla varoilla voi jatkua. Pidin tuota lausuntoa kovin loukkaavana nimenomaan eduskuntaa kohtaan. Ehkä hän olisi voinut vähän enemmän harkita, mitä hän julkisuudessa sanoo.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos SMP on esittänyt,

että molemmille puolisoille tulisi 100 prosentin lisäosa, niin sehän tietäisi sitä, että yksinäiset eläkkeensaajat jäisivät kauaksi siitä, mitä puolisoille maksettaisiin. Kuitenkin yksinäiset, pelkän kansaneläkkeen ja lisäosan varassa elävät ovat huomattavasti huonommassa asemassa kuin aviopuolisot, jotka kuitenkin katsovat samaa yhteistä telkkaria, keittävät samalla hellalla ja käyttävät yhteisiä kattiloita. Yksinäisen eläkkeensaajan asemaa tulisi korjata myös.

Ed. Valli: Arvoisa puhemies! Ed. Siuruaisen pitäessä perinteistä itkuvirsipuheenvuoroaan tuli mieleen, etten ole aikaisemmin budjettikirjaa noin iljettävän saastaisena kokenut. Mutta tietysti tällainenkin kokemus on hyvin tarpeellinen. Ed. Siuruaisen olisi varmasti kannattanut tutustua tunnetun talousmiehen, seitsemän kertaa budjetin tehneen Ahti Pekkalan arviointiin Oulussa ilmestyvässä Liitto-lehdessä, jossa hän nimenomaan arvostelee budjettia löysäksi ja katsoo, että mm. maatalouden määrärahojen kasvu 22 prosentilla oli ehdottomasti liikaa. Siinä oli ilmeisesti pitkälti toisenlainen sävy kuin ed. Siuruaisen puheessa.

Hallituksen tulo- ja menoarviota on arvioitava myös tulevaisuuden haasteista käsin. En aio suinkaan syleillä koko maailmaan, vaan valita vain kaksi kolme näkökohtaa. Pelkkä rahanjako ei ole enää nykypäivän politiikkaa, vaan valtion on rakennettava pohjaa, johon tulevaisuus nojaa. Sillä on oltava myös valmiutta muuttua ja muuttaa jo totuttuja rakenteita. Se lienee politiikassakin niitä vaikeimpia asioita. Liian usein kuullaan vanha tuttu sanonta: valitaan entiset tai ainakin entiset menettelytavat.

Hallituksen tulo- ja menoarviossa on kerrankin oikein valittu painopisteeksi julkisen hallinnon paisuttamisen sijasta avoimen sektorin toimintaedellytysten kehittäminen niin, että kansainvälinen kilpailukyky säilyy. Pelkällä toistemme paitojen pesulla ei tulevaisuudessa selvitä.

Näistä toimenpiteistä on tärkein liikevaihtoverouudistuksen aloittaminen arvonlisäverojärjestelmän suuntaan. Tässä asiassa olisi pitänyt olla liikkeellä jo paljon aikaisemmin, mutta vanhakantaiset asenteet ovat onnistuneet jarruttamaan uudistusta. Mehän olimme jäämässä Euroopan viimeiseksi maaksi, ellei uudistusta olisi tässä budjettiehdotuksessa

aloitettu. Se olisi sitä impivaaralaisuutta, jota täälläkin eräissä piireissä ihaillaan. Onneksi hallituspuolueet ajattelevat ja toimivat toisin. Kuulin viime viikolla ilokseni, että keskustapuolue on myös hyväksymässä tämän liikevaihtoverojärjestelmän uudistamisen, että pysymme tässä suhteessa kilpailukykyisenä maailmalla.

Kaupan vapautuessa ja yhteiskunnallisen tilanteen muuttuessa on myös poliittisten ideologioitten osattava ottaa vastaan haasteet, ettei niistä tule pelkkiä kiviriippoja.

Poliittisen kulttuurin muutos näkyy myös siinä, että tässä budjetissa niin kuin aikaisemmissakin sijoitetaan selvästi enemmän yhteiskunnan tieto- ja taitotason kehittämiseen, siis henkilisen pääoman lisäämiseen. Tämä näkyy erityisesti korkeakoulujen määrärahojen reippaana kasvuna 38 prosentilla. Tästäkin lisätä tuli valtaosa kehitysalueitten korkeakoulujen ja teknologiakeskusten hyväksi. Tästähan me alkuillasta kuulumme ed. Kaliman valituksen, mitenkö Helsingin yliopiston määrärahat olivat jääneet jälkeen. Mutta kehitysalueitten kohdalla täytyy kyllä todeta, että kehitys on ollut erittäin hyvä. Sama koskee myös Valtion teknisen tutkimuskeskuksen ja Tekesin hankkeita, eikä myöskään ammattikoulutus ole jäänyt yhtään vähemmälle.

Kokoomus on vuosikausia liputtanut paitasi koulutuksen kehittämisen myös muun tutkimuksen ja tuotekehittelyn puolesta. Budjettiehdotuksessa se on otettu huomioon niin kuin vientitoiminnankin edistäminen. Sieltä löytyy se taloudellinen kivijalka, jolle maan myönteinen kehitys rakentuu.

Tämä on juuri sitä aluepolitiikan suunnan muuttamista, jota kokoomus on halunnut. Kehitysalueille on turha mättää rahaa, jos sieltä ei löydy sitä henkistä pääomaa, joka johtaisi perustamaan yrityksiä ja luomaan siten uusia työpaikkoja, jotka yksin pystyvät pysäyttämään koko maalle vahingollisen muuttoliikkeen. Koulutuksen kehittäminen ja yritysten tietotaitotason nostaminen ovat paljon varmempia tapoja kehitysalueiden olojen kohentamiseksi kuin rahan tarjoaminen joka tuutista ja joka kysyjälle.

Tästä näkökulmasta katsoen korvaa Kehitysalueerahaston riskirahaston perustaminen lääninrahan pienentämisen. Nyt rahoitus on asiantuntevissa eikä vain hyväätarkoittavissa käsissä. Lääninrahalla on toki saatu monia

selvityksiä aikaan, jotka ovat olleet tarpeellisia, mutta aika ei vielä riitä sanomaan, miten ne loivat todella uusia työpaikkoja.

Ensimmäiset läänien kehittämisrahan seurantaraportithan ovat jo saatavissa. Niihin tutustuminen voi avata kyllä silmiä näkemään, mihin kaikkeen lääninrahaa on käytetty. Vaikka lääninhallitukset ovat rahansa jaossa käyttäneet hyväkseen teollisuus- ja maatalouspiirien sekä Keran asiantuntemusta, on mielestäni sittenkin parempi, että Keran rooli vahvistuu kehitysalueitten elinkeinopolitiikassa, koska sillä on yritysten perustannassa ja kehittämisessä laajempi kokemus ja asiantuntemus kuin lääninhallituksella, joka on pohjimmaltaan hallintovirasto. Byrokraatti on aina muotojen herra, mikä ei taas sovi innovoivaan yrityselämään.

Niin tie- kuin tietoliikenneyhteydet ovat aluepolitiikan tärkeitä välineitä. Kaukokupehlinmaksut alenevat edelleen selvästi, ja mikäli kilpailu pääsee vaikuttamaan koko painolaan lähitulevaisuudessa, niin vieläkin nopeammin. Siinäkin tarvitaan jähmettyneen ideologian bunkkereista nousemista ja uutta ajattelutapaa. Onkin kysyttävä, ollaanko yhden laitoksen vaiko kansan asialla. Joka tapauksessa teleliikennemaksujen reippaampi alenemisvauhti tekniikan kehittyessä on merkittävämpi aluepolitiikan tukimuoto kuin jonkin kymmenen tai ehkä sadankin miljoonan markan lisä käynnistysavustuksiin.

Tiepolitiikassa maksetaan yhä 1970-luvun virheitä. Silloinhan pääteiden kehittäminen laiminlyötiin. Huonon työllisyyden, joka leimasi sitä aikaa, vallitessa rakennettiin paljon tarpeellisia teitä kehitysalueille. Nyt tietysti jokainen viraston päällikkö haluaisi pitää määrärahansa ennallaan. Kuitenkin budjetissa painopiste on siirtynyt liikenteen kannalta tärkeiden teiden kehittämiseen. Siksi hallitusta on perin helppo, jos varsinkin on laiska ajattelemaan, pitää kehitysalueitten teiden unohtajana. Pidän tätä pääteiden ja vähempiarvoisten teiden rakentamisristiriitaa keinotekoisena, sillä ilman hyvää päätieverkkoa eivät kehitysalueetkaan selviä. Päätiet ovat valtimoita, jotka kuljettavat hiussuonistolle sen, mitä siellä tarvitaan.

Pääteiden rakentamishuomassa ei kuitenkaan pidä unohtaa, että myös kehitysalueilla on liikenteellisesti tärkeiden uusien teiden rakentamistarvetta. Tielaituksen uudistettu organisaatio ja piirien itsenäisempi päätös-

valta takaavat varmasti hyviä tuloksia, kunhan määrärahoja on edes sen verran, mitä tämän vuoden budjettiehdotuksessa.

Hallitus lupaa jatkaa hallinnonuudistusta myös tässä budjettiehdotuksessa. Moni valtion laitos on muuttunut ja muuttuu lähitulevaisuudessa uuden lainsäädännön mukaiseksi liikelaitokseksi. Uusi aika on siten astunut tsarien aikaiseen käytäntöön. Se on tervetullut uudistus, mutta samalla me tiedämme, että kaikki ei suinkaan näissä uudistuspyrkimyksissä ole ollut täydellisesti valmista, ja sen takia myös arvostelu on sallittua. Mutta on myös selvästi nähtävä, että arvostelua syntyy pelkästään muutosvastarrinnan takia, koska monen ihmisen mielestä, myös monen poliitikon mielestä, mikään ei koskaan muuttua saa.

Hallituksen linjana on ollut siirtää päätösvaltaa alaspäin, purkaa keskittymistä ja jakaa vastuuta niille, jotka tekevät varsinaisen työn, eli käytännössä kunnille. Siksi valtion ja kunnan välille on tarpeetonta ja veronmaksajien kannalta tuhlausta rakentaa viiden miljoonan ihmisen maassa uutta väliportaan hallintoa, niin kuin keskustaoppositio on viime aikoina haikaillut, pannut jopa sen kansainvälisten sopimusten ehdoksi. Jo nykyisten kuntainliittojen ja maakuntaliittojen yhdistämiset rajaavat pois monia päällekkäisyyksiä, ja ennustan, että näidenkin elinten tarpeellisuus puntaroidaan uudelleen, kun tuiki tarpeellinen kuntauudistus toteutuu. Hallitus tarjoaa vihdoinkin uuden lain puitteissa kunnan houkutteita, joiden toivoisi kunnissa purevan nykyistä paremmin. Kansalaisten on ilmeisesti lähdettävä joukolla liikkeelle, ennen kuin kunnallispolitiikassa uskalletaan katsoa tätä epäkohtaa suoraan silmiin.

Kuntien on turha valittaa kustannusten noususta, jos ne itse eivät pysty muuhun kuin kasvattamaan menojaan ja vartioimaan mustasukkaisesti omaa reviiriään. Meidän pitää muistaa myös se hyvä tulokehitys, mikä useimmissa, myös kehitysalueitten, kunnissa on ollut, koska työllisyys on pysynyt hyvänä ja mm. pinta-alalisien verottaminen toi monta monta penniä, jopa miljoonia, sellaista kuntien kassaan, joissa näitä pinta-alalisiä reippaammin maksettiin, esimerkkinä vaikka Sotkamo, joka sai hieman toista miljoonaa markkaa tuloja lisää vain pinta-alalisan verottamisen takia.

Mutta joka tapauksessa kuntien ja valtion suhdetta on järjestettävä uudelleen ja nimenomaan uudistamalla valtionosuusjärjestelmää sillä tavalla kuin me ryhmäpuheenvuorossamme esitimme. Niille valistuneille kunnille, jotka jo nyt haluavat kokeilla valtionosuuksien uusia järjestelmiä, on viipymättä annettava siihen mahdollisuus. Useampi rohkea kunta on jo liikkeellä. Jos niille ei anneta näitä mahdollisuuksia, silloin hallituksen aiheet ja teot tässä suhteessa eivät ole uskottavia.

Ed. Pokka: Arvoisa rouva puhemies! Ilmeisesti sellaista mahdollisuutta ei ole, että jatkaa seuraavana päivänä, jos puhe ei pääty ennen kello 24.00. Joutunen sen tässä pitämään.

Arvoisa rouva puhemies! Hallitus esittää ensi vuoden tulo- ja menoarvioehdotuksessa 103 miljoonan markan määrärahaa ympäristöyhteistyön edistämiseen etenkin Neuvostoliiton ja Puolan kanssa. Summan suuruudesta voidaan epäilemättä keskustella, ovathan täälläkin jo tämän päivän tietojen mukaan useat kansanedustajat kiirehtineet esittämään huomattavasti suurempia summia, joita pitäisi ympäristönsuojeluinvestointien edistämiseen Itä-Euroopan maihin sijoittaa Suomen budjetista. Tosiasia kuitenkin on, että millään Suomen valtion rahoilla edes Kuolan saastepäästöjen lähteitä ei saada kuriin.

Kuuntelin aikaisemmin illalla, kun ed. Hurskainen kantoi kovasti huolta Kaakkois-Suomen metsäkuolemista, ja ilmeisesti hänellä oli siihen kovin painavia aiheita.

Outokumpu Oy:n laskelmien mukaan Kuolan teollisuuslaitosten uudistaminen vaatii noin 3 miljardin markan investoinnit, kun tehdassulatot Montshegorskissa ja Petsamosa rakennetaan uudestaan.

Engelman ydin ei ole suinkaan rahassa. Syyskuun alussa pidetty Pohjoismaiden pääministerien kokous osoitti, että rahaa ja auttamishalua on koko Pohjolassa, ja Outokummulla puolestaan on hallussaan tehdaslaitosten uudistamiseen tarvittava tekniikka. Kysymys on siitä, onko naapurimaallamme Neuvostoliitolla tahtoa ottaa lännen apu vastaan ja ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin. He tekevät päätökset. Me voimme vain tehdä selväksi oman kantamme. Etenkin Lapissa, jossa maaperän, vesien ja metsien saastuminen on jo arkipäivää, pelätään ko-

vin, riittääkö Neuvostoliitossa kaikkien muiden ongelmien ohella riittävästi mielenkiintoa suuren valtakunnan kaukaiselle äärialueelle Kuolaan, josta saasteetkin tulevat kapitalistimaiden puolelle, ekokatastrofia-alueita kun naapurillamme riittää oikeastaan kaikkialla.

Tämän syksyn pian alkava kauppakomission kokous on todella ratkaiseva. Meillä ihmisillä on kyllä aikaa odottaa pitempäänkin. Valitettavasti luonto ei jaksa odottaa. Päättäjien jahkaillessa se näyttää vain kuolevan.

Haluan tässä, arvoisa rouva puhemies, illan päätteeksi, vaikkei täällä asianomainen enää ole kuulemassa, antaa henkilökohtaisesti reilun kiitoksen pääministeri Holkerille. Mielestäni nykyistä hallitusta on syytä aina silloin kiittää, jos se on jotain yrittänyt hyvässä tehdä — kyllähän me näissä pahoissa asioissa olemme heitä aivan kiitettävästi muistaneet. Tässä tapauksessa kiitän häntä siitä, että minulle on tullut kuva, että pääministeri on ottanut Kuola-asian vakavasti ja tosissaan yrittää saada Neuvostoliiton korkeat päättäjät ymmärtämään, että nyt pitää saada aikaan päätöksiä.

Tosissaan ovat olleet myös ne lukuisat tavalliset ihmiset, jotka ovat olleet käynnistämässä keskustelua Kuolan tilanteesta. Kuolan suunnastahan meidän metsiimme ja maaperäämme satava saastepilvi on kuin kemiallisin aseinen käyty sota: Luonto kuolee ja ihmisen terveys menee, kun saastumisen etenee tarpeeksi pitkälle.

On todella suuri vahinko, että kansainvälinen ympäristövahinkojen korvausjärjestely on käytännössä vielä kovin puutteellisesti saatu aikaan. Sitähän on yritetty tehdä lähinnä valtioiden kahdenvälisillä sopimuksilla, mutta yleistä periaatetta siitä, että aiheuttaja vastaa vahingoista, ei ole saatu aikaan eikä edes sellaista, että valtio tulisi mukaan silloin, kun yksityisille aiheutuu korvauksia. Nythän esimerkiksi paljon puhutut Sallan metsänomistajat jäävät ilman korvausta, ellei valtio heille sellaista maksa, ja sellaiseen tarkoitukseenhan ei ensi vuoden budjetissa ole esitetty rahaa.

On myös mielestäni erittäin valitettavaa, että rajan molemmin puolin löytyy niitä, jotka eivät usko, että saasteet ovat kovin vaarallinen ilmiö tällä hetkellä ja että asiassa pitäisi kiireellisiin toimenpiteisiin ryhtyä.

Neuvostoliitossahan on näitä olemattoman vanjukov-menetelmän kauppaajia, ja meidän puoleltamme löytyy korkeita metsäalan viisaita, jotka luulevat, että ilman saasteista voidaan pitää loputtomiin yllä akateemista väittelyä. En tiedä, tulevatko viimeksi mainitut siitä onnellisiksi, mutta tällaisia puheenvuoroja on aivan äskettäinkin kuultu.

Jos pääministerimme on yrittänyt toimia Kuolan saastekysymyksessä ikään kuin talvisodan hengessä, niin samaa en kyllä voi sanoa arvoisasta ympäristöministeristämme. Ihmettelen, saako ympäristöministerimme yleensä suutaan auki niissä pöydissä, missä pitää neuvotella todellisten ympäristöuhkien kuriin saamisesta. Ympäristöministerimme on kyllä heilutellut kovasti keppiä tavallisten suomalaisten pelottamiseksi uusilla ohjelmillaan, mutta muualla hän näyttää vaikeenevan sekä suomeksi että ruotsiksi. Ympäristöministeriössä ilmeisesti ei nähdä met-sää puilta.

Suomalaiset ovat varmasti yksituumaisia siitä, että suojeleluohjelmiakin tarvitaan, mutta kohtuus kaikessa, se sanottakoon vielä kerran tässä, vaikka aika moni on samasta asiasta illan mittaan puhunut. Kohtuus mielestäni on kaukana, jos jonkin kunnan pinta-alasta valtaosa kuuluu päällekkäin tai limit-täin risteileviin erityyppisiin suojeleluohjelmiin.

Suojelealueiden perustaminenhan on kyllä hoidettu, mutta jatkohoito on jäänyt silleen. Budjettiesityksessä osoitetaan 143 miljoonaa markkaa rantojen suojeleluun, Kolin kansallispuiston perustamiseen ja vanhojen suojeleluohjelmien toteuttamiseen. Määräraha on hyvin vaatimaton, sillä jos aiemmin hyväksyttiin suojelealueiden perustamiseen tarvitaan 700 miljoonaa markkaa ja ympäristöministeriön oman arvion mukaan uuden rantaohjelman perustamiseen miljardi markkaa, niin ne ovat aika suuria summia verrattuna siihen, mitä budjetissa on. Ja jos olen kuunnellut oman maakuntani ihmisiä, niin miljardilla markalla kuulemma Lapissa saadaan yhden suojelejärven rannat lunastettua, joten sekin on aika suhteellinen summa.

Urho Kekkosen kansallispuistostahan piti aikoinaan, niinhän me puhuimme täällä, tulla Suomen luonnonsuojelun lippulaiva. Sekin kituu rahan puutteesta. Savukoskella-han valmistui toista vuotta sitten opastuskeskus, ja siitä on nyt seinät pystyssä mutta ei huonekaluja eikä virkoja. Nyt budjetissa

luvataan jokunen huonekalu, mutta virkojen puuttuessa ovet pysyvät jatkuvasti kiinni.

Muutama näkökohta, lähinnä oikeudellinen, rantojensuojelusta. Siitähän nyt ovat aika monet tuhannet ihmiset tehneet muistutuksia. Kunnat ovat laitaluvultaan ilmoittaneet enemmän tai vähemmän jyrkästi vastustavansa ehdotettua ohjelmaa, mutta hallituksen on tehnyt iltakoulussaan periaatepäätöksen 6.6., siis viime kesänä, ja tämän periaatepäätöksen jälkeenhän välittömästi suojelurannoilla poikkeuslupien myöntäminen on kielletty ja rantakaavat on pantu jäihin.

Valtioneuvosto on sitä paitsi hyväksynyt asetuksen, jossa suojelualueiden osalta on määrätty pakollinen lausuntopyyntö. Jää lähinnä kysymään, täyttääkö tämä asetus kaikki laillisuuden vaatimukset. Entä kuuleminen maanomistajien osalta, täyttääkö se hallintomenettelylain mukaiset vaatimukset? Mikäli tässä käy niin, että eduskunta budjetin yhteydessä hyväksyy budjettiin sisältyvät maininnat Kolista ja rantojensuojelusta, me ikään kuin ostimme sian säkissä, koska mehän emme tiedä, minkälaiseen ohjelmaan ja missä laajuudessa me sitoudumme. Sen vain me tiedämme, että budjettiin osoitetut rahat eivät tämän sukupolven aikana lunastuksiin riitä.

Voiko suojeluohjelma jäädä rakentamiskieltoineen ja näine oikeusvaikutuksineen vain hallinnollisena ohjeena voimaan, ja jos näin käy, mitä sitten tapahtuu? Lähtevätkö ihmiset valittamaan korkeimpaan hallinto-oikeuteen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen? Sekin on täysin mahdollista. Menettelytapa, jolla asiaa on hoidettu, ei oikein tai ei oikeastaan alkuunkaan täytä niitä yleisiä pelisääntöjä, joita yleensä lainsäädännössä Suomessa maankäyttösuunnitelman valmistelulle asetetaan. Sehän on jo tällä hetkellä vaarantanut monen suomalaisen oikeusturvan, ja tapa, jolla sitä on toteutettu, on käsittääkseni ehkä eniten loukannut suomalaisten ihmisten oikeustajua, miten asioita pitäisi hoitaa. Nimittäin olen itse sitä mieltä, että rantoja voidaan suojella, kunhan tämä

menettelyllisesti toteutetaan niin, että se vastaa oikeusvaltiolle tunnusomaisia kansalaisten oikeusturvaa takaavia pelisääntöjä ja että tämä tapahtuu eduskunnassa ja että me voimme päättää niin kuin aikaisemminkin suojeluohjelmien osalta, kuinka paljon ja minkä verran niitä otetaan.

Olen tullut, arvoisa rouva puhemies, siihen tulokseen, että ympäristöministerimme, herra Bärnlund on taitamattomasti hoitanut tehtävänsä. Itse asiassa hän on toiminnallaan, jota hän on ohjelmien kanssa nyt tehnyt, aiheuttanut tavattoman suuren karhunpalveluksen luonnonsuojeluaatteelle. Hän on tehnyt luonnonsuojelun vastustajia niistäkin ihmisistä, jotka ovat varmasti periaatteessa olleet henkeen ja vereen luonnon säilyttämisen kannalla. Sitä luottamusta, jota ministeriltä odotetaan, ei ole saatu. Menettely, joka rantaohjelman osalta on nyt tapahtunut, on aika kaukana länsimaisen oikeusvaltion yleisistä pelisäännöistä, miten asioita pitäisi avoimesti ja kansanvaltaisesti tehdä. Minun mielestäni ympäristöministerin pitäisi erota.

Ensimmäinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Poistoja päiväjärjestyksestä

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 2) ja 3) asia.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään keskiviikkona kello 12.

Täysistunto lopetetaan keskiviikkona 19 päivänä syyskuuta kello 0.06.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola